

DJELOTVORNOST ISTRAGA U SLUČAJEVIMA ZLOSTAVLJANJA U CRNOJ GORI

DJELOTVORNOST ISTRAGA U SLUČAJEVIMA ZLOSTAVLJANJA U CRNOJ GORI

Izdavač
Akcija za ljudska prava
Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 130/VII,
81 000 Podgorica, Crna Gora
Tel: 020/232 348, 232 358; Fax: 020/232 122
hra@t-com.me
www.hraction.org

Za izdavača
Tea Gorjanc Prelević

Uredila
Tea Gorjanc Prelević

Priprema i štampa
Mouse studio

Tiraž
200 kom

Projekat "Procjena djelotvornosti istraga slučajeva zlostavljanja" podržali su Savjet Evrope i Evropska unija u okviru zajedničkog projekta „Borba protiv zlostavljanja i nekažnjivosti i unapređenje primjene sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava na nacionalnom nivou“.

Sadržaj ove publikacije ne odražava nužno stavove Savjeta Evrope i Evropske unije i za njega je isključivo odgovorna Akcija za ljudska prava.

Fighting ill-treatment and impunity and enhancing the application of the ECtHR case-law on national level "FILL"

DJELOTVORNOST ISTRAGA U SLUČAJEVIMA ZLOSTAVLJANJA U CRNOJ GORI

Akcija za ljudska prava

Podgorica, 2018.

SADRŽAJ

O projektu	9
1. Uvod	10
2. Relevantni međunarodnopravni standardi	13
2.1. Pojam i oblici zlostavljanja	13
2.2. Kada nastaje obaveza države da sprovede djelotvornu istragu	16
2.3. Pojam djelotvorne istrage	18
2.3.1. Opšte napomene	18
2.3.2. Nezavisnost i nepristrasnost	19
2.3.3. Temeljnost	22
2.3.4. Hitnost	25
2.3.5. Odgovarajuće nadležnosti i ovlašćenja	26
2.3.6. Učešće navodne žrtve i zaštita njenih legitimnih interesa	27
2.3.7. Kontrola javnosti (transparentnost)	28
2.3.8. Odgovarajuća sankcija	28
3. Najvažniji nacionalni propisi	30
3.1. Ustav	29
3.2. Krivični zakonik	31
3.2.1. Krivična djela	31
3.2.2. Zapriječene kazne	32
3.2.3. Zastarjelost	33
3.2.4. Amnestija i pomilovanje	33
3.3. Zakonik o krivičnom postupku	34
3.3.1. Dužnost prijavljivanja krivičnih djela	34
3.3.2. Dužnosti državnog tužioca i policije u sprovođenju izviđaja i istrage u kontekstu ispunjavanja standarda nezavisnosti i nepristrasnosti	35
3.3.3. Hitnost	37
3.3.4. Uključenost oštećenog lica u istragu	37
3.3.5. Javnost	38
3.4. Zakon o unutrašnjim poslovima	38
3.5. Pravila o uniformi i oznakama zvanja policijskih službenika	41
3.6. Zakon o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti	42
3.7. Zakon o zdravstvenoj zaštiti	44

4. Djelotvornost istraga u slučajevima zlostavljanja	45
4.1. Prijavljivanje zlostavljanja i pokretanje istraga	45
4.2. Nezavisnost i nepristrasnost	49
4.3. Temeljnost i savjesnost	53
4.3.1. Incidenti u kojima su učestvovali neidentifikovani državni službenici	54
4.3.2. Prikupljanje dokaza sa sredstava video nadzora	58
4.3.3. Prikupljanje, provjera i ocjena dokaza	59
4.3.3.1. Propust da se sprovedu pojedine dokazne radnje	59
4.3.3.2. Način ispitivanja svjedoka	61
4.3.3.3. Odluka da se ne istraže postupci svih umiješanih lica	62
4.3.3.4. Ocjena dokaza	62
4.3.3.5. Dokazivanje namjere i saizvršilaštvo	64
4.4. Hitnost	66
4.5. Učešće navodne žrtve i zaštita njenih legitimnih interesa	70
4.6. Kontrola javnosti	71
4.7. Sankcije za zlostavljanje	71
5. Studija slučaja	76
5.1. Istraga zlostavljanja zatvorenika u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija	76
5.1.1. Opis događaja	76
5.1.2. Djelotvornost istrage	78
5.1.2.1. Nezavisnost	78
5.1.2.2. Efikasnost	78
5.1.2.3. Temeljnost	80
5.1.2.4. Zaključak	87
6. Zaključci i preporuke	88
Tabela I: procesuirani slučajevi okončani pravosnažnim presudama	102
Tabela II: Slučajevi u postupku procesuiranja	115
Tabela III: Neprocesuirani predmeti neidentifikovanih izvršilaca	120
Tabela IV	164
BIBLIOGRAFIJA	166

LISTA SKRAĆENICA

CPT	Evropski komitet za sprečavanje mučenja i nečovječnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka
CB	Centar bezbjednosti
HRA	<i>Human Rights Action</i> - Akcija za ljudska prava
KZCG	Krivični zakonik Crne Gore
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
NVO	Nevladina organizacija
ODT	Osnovno državno tužilaštvo
PJP	Posebna jedinica policije
SAJ	Specijalna antiteroristička jedinica
SKP	Sektor kriminalističke policije
UN	Ujedinjene nacije
UP	Uprava policije
VDT	Vrhovno državno tužilaštvo
ZKP	Zakon o krivičnom postupku
ZUP	Zakon o unutrašnjim poslovima
ZIKS	Zavod za izvršenje krivičnih sankcija

O PROJEKTU

Pred vama je izvještaj “Djelotvornost istraga slučajeva zlostavljanja u Crnoj Gori” nevladine organizacije Akcija za ljudska prava (*Human Rights Action – HRA*), do koga je došlo zahvaljujući podršci projekta “Borba protiv zlostavljanja i nekažnjivosti i unaprijeđenje primjene sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava na nacionalnom nivou“, koji su sprovodili Savjet Evrope i Evropska unija u sklopu programa *Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey*.

HRA je od 1. decembra 2017. do 14. februara 2018. sprovedla osnovno istraživanje da bi sagledala djelotvornost istraga prijavljenih slučajeva zlostavljanja od strane državnih službenika u Crnoj Gori u periodu od pet godina (2013-2017). Istraživanje se ticalo primjene obaveze države na osnovu članova 3 i 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima da obezbijedi djelotvorne istrage mučenja i drugih oblika zlostavljanja u skladu sa standardima utvrđenim u praksi Evropskog suda za ljudska prava.

Ovim istraživanjem smo nastavili prethodno istraživanje, čije je rezultate HRA objavila u martu 2013. godine u vidu izvještaja “Procesuiranje mučenja i zlostavljanja u Crnoj Gori”, zahvaljujući projektu “Monitoring poštovanja ljudskih prava u ustanovama zatvorenog tipa u Crnoj Gori”, koji je podržala Evropska unija.

Zahvaljujemo osnovnim državnim tužilaštvima, osnovnim sudovima i Ministarstvu unutrašnjih poslova na saradnji i dostavljanju traženih informacija u veoma kratkim rokovima. Zahvalni smo na komentarima i gospođi Ljiljani Klikovac, rukovoditeljki Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici, Ani Bošković, državnoj tužiteljki, mr Miljanu Vlaoviću, savjetniku Vrhovnog državnog tužioca, Radovanu Ljumoviću, direktoru Odjeljenja za analitiku Uprave policije, Angeli Longo, rukovoditeljki programa EU/CoE *Horizontal Facility for the Western Balkans and Turkey* i Ivoni Dragutinović, višoj saradnici na pomenutom programu EU/CoE, koji su imali prilike da se upoznaju sa radnom verzijom i nacrtom izvještaja.

Ovom izvještaju su mnogo doprinijeli Martina Markolović, Dalibor Tomović, Katarina Bošković i ostali saradnici i saradnice Akcije za ljudska prava, koji žele da ostanu anonimni.

Za tekst izvještaja je isključivo odgovorna Akcija za ljudska prava.

Tea Gorjanc Prelević, *urednica*

1. UVOD

Zabrana mučenja (torture) i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, ili, kraće, zabrana zlostavljanja, spada u najznačajnija, osnovna ljudska prava, što se može vidjeti i po mjestu koje zauzima u najvažnijim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima – Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima iz 1966, usvojenom pod okriljem Ujedinjenih nacija, i u Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. godine (Evropska konvencija o ljudskim pravima), usvojenom u okviru Savjeta Evrope, koji predstavljaju svojevrsni katalog ljudskih prava – zabrana zlostavljanja stoji odmah uz pravo na život, prvo ljudsko pravo garantovano ovim ugovorima. Uz svega nekoliko drugih pravila međunarodnog prava, među kojima su zabrana genocida i zabrana ropstva, zabrana zlostavljanja predstavlja opštu imperativnu normu međunarodnog prava, što znači da obavezuje čak i rijetke države koje nisu ratifikovale nijedan međunarodni ugovor koji ovu zabranu sadrži. Ona je apsolutnog karaktera i ne može se derogirati, što znači da ne postoje okolnosti pod kojima zlostavljanje može biti dopušteno.

Prva obaveza države koja proističe iz zabrane zlostavljanja jeste obaveza da se njena službena lica, odnosno lica čiji postupci joj se mogu pripisati, uzdrže od mučenja i drugih oblika zlostavljanja, a shodno tome i obaveza da se preduzmu mjere potrebne da se smanji mogućnost da neko bude zlostavljan. Zajedno se ove obaveze nazivaju materijalnim aspektom zabrane zlostavljanja.

Pored materijalnog, postoji i procesni (ili proceduralni) aspekt zabrane zlostavljanja, koji zahtijeva da, u slučaju kada državni organi posjeduju informacije koje ukazuju na to da je neko bio zlostavljan, bude sprovedena djelotvorna istraga, tj. da budu utvrđene sve relevantne činjenice i, ako se ustanovi da je zlostavljanja bilo, odgovorni budu sankcionisani na odgovarajući način. Tema ovog izvještaja je upravo ispunjavanje obaveza proisteklih iz procesnog aspekta zabrane zlostavljanja. Drugim riječima, ovdje je analizirano kako nadležni državni organi Crne Gore ispunjavaju svoju obavezu sprovođenja djelotvorne istrage u slučajevima ozbiljnih navoda o zlostavljanju i to od strane državnih službenika.

Pošto Crnu Goru, kao potpisnicu Evropske konvencije o ljudskim pravima, obavezuju standardi ustanovljeni u praksi Evropskog suda za ljudska prava, djelotvornost istraga se cijeni u odnosu na kriterijume koje koristi ovaj sud,

a riječ je o najrazvijenijim standardima uspostavljenim na međunarodnom nivou. Pri tome, treba imati u vidu da je pojam istrage u praksi Evropskog suda za ljudska prava širi od pojma istrage u našem krivičnom procesnom zakonodavstvu, u procesnom smislu obuhvata i fazu izviđaja, a u sadržinskom smislu obuhvata i sve mjere potrebne da bi se navodi o zlostavljanju istražili i odgovorni adekvatno sankcionisali, te time žrtvi pružilo odgovarajuće zadovoljenje.

Iako iz člana 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima, u kojem je zabrana zlostavljanja propisana, proističe i obaveza države da pojedince zaštititi od nasilja koje ne vrše službena lica već i osobe čiji se postupci ne mogu pripisati državi, i da sprovede djelotvornu istragu u slučaju da postoje ozbiljni navodi o takvom nasilju, u ovom izvještaju bavićemo se samo situacijama u kojima su u navodnom zlostavljanju učestvovala službena lica. Takođe, iako Evropski sud za ljudska prava smatra da u nekim slučajevima, prvenstveno kada se radi o najlakšim oblicima zlostavljanja, djelotvorna istraga može biti sprovedena i u postupku koji nije krivični, već, na primjer, disciplinski ili upravni, ovaj izvještaj će se fokusirati na slučajeve zlostavljanja koji su istraživani ili je trebalo da budu istraživani u okviru krivičnog postupka. Dakle, ovdje ćemo analizirati samo postupanje Državnog tužilaštva, policije, sudova i, u vezi sa njihovim djelovanjem, Ustavnog suda Crne Gore, a ne i drugih organa koji mogu istraživati navode o zlostavljanju, poput Zaštitnika ljudskih prava i sloboda građana, Unutrašnje kontrole Ministarstva unutrašnjih poslova, Etičkog odbora Ministarstva unutrašnjih poslova i Savjeta za građansku kontrolu rada policije.

Izvještaj se odnosi na odluke koje su državni organi Crne Gore u odnosu na procesuiranje zlostavljanja donosili u periodu od početka 2013. godine do kraja 2017. godine. Nadovezuje se na izvještaj "Procesuiranje mučenja i zlostavljanja u Crnoj Gori", koji je HRA zajedno sa partnerskim nevladinim organizacijama objavila u martu 2013. godine, u kome je analizirano postupanje državnih organa u prethodnom šestogodišnjem periodu (2007-2012).¹

Izvještaj je zasnovan na odlukama crnogorskih redovnih sudova (49), odlukama Ustavnog suda Crne Gore (3), presudama Evropskog suda za ljudska prava (66), dostupnim podacima o slučajevima koji su predstavljeni u tabelama II i III (65), izvještajima i mišljenjima Zaštitnika ljudskih prava

¹ *Procesuiranje mučenja i zlostavljanja u Crnoj Gori*, Akcija za ljudska prava, Centar za antidiskriminaciju EKVISTA, Centar za građansko obrazovanje i ANIMA, Podgorica, mart 2013, dostupan na: <http://www.hracion.org/2013/03/10/izvjestaj-procesuiranje-mucenja-i-zlostavljanja-u-crnoj-gori/>

i sloboda Crne Gore (Ombudsmana), izvještajima Ministarstva unutrašnjih poslova i Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije, ocjenama Savjeta za građansku kontrolu rada policije, izvještajima nevladinih organizacija i medija, izvještajima i mišljenjima međunarodnih ugovornih tijela za zaštitu ljudskih prava – Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) i Komiteta protiv mučenja Ujedinjenih nacija (CAT). Napominjemo da nismo imali pristup i svim spisima predmeta koji se pominju u izvještaju i pratećim tabelama. U saradnji sa oštećenima izvršen je uvid u spise predmeta koji se posebno ističu u tekstu izvještaja.

Nacrt izvještaja je razmatran na radnom sastanku 14. februara 2018. godine, kome su prisustvovali predstavnici Državnog tužilaštva, Uprave policije, Savjeta Evrope i Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i zastupnica Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava. U međuvremenu su preduzeta dodatna istraživanja i konsultacije. U tekst izvještaja su unijeti i pisani komentari predstavnika državnog tužilaštva, Ljiljane Klikovac, Ane Bošković i Miljana Vlaovića.

Na kraju izvještaja su zaključci i preporuke čije bi prihvatanje moglo da poboljša primjenu evropskog standarda djelotvornosti istraga u slučajevima zlostavljanja u Crnoj Gori.

2. RELEVANTNI MEĐUNARODNOPRAVNI STANDARDI

2.1. POJAM I OBLICI ZLOSTAVLJANJA

Dva za evropske zemlje najvažnija međunarodna ugovora o ljudskim pravima – Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima iz 1966. i Evropska konvencija o ljudskim pravima iz 1950. godine, iako zabrani zlostavljanja daju izuzetno značajno mjesto, ne definišu ni mučenje ni nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje. Definicija mučenja je formulisana na međunarodnom planu tek 1984. godine, u Konvenciji protiv mučenja i drugog svirepog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, usvojenom pod okriljem Ujedinjenih nacija. Ona glasi:

Po ovoj konvenciji, izraz „mučenje” označava svaki čin kojim se nekom licu namjerno nanose velike patnje, fizičke ili duševne, sa ciljem da se od njega ili od nekog trećeg lica dobiju obavještenja ili priznanja, da se kazni za neko djelo koje je ono ili neko treće lice počinilo, ili se sumnja da ga je počinilo, da se uplaši ili da se na njega izvrši pritisak, ili da se neko treće lice uplaši i na njega izvrši pritisak, ili iz bilo koje druge pobude zasnovane na bilo kakvom obliku diskriminacije, kad takav bol ili takve patnje nanosi službeno lice ili neko drugo lice koje djeluje po službenoj dužnosti ili na osnovu izričitog naloga ili pristanka službenog lica. Taj izraz ne odnosi se na bol i na patnje koje proizilaze isključivo iz zakonitih kazni, neodvojivi su od njih ili njima izazvani.

Prema ovoj definiciji, mučenje ima četiri osnovna elementa: 1) u njemu mora učestvovati, makar prećutnim davanjem saglasnosti, službeno lice; 2) njime se kod žrtve izazivaju velike patnje, fizičke ili duševne; 3) izvršilac mora djelovati sa namjerom (mučenje iz nehata nije moguće) i mora imati određeni cilj – da se od žrtve ili nekog trećeg lica dobije obavještenje ili priznanje, da se žrtva kazni, uplaši ili da se na nju izvrši pritisak, ili da se diskriminiše; 4) žrtva mora biti bespomoćna, odnosno pod punom kontrolom izvršioca, a to će, po pravilu, značiti da je lišena slobode.

Pošto je počeo sa radom znatno prije usvajanja Konvencije protiv mučenja, Evropski sud za ljudska prava je u svojoj praksi mučenje morao definisati ranije. Otuda i izvjesna razlika u dvema definicijama. Prema Konvenciji protiv mučenja, element koji mučenje, kao najteži, izdvaja od drugih

oblika zlostavljanja, jeste gore pomenuti cilj, odnosno svrha koja se njime želi ostvariti. S druge strane, iz prakse Evropskog suda za ljudska prava, moglo bi se zaključiti da se mučenje od drugih oblika zlostavljanja razlikuje prvenstveno po intenzitetu patnje koju žrtva trpi, odnosno po surovosti postupaka kojima je podvrgnuta,² mada je i ovaj sud u nekim svojim odlukama isticao da je element mučenja i poseban cilj, tj. namjera da se, na primjer, iznude informacije, žrtva kazni ili zastraši.³

Ako se posmatra praksa Evropskog suda za ljudska prava, ali i Komiteta za ljudska prava i Komiteta protiv mučenja Ujedinjenih nacija, može se uočiti da su kao mučenje najčešće kvalifikovani postupci poput prebijanja, gušenja kesama ili davljenja potapanjem u vodi, spaljivanja kose ili kože, elektrošokova, dugotrajnog vješanja u bolnom položaju («palestinsko vješanje»), simulacije strijeljanja i sl, i to u situacijama kada su službena lica, po pravilu policajci, pripadnici različitih bezbjednosnih službi ili zatvorski čuvari, pokušavali da od žrtve iznude priznanje, dobiju informacije, da je kazne ili zastraše. Evropski sud za ljudska prava je zauzeo stav da je i silovanje vid mučenja, smatrajući ga diskriminatornim postupanjem koje nesumnjivo izaziva velike patnje, u predmetima u kojima su žrtve bile osobe lišene slobode koje su silovala službena lica.⁴

Nijedan od pomenutih međunarodnih ugovora ne daje definicije drugih oblika zlostavljanja, odnosno nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, ali se one mogu izvesti iz odluka ugovornih tijela koja prate njihovu primjenu.

Prije svega, da bi se uopšte govorilo o nekom obliku zlostavljanja, potrebno je da je postupanje, u kojem izvjesnu ulogu mora imati službeno lice, odnosno država, dostiglo «minimalni stepen surovosti». Taj stepen je relativno nizak: u novijoj praksi Evropskog suda za ljudska prava zlostavljanjem, tj. ponižavajućim postupanjem smatran je i jedan šamar koji je policajac udario mladiću koji je bio doveden u policijsku stanicu.⁵ Kada se određuje da li je neki postupak bio dovoljno «surov» i kod žrtve izazvao potreban stepen

2 Vidi, na primjer, presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetima: *Irski protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, predstavka broj 5310/71, stav 167; *Aksoy protiv Turske*, pred. br. 21987/93, stav 64; *Selmouni protiv Francuske*, pred. br. 25803/94, st. 96; *Dedovski i drugi protiv Rusije*, pred. br. 7178/03, stav 84. Vidi, takođe, William A. Schabas, *The European Convention on Human Rights: A Commentary* (Oxford University Press, 2015), str. 174-179.

3 Vidi, na primjer, izvještaj Evropske komisije za ljudska prava od 5. novembra 1969. u predmetu Danska, Norveška, Švedska i Holandija protiv Grčke, pred. br. 3321/67, 3322/67, 3323/67 i 3344/67, i presude u predmetima İlhan protiv Turske, pred. br. 22277/93, stav 85, i Akkoç protiv Turske, pred. br. 22947/93 i 22948/93, stav 115.

4 *Aydın protiv Turske*, pred. br. 23178/94, stav 86, *Maslova i Nalbandov protiv Rusije*, pred. br. 839/02, stavovi 101, 104-106, *Memesheva protiv Rusije*, pred. br. 59261/00, stav 14.

5 *Bouyid protiv Belgije*, pred. br. 23380/09.

fizičke ili psihičke patnje, moraju se uzeti u obzir i lične karakteristike žrtve – pol, starost, zdravstveno stanje, invaliditet, i sl. Što je osoba osjetljivija, manje će biti potrebno da bude povrijeđena u mjeri dovoljnoj da se govori o zlostavljanju.

Nečovječno postupanje ili kažnjavanje se može definisati kao postupanje koje izaziva intenzivnu fizičku ili mentalnu patnju.⁶ Evropski sud za ljudska prava je u svojim odlukama zaključivao da je takva patnja prouzrokovana postupcima koji su unaprijed planirani, primjenjivani odjednom satima i izazvali ili tjelesnu povredu ili snažan tjelesni ili psihički bol.⁷

Ponižavajućim postupanjem ili kažnjavanjem smatra se postupanje kojim se kod žrtve izazivaju osjećanja straha, bola i inferiornosti, podobna da je ponize i potencijalno slome psihički ili moralni otpor.⁸ Kada cijeni da li je neko postupanje bilo ponižavajuće, Evropski sud za ljudska prava uzima u obzir da li je postojala namjera da se osoba koja mu je bila podvrgnuta ponizi i unizi, da li su njegove posljedice negativno uticale na njenu ličnost na način nespojiv sa zabranom zlostavljanja⁹ i da li je žrtva bila dovedena u situaciju da djeluje protiv svoje volje ili savjesti.¹⁰ Ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje može postojati i u odsustvu namjere da se žrtva ponizi, dovoljno je da je kod nje izazvan osjećaj poniženja.¹¹ To znači da zlostavljanje ne mora uvijek biti posljedica nasilnih postupaka službenih lica, već da može postojati i u situacijama kada neko trpi fizičke i psihičke patnje uslijed drugačijih nepravilnosti u radu ili propusta državnih organa, kao, na primjer, kada lice lišeno slobode boravi u izuzetno lošim uslovima ili kada mu je uskraćena odgovarajuća zdravstvena njega.¹² Treba imati na umu da svaka primjena fizičke sile u odnosu na bilo koju osobu kojoj je sloboda ograničena ili osobu koja dođe u dodir sa službenim licima, a koja nije apsolutno neophodna uslijed postupanja te osobe ili nije srazmjerna cilju zbog kojeg se koristi, ponižava ljudsko dostojanstvo i, u načelu, predstavlja povredu zabrane zlostavljanja.¹³

6 *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, pred. br. 5310/71, stav 167.

7 Vidi, na primjer, presudu u predmetu *Kudla protiv Poljske*, pred. br. 30210/96.

8 *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, pred. br. 5310/71, stav 167.

9 Vidi, na primjer, presudu u predmetu *Raninen protiv Finske*, pred. br. 20972/92, stav 55.

10 *Danska, Norveška, Švedska i Holandija protiv Grčke*, pred. br. 3321/67, 3322/67, 3323/67 i 3344/67. Vidi, takođe, Philip Leach, *Taking a Case to the European Court of Human Rights*, 4. izdanje (Oxford University Press, 2017), str. 258-259.

11 *V. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, pred. br. 24888/94, stav 71; *Smith i Grady protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, pred. br. 33985/96 i 33986/96, stav 120.

12 Vidi, na primjer, presude u predmetima *Poltoratskiy protiv Ukrajine*, pred. br. 38812/97, *Ostrovar protiv Moldavije*, pred. br. 35207/03, *Engel protiv Mađarske*, pred. br. 46857/06, *Khudobin protiv Rusije*, pred. br. 59696/00, *Slimani protiv Francuske*, pred. br. 57671/00.

13 *Bouyid protiv Belgije*, pred. br. 23380/09, stav 88.

2.2. KADA NASTAJE OBAVEZA DRŽAVE DA SPROVEDE DJELOTVORNU ISTRAGU

Konvencijom protiv mučenja i drugog svirepog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja propisano je pravo žrtava zlostavljanja da se žale državnim organima koji su onda dužni da "neodložno i nepristrasno" ispituju slučaj.¹⁴

Evropski sud za ljudska prava je ovu dužnost državnih organa da sprovedu odgovarajuću istragu navoda o zlostavljanju protumačio na osnovu čl. 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima, koji zabranjuje zlostavljanje i čl. 1 iste konvencije, koji svima na teritoriji država koje su je prihvatile garantuje primjenu prava iz konvencije.¹⁵ Evropski sud je naglasio da, ako ne bi postojala obaveza države da istraži optužbe ili druge indicije koje ukazuju na to da je neko zlostavljan, sama zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja bi ostala samo teoretska i iluzorna, a ne djelotvorna i praktična, dok bi državnim vlastima i licima koja djeluju u ime države bilo omogućeno da je krše i ostanu nekažnjeni.¹⁶

Shodno tome, obaveza da se sprovede djelotvorna istraga nastaje uvijek kada nadležni državni organi saznaju za uvjerljivu tvrdnju ili druge dovoljno jasne indicije koje ukazuju na to da je neko bio zlostavljan.¹⁷

Uvjerljiva tvrdnja je svaka tvrdnja koja je nečim potkrijepljena (na primjer, ljekarskim nalazima u kojima se konstatuju povrede, izjavama svjedoka, fotografijama, snimcima sa video nadzora ili drugim sličnim dokazima), ali i sama tvrdnja žrtve ili svjedoka navodnog zlostavljanja, nepotkrijepljena drugim dokazima, ako je dovoljno uvjerljiva, tj. ako ne djeluje nerazumno i faktički nevjerovatno.¹⁸ Pritom nije potrebno da je tvrdnja iznijeta u unaprijed određenoj formi, poput krivične prijave ili formalne pritužbe, niti da je formulisana kao optužba, dovoljno je da nadležni državni organ

14 Konvencija protiv mučenja i drugog svirepog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, *op.cit.*, čl. 14.

15 Vidi, primjera radi, *Otašević protiv Srbije*, 2013, stav 30.

16 Vidi, na primjer, presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetima *Milić i Nikezić protiv Crne Gore*, pred. br. 54999/10 i 10609/11, stav 91, *Siništaj i drugi protiv Crne Gore*, pred. br. 1451/10, 7260/10 i 7382/10, stav 144, *Assenov i drugi protiv Bugarske*, pred. br. 24760/94, stav 102, i *Labita protiv Italije*, pred. br. 26772/95, stav 131.

17 *Bati i drugi protiv Turske*, pred. br. 33096 i 57834/00, stav 100. Vidi, takođe, *Opšti izvještaj Evropskog komiteta za prevenciju mučenja* (2004), stav 27.

18 97 članova Zajednice Jehovinih svjedoka u Gdaniju i četvero drugih protiv Gruzije, pred. br. 71156/01, stav 97.

zna za uvjerljivu i ozbiljnu tvrdnju da je neko bio zlostavljan.¹⁹ Takođe, nije neophodno da je navodna žrtva tvrdnju iznijela odmah nakon zlostavljanja, pošto treba imati u vidu da, naročito kod lica lišenih slobode, može postojati strah da iznesu optužbe protiv službenih lica.

Obaveza sprovođenja istrage može postojati i u situaciji kada niko nije iznio tvrdnju o zlostavljanju, ali postoje druge dovoljno jasne indicije koje ukazuju na to da je neko bio zlostavljan.²⁰ Ovdje se, prije svega, misli na situacije poput onih kada se osoba koju policija dovede pred javnog tužioca ili sudiju, ili na ljekarski pregled, ne žali ni na šta, po pravilu zbog straha, ali njen izgled ili ponašanje daju razloga za sumnju da je zlostavljana – na primjer, ima vidljive povrede, potpuno je psihički slomljena, prestrašena, ili pak odjednom priznaje izvršenje čitavog niza krivičnih djela, iako nema dokaza koji ukazuju na to da ih je zaista izvršila. U takvim slučajevima se od nadležnih državnih organa očekuje da ne ostanu pasivni već da preduzmu odgovarajuće mjere da bi utvrdili da li je do zlostavljanja došlo i, ako jeste, ko je za njega odgovoran. Evropski sud za ljudska prava je upozorio na posebno osjetljiv položaj žrtava zlostavljanja i da su ljudi koji su bili izloženi ozbiljnom zlostavljanju manje spremni ili voljni da podnesu pritužbu.²¹

Ni relevantni međunarodni ugovori ni odluke tijela koja prate njihovu primjenu ne daju nikakvu listu situacija u kojima je obavezno sprovesti istragu, ali je jasno da ona postoji u slučajevima kada postoje uvjerljive, tj. kredibilne tvrdnje o fizičkom ili psihičkom zlostavljanju, neopravdanoj ili prekomjernoj upotrebi sredstava prinude ili drugim ozbiljnim oblicima zlostavljanja.²² Treba istaći da Evropski sud za ljudska prava zahtijeva posebnu pažnju kod istraživanja navoda o zlostavljanju u situacijama kada postoje indicije da kod navodnih učinilaca postoje rasni ili drugi diskriminatorni motivi.²³

Pošto žrtve i svjedoci nezakonitih postupaka policajaca, zatvorskih čuvara i drugih službenih lica, po prirodi stvari, često mogu biti uplašeni i ustručavati se da prijave incidente koji su doveli do mučenja ili nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, od država se očekuje da im na raspolaganje stave širok spektar mehanizama, kojima se, sami ili uz pomoć zastupnika, slobodno i bez straha od odmazde, mogu poslužiti da navode o zlostavljanju

19 Vidi, na primjer, *Hajnal protiv Srbije*, pred. br. 36937/06, stavovi 94-99.

20 *Otašević protiv Srbije*, 2013, stav 30.

21 Isto.

22 Vidi Eric Svaridze, *Effective Investigation of Ill-Treatment: Guidelines on European Standards* (Savjet Evrope, 2009), str. 45-47.

23 Nisu rijetke presude u kojim Evropski sud za ljudska prava konstatuje da tužene države nisu na odgovarajući način pristupile istraživanju incidenata u kojim su navodne žrtve bili Romi. Vidi, primjera radi, presudu u predmetu *Cobzaru protiv Rumunije*, pred. br. 48254/stav 97.

iznesu pred nadležna domaća ili međunarodna tijela.²⁴ Ovi mehanizmi mogu biti pritužbe ili prijave podnijete nadređenim starješinama službenih lica na čije se postupke ukazuje, vladinim tijelima, sudovima i tužilaštvima, specijalizovanim tijelima koja odlučuju o pritužbama građana, inspekcijama i tijelima za nadzor nad radom državnih organa poput policije, zatvorskih službi ili medicinskog osoblja.²⁵

Naročito važnu ulogu u otkrivanju slučajeva zlostavljanja imaju ljekari, posebno oni koji rade u zatvorima ili pregledaju lica koja su prethodno bila zadržana u policiji. Zbog toga je važno da postoje jasni propisi i protokoli koji ih obavezuju da preglede vrše bez prisustva policajaca ili pripadnika službe zatvorskog obezbjeđenja, osim u situacijama kada je to zaista nužno, da pregled obave savjesno i detaljno, da sve eventualne povrede evidentiraju i detaljno opišu, da navedu kako pacijent objašnjava uzrok povreda, a ako procijene da je moguće da su nastale zlostavljanjem, onda odmah obavijeste i nadležnog tužioca.²⁶

2.3. POJAM DJELOTVORNE ISTRAGE

2.3.1. Opšte napomene

Da bi se smatrala djelotvornom, istraga, u principu, treba da bude takva da može da dovede do utvrđivanja činjenica i da, ako se ispostavi da su navodi o zlostavljanju tačni, dovede do identifikovanja i kažnjavanja odgovornih.²⁷ U suprotnom, kako je Evropski sud za ljudska prava to objasnio, opšta zabrana torture i nečovječnog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja bi ostala beskorisna, uprkos svom temeljnom značaju, jer bi se u praksi omogućilo da "oni koji djeluju u ime države zloupotrebljavaju prava lica pod njihovom kontrolom bukvalno bez ikakve kazne".²⁸

²⁴ Eric Svardidze, *Effective Investigation of Ill-Treatment: Guidelines on European Standards* (Savjet Evrope, 2009), str. 40-41.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid, str. 38-40. Vidi, takođe, *Izveštaj Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja o posjeti Crnoj Gori 2008. godine*, stav 20.

²⁷ Vidi na primjer, presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetima *Milić i Nikezić protiv Crne Gore*, pred. br. 54999/10 i 10609/11, stavovi 91-92, *Siništaj i drugi protiv Crne Gore*, pred. br. 1451/10, 7260/10 i 7382/10, stavovi 144-145, *Assenov i drugi protiv Bugarske*, pred. br. 24760/94, stav stav 102.

²⁸ *Milić i Nikezić protiv Crne Gore*, presuda od 28. aprila 2015, stav 91; *Siništaj i drugi protiv Crne Gore*, presuda od 24. novembra 2015, stav 144.

Kao što je rečeno u uvodnim napomenama, pojam istrage u ovom kontekstu je znatno širi nego pojam istrage u našem krivičnom procesnom zakonodavstvu i obuhvata faze izviđaja i istrage. Takođe, ispunjavanje standarda djelotvorne istrage podrazumijeva ne samo odgovarajuću organizaciju i postupanje organa krivičnog gonjenja, nego i sudova, a na kraju i organa nadležnih za izvršenje krivičnih sankcija izrečenih izvršiocima zlostavljanja. Takođe, moguće je da, iako nadležni državni organi istraži pristupe savjesno i preduzmu sve raspoložive i razumne mjere da otkriju učinioce u tome ipak ne uspiju, pa je zato obaveza sprovođenja djelotvorne istrage obaveza primjene sredstava, a ne obaveza postizanja cilja.

Da bi se istraga smatrala djelotvornom, ona mora zadovoljiti sledeće kriterijume: 1) mora biti nezavisna i nepristrasna; 2) mora biti temeljna, što znači sveobuhvatna i vođena savjesno; 3) mora biti hitna, tj. blagovremena, što znači vođena bez nepotrebnih odlaganja; 4) moraju je voditi organi koji imaju sve nadležnosti i ovlašćenja potrebna da otkriju i sankcionišu učinioce; 5) mora biti vođena tako da u njoj učestvuje navodna žrtva, u mjeri u kojoj je to potrebno da zaštiti svoje legitimne interese; 6) mora biti podvrgnuta kontroli javnosti; 7) kada odgovorni za zlostavljanje budu otkriveni, treba da budu kažnjeni na odgovarajući način.

U praksi Evropskog suda za ljudska prava isti kriterijumi važe i za situacije u kojima se istražuju potencijalne povrede prava na život, a šta konkretno zahtijevaju biće objašnjeno u nastavku.

2.3.2. Nezavisnost i nepristrasnost

Istraga se može smatrati nezavisnom samo ako su osobe odgovorne za njeno sprovođenje potpuno nezavisne od osoba čije postupke istražuju.²⁹ To podrazumijeva odsustvo bilo kakve hijerarhijske ili institucionalne veze između osobe koja vodi istragu i osoba čije postupke istražuje, kao i nezavisnost u postupanju, što znači da istraga mora biti nezavisna i *de jure* i *de facto*.³⁰

Zahtijeva se da je nezavisan ne samo nadležni tužilac, već i svaka osoba koja je u toku istrage donijela neku odluku ili bila zadužena za pojedine istražne radnje. Na primjer, nezavisan mora biti, i *de jure* i *de facto*, i specijalista sudske

29 Vidi, na primjer, presude u predmetima *Güleç protiv Turske*, pred. br. 21593/93, stavovi 81-82, i *Yazgöl Yılmaz protiv Turske*, pred. br. 36369/06, stavovi 61-63.

30 *Ergi protiv Turske*, pred. br. 66/1997/850/1057.

medicine uključen u istragu³¹ i policijski službenik koji je u njoj dobio neko zaduženje.³² Nije prihvatljivo da istragu praktično vode policijski službenici koji pripadaju organizacionoj jedinici policije (npr. policijskoj upravi) iz koje su i osumnjičeni policajci,³³ čak ni ako su im istražitelji nadređeni po činu,³⁴ i bez obzira na to da li je istraga pod kontrolom tužioca koji jeste nezavisan.³⁵ Takođe, Evropski sud za ljudska prava smatra da policajci koji sprovode istragu ne smiju biti podređeni istom komandnom lancu kao policajci pod istragom.³⁶

U slučaju u kome su novinara pretukli pripadnici policije prilikom razbijanja demonstracija u Azerbejdžanu, Evropski sud za ljudska prava je utvrdio da nije bilo nezavisne, djelotvorne istrage jer ju je sprovodilo isto odjeljenje policije čije je pripadnike novinar optužio za zlostavljanje. Sud je utvrdio da je državno tužilaštvo, kao nezavisni organ, praktično delegiralo "veliki i bitan dio istrage – identifikaciju počinitelaca navodnog zlostavljanja – upravo organu čiji su službenici navodno počinili krivično djelo", tj. njihovim kolegama zaposlenim u istom organu, i zaključio da u takvim okolnostima istraga policije o navodima o nedoličnom ponašanju njenih službenika ne može biti nezavisna.³⁷ Sud je, na sličan način, i u predmetu *Siništaj i drugi protiv Crne Gore* zaključio da se istraga Unutrašnje kontrole nije mogla smatrati nezavisnom, jer ju je zapravo sprovodila sama policija, a nije bila ni temeljna, jer su potpuno ignorisane povrede i tvrdnje podnosioca predstavljanja da mu ih je nanijela policija.³⁸

Da bi osigurale nezavisnost istraga koje se vode u vezi sa postupcima policije, pojedine države, među kojima su Holandija i Slovenija, uspostavile su posebne istražiteljske službe koje pomažu tužilaštvu umjesto policije, djelujući sa ovlaštenjima jednakim policijskim. Zaposleni u tim službama nisu dio aparata ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove, niti za svoj rad odgovaraju tom ministarstvu, već rade pod kontrolom specijalnog državnog

31 *Barabanshchikov protiv Rusije*, pred. br. 36220/02, stav 59.

32 Vidi, na primjer, *Mikheyev protiv Rusije*, pred. br. 77617/01, stav 116.

33 *Rehbock protiv Slovenije*, pred. 29462/95, stav

34 *Altun protiv Turske*, pred. br. 24561/94, stav 74.

35 *Ramsahai i drugi protiv Holandije*, pred. br. 52391/99, stavovi 333-341.

36 *Đekić i drugi protiv Srbije*, pred. br. 32277/07, stav 35.

37 *Najaflji protiv Azerbejdžana*, pred. br. 2594/07, stav 52.

38 *Siništaj i drugi protiv Crne Gore*, pred. br. 1451/10, 7260/10 i 7382/10, stav 148.

tužioca, nezavisnog od policije.³⁹ U načelu, ovakav model organizacije organa nadležnih za istraživanje i krivično gonjenje može predstavljati najbolji način da se nezavisnost postigne, pod uslovom da takvi organi imaju na raspolaganju odgovarajuće ljudske i materijalne kapacitete i da nisu izolovani ili opstruisani u radu.

Oni koji istragu vode, ma kako institucionalno nezavisni bili, ne smiju se umnogome oslanjati na informacije koje dobijaju od organa koji u konkretnom slučaju nisu nezavisni, naročito ne na one dobijene od policijskih službenika koji su direktno ili indirektno umiješani u događaje koji su predmet istrage, a za nezavisnost i nepristrasnost istrage posebno je problematično ako ovako dobijene informacije ne podvrgnu odgovarajućoj provjeri već ih nekritički prihvate kao istinite.⁴⁰ Drugim riječima, državni tužilac koji sprovodi istragu ne smije da pokazuje pristrasnost i popuštanje u odnosu na pripadnike policije ili bezbjednosnih snaga, s tendencijom da ignoriše ili omalovaži optužbe protiv njih. Isto tako, državni tužioci ne smiju da polaze od pretpostavke da su oni koji djeluju u ime države u pravu i da su znaci zlostavljanja vjerovatno rezultat zakonite radnje, ili da su bili uslovljeni ponašanjem oštećenog.⁴¹ Nadalje, državni tužilac ne smije da donosi odluke samo na osnovu dokumenata ili informacija koje mu dostavi policija, čiji su pripadnici bili pod sumnjom da su učestvovali u zlostavljanju podnosioca žalbe, već mora da pokaže spremnost da ih kritički ispita preduzimanjem nezavisnih koraka.⁴² Istraga ne smije da se zaustavi samo na prikupljanju izjava osumnjičenih policajaca i njihovih kolega, a zanemari ostale dostupne dokaze, svjedoke i dokazne radnje, uključujući prepoznavanje.⁴³

Nepristrasnost se po pravilu cijeni gledajući način na koji su nadležni za istragu postupali u konkretnom slučaju. Međutim, ona može biti dovedena u pitanje i samom činjenicom da su istražitelji imali dvostruku ulogu – na

39 Ibid, stavovi 258-267. U Sloveniji Posebno odeljenje za istrage i krivično gonjenje službenih lica sa posebnim ovlaštenjima, koje je deo Specijalnog državnog tužilaštva, ima isključivu nadležnost u slučaju krivičnih djela čiji su učinioci pripadnici: 1) policije; 2) službe za unutrašnju kontrolu policije, sa policijskim ovlaštenjima; 3) vojne policije, sa policijskim ovlaštenjima u pretkrivičnom postupku; 4) vojne obavještajno-bezbjednosne službe; 5) Slovenačke obavještajno-bezbjednosne agencije. Vidi Zakon o Državnom tužilaštvu Republike Slovenije iz 2011. godine («Zakon o državnem tožilstvu»), članovi 199-203.

40 *Ergi protiv Turske*, pred. br. 66/1997/850/1057, stavovi 83-84, *Gharibashvili protiv Gruzije*, pred. br. 11830, stav 73.

41 Vidi, na primjer, *Aydin protiv Turske*, pred. br. 23178/94, stav 106, i *Aksoy protiv Turske*, pred. br. 21987/93, stav 189.

42 Vidi *El-Masri protiv BJR Makedonije*, pred. br. 39630/09, stav 189 i *Đurđević protiv Hrvatske*, pred. br. 52442/09, stav 90.

43 *Bouyid protiv Belgije*, pred. br. 23380/09, stavovi 128-134. U vezi sa propustom da se u istrazi izvrši prepoznavanje i suočavanje osumnjičenih sa oštećenim vidi i presudu u predmetu *Kmetty protiv Mađarske*, pred. br. 57967/00, stav 41.

primjer, ako se u istrazi neki zadaci povjere policijskom službeniku koji je prethodno postupao i u predmetu u kojem je navodna žrtva zlostavljanja imala status osumnjičenog ili okrivljenog, a tvrdi da je zlostavljana da bi dala priznanje ili neko obavještenje ili da bi bila nezakonito kažnjena za djelo koje joj se stavlja na teret.⁴⁴

2.3.3. Temeljnost

Obaveza sprovođenja temeljite ili detaljne istrage zahtijeva da nadležni istražni organi uvijek ulože ozbiljan napor da utvrde što se dogodilo i da ne smiju da se zadovolje ishitrenim ili neosnovanim zaključcima da bi zatvorili istragu ili formirali zaključke.⁴⁵

Istraga treba da omogući da se prikupe svi dokazi potrebni da bi se utvrdilo da li je zlostavljanja u konkretnom slučaju bilo i, ako jeste, ko je za njega odgovoran. Naravno, od konkretnih okolnosti svakog pojedinačnog slučaja zavisice koje dokaze je potrebno prikupiti. Od organa odgovornih za istragu očekuje se da ne budu pasivni i da preduzmu sve «razumne mjere» potrebne da se prikupe dokazi i da u tom cilju učine iskrene napore.⁴⁶ Svaki nedostatak u istrazi koji umanjuje šanse da se utvrdi uzrok povreda nastalih kod navodne žrtve ili identitet osoba odgovornih za zlostavljanje može dovesti do povrede načela temeljitosti i savjesnosti.⁴⁷

Evropski sud za ljudska prava je donio mnoštvo presuda u kojima je razmatrao da li su u istrazi navoda o zlostavljanju savjesno preduzete sve mjere potrebne da bi se utvrdile sve relevantne činjenice. U njima se može vidjeti da bi tipična istraga, između ostalog, trebalo da obuhvati:

- detaljno, iscrpno svjedočenje navodne žrtve, koju treba vrlo pažljivo ispitivati, ne samo da bi pružila potrebne informacije, već i da ne bi bila dodatno traumatizovana (dobre smjernice za ispitivanje lako ranjivih žrtava daje «Istanbulski protokol»);⁴⁸
- odgovarajuće ispitivanje mogućih učinilaca;⁴⁹

44 Vidi, na primjer, presudu u predmetu *Toteva protiv Bugarske*, pred. br. 42027/98, stav 63.

45 *Jasar protiv BJR Makedonije*, pred. br. 69908/01, stav 56.

46 *Bati i drugi protiv Turske*, pred. br. 33096 i 57834/00, st. 134.

47 *Jasar protiv BJR Makedonije*, pred. br. 69908/01, st. 56.

48 Priručnik za djelotvornu istragu i dokumentovanje mučenja i drugog svirepog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (*Istanbul Protocol, Manual on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2004*).

49 *Matko protiv Slovenije*, 2006, st. 90, *Otašević protiv Srbije*, 2013, st. 33.

- pronalaženje i odgovarajuće ispitivanje svjedoka događaja; u situaciji u kojoj se istražuje postupanje policije, svjedoke bi obavezno trebalo da saslušava tužilac, a ne policija (isto važi i za ispitivanje navodne žrtve i navodnih učinilaca);⁵⁰
- prepoznavanje mogućih učinilaca, od strane navodne žrtve i drugih svjedoka događaja, uz primjenu drugih, forenzičkih istražnih tehnika koje služe za identifikaciju učinilaca;⁵¹
- povjerljiv i pažljivo izvršen ljeakarski pregled navodne žrtve, i sudsko-medicinsko vještačenje povreda nanijetih žrtvi; veoma je važno da ljekari u primarnoj zdravstvenoj zaštiti budu obučeni kako da pregledaju i zabilježe povrede nanijete nasiljem; sudsko-medicinsko vještačenje treba da vrši specijalista sudske medicine, a svakako ga mora izvršiti nezavisno i adekvatno obučeno medicinsko osoblje, sposobno da prepozna šta je uzrok povreda i da procjeni da li su, imajući u vidu povrede, tvrdnje o zlostavljanju uvjerljive;⁵²
- prikupljanje drugih dokaza medicinske prirode, kao što je medicinska dokumentacija sačinjena tokom boravka navodne žrtve u policiji ili u zatvoru;
- istraživanje mjesta događaja, koje podrazumijeva pravilno prikupljanje materijalnih tragova, prvenstveno predmeta korišćenih za zlostavljanje, te otisaka prstiju, bioloških i drugih tragova, sačinjavanje potrebnih skica, fotografisanje lica mjesta, pronalaženje snimaka događaja načinjenih sredstvima video nadzora i slično; izuzetno važan može biti i uviđaj lica koja su učestvovala u događaju, jer je moguće da se na odjeći navodne žrtve mogu naći tragovi koje je ostavio navodni počinilac, i obrnuto;
- prikupljanje i analizu relevantne dokumentacije, što mogu biti različiti zapisnici i izvještaji koji se sačinjavaju u policiji ili drugoj zatvorenoj ustanovi u vezi i tokom trajanja lišenja slobode, izvještaji o primjeni sredstava prinude i slični dokumenti koje su dužna da sačinjavaju službena lica.⁵³

Istraga se neće smatrati djelotvornom ako nije bila sveobuhvatna, odnosno ako nije obuhvatila sve relevantne aspekte incidenta koji je njen predmet.⁵⁴ Mora se istražiti da li je, recimo, policijska akcija u okviru koje je došlo do navodnog zlostavljanja bila planirana i da li je to urađeno na odgovarajući

50 *Zelilof protiv Grčke*, pred. br. 17060/03, st. 62.

51 *Bouyid protiv Belgije*, 2015, st. 128-134.

52 Vidi, Documenting and reporting medical evidence of ill-treatment (Dokumentovanje i izvještavanje o medicinskim dokazima zlostavljanja), *Extract from the 23rd General Report of the CPT, published in 2013*, CPT (<https://rm.coe.int/16806ccc4d>).

53 Vidi, detaljnije, u Eric Svaridze, *Effective Investigation of Ill-Treatment: Guidelines on European Standards* (Savjet Evrope, 2009), str. 54-60.

54 *Zelilof protiv Grčke*, pred. br. 17060/03, stav 60.

način, a tek zatim cijeniti da li su konkretni postupci policajaca koji su u njoj učestvovali bili opravdani datim okolnostima.⁵⁵ Dalje, potrebno je ispitati motive navodnih učinilaca, što je naročito važno ako postoji sumnja da je zlostavljanje rasno ili etnički motivisano ili da su učinioci postupali sa nekim drugim motivom zasnovanim na diskriminaciji.⁵⁶ Podrazumijeva se da moraju biti istraženi svi sporni postupci službenih lica i uloge svih umiješanih službenih lica. Neprihvatljivo je da se istraga neopravdano ograniči samo na pojedine incidente i službena lica, a da budu zanemareni drugi važni događaji i relevantne okolnosti konkretnog slučaja.⁵⁷

Bez opravdanog razloga, istraga ne smije biti ometana činjenjem ili nečinjenjem državnih organa.⁵⁸ To znači da svi državni organi koji učestvuju u postupku koji treba da dovede do utvrđivanja relevantnih činjenica i kažnjavanja odgovornih za zlostavljanje, uključujući i sud, moraju postupati savjesno i u skladu sa nacionalnim propisima. Nedopustivo je da istraga bude osujećena time što su dokazi prikupljeni na nezakonit način i zbog toga se ne mogu upotrijebiti u sudskom postupku koji se vodi protiv navodnih učinilaca.⁵⁹

Nespojivo je sa obavezama koje proističu iz zabrane zlostavljanja i da istraga bude osujećena time što je policajcima ili drugim službenim licima dozvoljeno da dužnost vrše tako da ne mogu biti identifikovani (noseći maske, tzv. fantomke ili odjeću bez odgovarajućih policijskih oznaka) i u takvim situacijama Evropski sud za ljudska prava može zaključiti da je država namjerno dozvolila da učinioci zlostavljanja ne budu kažnjeni.⁶⁰ Sud je smatrao da je procesni aspekt zabrane zlostavljanja prekršen i u situacijama u kojima su maskirani policajci vršili zastrašujuće prepade, a naknadno nijesu bili identifikovani.⁶¹

Tužilaštvo i sud ne smiju selektivno ili nedosljedno koristiti prikupljene dokaze, već su dužni da ih cijene savjesno i objektivno.⁶² Iskazima službenih lica ne može se *a priori* dati veća snaga nego iskazima drugih svjedoka, uključujući

55 *Tzekov protiv Bugarske*, pred. br. 45500/99, stavovi 69-73.

56 *Nachova i drugi protiv Bugarske*, pred. br. 43577/98 i 43579/98, stav 326.

57 Eric Svaridze, *Effective Investigation of Ill-Treatment: Guidelines on European Standards* (Savjet Evrope, 2009), str. 62-63.

58 *Bati i drugi protiv Turske*, pred. br. 33096 i 57834/00, stav 134.

59 *Maslova i Nalbandov protiv Rusije*, pred. br. 839/02, stavovi 92-97.

60 *Dedovski protiv Rusije*, pred. br. 7178/03, stav 91.

61 Vidi, na primjer, presude u predmetima *Rashid protiv Bugarske*, pred. br. 47905/99, *Vachkovi protiv Bugarske*, pred. br. 2747/02, *Kučera protiv Slovačke*, pred. br. 48666/99 i *Rachwalski i Ferenc protiv Poljske*, pred. br. 47709/99.

62 *Nadrosov protiv Rusije*, pred. br. 9297/02, stav 44.

i navodnu žrtvu, tim prije ako su ta lica direktno ili indirektno umiješana u incident koji se istražuje.⁶³ Vjerodostojnost i pouzdanost dokaza koji potiču iz policije, bilo da je riječ o iskazima, izvještajima ili drugim dokumentima, treba kritički cijeniti i provjeriti.⁶⁴ To se može postići suočavanjem navodne žrtve sa navodnim učiniocima, ispitivanjem svjedoka i prikupljanjem dokaza koji bi mogli potvrditi verziju događaja navodne žrtve i drugim mjerama kojima se navodnoj žrtvi, u kontradiktornom postupku, omogućava da ospori dokaze koje je iznijela druga strana.⁶⁵

2.3.4. Hitnost

Istraga u slučajevima zlostavljanja mora biti hitna i ne smije trajati duže nego što je u datim okolnostima opravdano.⁶⁶ Ovo se odnosi na sve njene faze – radnje koje prethode krivičnom postupku (izviđaj), krivični postupak i postupak izvršenja krivične sankcije – što znači da pravni sistem u cjelini mora funkcionisati efikasno i omogućiti sudovima da odluke o suštini stvari donose u razumnom roku.⁶⁷ U svakom pojedinačnom slučaju posmatra se da li su nadležni istražni organi hitno reagovali čim su obaviješteni o navodnom zlostavljanju ili su dozvolili neprimjereno kašnjenje.⁶⁸

Evropski sud za ljudska prava hitno, odnosno blagovremeno postupanje državnih vlasti u istraživanju navoda o zlostavljanju smatra ključnim za očuvanje povjerenja javnosti u njihovu privrženost vladavini prava i ističe da je ona neophodna da bi se otklonila sumnja da vlasti zataškavaju ili tolerišu nezakonite radnje.⁶⁹

Neblagovremenost postupanja u istrazi biće najočiglednija onda kada istraga počne isuviše kasno, kada je zbog neopravdanog odugovlačenja nadležnih organa, prikupljanje dokaza postalo nemoguće ili bitno otežano, a naročito u situacijama u kojim je na taj način navodnim učiniocima omogućeno da uklone dokaze ili usklade iskaze. Zbog toga na navode o zlostavljanju ili druge indicije o tome da je do njega došlo treba reagovati hitno, bez odlaganja, i odmah identifikovati svjedoke i moguće učinioce,

63 *Zelilof protiv Grčke*, pred. br. 17060/03, stav 60.

64 Vidi, na primjer, *Barabanshchikov protiv Rusije*, pred. br. 36220/02, stavovi 59-64.

65 *Gharibashvili protiv Gruzije*, pred. br. 11830/03, stavovi 73-76.

66 Vidi, na primjer, *Selmouni protiv Francuske*, pred. br. 25803/94, stavovi 78-79.

67 *Calvelli i Ciglio protiv Italije*, pred. br. 32967/96, stav 53.

68 *Jasar protiv BJR Makedonije*, pred. br. 69908/01, stav 57.

69 *Bati i drugi protiv Turske*, pred. br. 33096 i 57834/00, stav 136.

razdvojiti ih i ispitati i tako ih spriječiti da dogovaraju iskaze.⁷⁰ Evropski sud za ljudska prava je u jednom predmetu koji se ticao prekomjerne upotrebe sile zamjerio odgovornoj državi, između ostalog, to što je od incidenta do trenutka angažovanja organa nadležnog za istragu prošlo petnaest i po sati, kao i to što su policajci umiješani u incident saslušani tek poslije više od dva dana, pri čemu nisu bili razdvojeni i imali su priliku da dogovaraju iskaze, iako nije bilo moguće zaključiti da su ih zaista i usklađivali.⁷¹

Nedopustiv propust u istrazi može biti i neblagovremeno upućivanje navodne žrtve na ljekarski pregled kod specijaliste za sudsku medicinu i neopravdano kasno preduzimanje tako važnih radnji kao što su saslušanje svjedoka i prepoznavanje mogućih učinilaca.⁷²

Najdrastičniji primjeri neispunjavanja kriterijuma hitnosti i blagovremenosti jesu oni kod kojih krivični postupak neopravdano traje godinama ili se čak odugovlači u tolikoj mjeri da na kraju nastupi zastarjelost krivičnog gonjenja ili izvršenja kazne.⁷³ Ovdje se mora istaći da je i sama mogućnost da do zastarjelosti dođe nespojiva sa međunarodnim standardima koji proističu iz zabrane zlostavljanja (vidi u nastavku 2.3.8).

2.3.5. Odgovarajuće nadležnosti i ovlašćenja

Državni organi koji u istrazi učestvuju moraju imati sve nadležnosti i ovlašćenja potrebne da bi utvrdili činjenice i otkrili i kaznili učinioce. Ovo, prije svega, znači da pojedine kategorije službenih lica, poput pripadnika specijalnih policijskih ili vojnih jedinica ili bezbjedonosnih službi, ne smiju, ni *de jure ni de facto*, biti izuzete iz nadležnosti nezavisnih organa odgovornih za istrage u slučajevima zlostavljanja, koji pak moraju biti ovlašćeni da prema njima preduzimaju sve mjere neophodne za vođenje djelotvorne istrage.⁷⁴ Identitet mogućih učinilaca ne smije biti razlog da ovlašćenja organa nadležnih za istragu u zakonu ili u praksi budu ograničena.

Iz odluka Evropskog suda za ljudska prava nameće se zaključak da bi organi odgovorni za istragu morali imati mogućnost da službena lica koja su pod istragom suspenduju ili prema njima preduzmu druge mjere potrebne da se

70 *Ramsahai i drugi protiv Holandije*, pred. br. 52391/99, stav 326.

71 *Ibid*, stavovi 94, 107, 330, 334 i 339.

72 *Mikheyev protiv Rusije*, pred. br. 77617/01, stavovi 113-114.

73 *Yeşil i Sevim protiv Turske*, pred. br. 34738/04, stavovi 36-43.

74 Eric Svaridze, *Effective Investigation of Ill-Treatment: Guidelines on European Standards* (Savjet Evrope, 2009), str. 65-68.

omogućiti nesmetano vođenje istrage i, naročito, spriječiti nedozvoljen uticaj na navodnu žrtvu ili svjedoke.⁷⁵ Sud je, takođe, isticao da je važno da službeno lice osuđeno za mučenje ili zlostavljanje bude otpušteno iz službe.⁷⁶

2.3.6. Učešće navodne žrtve i zaštita njenih legitimnih interesa

Pored prava da iniciraju krivično gonjenje, navodnoj žrtvi i članovima njene porodice mora biti omogućeno da u postupku učestvuju u mjeri potrebnoj da bi zaštitili svoje legitimne interese.⁷⁷

Navodna žrtva mora biti saslušana.⁷⁸ Njoj mora biti omogućen djelotvoran pristup postupku istrage,⁷⁹ ali ne nužno u svakoj fazi. Pošto bi odavanje nekih informacija iz istrage koja je u toku moglo nanijeti štetu nekim licima ili drugim istragama, nekada će biti opravdano da se navodnoj žrtvi pristup postupku omogućiti u nekoj drugoj, kasnijoj fazi.⁸⁰ Navodna žrtva mora biti obaviještena o odluci tužilaštva da ne goni navodnog učinioca ili da od gonjenja odustane, i u takvoj situaciji ima pravo na pristup istrazi, tj. sudskim spisima, pošto je to neophodno da bi ostvarila pravo da pokrene postupak u kojem bi osporavala takvu odluku tužilaštva.⁸¹ Ako je to neophodno da bi djelotvorno zaštitila svoje interese, žrtvi treba omogućiti pristup pravnoj pomoći.⁸²

Tužilac, isto kao i sud, treba da razmotri verziju događaja koju je iznijela navodna žrtva i to bi trebalo da bude vidljivo i u njegovoj konačnoj odluci.⁸³ Naravno, sud ne mora prihvatiti svaki predlog za izvođenje dokaza koji navodna žrtva iznese.⁸⁴

75 *Zeynep Özcan protiv Turske*, pred. br. 45906/99, stavovi 44-46, i *Abdülşamet Yaman protiv Turske*, pred. br. 32446/96, stav 55.

76 *Ibid.*

77 *Angelova protiv Bugarske*, pred. br. 38361/97, stav 140.

78 *Nadrosov protiv Rusije*, pred. br. 9297/02, stav 44.

79 *Bitiyeva i X. protiv Rusije*, pred. br. 57953/00 i 37392/03, stav 156.

80 *McKerr protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 28883/95, stav 129.

81 *Ramsahai i drugi protiv Holandije*, pred. br. 52391/99, stavovi 347-350

82 Eric Svaridze, *Effective Investigation of Ill-Treatment: Guidelines on European Standards* (Savjet Evrope, 2009), str. 69.

83 *Nadrosov protiv Rusije*, pred. br. 9297/02, stav 44.

84 *Ramsahai i drugi protiv Holandije*, pred. br. 52391/99, stav 348.

2.3.7. Kontrola javnosti (transparentnost)

Istraga mora, u odgovarajućoj mjeri, biti izložena kontroli javnosti, odnosno biti transparentna.⁸⁵ To je neophodno da bi javnost mogla da vjeruje da je vlast privržena vladavini prava i da ne zataškava niti toleriše nezakonite postupke.⁸⁶ U kojoj mjeri istraga mora biti izložena kontroli javnosti cijeni se u zavisnosti od okolnosti slučaja. Po pravilu, ishod istrage treba da bude predložen javnosti u obrazloženoj odluci, ne bi li svi zainteresovani za njen ishod mogli da se uvjere u postojanje vladavine prava.⁸⁷ U nekim situacijama nije nužno da je suđenje otvoreno za javnost, pod uslovom da je navodna žrtva mogla da učestvuje u postupku, imala pristup spisima predmeta i dobila obrazloženu konačnu odluku, a pritom objavljivanje te odluke nije bilo zabranjeno.⁸⁸ Dovoljno je da je mogućnost da vlasti nešto prikriju bez valjanog opravdanja svedena na razumno malu mjeru.⁸⁹

2.3.8. Odgovarajuća sankcija

Kada odgovornost za zlostavljanje bude dokazana, osuđenima moraju biti određene kazne primjerene ozbiljnosti djela koje su izvršili. Da bi se to dogodilo, nužno je da je krivično djelo kvalifikovano na odgovarajući način.⁹⁰

Evropski sud za ljudska prava prihvata da države i sudije nacionalnih sudova prilikom određivanja sankcija za zlostavljanje moraju imati određenu slobodu, ali ipak za sebe zadržava pravo da interveniše u situacijama kada je izrečena kazna očigledno nesrazmjerna težini djela koje je osuđeni izvršio.⁹¹ U svojoj praksi, nesrazmjernim, odnosno neprimjereno blagim, ovaj sud je najčešće smatrao minimalne, uslovne ili novčane kazne izrečene učinocima mučenja ili ozbiljnijih oblika zlostavljanja, izvršenog s namjerom.⁹² Sud je bio izuzetno kritičan prema nacionalnim sudovima koji su odredbe svog krivičnog prava koje dozvoljavaju ublažavanje kazne, izricanje uslovne osude ili odlaganje izvršenja kazne očigledno zloupotrebljavali i tako omogućavali da osuđena

85 Ibid, stav 353.

86 Ibid, stav 353.

87 *Kelly i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, pred. br. 30054/96, stav 118.

88 Ibid, stav 354.

89 Ibid, stav 354.

90 *Izveštaj Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja o posjeti Albaniji 2005. godine*, stav 54. Vidi i Eric Svaridze, *Effective Investigation of Ill-Treatment: Guidelines on European Standards* (Savjet Evrope, 2009), str. 76-77.

91 *Ali i Ayşe Duran protiv Turske*, pred. br. 42942/02, stav 66.

92 Vidi, na primjer, *Okkali protiv Turske*, pred. br. 52067/99 i *Zontul protiv Grčke*, pred. br. 12294/07.

službena lica ostanu *de facto* nekažnjena za svoje nezakonite postupke.⁹³ Izrečene kazne treba da budu i izvršene – nije prihvatljivo da sankcija izostane jer je nastupila zastarjelost izvršenja ili zbog amnestije ili pomilovanja.⁹⁴

Oslanjajući se na stavove Komiteta protiv mučenja UN, Evropski sud za ljudska prava je isticao da je važno i da službena lica budu suspendovana dok traje postupak, a trajno udaljena iz službe ako na kraju budu osuđena.⁹⁵

Evropski sud za ljudska prava je u nekim situacijama državama zamjerao to što, osim krivične, učinioci zlostavljanja nisu snosili i disciplinsku odgovornost.⁹⁶ CPT je oštro kritikovao izostanak disciplinskih mjera u situaciji kada policajci koji su prisustvovali incidentu u kojem je došlo do zlostavljanja nisu slučaj prijavili nadležnom tužiocu, iako su bili dužni da to urade.⁹⁷ Ovdje se može primijetiti da takvo ponašanje policajaca u većini zemalja, uključujući i Crnu Goru, povlači ne samo disciplinsku, već i krivičnu odgovornost.

93 Vidi, na primjer, presudu u predmetu *Zeynep Özcan protiv Turske*, pred. br. 45906/99, stavovi 36-46.

94 *Abdülşamet Yaman protiv Turske*, pred. br. 32446/96, stav 55.

95 Ibid, stav 55.

96 *Okkali protiv Turske*, pred. br. 52067/99, stav 71.

97 *Izveštaj Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja o posjeti Albaniji 2005. godine*, stav 38.

3. NAJVAŽNIJI NACIONALNI PROPISI

3.1. USTAV

Ustav Crne Gore u članu 28 jemči dostojanstvo čovjeka i nepovredivost njegovog fizičkog i psihičkog integriteta, te u skladu s tim propisuje da niko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju.

Iako se, za razliku od Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, u Ustavu izričito ne pominje nečovječno ili ponižavajuće kažnjavanje, očigledno je da je i ono zabranjeno, ne samo zato što se pojam «postupanje» može tumačiti tako da obuhvata i kažnjavanje, već imajući u vidu i da se, u članu 31, jemči poštovanje ljudske ličnosti i dostojanstva u krivičnom ili drugom postupku, u slučaju lišenja ili ograničenja slobode i za vrijeme izvršavanja kazne, a zatim propisuje da je zabranjeno i kažnjivo svako nasilje, nečovječno ili ponižavajuće postupanje nad licem koje je lišeno slobode ili mu je sloboda ograničena, kao i iznuđivanje priznanja i izjava.

Po ugledu na Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Ustav, u članu 27, stav 3, zabranjuje medicinske i druge ogledе na ljudskom biću, bez njegove dozvole. Ovdje, doduše, nije precizirano da pristanak na takve ogledе mora biti dat slobodno, ali to treba da se podrazumijeva. U suprotnom, ogled bi nedozvoljeno zadirao u fizički i psihički integritet čovjeka i predstavljao povredu zabrane zlostavljanja.

Slično Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima i Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Ustav izričito ne spominje obavezu sprovođenja djelotvorne istrage u slučajevima navoda o zlostavljanju, ali nema sumnje da je prihvata, pošto je ona propisana u članu 12 Konvencije protiv mučenja (koji se, na osnovu člana 16 te konvencije, primjenjuje ne samo na mučenje, već i na druge oblike zlostavljanja) i predstavlja opšteprihvaćeno pravilo međunarodnog prava, a u članu 9 Ustava je propisano da su potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka i imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva.

Ukratko, može se zaključiti da Ustav Crne Gore nesumnjivo prihvata i proklamuje pravila i vrijednosti na kojim se zasniva savremeni međunarodno-

pravni poredak, u kojem zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja i sankcionisanje odgovornih za bilo koji oblik zlostavljanja spadaju među najvažnija pravila u domenu zaštite ljudskih prava.

3.2. KRIVIČNI ZAKONIK

3.3.1. Krivična djela

Konvencija protiv mučenja i drugog svirepog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja u članu 4 zahtijeva od država potpisnica da svaki čin mučenja u njihovom pravnom poretku predstavlja krivično djelo, jednako kao pokušaj mučenja i saučesništvo ili drugi vid sudjelovanja bilo kog lica u nekoj vrsti mučenja, te da za ova krivična djela budu predviđene kazne koje odgovaraju njihovoj ozbiljnosti. Ova konvencija u članu 16 od država potpisnica zahtijeva i da na teritoriji pod svojom nadležnošću zabrane sva djela koja predstavljaju svirepe, nehumane ili ponižavajuće kazne ili postupke, ali ne zahtijeva da takva zabrana bude nužno dio krivičnog prava. Sličan pristup ima i Evropski sud za ljudska prava, koji prihvata da se u određenim situacijama, kada se radi o najlakšim oblicima zlostavljanja, odgovarajuća sankcija može izreći i u postupku koji nije krivični, već, na primjer, disciplinski. Ovo je sasvim razumljivo, ako se ima u vidu da neki oblici ponižavajućeg postupanja mogu postojati i kada službeno lice nema namjeru da žrtvu zlostavlja.

Krivični zakonik Crne Gore (KZCG)⁹⁸ mučenje inkriminiše u članu 167, definišući ga na način sličan onom iz Konvencije protiv mučenja, uz jednu bitnu razliku – učinilac, bar kad je u pitanju osnovni oblik ovog djela, može biti svako, a ne samo službeno lice. Ako je krivično djelo izvršilo službeno lice u vršenju službe, ili je djelo izvršeno uz njegov izričiti ili prećutni pristanak ili ako je službeno lice podstrekavalo drugo lice, radiće se o kvalifikovanom obliku ovog krivičnog djela, za koji je propisana kazna od jedne do osam godina zatvora. Iako definicija mučenja, prema mišljenju Komiteta protiv mučenja UN, nije sasvim usklađena sa definicijom mučenja iz Konvencije protiv mučenja, ne može se reći da to predstavlja prepreku za procesuiranje svih onih koji pribjegavaju mučenju.⁹⁹

98 *Sl. list RCG*, br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i *Sl. list CG*, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 – drugi zakon, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015 – drugi zakon i 44/2017.

99 Vidi Zaključna razmatranja Komiteta protiv mučenja o drugom periodičnom izvještaju Crne Gore, 17. jun 2014, CAT/C/MNE/CO/2, tačka 6, dostupno na <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G14/054/80/pdf/G1405480.pdf?OpenElement>.

U članu 166a propisano je da će kaznom zatvora do jedne godine biti kažnjeno lice koje «zlostavlja drugog ili prema njemu postupi na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo». Ako je krivično djelo učinilo službeno lice u vršenju službe, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine. Izričito je propisano da će se kazniti i za pokušaj ovog krivičnog djela. Odsustvo konkretne definicije zlostavljanja svakako daje prostora za kažnjavanje njegovih najrazličitijih oblika. Za oba krivična djela krivično gonjenje preduzima državni tužilac po službenoj dužnosti.

Neki akti koji, prema stavovima međunarodnih tijela za zaštitu ljudskih prava, predstavljaju oblike zlostavljanja, mogu se podvesti i pod definicije drugih krivičnih djela, poput, prvenstveno, iznuđivanja iskaza (član 166), teške (član 151) i lake (član 152) tjelesne povrede, ali i izlaganja opasnosti (član 155), napuštanja nemoćnog lica (član 156), nepružanja pomoći (član 157) i proganjanja (član 168a), te djela protiv međunarodnog prava kakva su ratni zločini.

3.2.2. Zapriječene kazne

Osnovna zamjerka koja se može uputiti odredbama KZCG kojima su inkriminirani mučenje i drugi oblici zlostavljanja jeste da su zapriječene kazne isuviše niske i ne odgovaraju ozbiljnosti ovih djela. Na ovo je Crnoj Gori ukazao i Komitet protiv mučenja UN.¹⁰⁰ Ako djelo izvrši službeno lice u vršenju službe, što predstavlja teži oblik djela, raspon kazne zatvora za mučenje je od jedne do osam godina, a za zlostavljanje od tri mjeseca do tri godine. Iznuđivanje iskaza se kažnjava od tri mjeseca do pet godina zatvora, a kvalifikovani oblik, ako je izvršenje djela praćeno teškim nasiljem ili ako su usljed iznuđenog iskaza nastupile naročito teške posljedice za okrivljenog u krivičnom postupku, od dvije do deset godina.

Doduše, teže kazne je moguće izreći, ako je krivično djelo izvršeno u sticaju sa drugim krivičnim djelom, posebno ako je riječ o teškoj tjelesnoj povredi. Međutim, s druge strane, ne treba izgubiti iz vida da primjena odredaba koje dozvoljavaju izricanje uslovne osude i ublažavanje kazne, što je vrlo čest slučaj u praksi crnogorskih sudova, dovodi do toga da učinocima ovih djela budu izrečene i značajno blaže kazne od propisanih. Pored toga, treba imati u vidu da u slučaju krivičnog djela zlostavljanja državni tužilac može odložiti krivični postupak ili odbaciti krivičnu prijavu iz razloga pravičnosti, u skladu sa članovima 272 i 273 Zakonika o krivičnom postupku, mada, prema

100 Ibid.

informacijama koje smo dobili od Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici, ove odredbe u slučajevima zlostavljanja nikada nijesu primjenjene.

O kaznenoj politici u Crnoj Gori detaljnije se govori u poglavlju 4.7.

3.2.3. Zastarjelost

Bitan nedostatak KZCG je odsustvo odredbe kojom bi eksplicitno bilo propisano da u slučajevima mučenja i drugih oblika zlostavljanja ne može nastupiti zastarjelost krivičnog gonjenja i izvršenja kazne. Naime, u članu 129 navedena su krivična djela za koja krivično gonjenje i izvršenje kazne ne zastarjevaju i među njima nema mučenja i zlostavljanja. U nastavku istog člana propisano je da krivično gonjenje i izvršenje kazne ne zastarjevaju ni za djela za koja po potvrđenim međunarodnim ugovorima zastarjelost ne može da nastupi. Iako Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Konvencija protiv mučenja i Evropska konvencija o ljudskim pravima ne sadrže odredbu kojom se eksplicitno propisuje da krivično gonjenje i izvršenje kazne za djela mučenja i drugih oblika zlostavljanja ne zastarjevaju, tijela zadužena za nadzor nad njihovom primjenom i autoritativno tumačenje njihovih odredaba – Komitet za ljudska prava, Komitet protiv torture i Evropski sud za ljudska prava – insistiraju na tome da zastarjelost u slučaju ovih djela ne smije biti dopuštena.¹⁰¹ Komitet protiv torture je izričito preporučio Crnoj Gori 2014. godine da obezbijedi da ova djela ne zastarijevaju.¹⁰² Akcija za ljudska prava je podsjetila ministra pravde Crne Gore na ovu preporuku Komiteta povodom rada Vlade na posljednjim izmjenama i dopunama KZCG 2017. godine, ali on preporuku nije prihvatio.¹⁰³

3.2.4. Amnestija i pomilovanje

Konačno, KZCG amnestiju i pomilovanje dozvoljava za sva krivična djela. Nasuprot tome, Evropski sud za ljudska prava i amnestiju i pomilovanje smatra nespojivim sa zabranom zlostavljanja, i zauzima sljedeći stav:

« ... [T]amo gde je službeno lice okrivljeno za mučenje ili zlostavljanje, od najvišeg je značaja za svrhu «djelotvornog pravnog sredstva» da krivični postupak i izvršenje kazne ne zastarjevaju i da amnestija ili pomilovanje ne budu dozvoljeni. »¹⁰⁴

101 Ibid.

102 Ibid.

103 Pismo HRA ministru pravde Zoranu Pažinu: <http://www.hraction.org/2017/02/07/722017-dodatni-komentari-na-nacrt-izmjena-krivicnog-zakonika-akcije-za-ljudska-prava-tortura-da-se-kaznjava-strozije-ubistvo-i-tortura-da-ne-zastarijevaju-2/>.

104 Abdulsamet Yaman protiv Turske, pred. br. 32446/96, stav 55.

Istu poziciju zauzima i Komitet protiv torture, koji smatra da amnestija i druge mjere kojima se osujećuje hitno i pravično krivično gonjenje učinilaca djela mučenja i zlostavljanja predstavljaju kršenje principa prema kojem derogacija zabrane mučenja i drugih okrutnih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka nije dozvoljena.¹⁰⁵ Imajući ovo u vidu, trebalo bi razmotriti izmjene Krivičnog zakonika koje bi išle u korak sa stavovima pomenutih međunarodnih tijela za zaštitu ljudskih prava.

3.3. ZAKONIK O KRIVIČNOM POSTUPKU

U načelu, Zakonik o krivičnom postupku (ZKP)¹⁰⁶ predstavlja adekvatan pravni okvir za krivično gonjenje učinilaca krivičnih djela. Iako se u njemu izričito ne pominje pojam djelotvorne istrage, načela koja su u njemu proklamovana, zajedno sa konkretnim pravilima postupka, u skladu su sa kriterijumima koje Evropski sud za ljudska prava cijeni kada procjenjuje da li je istraga u slučaju navodnog zlostavljanja bila djelotvorna. Ipak, čini se da je jedan od ovih kriterijuma – nezavisnost i nepristrasnost istrage – usljed nedostataka u organizaciji organa ključnih za krivično gonjenje – državnog tužilaštva i policije, u praksi jako teško zadovoljiti u situacijama kada su za zlostavljanje osumnjičeni ili okrivljeni policijski službenici.

3.3.1. Dužnost prijavljivanja krivičnih djela

Zakonikom je eksplicitno propisano da su posebno službenici policije dužni da prijave državnom tužiocu da postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti (čl. 257. st. 1). Takođe, sva službena i odgovorna lica i u drugim državnim organima, organima lokalne samouprave, javnim preduzećima i ustanovama, jednako kao i sva fizička i pravna lica koja na osnovu zakona imaju određena javna ovlašćenja ili se profesionalno bave zaštitom i obezbjeđenjem ljudi i imovine, zdravstvenom zaštitom ljudi, odnosno poslovima čuvanja, vaspitanja ili obrazovanja maloljetnih lica dužna su da prijave izvršenje krivičnog djela (član 254, stavovi 1 i 2), te da u krivičnoj prijavi navedu dokaze koji su im poznati i da preduzmu mjere da bi se sačuvali tragovi krivičnog djela, predmeti na kojima je ili pomoću kojih je učinjeno krivično djelo, predmeti nastali izvršenjem krivičnog djela i drugi dokazi (član 254, stav 3). Uz to, propisano je i da svako treba da prijavi krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, a dužan je da prijavi

105 *Opšti komentar Komiteta protiv torture br. 2: Implementacija člana 2 u Državama članicama*, 24. januar 2008, CAT/C/GC/2, stav 5.

106 *Sl. list Crne Gore*, br. 57/2009, 49/2010, 47/2014 – Odluka Ustavnog suda Crne Gore, 2/2015 – Odluka Ustavnog suda Crne Gore, 35/2015 i 58/2015 - drugi zakon.

krivično djelo kojim je oštećeno maloljetno lice (član 255, stav 1). Očigledno je da bi ove odredbe trebalo da omoguće da do nadležnog državnog tužioca dopru informacije o slučajevima navodnog zlostavljanja.

3.3.2. Dužnosti državnog tužioca i policije u sprovođenju izviđaja i istrage u kontekstu ispunjavanja standarda nezavisnosti i nepristrasnosti

Državni tužilac je dužan da nepristrasno i objektivno razmotri svaku krivičnu prijavu i donese odluku o njoj (član 256a ZKP i član 4 Zakona o Državnom tužilaštvu), što bi trebalo da garantuje i da će svaka «uvjerljiva tvrdnja» o zlostavljanju biti ispitana u skladu sa zahtjevima koji proističu iz procesnog aspekta zabrane zlostavljanja.

Prema pozitivnim propisima u Crnoj Gori, ključni donosioci odluka u krivičnom postupku – državni tužilac i sudije – jesu nezavisni od službenih lica koja mogu biti učinoci nekog od oblika zlostavljanja, a okolnosti koje mogu dovesti u sumnju njihovu nezavisnost i nepristrasnost predstavljaju osnov za njihovo izuzeće (članovi 38 i 43 ZKP). Štaviše, predviđeno je da se odredbe o izuzeću mogu primijeniti i na tumače i stručna lica, kao i vještake (član 43, stav 1 ZKP) i, što je izuzetno bitno, ovlašćene policijske službenike koji preduzimaju dokazne radnje na osnovu Zakonika o krivičnom postupku (član 43, stav 5 ZKP). Sve su ovo odredbe koje idu u korak sa zahtjevom da u postupku ispitivanja navoda o zlostavljanju ne smiju učestvovati lica koja su na bilo koji način hijerarhijski ili institucionalno povezana sa službenim licima čiji se postupci istražuju (vidi gore, 2.2). Međutim, ako se pogledaju ostale odredbe ZKP, kao i propisi o organizaciji i načinu rada Državnog tužilaštva i policije – Zakon o Državnom tužilaštvu¹⁰⁷ i Zakon o unutrašnjim poslovima,¹⁰⁸ pa i Sporazum o zajedničkom radu Državnog tužilaštva i Ministarstva unutrašnjih poslova – Uprave policije tokom izviđaja i krivičnog postupka (od 9. aprila 2014), uočava se da nije posebno predviđeno kako obezbijediti nezavisnost i nepristrasnost prilikom istraživanja navoda o zlostavljanju od strane policijskih službenika. Naime, iako, po slovu zakona, državni tužilac može sam da ispituje navode o zlostavljanju, bez pomoći policije ili drugog organa uprave,¹⁰⁹ i tako zadovolji standard nezavisnosti i nepristrasnosti istrage, u praksi će to u odnosu na neke radnje biti teško ostvarivo, posebno u fazi izviđaja.¹¹⁰

107 *Sl. list Crne Gore*, br. 11/2015 i 42/2015.

108 *Sl. list Crne Gore*, br. 44/2012, 36/2013 i 1/2015.

109 Državni tužilac sprovodi istragu i vrši neodložne dokazne radnje u izviđaju (čl. 44, st. 2, tač. 3 ZKP, čl. 276, st. 1 ZKP). Naročito ako je izvršilac nepoznat, državni tužilac će sam, ili posredstvom drugih organa, prikupiti potrebna obavještenja (čl. 271, st. 3 ZKP).

110 U izviđaju je predviđeno da državni tužilac usmjerava policiju (ili drugi organ uprave), a da sam preduzima samo neodložne dokazne radnje (član 44, stav 2, tačke 1 i 3).

ZKP i posebno, Zakon o unutrašnjim poslovima (ZUP), ne pretpostavljaju mogućnost da policijski službenici ne postupaju po obavezujućim nalogima državnog tužioca. Propisano je da je policija, prvo, dužna da obavijesti državnog tužioca o osnovima sumnje da je izvršeno zlostavljanje, tj. krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti (čl. 257, st. 1 ZKP), a zatim da je dužna da postupa po zahtjevima državnog tužioca (čl. 44, st. 3, čl. 251, st. 1 ZKP), da mu pruža svu kriminalističko-tehničku pomoć (čl. 283 ZKP) i da ga bez odlaganja obavještava o preduzetim mjerama (čl. 271, st. 5 ZKP). Neizvršavanje ili omalovažavanje naređenja državnog tužioca propisano je Zakonom o unutrašnjim poslovima kao teža povreda službene dužnosti policijskih službenika, koja može dovesti i do prestanka radnog odnosa (čl. 106 Zakona o unutrašnjim poslovima). Takođe, KZCG inkriminiše djela kao što su nesavjesan rad u službi (čl. 417) ili zloupotreba službenog položaja (čl. 416) ili pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela (čl. 387), koja su primjenjiva u slučaju odbijanja saradnje na sprovođenju pravde. Međutim, i Evropski sud za ljudska prava je prepoznao da u praksi, u redovima policije koji spadaju pod istu komandu, nije lako obezbijediti nepristrasno postupanje u istraživanju zlostavljanja. Zbog toga i stav tog suda upućuje na to da bi trebalo da se, kao podrška državnom tužilaštvu u istragama zlostavljanja, ili i drugih krivičnih djela koja vrše državni službenici, obezbijedi formacijski nezavisan organ sa službenim licima koja imaju policijska ovlaštenja i stručne kapacitete, ali su institucionalno i hijerarhijski nezavisna od policije.

Ovakvi problemi otklanjani su u drugim zemljama, među kojima su Holandija i Slovenija zanimljivi primjeri, tako što je u okviru tužilaštva uspostavljena posebna organizaciona jedinica u kojoj rade službena lica sa ovlaštenjima i stručnim vještinama identičnim policijskim, institucionalno i hijerarhijski izdvojena iz sistema policije, odnosno ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove, koja asistira tužilaštvu u istraživanju krivičnih djela čiji su mogući učinioci policijski službenici (vidi gore, 2.3).

U odsustvu sličnog nezavisnog organa u Crnoj Gori, državno tužilaštvo ne bi trebalo da istraživanje navoda o zlostavljanju – uključujući, recimo, bitne radnje kao što je identifikacija počilaca navodnog zlostavljanja ili pronalaženje svjedoka – davanjem naloga ili na drugi način praktično prepusti istom organu kojem pripadaju navodni počinioci (vidi gore, 3.2). Istovremeno bi trebalo insistirati na striktnoj primjeni odredaba koje od policije zahtijevaju da podnijetu krivičnu prijavu odmah dostavi nadležnom državnom tužilaštvu (član 256, stav 3) i da u izviđaju prije svake preduzete radnje, osim u slučaju hitnosti, obavijesti nadležnog državnog tužioca (član 44, stav 3).

Nepristrasnost istrage trebalo bi da bude obezbijeđena primjenom načela istine i pravičnosti, koje od suda, državnog tužioca i drugih državnih organa koji učestvuju u krivičnom postupku zahtijeva da istinito i potpuno utvrde činjenice koje su od važnosti za donošenje zakonite i pravične odluke, kao i da sa jednakom pažnjom ispituju i utvrde činjenice koje terete okrivljenog i one koje mu idu u korist (član 16). Isto načelo, koje zahtijeva i da strankama i braniocu budu obezbijeđeni jednaki uslovi u pogledu predlaganja dokaza i pristupa dokazima i njihovom izvođenju, treba da doprinese tome da istraga bude sveobuhvatna, temeljna i vođena savjesno.

3.3.3. Hitnost

Zakonik o krivičnom postupku zahtijeva i hitnost u postupanju organa koji učestvuju u postupku.

Prijave krivičnih djela zlostavljanje, laka tjelesna povreda, iznuđivanje iskaza (osnovni oblik), za koje je zapriječena kazna zatvora do pet godina, procesuiraju se u skraćenom postupku, u kome državni tužilac ima rok od mjesec dana da odluči o krivičnoj prijavi (član 256a, stav 3). U drugim slučajevima taj rok je tri mjeseca, a u posebno složenim predmetima najviše šest mjeseci (član 256, stavovi 1 i 2). Izuzetno, rok se može produžiti za najduže mjesec dana (član 256, stav 3).

Državni tužilac može neposredno da optuži okrivljenog i bez sprovođenja istrage (član 288), a ako se istraga sprovodi, ona treba da bude sprovedena u roku od šest mjeseci od donošenja naredbe o sprovođenju istrage (član 290, stav 3). Ako se to ne desi, državni tužilac je dužan da odmah obavijesti neposredno višeg državnog tužioca o razlozima zbog kojih istraga nije okončana. Neposredno viši državni tužilac onda ima obavezu da preduzme potrebne mjere da se istraga okonča (član 290, stav 3). Konačno, propisano je da je sud dužan da postupak sprovede bez odugovlačenja i da onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja pripadaju učesnicima u postupku (član 15, stav 2).

3.3.4. Uključenost oštećenog lica u istragu

Prava navodne žrtve na kojima insistira Evropski sud za ljudska prava u najvećoj mjeri su ugrađena u ZKP, što znači da ona može učestvovati u postupku u mjeri u kojoj je to potrebno da bi zaštitila svoje legitimne interese. Pravo oštećenog da inicira krivično gonjenje uskraćeno mu je samo u slučaju zastarjelosti krivičnog gonjenja. Oštećeni ima pravo da u toku istrage ukaže na činjenice koje smatra važnim i da predlaže dokaze, da

prisustvuje dokaznim radnjama, a na glavnom pretresu može i postavljati pitanja optuženom, svjedocima i vještacima, iznositi primjedbe i objašnjenja u pogledu njihovih iskaza i davati druge izjave i predloge (član 58, stavovi 1 i 2). Uz to, ima pravo da razmatra spise i razgleda predmete koji služe kao dokaz (član 58, stav 3), te pravo na uvid u spise predmeta (član 203a), koje može biti ograničeno samo izuzetno (član 203b).

Državni tužilac je dužan da obavijesti oštećenog o vremenu i mjestu izvođenja dokaznih radnji kojima može prisustvovati (saslušanju okrivljenog, svjedoka i vještaka, uviđaju, rekonstrukciji događaja i pretresu stana), osim kad postoji opasnost od odlaganja (član 282). Oštećenom se, iz razloga pravičnosti, može postaviti punomoćnik, a ima i pravo na pravnu pomoć (član 58, stavovi 6 i 7). Oštećeni mora biti obaviješten i može da se žali na odluku državnog tužioca da odbaci krivičnu prijavu (član 59, stav, 1 i član 271a), ali ne i na odluku kojom se obustavlja istraga (član 290, stav 5). U tom slučaju on može samo da preuzme krivično gonjenje, što može uraditi i ako državni tužilac odustane od optužbe (član 59) i ako ne odluči o krivičnoj prijavi u skraćenom postupku u roku od mjesec dana (član 449), premda treba imati u vidu da Evropski sud za ljudska prava smatra da krivičnim gonjenjem učinilaca zlostavljanja treba da se bavi državni tužilac, a ne oštećeni.¹¹¹ Oštećeni može uložiti žalbu i na odluku o obustavi postupka po osnovu kontrole optužnice (član 297 u vezi sa članom 294), kao i na presudu (član 382).

3.3.5. Javnost

Javnost istraga u slučajevima zlostavljanje obezbijedena je kroz pravila o otvorenosti istrage (član 282 ZKP) i javnosti glavnog pretresa (članovi 313-316 ZKP).

3.4. ZAKON O UNUTRAŠNjim POSLOVIMA

Policijski poslovi su, prema članu 10 Zakona o unutrašnjim poslovima (ZUP), pored ostalog, zaštita bezbjednosti građana i Ustavom utvrđenih sloboda i prava, sprečavanje vršenja i otkrivanje krivičnih djela i prekršaja, pronalaženje učinilaca krivičnih djela i prekršaja i njihovo dovođenje nadležnim organima. Ovi poslovi se obavljaju sa ciljem da se obezbijedi jednaka zaštita bezbjednosti, prava i sloboda, primijeni zakon i obezbijedi vladavina prava (član 12). Obavljanje policijskih poslova se zasniva na načelima zakonitosti, profesionalizma, saradnje, srazmjernosti u primjeni ovlašćenja, efikasnosti,

¹¹¹ *Stojnšek protiv Slovenije*, pred. br. 1926/03, stav 79, *Otašević protiv Srbije*, pred. br. 32198/07, stav 25, *Milić i Nikezić protiv Crne Gore*, 2015, st. 83.

nepristrasnosti, nediskriminacije i blagovremenosti (član 11). Pravilnik o načinu obavljanja određenih policijskih poslova i primjeni ovlaštenja u obavljanju tih poslova detaljnije propisuje policijska ovlaštenja i dužnosti.¹¹²

U pogledu standarda djelovanja policije, ZUP propisuje da policijski službenici postupaju u skladu sa Ustavom, potvrđenim međunarodnim ugovorima, zakonom i drugim propisima; da se pridržavaju standarda policijskog postupanja, naročito onih koji proizilaze iz obaveza utvrđenih međunarodnim aktima, a odnose na dužnost služenja ljudima, poštovanje zakonitosti i suzbijanje nezakonitosti, ostvarivanje ljudskih prava, nediskriminaciju pri izvršavanju policijskih zadataka, ograničenost i uzdržanost u upotrebi sredstava prinude, zabranu mučenja i primjene nečovječnih i ponižavajućih postupaka, ... obavezu odbijanja nezakonitih naređenja i suprotstavljanje svakom obliku korupcije (član 14). Prethodno je istaknuto da su policijski službenici dužni da izvršavaju naloge nadležnog državnog tužioca, u protivnom su odgovorni za težu povredu radne dužnosti za koju je, kao jedna od mogućih sankcija, predviđen i prestanak radnog odnosa (čl. 106).

Oslanjajući se na stavove Komiteta protiv mučenja UN, Evropski sud za ljudska prava je isticao da je važno i da službena lica protiv kojih se vodi krivična istraga, odnosno krivični postupak budu suspendovana dok takav postupak traje, i trajno udaljena iz službe ako na kraju budu osuđena.¹¹³ Na osnovu ZUP i Zakona o radu, policijski službenici, kao i drugi zaposleni, trebalo bi da se udaljavaju sa rada uvijek kada se protiv njih pokrene krivični postupak zbog krivičnog djela učinjenog u radu ili u vezi sa radom ili ako budu zatečeni u vršenju povrede radne obaveze za koju je predviđeno izricanje mjere prestanka radnog odnosa.¹¹⁴ Međutim, novi Zakon o državnim službenicima, koji će se primjenjivati na službena lica od 1. jula 2018, znatno relativizuje pomenute odredbe i međunarodni standard, propisujući da je udaljavanje (suspenzija) u slučaju vođenja krivičnog postupka moguća, a ne obavezna.¹¹⁵ Još uvijek važeći Zakon o državnim službenicima propisuje da suspenzija nije obavezna u slučaju vođenja disciplinskog postupka, dok je u slučaju vođenja krivičnog postupka obavezna.¹¹⁶

112 *Sl. list Crne Gore* br. 021/14 od 06.05.2014, 066/15 od 26.11.2015.

113 *Abdülşamet Yaman protiv Turske*, pred. br. 32446/96, stav 55.

114 Čl. 108 Zakona o unutrašnjim poslovima, *Sl. list br.* 044/12, 036/13, 001/15; čl. 130, Zakon o radu, *Sl. list CG* br. 049/08, 026/09, 088/09, 026/10, 059/11, 066/12, 031/14, 053/14, 004/18. Istu odredbu sadrži i posljednja dostupna verzija Nacrta zakona o unutrašnjim poslovima (čl. 165) iz februara 2018.

115 Zakon o državnim službenicima i namještenicima, *Sl. list CG*, 002/18, čl. 111.

116 Zakon o državnim službenicima i namještenicima, *Sl. list CG* 39/11, 50/11, 66/12 i 34/14, čl. 93.

U odnosu na trajno udaljavanje iz službe, zakoni ne obezbjeđuju da službenim licima koja budu osuđena, npr. za mučenje, obavezno prestaje radni odnos. To je izvjesno samo za slučaj korupcije, kada se policijski službenik proglasi disciplinski odgovornim za težu povredu službene dužnosti sa elementima korupcije ili bude osuđen za krivično djelo s elementima korupcije.¹¹⁷ Inače, policijski službenik, kao i drugi državni službenik, može da bude trajno udaljen iz službe samo ako u krivičnom postupku bude bezuslovno osuđen na kaznu zatvora od najmanje šest mjeseci, ili ako mu u disciplinskom postupku bude izrečena mjera prestanka radnog odnosa – što je u slučajevima zlostavljanja moguće, ali je, zbog nedostatka izričitih formulacija, neizvjesno.¹¹⁸ Samo izabrana ili postavljena lica, tj. visoki rukovodeći kadar, razrješavaju se funkcije u slučaju osude na bezuslovnu kaznu zatvora ili za krivično djelo koje ih čini nedostojnim za vršenje dužnosti u državnom organu.¹¹⁹

Kao što je gore pomenuto, Evropski sud za ljudska prava je u nekim presudama državama zamjerao to što učinioci zlostavljanja, pored krivične, nisu snosili i disciplinsku odgovornost,¹²⁰ a CPT mučenja oštro kritikovao izostanak disciplinskih mjera u situaciji kada policajci koji su prisustvovali zlostavljanju nisu incident prijavili nadležnom tužiocu, iako su bili dužni to da urade.¹²¹ U Crnoj Gori takvo postupanje povlači i krivičnu odgovornost, a jasno je propisano i da krivična odgovornost ne isključuje disciplinsku.¹²² To znači da pokretanje krivičnog postupka protiv službenika nije smetnja za vođenje disciplinskog postupka, i treba voditi računa da se disciplinski postupak pokrene i sprovede u određenim rokovima da ne bi nastupila zastarjelost.¹²³ U slučaju kada povreda radne dužnosti ima obilježja krivičnog djela, primjenjuju se rokovi zastarjelosti koji važe za krivično gonjenje.¹²⁴

117 Član 106, stav 2 i član 109, tačka 2 Zakona o unutrašnjim poslovima, *op. cit.*

118 Npr. teže povrede radne dužnosti, prema čl. 106 Zakona o unutrašnjim poslovima, izričito ne uključuju zlostavljanje, već bi se u slučajevima zlostavljanja mogle primijeniti one koje glase: "ponašanje u službi suprotno Kodeksu policijske etike", "izdavanje ili izvršavanje naređenja kojim se protivpravno ugrožava bezbjednost lica ili imovine", "svaka radnja, odnosno propuštanje radnje kojom se onemogućava, ometa ili otežava izvršavanje službenih zadataka" ili "izdavanje naređenja čije bi izvršenje predstavljalo krivično djelo".

119 Zakon o državnim službenicima i namještenicima, *Sl. list Crne Gore*, 002/18, čl. 60; Zakon o državnim službenicima i namještenicima, *Sl. list Crne Gore* 39/2011, 50/2011, 66/2012 i 34/2014, član 56.

120 *Okkali protiv Turske*, pred. br. 52067/99, stav 71.

121 *Izveštaj Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja o posjeti Albaniji 2005*, st. 38.

122 Zakon o državnim službenicima i namještenicima, *Sl. list CG* 39/2011, 50/2011, 66/2012 i 34/2014, čl. 81, st. 3, Zakon o državnim službenicima i namještenicima, *Sl. list CG*, 002/18 od 10.01.2018, čl. 93.

123 Zakon o državnim službenicima i namještenicima, *Sl. list CG*, 002/18, čl. 103.

124 Zakon o državnim službenicima i namještenicima, *Sl. list CG*, 002/18, čl. 103, st. 5.

3.5. PRAVILA O UNIFORMI I OZNAKAMA ZVANJA POLICIJSKIH SLUŽBENIKA

Pravila o uniformama i oznakama zvanja policijskih službenika moraju biti jasna i sadržati garancije da oni čak ni kada djeluju maskirani neće biti bez lako uočljivih individualnih (npr. numeričkih) oznaka pomoću kojih naknadno mogu biti identifikovani. Postojeća Uredba o uniformi, oznakama zvanja i naoružanju policijskih službenika Ministarstva unutrašnjih poslova¹²⁵ i Pravilnik o izgledu, tehničkim karakteristikama, vrsti materijala, načinu nošenja i rokovima trajanja uniformi policijskih službenika za izvršavanje posebnih zadataka¹²⁶ ne sadrže takve garancije. Doduše, pomenuti pravilnik, koji važi od kraja 2017, propisuje da na određenim djelovima uniformi Specijalne antiterorističke jedinice (SAJ) i Posebne jedinice policije (PJP) (jakni, odnosno bluzi i kombinezonima sa prednje strane, na grudima, i na kapi «džokejki» na potiljku) moraju postojati oznake – kombinacije slova i/ili brojeva pomoću kojih se mogu identifikovati policijski službenici, ali ne uzima u obzir činjenicu da neki od njih mogu biti prekriveni drugim djelovima uniforme (kakvo je kišno odijelo) ili drugom opremom, poput zaštitnog prsluka – «pancira», za koje nije propisano da moraju nositi individualne oznake. Pored toga, ovim pravilnikom je propisano da uniforma policijskih službenika Sektora kriminalističke policije (SKP) sadrži kape “fantomke”, ali je propušteno da se odredi da i na njihovoj uniformi moraju postojati individualne oznake pomoću kojih bi mogao biti utvrđen njihov identitet.

Zbog toga bi bilo dobro da relevantna pravila budu izmijenjena tako da bude jasno propisano da svi policijski službenici koji zadatke mogu izvršavati prekrivenog lica (sa maskama ili kapama «fantomkama»), uključujući policijske službenike SAJ, PJP i SKP, moraju na odgovarajućim djelovima svoje uniforme ili dodatne opreme (poput zaštitnih prsluka – “pancira”, ako se nose preko jakne), tj. na vidljivom mjestu na grudima i na leđima, te na potiljku kape “džokejke”, imati lako uočljive individualne oznake (natpis od brojeva i/ili slova) pomoću kojih bi mogli biti identifikovani. Da bi se ovo postiglo, trebalo bi da budu određeni ne samo djelovi uniforme na kojim će se ove oznake nalaziti i njihova pozicija, već i boja i veličina oznaka, što bi trebalo da garantuje da će one biti dovoljno uočljive i sa izvjesne daljine i u noćnim uslovima. Uz to, svim policijskim službenicima treba jasno dati do znanja da će svako kršenje pravila o oznakama, uključujući i pločice, odnosno trake sa imenom i prezimenom (npr. njihovo prekrivanje ili uklanjanje sa uniformi) biti sankcionisano primjenom odgovarajućih odredaba o povredama službene dužnosti.

125 *Sl. list Crne Gore*, br. 20/2015, 73/2017 i 7/2018.

126 *Sl. list Crne Gore*, br. 77/2017.

Na ovaj način bi se mogle izbjeći situacije u kojima ostaju neidentifikovani, a zbog toga i nekažnjeni, policijski službenici koji, djelujući maskirani, sa prekrivenim licem, ili bez individualnih oznaka, prekorače ovlašćenja i izvrše krivična djela. Osim toga, predložene izmjene pravila bi mogle djelovati i preventivno, pošto bi svi policijski službenici unaprijed znali da je njihova identifikacija, čak i ako zadatke izvršavaju prekrivenog lica, bitno olakšana i da je tako znatno smanjena mogućnost da izbjegnu odgovornost za nezakonito postupanje.

U pismu ministru unutrašnjih poslova, u martu 2018, HRA je predložila da relevantna pravila budu izmjenjena tako da budu određeni ne samo djelovi uniforme na kojima će se oznake nalaziti i njihova pozicija, već i boja i veličina oznaka, što bi trebalo da garantuje da će one biti dovoljno uočljive i sa izvjesne daljine i u noćnim uslovima.¹²⁷

3.6. ZAKON O IZVRŠENJU KAZNI ZATVORA, NOVČANE KAZNE I MJERA BEZBJEDNOSTI

Prava i dužnosti službenika obezbjeđenja u zatvoru i drugih zaposlenih uređuje Zakon o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti.¹²⁸ Zaposleni u zatvoru su državni službenici, pa se i na njih, kao i na službenike policije, u odnosu na sve što nije propisano ovim zakonom, supsidijarno primjenjuju Zakon o državnim službenicima i namještenicima i Zakon o radu.

Činjenica da su zaposleni u zdravstvenoj službi Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) službenici Zavoda, a ne zaposleni u sistemu u nadležnosti Ministarstva zdravlja, sistemski ne obezbjeđuje njihovu nezavisnost od uprave Zavoda, što je zabrinjavajuće, s obzirom na njihovu važnu ulogu u otkrivanju i dokumentovanju povreda kod zatvorenika, i dužnosti da prijave krivična djela zlostavljanja.¹²⁹ CPT je u tom kontekstu primijetio: „njihova obaveza da se brinu o svojim pacijentima (bolesnim zatvorenicima) može često doći u sukob sa interesima zatvorske uprave i bezbjednosti. Ovo ih može dovesti u situaciju teških etičkih pitanja i izbora. Kako bi se garantovala njihova nezavisnost u pogledu pružanja zdravstvene njege, komitet smatra da je važno da takvo osoblje u najvećoj mogućoj mjeri djeluje u skladu sa

¹²⁷ Pismo je dostupno na sajtu HRA: <http://www.hracion.org/wp-content/uploads/2018/03/Pismo.pdf>.

¹²⁸ *Sl. list Crne Gore*, 036/15 od 10.7.2015.

¹²⁹ Pozivajući se na Evropska zatvorska pravila i Standarde CPT, HRA i Juventas su predlagale da se obezbijedi nezavisnost medicinskog osoblja u odnosu na upravu ZIKS-a, tako što bi medicinsko osoblje koje radi u zatvoru zapošljavalo Ministarstvo zdravlja (vidi "Monitoring poštovanja ljudskih prava osoba u pritvoru i na izdržavanju kazne u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) u Crnoj Gori za period 2014-2015", str. 53-54, <http://www.hracion.org/wp-content/uploads/Monitoring.pdf>).

preovladavajućim načinima pružanja zdravstvene zaštite u zajednici na slobodi.¹³⁰

U okviru načela humanosti, koje treba da preovlađuje u sistemu izvršavanja krivičnih sankcija, naglašeno je da se osuđeni ne smiju podvrgavati bilo kakvom obliku mučenja, zlostavljanja ili ponižavanja, kao i zdravstvenim i naučnim eksperimentima (član 4).

Detaljno je propisano načelo srazmjernosti u primjeni sredstava prinude (član 158). Neposredno nakon primjene sredstva prinude obavezan je ljekarski pregled lica prema kome je sredstvo upotrijebljeno (član 159). O upotrebi sredstva prinude službenik obezbjeđenja u roku od 24 časa podnosi pisani izvještaj licu koje rukovodi zatvorom, koje je dužno da izvještaj, bez odlaganja, dostavi starješini Zavoda. Starješina Zavoda ocjenjuje opravdanost i pravilnost primjene i ako ocijeni da je službenik obezbjeđenja prekoračio ovlašćenja i nezakonito primijenio prinudu, o tome sačinjava izvještaj koji, bez odlaganja, dostavlja Ministarstvu pravde. O upotrebi sredstava prinude se vodi posebna evidencija, a Zavod, jednom mjesečno, dostavlja izvještaj o upotrebi sredstava prinude Ministarstvu pravde (član 160).

U odnosu na dokumentovanje povreda kod zatvorenika i pritvorenika, Ministarstvo pravde je usvojilo Uputstvo o zdravstvenoj zaštiti pritvorenih i zatvorenih lica, koje propisuje tu obavezu. U ZIKS-u postoji posebna evidencija o povredama, i one se u posljednje vrijeme bilježe na način koji je preporučio CPT prilikom posjete Crnoj Gori 2013. godine.

U odnosu na privremeno udaljavanje iz službe (suspenziju) i disciplinsku odgovornost službenika zatvora primjenjuju se ista pravila kao i na druge državne službenike (vidi 3.3). Teže povrede službene dužnosti propisane su isto kao i za policijske službenike, uz dodatak specifičnog prekršaja unosa i pokušaja unosa nedozvoljenih stvari (čl. 187).

Udaljavanje iz službe u slučaju pravosnažne osude za zlostavljanje nije izričito propisano, već važi opšte pravilo iz Zakona o državnim službenicima i namještenicima o prestanku radnog odnosa po sili zakona u slučaju pravosnažne osude na kaznu zatvora u trajanju od najmanje šest mjeseci. Međutim, propisan je i kriterijum dostojnosti da bi se zasnovao radni odnos na poslovima obezbjeđenja u ZIKS-u, i propisano da nije dostojno "lice koje je pravosnažnom presudom osuđeno za krivično djelo iz koristoljublja ili nečasnih pobuda; lice koje je kažnjeno za prekršaj protiv javnog reda

130 Treći opšti izvještaj CPT, 1993, stav 71.

i mira sa elementima nasilja ili drugi prekršaj koji ga čini nedostojnim za obavljanje poslova obezbjeđenja” (član 176). Ova nelogična formulacija bi se morala precizirati tako da se nedostojnom osobom smatra i ona koja bude pravosnažno osuđena za krivično djelo sa elementima nasilja, kao i da ta činjenica bude osnov za prestanak radnog odnosa, a ne samo prepreka za njegovo zasnivanje.

3.7. ZAKON O ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI

U ostvarivanju zdravstvene zaštite, prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti,¹³¹ građanin ima pravo na jednakost u tretmanu i, pored ostalog, ima pravo na slobodan izbor doktora, na informisanje i obavješćavanje o svim pitanjima koja se odnose na njegovo zdravlje; samoodlučivanje (slobodan izbor); odbijanje da bude predmet naučnog ispitivanja i istraživanja bez svoje saglasnosti ili bilo kog drugog pregleda ili medicinskog tretmana koji ne služi njegovom liječenju, uvid u medicinsku dokumentaciju, itd. (član 11).

Nadležna komora, rješenjem, trajno oduzima licencu za rad u slučaju kada je zdravstveni radnik pravosnažno osuđen na kaznu zatvora zbog učinjenog teškog krivičnog djela protiv zdravlja ljudi ili krivičnog djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom (član 116).

Iako ZKP obavezuje sve državne službenike da prijave krivična djela, uključujući zlostavljanje, Zakon o zdravstvenoj zaštiti jedino propisuje dužnost ljekara da obavijesti policiju o uzroku smrti za koji posumnja da je nasilan, a ne i o povredama nanijetim nasiljem (član 163). Zakon o zaštiti od nasilja u porodici propisuje i razrađuje ovu važnu dužnost prijavljivanja učinjenog nasilja,¹³² koja bi se morala tumačiti tako da se odnosi na sve oblike nasilja, bez obzira na to iz kog okruženja dolaze, a trebalo bi posebno propisati upustvo o dokumentovanju povreda, kakvo je usvojeno u okviru Ministarstva pravde u odnosu na pritvorena i zatvorena lica (vidi 3.5)¹³³.

131 *Sl. list Crne Gore*, 003/16, 039/16 i 002/17.

132 *Sl. list Crne Gore*, 046/10 od 6.8.2010, 040/11 od 8.8.2011, član 9 i 39.

133 HRA je za potrebe ovog izvještaja poslala 11.2.2018. zahtjev za pristup informacijama Ministarstvu zdravlja tražeći propis kojim je propisan način izvještavanja o povredama za koje se pretpostavlja da su nanijete nasiljem, ali nismo dobili odgovor.

4. DJELOTVORNOST ISTRAGA U SLUČAJEVIMA ZLOSTAVLJANJA

Ovdje iznosimo zaključke o djelotvornosti istraga u slučajevima navoda o zlostavljanju, koji su zasnovani na analizi svih dostupnih pravosnažnih sudskih odluka donijetih od početka 2013. do kraja 2017. godine (bilo ih je ukupno 46, tabela I) i naročito, relevantnih odluka Ustavnog suda Crne Gore (3) i Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru (2). U obzir su uzeti i raspoloživi podaci o postupcima koji su u toku (na kraju 2017. bilo ih je 13) i do danas neprocesuiranim slučajevima navodnog zlostavljanja kojima su se bavili Savjet za građansku kontrolu rada policije, Unutrašnja kontrola policije i Ombudsman i incidentima o kojima su izvještavale organizacije civilnog društva ili mediji (51). Pregled svih pravosnažno okončanih predmeta dat je u nastavku izveštaja u tabeli I, svih slučajeva navodnog zlostavljanja u kojima je pokrenut postupak u tabeli II i slučajeva koji još nisu procesuirani u tabeli III.

Djelotvornost istraga je cijenjena u odnosu na kriterijume uspostavljene u praksi Evropskog suda za ljudska prava, prethodno objašnjene u dijelu 2.3.

4.1. PRIJAVLJIVANJE ZLOSTAVLJANJA I POKRETANJE ISTRAGA

Državnom tužilaštvu je u periodu od pet godina, od početka 2013. do kraja 2017. godine, zbog krivičnih djela zlostavljanje i mučenje prijavljeno ukupno 69 službenih lica, dok prijava za krivično djelo iznuđivanja iskaza nije bilo. Ovdje vjerovatno nisu uračunate sve prijave podnijete Osnovnom državnim tužilaštvu u Podgorici, zato što nismo dobili kompletne podatke o njegovom radu, već smo broj prijava tom tužilaštvu konstruisali na osnovu drugih dostupnih izvora (vidi tabelu IV)¹³⁴

Najviše prijava je podnijeto 2015. godine, njih 30, što je i razumljivo, jer tu spadaju brojne prijave u vezi incidenata do kojih je došlo u vezi protesta u Podgorici održanom u oktobru te godine. Prije toga, 2013. i 2014. podnijeto je pet, odnosno deset krivičnih prijava protiv službenih lica. Tokom 2016. godine podnijeto je devet, a tokom 2017. godine 15 prijava zbog ovih krivičnih djela.

¹³⁴ Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici nas je obavijestilo da ne izvještava o broju prijava u vezi određene vrste krivičnog djela, za razliku od svih drugih tužilaštava u Crnoj Gori. Smatramo da bi ovaj važan podatak za praćenje pojave zlostavljanja i njegovog procesuiranja trebalo evidentirati i u Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici.

Iako, osim 2015. i 2017. godine, broj krivičnih prijava podnijetih protiv službenih lica zbog zlostavljanja nije bio preveliki, bilo bi pogrešno zaključiti da je zlostavljanje u Crnoj Gori sasvim rijetka i izuzetna pojava. Na osnovu izvještaja Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT), Ombudsmana i drugih nacionalnih tijela kojima građani mogu prijaviti zlostavljanje, te izvještaja medija, zaključuje se da slučajeva zlostavljanja ima više nego što državnom tužilaštvu, makar u formi krivične prijave, bude prijavljeno. Primjera radi, samo je CPT u svom izvještaju o posjeti 2013. godine, koja je trajala svega osam dana, naveo primjere sedam lica lišenih slobode koja su u razgovoru sa njegovom delegacijom iznijela uvjerljive, potkrijepljene tvrdnje o tome da su početkom te godine zlostavljana u policiji, dok se iz teksta izvještaja može vidjeti da je broj osoba koje su tvrdile da su namjerno zlostavljane u policiji zapravo dosta veći.¹³⁵ Prema dostupnim podacima te godine je zvanično prijavljeno samo pet slučajeva. I pregled procesuiranih i neprocesuiranih slučajeva navodnog zlostavljanja dat u tabelama I, II i III u nastavku ovog izvještaja sugerije da zlostavljanje od strane policijskih službenika, nažalost, nije rijetkost u Crnoj Gori i da se takvi slučajevi ponavljaju. S druge strane, ne može se zaključiti da se tortura sistematski sprovodi, što u kontinuitetu konstatuje i Ombudsman.¹³⁶

Na osnovu predmeta u koje smo imali uvid i obrazloženja 46 pravosnažnih presuda, uočava se da je vrlo malo slučajeva u kojima je ključnu ili značajnu ulogu u otkrivanju zlostavljanja imalo neko službeno lice - policajac, zaposleni u ZIKS-u ili ljekar koji je pregledao osobu koja tvrdi ili za koju se može pretpostaviti da je bila zlostavljana – uprkos tome što su sva ova lica dužna da prijave krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti. Po pravilu zlostavljanje prijavljuje zlostavljana osoba. Ovo upućuje i na to da su nedovoljno efikasni postupci u kojima službena lica izvještavaju o upotrebi sredstava prinude i u kojima se kontroliše zakonitost njihove primjene, ili da se ti postupci ne sprovode na odgovarajući način. Podsjetimo, takvi postupci postoje i u okviru policije i u okviru ZIKS-a, odnosno u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva pravde, i trebalo bi da posluže brzom otkrivanju nezakonitosti prilikom upotrebe sile.¹³⁷

135 *Izveštaj Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja u posjeti Crnoj Gori 2013. godine*, stavovi 14-17.

136 Izveštaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda za 2015. godinu, Podgorica, mart 2016, str. 76. "Ombudsman: U Crnoj Gori nema sistematske torture osoba koje su lišene slobode", *TV Vijesti*, 25.6.2017.

137 U ZIKS-u u propis obavezuje na izvještavanje Ministarstva pravde o primjeni sredstava prinude samo jednom mjesečno, što je nedovoljno za efikasnu kontrolu. Za kritiku sprovođenja u praksi ove obaveze izvještavanja vidi "[Monitoring poštovanja ljudskih prava osoba u pritvoru i na izdržavanju kazne u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija \(ZIKS\) u Crnoj Gori 2014-2015](#)", Akcija za ljudska prava i Juventas, str. 52-60 ([http://www.hraction.org/2016/02/09/monitoring-postovanja-ljudskih-prava-osoba-u-pritvoru-i-na-izdrzavanju-kazne-u-zavodu-za-izvršenje-krivnih-sankcija-ziks-u-crnoj-gori/](http://www.hrraction.org/2016/02/09/monitoring-postovanja-ljudskih-prava-osoba-u-pritvoru-i-na-izdrzavanju-kazne-u-zavodu-za-izvršenje-krivnih-sankcija-ziks-u-crnoj-gori/)).

U nekim slučajevima je očigledno da službenici namjerno na zakonom propisani način ne izvještavaju o upotrebi sredstava prinude, i to da bi onemogućili otkrivanje i procesuiranje svojih kolega. U takvim situacijama nisu snosili odgovornost ni u propisanom disciplinskom ni u krivičnom postupku, iako u takvim situacijama može biti mjesta krivičnom gonjenju za krivično djelo neprijavljivanje krivičnog djela i učinioca (član 386, stav 2 KZCG) ili pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela (član 387 KZCG).

Primjer za to je slučaj pripadnika SAJ prilikom protesta održanih u Podgorici 24. oktobra 2015. godine, koji su zajedno sačinili jedan, netačan izvještaj o upotrebi sredstava prinude za cijelu jedinicu od 55 ljudi, premda je svako od njih pojedinačno imao obavezu da izvijesti o tome kad je, gdje, prema kome i na koji način upotrijebio sredstva prinude (o ovome vidi detaljnije u pomenutoj odluci Ustavnog suda u slučaju M.M). Iako je u ovom slučaju zbog toga krivično gonjen i za pomoć učiniocu poslije izvršenja krivičnog djela na kraju i osuđen komandant te jedinice, nije samo on onemogućio sprovođenje djelotvorne istrage, već su u tome zajedno sa njim učestvovali i njegove kolege iz jedinice. Međutim, niko od njih nije odgovarao ni disciplinski, iako bi se njihovo postupanje moralo smatrati težom povredom službene dužnosti, kakvo je preduzimanje ili nepreduzimanje bilo koje radnje kojom se onemogućava ili otežava funkcionisanje službe (član 106, stav 1, tačka 3 Zakona o unutrašnjim poslovima) ili neizvršavanje ili nesavjesno, neblagovremeno ili nemarno vršenje službenih obaveza (član 83, tačka 1 Zakona o državnim službenicima).

Za otkrivanje slučajeva zlostavljanja od izuzetnog značaja mogu biti ljekari, kako oni koji rade u ustanovama u kojima se nalaze lica lišena slobode, tako i oni u civilnim ustanovama, pošto su, po prirodi stvari, u prilici da prvi dođu do informacije da je neko lice koje je bilo u dodiru sa službenim licima pretrpjelo povrede koje mogu biti posljedice nezakonite upotrebe sile. Međutim, nepoznat nam je slučaj da je ljekar prijavio torturu. To se nije dogodilo ni u slučaju incidenta u ZIKS-u 14. i 15. januara 2015, iako je neke od zlostavljenih zatvorenika ljekar pregledao još iste večeri.

U civilnim ustanovama ne postoje odgovarajući protokoli i instrukcije za ljekare koji uoče povrede za koje ima razloga da vjeruju da su mogle nastati zlostavljanjem o tome kako bi trebalo opisivati te povrede i koga izvijestiti o njima.

CPT je prilikom posjete Crnoj Gori 2013. godine preporučio da se za bilježenje traumatskih povreda uvedu posebni obrasci, sa skicama tijela na kojima će se označavati gdje postoje povrede, i da se zatvorskim ljekarima

da uputstvo da svaki slučaj u kojem se uočene povrede podudaraju sa tvrdnjama pacijenta da je zlostavljan odmah prijavi nadležnom tužiocu, bez obzira da li pacijent to želi ili ne.¹³⁸ Ministarstvo pravde je u međuvremenu donijelo Uputstvo o zdravstvenoj zaštiti pritvorenih i zatvorenih lica, koje sadrži ovakve instrukcije, i koje se primjenjuje u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija. Nema razloga da takvo uputstvo ne bude dato i drugim ljekarima. Ovakav stav je u potpunosti u skladu sa principom da svaku ozbiljnu tvrdnju ili druge indicije o zlostavljanju treba istražiti *ex-officio*, bez obzira na postupanje navodne žrtve. U suprotnom postoji velika mogućnost da ostanu nekažnjeni oni slučajevi zlostavljanja čija žrtva se plaši da obavesti nadležne organe.

Kad su u pitanju građani, njihove pritužbe na zlostavljanje stižu i do Savjeta za građansku kontrolu rada policije, Ombudsmana i Unutrašnje kontrole policije. Zapravo, može se uočiti da je u jednom broju predmeta koje smo analizirali aktivnostima državnog tužilaštva prethodilo obraćanje navodne žrtve Savjetu za građansku kontrolu rada policije ili Ombudsmanu, koji su vrlo vrijedni mehanizmi i značajno doprinose tome da kredibilne informacije o navodnim slučajevima zlostavljanja dopru do organa nadležnih za sprovođenje istrage i da se podstakne njihovo djelovanje. Ni pritužbe koje građani podnose Unutrašnjoj kontroli policije nijesu retkost, što pokazuje da je dobro da građanima na raspolaganju stoji više različitih mehanizama koje mogu upotrebiti da bi skrenuli pažnju na potencijalne povrede ljudskih prava.

Međutim, pregled slučajeva opisanih u Tabeli III, nažalost, ukazuje da nekada ni zaključci Savjeta i mišljenja Ombudsmana ili i Unutrašnje kontrole policije ne budu dovoljni da državno tužilaštvo hitno preduzme istragu koja se može smatrati djelotvornom. Posebno su ilustrativni slučajevi prebijanja navijača na košarkaškoj utakmici u Podgorici 2012. godine (br. 2); R. B. iz Nikšića (br. 3), N. M. iz Kolašina (br. 5), Ž. iz Bara (br. 7) i slučajevi u kontekstu protesta u oktobru 2015. (br. 9-33).

U presudi Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Siništaj i drugi protiv Crne Gore* 2015. godine navedeno je da su istražni sudija i zatvorski ljekar evidentirali da su podnosioci predstave, koji su njima dovedeni iz policije, imali vidljive povrede i tvrdili da su zlostavljani u policiji, ali ni sudija ni tužilac ništa nijesu uradili da bi te tvrdnje bile ispitane sve dok sami oštećeni nisu podnijeli krivične prijave i na njima kasnije insistirali.¹³⁹

138 Izveštaj Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja o posjeti Crnoj Gori 2013. godine, stav 25.

139 *Siništaj i drugi protiv Crne Gore*, br. 1451/10, 7260/10 i 7382/10, 2015, stavovi 8-26, 146-147.

Državno tužilaštvo tvrdi da je u međuvremenu promijenilo praksu i ističe da je prilikom istraživanja incidenta u ZIKS-u u januaru 2015. godine, kada je prvo grupa zatvorenika napala jedne stražare, a zatim drugi stražari osvetnički zlostavljali zatvorenike, tužilac prilikom saslušavanja zatvorenika primio njihove prijave zlostavljanja, konstatovao povrede, odmah naložio sudsko-medicinsko vještačenje i formirao predmet po tom osnovu.¹⁴⁰

Podsjećamo da ZKP obavezuje sve državne službenike da prijave krivična djela koja se gone po službenoj dužnosti, a da je državni tužilac dužan da obezbijedi njihovo djelotvorno procesuiranje, posebno u slučaju kad postoje uvjerljive tvrdnje da je do zlostavljanja došlo od strane državnih službenika.

4.2. NEZAVISNOST I NEPRISTRASNOST

Nedostatak nezavisnosti organa u Crnoj Gori koji učestvuju u sprovođenju istrage protiv službenika policije pokazuje se kao sistemski problem, na šta su ukazali i Evropski sud za ljudska prava u predmetu *Siništaj i drugi protiv Crne Gore* i Ustavni sud Crne Gore u odlukama o ustavnim žalbama koje su podnijeli M. M¹⁴¹, B. V.¹⁴² i M. B.¹⁴³, zbog policijskog zlostavljanja koje su doživjeli prilikom protesta održanih u Podgorici 24. oktobra 2015. godine.

Kao što je gore navedeno (2.3.2), Evropski sud za ljudska prava smatra da istraga zadovoljava standard nezavisnosti samo ako su osobe odgovorne za njeno sprovođenje potpuno nezavisne od osoba čije postupke istražuju. Ovo važi ne samo za istragu u opštem smislu, već i za njene pojedinačne aspekte kao što je identifikacija izvršilaca krivičnog djela (slučaj *Najafli*). Ovaj sud je već utvrdio da se istraga koju je u Crnoj Gori vodila Unutrašnja kontrola policije ne može smatrati nezavisnom, jer ju je sprovodila sama policija, tj. Ministarstvo unutrašnjih poslova, čiji je organ Uprava policije, a čiji su pripadnici sumnjičeni za zlostavljanje. Ustavni sud Crne Gore je zatim, u predmetima M. M, B. V. i M. B, zaključio da ni u ovim slučajevima istraga koju je sprovodila Uprava policije nije bila nezavisna, niti je to mogla biti, "budući da se radilo o kolegama zaposlenim u istom državnom organu".¹⁴⁴ Ustavni sud je zaključio da u pomenuta tri slučaja državno tužilaštvo nije istražilo zlostavljanje, odnosno mučenje na način koji zadovoljava standard

140 Komentari na Nacrt izvještaja o djelotvornosti istrage u slučajevima zlostavljanja u Crnoj Gori, Ljiljana Klikovac, Ana Bošković, mr Miljan Vlaović, predstavnici državnog tužilaštva, februar 2018.

141 Odluka od 25. jula 2017, predmet U-III br. 354/17.

142 Odluka od 21. juna 2017, predmet U-III br. 49/17.

143 Odluka od 21. juna 2017, predmet U-III br. 50/17.

144 Odluka po žalbi M. M. od 25. jula 2017, predmet U-III br. 354/17.

nezavisnosti ”jer je u kontinuitetu zahtijevalo od Uprave policije da preduzme mjere i radnje u cilju identifikacije policijskih službenika, zanemarujući pri tom da su oni službenici od kojih se traži sprovođenje istrage, podrijeđeni istom zapovjednom lancu kao i oni službenici koji su bili podvrgnuti istrazi.”¹⁴⁵

Praksa državnog tužilaštva da policiji *de facto* povjerava istraživanje navoda o zlostavljanju i u slučajevima kada se istražuje krivično djelo za koje se tvrdi ili se osnovano može pretpostaviti da su ga izvršili policijski službenici je uobičajena, pa ovdje ukazujemo na dodatne razloge zbog kojih smatramo da takva praksa nije dobra.

Prije svega, nema sumnje da je krivično gonjenje dužnost državnog tužioca, da je on odgovoran za sprovođenje istrage i da je dužan da samostalno sprovodi i neodložne radnje u izviđaju (čl. 44, st. 2, tač. 3 ZKP, čl. 276, st. 1 ZKP, čl. 271, st. 3 ZKP), a da policija ima obavezu da mu u tome pomogne i da mora postupati u skladu sa njegovim nalogima i zahtjevima (čl. 44, st. 3, čl. 251, st. 1 ZKP, čl. 283 ZKP). Prema tome, iz pomenutih propisa, koji se uopšteno odnose na postupanje u krivičnom izviđaju i istrazi, proizilazi da tužilac *nije dužan* da pojedine dokazne radnje preduzima posredstvom ili uz pomoć policije – sve dokazne radnje, uključujući one potrebne za identifikaciju učinilaca, pa i u izviđaju, *može* preduzeti i sam, neposredno.

Zbog toga bi, imajući u vidu opisani zahtjev da istragu slučajeva zlostavljanja ne treba prepustiti licima koja su institucionalno ili hijerarhijski u vezi sa licima čiji se postupci istražuju, državni tužilac u ovim slučajevima trebalo da postupa neposredno, samostalno, umjesto da policiji, najčešće u izviđaju, *de facto* povjerava da istražuje ozbiljne navode o policijskom zlostavljanju. Ovo se prvenstveno odnosi na identifikaciju učinilaca koji su službenici policije.

Prema informacijama koje smo dobili od državnog tužilaštva, među tužiocima preovlađuje stav da je identifikacija, tj. otkrivanje izvršilaca krivičnih djela u svakom slučaju posao policije, a ne tužilaštva, a da je na tužiocu da davanjem obavezujućih naloga i neposrednim rukovođenjem usmjerava radnje organa uprave nadležnog za policijske poslove.¹⁴⁶ U odnosu

145 Ibid, str. 23; odluka po žalbi B.V, U-III br. 49/17, str. 17; odluka po žalbi M. B, U-III br. 50/17, str. 17-18.

146 Dana 14.2.2018. održan je radni sastanak o nacrtu ovog izvještaja kome su prisustvovali predstavnici Osnovnog državnog tužilaštva, rukovoditeljka Ljiljana Klikovac i državna tužiteljka Ana Bošković, i savjetnik Vrhovnog državnog tužioca Miljan Vlaović. Oni su tom prilikom dostavili i napomene u pisanom obliku u kojima se kaže: ”organ otkrivanja krivičnih djela i izvršilaca u Crnoj Gori je policija, dok je državno tužilaštvo organ gonjenja, shodno čl. 44 ZKP i čl. 2 Zakona o državnom tužilaštvu. ... (u) kazujemo vam da je identifikacija odnosno otkrivanje izvršilaca krivičnih djela u nadležnosti policije, a tužilac davanjem obavezujućih naloga i neposrednim rukovođenjem usmjerava radnje organa uprave nadležnog za krivične poslove. Ova ovlaštenja i dužnosti državnog tužioca i policije važe za sva krivična djela, pa i za krivična djela mučenja i zlostavljanja.”

na procesuiranje izvršilaca krivičnih djela uopšte, ovakav stav nije pogrešan, ali kada je izvjesno da je krivično djelo izvršeno od strane službenika policije, državni tužilac mora da ima značajniju i aktivniju ulogu u sprovođenju radnji koje treba da dovedu do identifikacije učinilaca nego što je to slučaj kod drugih krivičnih djela. Pogrešno bi bilo policiji, za koju se u takvim situacijama ne može smatrati da je nezavisna, prepustiti da sama istražuje postoje li dokazi (kao što su video snimci) ili svjedoci koji bi mogli pomoći da učinioци budu identifikovani. Ovo ne znači da policija ima opravdanje da ništa ne preduzima u ovakvim istragama, već znači da od samog početka mora blisko da sarađuje sa tužiocem i postupa po njegovim uputstvima. Na tužiocu je, s druge strane, odgovornost da procijeni koje radnje će prilikom izviđaja i istrage preduzeti sam, koje u neposrednoj saradnji s policijom, te da li će neke radnje i koje moći da prepusti samoj policiji.

Naravno, postoje dokazne radnje, poput uviđaja mjesta, predmeta ili lica ili uzimanja bioloških i drugih tragova, koje državni tužilac, po pravilu, ne može sprovesti sam, bez pomoći stručnih lica kakva trenutno rade samo u policiji (stručnjaci kriminalističko-tehničke struke i sl.), ali treba primjetiti da u gotovo svim predmetima u koje smo imali uvid ovakve dokazne radnje nisu ni sprovedene. Istrage slučajeva zlostavljanja obično obuhvataju ispitivanje oštećenog, identifikaciju i ispitivanje svjedoka i osumnjičenih, sudsko-medicinsko vještačenje, uvid u policijsku dokumentaciju, pronalaženje fotografija ili video ili audio snimaka incidenta i slične radnje koje se, ako se postupa hitno, mogu sprovesti i bez ikakve ili bar bez značajnije asistencije policije.

Ipak, da bi se obezbijedila potpuna nezavisnost državnog tužilaštva u odnosu na policiju u predmetima u kojima su osumnjičeni ili okrivljeni policijski službenici, treba razmotriti mogućnost povećanja kapaciteta Državnog tužilaštva tako što bi u okviru njega bila formirana posebna organizaciona jedinica u kojoj bi radila lica sa ovlaštenjima i stručnim znanjima identičnim onim koja imaju službenici policije (naročito kriminalistički tehničari i slični stručnjaci), i koja bi za svoj rad odgovarala državnom tužiocu i bila potpuno izdvojena iz sistema policije koji funkcioniše pod okriljem MUP-a. Kao što smo ranije pomenuli, ovakve modele usvojile su, na primjer, Slovenija i Holandija, upravo zbog odluka Evropskog suda za ljudska prava u kojima je utvrđeno da postojeći mehanizmi za istraživanje slučajeva policijskog zlostavljanja nijesu bili nezavisni, a time ni djelotvorni (vidi 2.3.2).

U međuvremenu, trebalo bi insistirati na tome da policija o svakom saznanju koje ukazuje na to da je neko bio zlostavljan od strane državnog službenika, hitno, bez odlaganja, obavijesti dežurnog državnog tužioca, na kome je

onda da osigura da se incident ispita u skladu sa načelom nezavisnosti i nepristrasnosti, tj. bez učešća lica čiji nedostatak nezavisnosti može da kompromituje istragu i dovede do toga da ona ne bude djelotvorna. Razumije se da nekada postoje radnje koje policija mora preduzeti bez odlaganja i prije nego što obavijesti državnog tužioca ili od njega dobije naloge, u skladu sa odredbama Pravilnika o načinu obavljanja određenih policijskih poslova i primjeni ovlaštenja¹⁴⁷ o izlasku na mjesto događaja (članovi 26-28). Ipak, i o ovim radnjama bi, shodno ZKP (članovi 44, stav 3, 254 i 257, stav 1), policija trebalo hitno da obavijesti državnog tužioca i omogućiti mu da što prije počne da istražuje događaj, imajući u tome rukovodeću ulogu.

Da bi se osiguralo da državno tužilaštvo i policija postupaju na najprimjereniji način, trebalo bi usvojiti posebno *uputstvo za postupanje u slučajevima navoda o mučenju i zlostavljanju*, imajući u vidu specifičnost ovih djela i delikatnu poziciju policije u vezi sa njima. Postupanje u slučajevima u kojima treba istražiti postupke policijskih službenika moglo bi biti uređeno i u postojećem Sporazumu o zajedničkom radu Državnog tužilaštva i Ministarstva unutrašnjih poslova – Uprave policije tokom izviđaja i krivičnog postupka.

Kad je u pitanju nepristrasnost i obaveza kritičkog preispitivanja dokaza koji potiču iz policije ili drugih državnih organa, ne može se reći da državni tužioci i sudije, bar kad su u pitanju procesuirani predmeti u koje smo imali uvid, unaprijed daju povjerenje iskazima službenih lica ili zanemaruju iskaze i dokaze koje predlažu oštećeni. To se može zaključiti i po tome što je najveći dio procesuiranih predmeta ipak rezultirao osuđujućim presudama.

Štaviše, nisu rijetke presude kao što je jedna koju je 2014. godine donio Osnovni sud na Cetinju, koji je, uprkos tome što iskazi čitavog niza svjedoka i policijska dokumentacija nisu išli u prilog optužbi, smatrao da je uvjerljiv, konzistentan iskaz oštećenog potkrijepljen nalazima ljekara o zadobijenim povredama dovoljan da okrivljeni policijski službenik bude oglašen krivim. U tom predmetu se može vidjeti da je sudija kritički pristupila ocjeni iskaza i drugih dokaza koji su poticali iz policije i odlučila da ne da značaj izvještajima o upotrebi fizičke snage i sredstava za vezivanje i ocjeni opravdanosti upotrebe sredstava prinude koju je dao nadređeni starješina, ukazujući na to da su "donijeti na bazi kazivanja policijskih službenika dok oštećeni nije saslušan tom prilikom" (vidi tabelu I, broj 33).¹⁴⁸

147 Sl. list CG, br. 021/14 od 06.05.2014, 066/15 od 26.11.2015.

148 Presuda Osnovnog suda u Cetinju objavljena 31. decembra 2014. godine, broj predmeta K 176/2012.

Nažalost, dešava se i da se, uglavnom u fazi kada državni tužilac treba da odluči o krivičnoj prijavi podnijetoj zbog zlostavljanja, a kada i policija protiv osobe koja tvrdi da je zlostavljana podnese prijavu za napad na službeno lice, iskazima policijskih službenika bez valjanog razloga da veća težina u odnosu na iskaze navode žrtve i ne preduzimaju se odgovarajuće mjere kako bi se pribavili dokazi koji bi mogli potvrditi verziju događaja koju je iznio oštećeni. Ilustrativan primjer je slučaj B. B. U toj situaciji je vrlo ekspeditivno pokrenut postupak zbog napada B. B. na službena lica, ali je nedovoljno urađeno da bi se prikupili dokazi potrebni da bi se ispitala njegova tvrdnja, potkrijepljena i ljekarskim nalazima, da su ga policajci tom prilikom zlostavljali, tako da poslije skoro dvije i po godine o njegovoj krivičnoj prijavi još uvijek nije bilo odlučeno. Slučaj B. B. nije i jedini takav slučaj – u tabeli III su navedeni i drugi: slučaj K. (br. 22), S. i dr. (br. 37), V. (br. 40), M. (br. 44).

U ovom kontekstu je uočena pojava da isti državni tužilac bude zadužen i predmetom u kome je protiv navodne žrtve zlostavljanja podnijeta prijava zbog napada na službeno lice i predmetom po prijavi navodne žrtve protiv državnog službenika. U tim slučajevima je tužilac ažurno i prioritetno, procesuirao prijavu zbog napada na službeno lice, a kasnije, s manjim stepenom ažurnosti i temeljitosti i prijave navodne žrtve zlostavljanja (primjeri su navedeni slučaj B. B. kao i slučaj incidenta u ZIKS-u u januaru 2015. godine). O ovome bi trebalo povesti računa i moguće promijeniti organizaciju posla u okviru tužilaštva, tako da isti tužilac ne bude zadužen sa oba predmeta koja se, u odnosu na navode o zlostavljanju, mogu doživjeti kao konflikt interesa.

Državno tužilaštvo je u odgovoru na ovu napomenu navelo da je uobičajeni način rada tužilaštva da jedan isti tužilac postupa u predmetima koji proisteknu iz istog događaja, da se smatra da mu dokazi i saznanja iz jednog predmeta mogu koristiti za rad u drugom predmetu, i da je takva organizacija posla prednost.¹⁴⁹

4.3. TEMELJITOST I SAVJESNOST

Bez uvida u spise iz cijelog postupka, a na osnovu djelimičnih informacija iz presude, optužnice ili nalaza Ombudsmana, Savjeta za građansku kontrolu rada policije ili Unutrašnje kontrole policije, teško je procijeniti da li su u konkretnom slučaju u izviđaju i/ili istrazi sprovedene sve neophodne radnje da bi se istraga smatrala temeljitom, osim ako su propusti očigledni. Zbog

¹⁴⁹ Komentari na nacrt izvještaja Lj. Klikovac i dr, *op. cit*, februar 2018.

toga ovdje ukazujemo samo na probleme uočene u predmetima u kojima smo mogli da pratimo cijeli tok postupka (studije slučaja), kao i probleme sistemske prirode koji su se očigledno javili u više slučajeva zlostavljanja u kojima, na primjer, izvršioци nijesu bili identifikovani. Podsjećamo na to da smo zahtjeve evropskog standarda temeljitosti istrage prethodno predstavili u poglavlju 2.3.3.

Kad su u pitanju postupci u kojima su učinioci identifikovani i sankcionisani, može se zapaziti da se presude po pravilu zasnivaju na sledećim dokazima: konzistentnim i detaljnim iskazima oštećenih, iskazima svedoka koji su se nalazili na mjestu događaja (misli se na osobe koje nemaju status službenih lica, već se najčešće nalaze u društvu oštećenih ili na istom mjestu) i medicinskoj dokumentaciji, uključujući nalaz i mišljenje vještaka medicinske struke. Može se reći da su za zaključak o odgovornosti okrivljenih obično vrlo korisni i njihovi iskazi, makar bili takvi da negiraju krivicu (što je najčešće slučaj), jer se nerijetko dešava da su očigledno nedosljedni i nelogični, pa ih sudije ne prihvataju kao istinite i zaključuju da u situaciji u kojoj oštećeni i okrivljeni iznose međusobno suprotstavljene tvrdnje vjeru treba pokloniti dosljednom i logičnom iskazu oštećenog. Naravno, u nekim slučajevima kao važni pojavljuju se i drugi dokazi, poput dokumentacije iz policije ili video snimaka, što podržava zaključak da kod prikupljanja ovih dokaza treba postupati s naročitom savjesnošću i hitnošću.

4.3.1. Incidenti u kojima su učestvovali neidentifikovani državni službenici

Problematična je praksa da policija određene zadatke povjerava policijskim službenicima koji djeluju maskirani ili bez posebnih vidljivih oznaka na osnovu kojih bi se kasnije mogao utvrditi njihov identitet,¹⁵⁰ a da istovremeno o odluci da im zadatak bude povjeren, planu i načinu izvršenja zadatka navodno ne bivaju sačinjene ili sačuvane odgovarajuće bilješke, niti drugi tragovi (poput snimaka komunikacije između policijskih službenika) ili pak tužilaštvo ne uspijeva da dođe do njih. Ovakva praksa, zajedno sa različitim drugim vidovima opstrukcije, u koje spada ignorisanje zahtjeva državnog tužilaštva da Uprava policije otkrije identitet policijskih službenika koji su u određenoj akciji učestvovali, dovodi do toga da istrage u više slučajeva ozbiljnih navoda o zlostavljanju ne napreduju i doprinosi da se ne mogu smatrati djelotvornim. Posebno je zabrinjavajuće što ovakva praksa već dugo traje, i što je nastavljena uprkos blagovremenim upozorenjima CPT

¹⁵⁰ O propisima koji dozvoljavaju da policijski službenici zadatke izvršavaju maskirani, bez odgovarajućih individualnih oznaka, vidi u dijelu 3.5.

i neuspješnim istragama slučajeva koji su izazivali veliku pažnju javnosti.¹⁵¹

Prvi takav incident u novijoj historiji Crne Gore zabilježen je još 1. septembra 2005. godine povodom intervencije specijalne jedinice policije u pritvorskoj jedinici ZIKS u Podgorici; *drugi* tokom «antiterorističke» akcije policije nazvane «Orlov let», 9. septembra 2006. godine u predgrađu Podgorice protiv grupe lica albanskog porijekla;¹⁵² treći u danima između 31. oktobra i 2. novembra 2008. godine u prostorijama za zadržavanje Uprave policije, Centra bezbednosti (CB) Podgorica, kada je teško pretučen i povrijeđen A. P. – u tom su slučaju kao pomagači na kazne zatvora od po tri mjeseca osuđena trojica policijskih službenika koji su neidentifikovanim policajcima omogućili da ulaze u ove prostorije i izvrše zlostavljanje (vidi tabele I i III, br. 1); četvrti poznati incident je prekomjerna upotreba sile neidentifikovanih pripadnika PJP prema navijačima na košarkaškoj utakmici "Budućnosti" i "Partizana" u Podgorici 2012. godine (tabela III, br. 2); i, konačno, posljednji poznati slučajevi su u kontekstu političkih protesta u oktobru 2015. godine, kada su u slučaju M. M, «Zlatarske ulice», i ostalim slučajevima (pobrojanim u posebnom dijelu tabele III), pripadnici SAJ zlostavljali građane, a do danas nijesu identifikovani.

U svim ovim situacijama učinioci krivičnih djela bili su policijski službenici koji su djelovali maskirani, a njihov identitet policija nije otkrila, pri čemu se nekada dešavalo da odbije da tužilaštvu dostavi tražene podatke (kao u slučaju prebijanja A. P. u Podgorici 2008. godine¹⁵³), a češće da tvrdi da ne posjeduje ili ne može da dođe do podataka pomoću kojih bi bilo moguće utvrditi koji su policijski službenici učestvovali u intervenciji prilikom koje je došlo do zlostavljanja.

Pored službenika policije, ispostavilo se da identifikacija i drugih državnih službenika koji učestvuju u zlostavljanju može biti problem. Konkretno, u slučaju incidenta u ZIKS-u, nisu identifikovani svi službenici koji su učestvovali u zlostavljanju zatvorenika, iako nisu bili maskirani, a video snimkom su zabilježeni i njihovi likovi. Rukovodioci u ZIKS-u takođe nisu pomogli identifikaciju svih učesnika zlostavljanja i zbog toga niko nije snosio posljedice (detaljnije vidi 5.3).

151 CPT je na ovaj problem skrenuo pažnju već u svom izveštaju o posjeti Crnoj Gori 2008. godine (stav 27), a u izveštaju o posjeti 2013. godine ponovio preporuku da policijski službenici prilikom intervencija treba da nose oznake sa imenima ili identifikacionim brojevima (stav 21).

152 Informacije o oba incidenta i istražnim radnjama koje su uslijdile nalaze se u Izveštaju Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja o posjeti Crnoj Gori 2008. godine, stavovi 22-27.

153 O ovome vidi u Izveštaju Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja o poseti Crnoj Gori 2013. godine, stav 20.

U ovakvim situacijama od državnog tužilaštva se očekuje da sprovede djelotvornu istragu tako što:

1. *samostalno hitno preduzme mjere* potrebne da utvrdi da li su tačne tvrdnje policije ili drugog državnog organa, tako što bi samo pokušalo da pribavi svu relevantnu policijsku dokumentaciju, ako je nužno tražeći i pretresanje lica ili prostorija gde se ona može nalaziti (shodno članu 278, stav 1 ZKP);¹⁵⁴ preduzme odgovarajuće mjere, koje mogu podrazumijevati i vještačenje, da bi utvrdilo da li su tačne tvrdnje policije da nema drugih tragova koji bi mogli pomoći da se utvrdi identitet učinilaca krivičnog djela (ovdje prije svega treba provjeriti da li zaista nisu radili uređaji za snimanje komunikacije između policijskih službenika, kao što se u nekim slučajevima tvrdilo, i zašto je bilo tako, i da li zaista, koristeći se raspoloživom tehnikom ili drugim sredstvima, nije bilo moguće utvrditi gdje su se tačno i kada određeni policijski službenici nalazili i o čemu su razgovarali); osim toga, u situacijama u kojima je vjerovatno da su na uniformama ili obući ostali biološki tragovi oštećenog (što će najprije biti slučaj ako je krvario), trebalo bi hitno izuzeti ove predmete i izvršiti odgovarajuće analize (biološko vještačenje), pošto bi se u nekim situacijama na taj način mogao otkriti službenik koji je bio u kontaktu sa navodnom žrtvom;
2. hitno preduzme mjere potrebne da bi se sprečilo da službenici ometaju istragu, bilo tako što bi usklađivali iskaze ili sklanjali ili uništavali dokaze;
3. ako smatra da policija ili drugi državni organ ne sarađuje u potrebnoj mjeri, pokuša da na to utiče preko najviših rukovodilaca, ministra unutrašnjih poslova ili predsjednika Vlade;
4. blagovremeno procesuirati sve državne službenike koji nečinjenjem ili aktivnim djelovanjem ometaju istragu; protiv njih bi postupak mogao biti pokrenut zbog krivičnih djela kao što su pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela ili neprijavljivanje krivičnog djela i učinioca, nesavjesan rad u službi i zloupotreba službenog položaja.

Na žalost, utisak je da u gotovo svim navedenim slučajevima nisu preduzete sve razumne i moguće mjere da bi se provjerile tvrdnje da nije moguća identifikacija učinilaca i obezbijedili dokazi potrebni za to, ili makar sankcionisali državni službenici koji su omogućili da učinioci zlostavljanja ostanu neotkriveni. Konkretno: nikada nije naloženo da se izdvoje uniforme i obuća službenika i provjeri ima li na njima bioloških tragova oštećenog (iako je u nekim slučajevima očito da je žrtva krvarila i mogla ostaviti takve tragove); državni službenici za koje se može pretpostaviti da su učestvovali u izvršenju krivičnog djela najčešće su imali dovoljno mogućnosti da

154 Ovo je sugerisao i CPT u Izveštaju o posjeti Crnoj Gori 2013. godine, stav 20.

međusobno usklađuju iskaze ili sklone ili unište dokaze; čini se da nijednom nisu podvrgnute detaljnoj, kritičkoj proverbi tvrdnje državnog organa da ne posjeduje ili ne može da prikupi dokaze koji bi omogućili identifikaciju (na primjer, nema naznaka da je ikada provjeravano da li zaista ne postoje tragovi koje bi trebalo da zabilježe uređaji za snimanje komunikacije ili praćenje kretanja policijskih službenika); a čini se da nije urađeno dovoljno ni da se istraže i sankcionišu postupci službenika koji su ometali istrage. Ovde je jedini izuzetak krivični postupak u kojem je komandant SAJ osuđen zbog pomaganja učiniocima poslije izvršenih krivičnih djela do kojih je došlo prilikom protesta u Podgorici u oktobru 2015.

Naravno, nijedan propust tužilaštva ne može umanjiti odgovornost izvršne vlasti, odnosno Uprave policije ili Ministarstva pravde u slučaju ZIKS za to što je do ovih krivičnih djela uopšte došlo i što nisu otkriveni i kažnjeni svi izvršioci tih djela. Da se slični incidenti ne bi ponavljali, potrebno je obezbijediti da svi službenici policije ili zatvorskog obezbjeđenja samo izuzetno djeluju maskirani¹⁵⁵, a da u operacijama koje zahtijevaju da djeluju maskirani, nose vidljive individualne oznake i da se o njihovim zadacima sačinjava uredna pisana i druga dokumentacija (na primjer, da se sačinjavaju i čuvaju audio snimci razgovora obavljenih preko posebnih sredstava komunikacije, kao i da se čuvaju podaci zabilježeni pomoću sredstava kojima se prati kretanje). Pored toga, neophodno je obezbijediti da policija i ZIKS strogo primjenjuju pravila o povredama službene dužnosti i sankcionišu svakog policijskog službenika koji ne postupa u skladu sa pravilima službe i na taj način onemogućava utvrđivanje činjenica.

Razumije se da državni službenici svojim činjenjem ili nečinjenjem mogu nezakonito ometati pribavljanje nekih od ovih dokaza, ali ne treba izgubiti iz vida da državni tužilac ima na raspolaganju instrumente koje u takvim situacijama može i treba da iskoristi da bi zaštitio vladavinu prava i svima dao do znanja da postoji rješenost države da sprovodi zakone o gonjenju počinitelja krivičnih djela – u krajnjoj liniji, on može pokrenuti postupak zbog krivičnih djela kao što su pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela ili neprijavljivanje krivičnog djela i učinioca, nesavjesan rad u službi i zloupotreba službenog položaja, a prije toga može pokušati da na policiju ili ZIKS utiče preko njihovih najviših rukovodilaca, ministra ili predsjednika Vlade. U svakom slučaju, dužnost je državnog tužioca da, ako organi državne

¹⁵⁵ Podsjećamo da je CPT, između ostalog, još u svom izvještaju o posjeti Crnoj Gori 2008. godine, u stavu 27 naveo da ima snažne rezerve prema praksi da pripadnici specijalnih interventnih snaga nose maske kada interвениšu na mjestima na kojima se nalaze lica lišena slobode, jer to otežava otkrivanje mogućih osumnjičenih kada do zlostavljanja dođe, a uz to istakao i da operacije van zatvorenih ustanova treba voditi tako da službena lica koja u njima učestvuju nose oznake (znakove ili brojeve na uniformama) na osnovu kojih se naknadno mogu identifikovati.

uprave sami ne identifikuju svoje službenike, preduzme sve moguće mjere da ih sam identifikuje i tako obezbijedi sprovođenje djelotvorne istrage. Državni tužilac mora da postupa nepristrasno, da javnosti jasno stavi do znanja da mučenje i drugi oblici zlostavljanja ne smiju proći nekažnjeno i da ne dozvoli da postoje razlozi za utisak da se mučenje i druge vrste zlostavljanja tolerišu.

4.3.2. Prikupljanje dokaza sa sredstava video nadzora

U nekoliko predmeta se uočava da postoje teškoće sa pribavljanjem snimaka sa sredstava video nadzora, koji mogu biti izuzetno važan dokaz i u potpunosti rasvijetliti sporni događaj. Neke od ovih teškoća su posljedica neblagovremenog postupanja, tj. propusta da se snimci traže odmah po saznanju za incident koji se istražuje, ali ima i onih drugačije prirode.

U nekim slučajevima (npr. «Zlatarska ulica» i predmet *Milić i Nikezić* protiv Crne Gore o kojem je odlučivao Evropski sud za ljudska prava¹⁵⁶) državnom tužiocu biva saopšteno – obično od strane policije – da snimci ne postoje, jer kamere navodno spornog dana nisu radile ili snimci nisu sačuvani, ili se ispostavi da snimci ne pokazuju sporni incident, a postoje razlozi za sumnju u istinitost tih navoda, bilo zato što djeluju neuvjerljivo i malo vjerovatno ili zato što ih oštećeni argumentovano osporava. U takvim situacijama državni tužilac najčešće nije u mogućnosti da to sam provjeri, pošto su mu za to potrebna stručna znanja, koja, po pravilu, nema. Čini se da je tada najprimjerenije potražiti pomoć stručnog lica, tj. vještaka odgovarajuće struke, i od njega zatražiti odgovore na sva sporna pitanja. Ako bi ostalo nejasno da li su pribavljeni svi dostupni snimci spornog događaja, to bi moglo ozbiljno dovesti u pitanje djelotvornost istrage, jer bi se moglo zaključiti da ona nije bila dovoljno temeljna. Tako je za Evropski sud za ljudska prava u slučaju *Milić i Nikezić* protiv Crne Gore, činjenica da nisu bili pribavljeni svi video snimci spornog događaja, bila jedan od ključnih razloga za zaključak da sprovedena istraga nije bila djelotvorna¹⁵⁷.

Međutim, da bi se obezbijedilo da svi raspoloživi snimci budu sačuvani i da njima ne bude manipulisano, najbolje bi bilo ako bi u praksi državni tužilac, odmah po saznanju za incident, otišao na lice mjesta, sam utvrdio da li postoje uređaji za snimanje i odmah zatražio snimke. Na taj način bi se najbolje pronašli i sačuvali dokazi, koji ne moraju biti samo snimci, već, na primjer, i predmeti koji su korišćeni za zlostavljanje, tragovi krvi i sl, a to može biti i najbolji način da se identifikuju mogući svjedoci događaja. Osim toga,

¹⁵⁶ *Milić i Nikezić protiv Crne Gore*, pred. br. 54999/10 i 10609/11, stavovi 24-25, 88, 96, 99.

¹⁵⁷ *Ibid*, stav 99.

tužilac koji je vidio mjesto događaja će potpunije sagledati njegov kontekst i bolje će moći da cijeni vjerodostojnost iskaza svjedoka. Ovo bi se moglo precizirati uputstvom o vođenju izviđaja i istrage u slučajevima zlostavljanja.

Iako je običaj da tužioci na uviđaj lica mjesta izlaze samo u slučaju naročito teških krivičnih djela, kakva su ubistva ili razbojništva, postoje vrlo važni razlozi da to čine i u slučajevima ozbiljnih optužbi o zlostavljanju: jedan je taj što se radi o ozbiljnom kršenju osnovnih ljudskih prava, a drugi što bi prisustvo državnog tužioca prilikom uviđaja trebalo da bude garancija da ta važna dokazna radnja ne bude u potpunosti prepuštena službenicima policije koji nisu nezavisni u odnosu na moguće učinioce krivičnog djela.

U komentaru na nacrt izvještaja, državno tužilaštvo je objasnilo da se nekada zbog okolnosti pod kojima je djelo izvršeno uviđaj uopšte ne može ni izvršiti, te da tužilac u svakom slučaju procjenjuje sve te okolnosti i da je u praksi bilo slučajeva kada je izlazio na lice mjesta i vršio uviđaj onda kada su za to postojali uslovi.¹⁵⁸

4.3.3. Prikupljanje, provjera i ocjena dokaza

Istraga može biti djelotvorna samo ako se temeljno sprovede, tj. ako su na odgovarajući način prikupljeni, podvrgnuti provjeri i na kraju objektivno ocijenjeni svi dokazi koji su neophodni da bi bile utvrđene sve relevantne činjenice u vezi sa spornim događajem (detaljnije vidi 2.3.3).

4.3.3.1. Propust da se sprovedu pojedine dokazne radnje

Nažalost, dešava se da u nekim slučajevima uopšte ne budu sprovedene dokazne radnje za koje je razumno pretpostaviti da bi mogle doprinijeti uspjehu istrage. Karakterističan primjer takvog propusta je odluka da se ne izvrši prepoznavanje mogućih izvršilaca, iako oštećeni kaže da bi ih mogao prepoznati, što je bio slučaj u predmetu *Siništaj i drugi protiv Crne Gore*¹⁵⁹ ili u slučaju M. M, kada i oštećeni i svjedok kažu da bi to mogli da

158 Komentari na nacrt izvještaja Lj. Klikovac i dr, *op. cit*, februar 2018.

159 *Siništaj i drugi protiv Crne Gore*, pred. br. 1451/10, 7260/10 i 7382/10, stav 14.

urade.¹⁶⁰ Naglašavamo da prepoznavanje ne bi trebalo da se svede samo na prepoznavanje lika, već i na druge lične karakteristike, kao što su tjelesna građa, glas, način govora ili hod, kako je to i rukovoditeljka ODT u Podgorici ukazala u pismu direktoru Uprave policije.¹⁶¹ Međutim, predstavnici državnog tužilaštva su i u komentarima na nacrt ovog izvještaja naglasili da smatraju da je besmisleno sprovesti prepoznavanje maskiranih lica.¹⁶²

Jednako je problematično ako se ne učini ništa da se utvrdi porijeklo povreda oštećenog (takođe predmet *Siništaj i drugi protiv Crne Gore*¹⁶³). Ovo je posebno važno u slučajevima zlostavljanja zatvorenika, za koje se mora pretpostaviti da su, u zatvorenom i kontrolisanom sistemu, pod pritiskom da ne prijave zlostavljanje ili da odustanu od prijave.

U istrazi napada službenika policije na M. M, kao i prilikom istrage zlostavljanja zatvorenika u ZIKS-u, propušteno je i da se odmah po saznanju za incident izuzmu uniforme i obuća pripadnika SAJ, na kojima je moglo biti bioloških tragova oštećenih, prvenstveno krvi, koja nekad može biti otkrivena čak i ako su uniforme oprane. Na taj način bi možda moglo biti utvrđeno koji su državni službenici neposredno učestvovali u zlostavljanju.

U predmetu u kojem se istražuju navodi o zlostavljanju novinara G. R, državni tužilac nije saslušao neke od neposrednih svjedoka spornog događaja – kamermana koji je s oštećenim bio u društvu, policijske službenike koji su učestvovali u njegovom hapšenju i lica koja su prisustvovala hapšenju, a sigurno ih je bilo i mogu se identifikovati, pošto postoji fotografija na kojoj se vide brojna lica u njegovoj blizini. U ovom slučaju nije posebno istražen ni incident u kome je novinaru policajac prijetio dan poslije zlostavljanja, tako što nijesu saslušani službenici policije sa kojima je toga dana novinar o tome

160 Odluka Ustavnog suda Crne Gore od 25. jula 2017. godine, predmet U-III br. 354/17, odjeljci 5.3 i 9.4. Podsjećamo, M.M. je u prvoj izjavi posle incidenta datoj 25.10.2015. policijskim službenicima, naglasio da smatra da fizičke karakteristike i glas lica koje mu je zadalo prve udarce odgovaraju policajcu koga je prethodno sreo na raskrsnici kod lokala "Maša", gdje je regulisao saobraćaj. Naknadno je tužioc rekao i da su policajci koji su ga psovali imali specifičan akcenat. Svjedok M.K. je izjavio da je policajac koji je zadao prvi udarac M. bio veoma visok, od 1,9-2m i da bi ga možda mogao prepoznati. Međutim prepoznavanje nije sprovedeno.

161 Tako rukovoditeljka ODT Podgorica, u pismu direktoru Uprave policije Slavku Stojanoviću od 30.3.2016. apeluje da Uprava policije identifikuje izvršioci krivičnog djela i kaže: "Ukazujem da bi se uvidom u CD snimak, koji je objavljen na zvaničnim portalima mogli identifikovati policijski službenici iako su imali maske na glavi obzirom ... da se lica mogu prepoznati i po drugim osobinama, kao npr. konstrukciji tijela, glasu, pokretima i sl." ODT Podgorica, Ktn. br. 638/15, 30.3.2016.

162 "Prepoznavanje maskiranih lica u sudskoj praksi kako našoj tako i drugih država nije poznato da se sprovodilo, niti je zakonito sprovesti ovakvu dokaznu radnju, pri čemu logika i zdravi razum upravo govore u prilog nemogućnosti sprovođenja ove dokazne radnje". Komentari na nacrt izvještaja, Lj. Klikovac, A. Bošković, mr M. Vlaović, februar 2018.

163 *Siništaj i drugi protiv Crne Gore*, pred. br. 1451/10, 7260/10 i 7382/10, stav 148.

razgovarao, iako je utvrđivanje identiteta policajca koji mu je prijetio mogao dovesti i do otkrivanja identiteta onoga koji ga je zlostavljao.

U slučaju istrage incidenta u Zlatarskoj ulici, prebijanja M. M. i zlostavljanja u ZIKS-u, smatramo propustom to što nije pokušano sa forenzičkim ispitivanjem video snimka na kome su zabilježeni državni službenici koji su učestvovali u izvršenju krivičnog djela. U odgovoru na ovu preporuku, državno tužilaštvo je saopštilo da se vještačenjem snimka "ne mogu skinuti maske sa lica policajaca" i da se "ne mogu utvrditi parametri za visinu policijskih službenika, upravo zato što su oni nosili pancire i kacige koji mijenjaju izgled tijela i onemogućavaju tačno utvrđivanje njihove visine."¹⁶⁴ S obzirom na to da jednoobrazne kacige i panciri svakome ko ih nosi dodaju isti dodatak visini i obimu, smatramo da oprema sama po sebi ne bi trebalo da predstavlja prepreku za utvrđivanje specifičnih karakteristika i sužavanje kruga osumnjičenih na taj način.

4.3.3.2. Način ispitivanja svjedoka

U slučaju incidenata do kojih je došlo prilikom protesta u Podgorici 24. oktobra 2015, pokazalo se da istraga može biti nedjelotvorna jer svjedoci nisu ispitani na odgovarajući način. U slučaju M. M, Ustavni sud je konstatovao da nadležni državni tužilac jeste saslušao njega i njegove prijatelje koji su prisustvovali događaju, ali da im nije postavio niti jedno pitanje, kao što nije postavio nijedno pitanje ni pripadnicima SAJ koji su mogući svjedoci ili vinovnici događaja, iako je, imajući u vidu snimke na kojima se jasno vidjelo kako se događaj odigrao, bilo očigledno da nijedan od njih nije govorio istinu. Ustavni sud je iz ovoga izveo logičan zaključak da državni tužilac nije bio pripremljen da preispita policijski izvještaj tog događaja niti da izvrši odgovarajuću, strogu kontrolu verzije događaja koju je ponudila policija.¹⁶⁵ Mada je državni tužilac postupao nešto drugačije u slučaju «Zlatarska ulica», gdje se iz zapisnika o saslušanju vidi da jesu postavljena pitanja policajcima koji su saslušavani, ni u tom slučaju nije bilo naznaka da je ispitivanjem pažljivo preispitivana verzija događaja koju su iznijeli policajci. U tom slučaju je ostalo nejasno i zašto policajci nisu bili saslušani u svojstvu svjedoka, već kao građani.

Državno tužilaštvo je u odgovoru na ovaj komentar navelo: "Pripadnici SAJ su saslušavani kao građani jer u konkretnom slučaju određeni broj pripadnika su nesporno izvršili krivična djela dok drugi to nijesu. Međutim, kako se u konkretnom slučaju ne može utvrditi koji pripadnik SAJ-a je izvršilac

¹⁶⁴ Komentari na nacrt izvještaja, Lj. Klikovac i dr, op. cit, februar 2018.

¹⁶⁵ Odluka Ustavnog suda Crne Gore od 25. jula 2017. godine, predmet U-III br. 354/17, odjeljak 9.4.

krivičnog djela, a koji nije, to bi bilo nezakonito dati svojstvo svjedoka ili pak osumnjičenog.”

Podsjećamo da ZKP u čl. 107 st. 1 propisuje da se kao svjedoci pozivaju lica ”za koja je vjerovatno da će moći da daju obavještenja o krivičnom djelu i učiniocu i o drugim važnim okolnostima”, pa smatramo da činjenica da li je neko izvršilac krivičnog djela ili ne ovdje ne bi trebalo da je od značaja.

4.3.3.3. Odluka da se ne istraže postupci svih umiješanih lica

Osim zbog toga što u njoj nisu prikupljeni svi potrebni dokazi, istraga može biti nepotpuna, tj. nedovoljno temeljita i ako njome nisu obuhvaćeni svi mogući učinioci uključujući nalogodavce. Ovo znači da nisu prikupljeni ili su ignorisani dokazi koji ukazuju na odgovornost lica koja u konkretnom postupku nisu okrivljena. Jedan takav primjer je istraga u slučaju organizovanog napada službenih lica na zatvorenike u ZIKS do kojeg je došlo u januaru 2015. godine. U tom slučaju postojale su informacije koje su zahtijevale da bude istraženo i kakvu su ulogu u incidentu imale starješine u toj ustanovi, pošto su se nalazili na licu mjesta neposredno pred sam incident, a bar neki od njih i za vrijeme njegovog trajanja, pa se postavlja pitanje da li su učestvovali u donošenju odluke da se zatvorenici zlostavljaju ili su makar propuštanjem dužnosti da zlostavljanje spriječe doprinjeli izvršenju krivičnog djela. Takođe, imajući u vidu kontinuirane kritike Ombudsmana na račun uprave ZIKS zbog propusta da izvrši identifikaciju svih službenika uključenih u zlostavljanje, postavlja se i pitanje njihove krivične odgovornosti za ometanje istrage i pomoć učiniocu krivičnog djela. Međutim, istragom nije obuhvaćen ni jedan starješina u ZIKS-u po bilo kom osnovu (detaljnije o ovome u studiji slučaja o ovom incidentu, 5.3).

Stariji primjer je i zlostavljanje A. P. 2008. godine, u prostoriji za zadržavanje CB u Podgorici, tzv. ”Betonjerci”, kada je istraga vođena samo protiv službenika policije koji su neposredno omogućili da neidentifikovani policajci pristupe prostoriji u kojoj je bio zatvoren A. P, iako je svjedok G. S, službenik Uprave policije, svjedočio da je naređenje za zlostavljanje stiglo ”odozgo”. Kako je, prema navodima medija¹⁶⁶ Vrhovni državni tužilac naredio nastavak istrage ovog slučaja u 2018. godini, još postoji mogućnost da se dođe i do nalogodavaca.

4.3.3.4. Ocjena dokaza

Konačno, svi organi koji učestvuju u postupku utvrđivanja činjenica o

¹⁶⁶ ”Sumnja pala na interventni vod – službenici Uprave policije saslušani zbog prebijanja Aleksandra Saše Pejanovića”, *Dan*, 12.12.2017.

slučaju navodnog zlostavljanja dužni su da prikupljene dokaze cijene pažljivo i objektivno. Kao što je već pomenuto (vidi 4.2), kada predmet stigne do suda i glavnog pretresa obično tako i bude, ali se dešava i da državni tužilac prije te faze odluči da ne preduzme krivično gonjenje, iako ima dovoljno ubjedljivih dokaza koji ukazuju na to da je do zlostavljanja došlo. Primjer takvog postupanja je odluka tužioca u slučaju Milić i Nikezić, gdje je Evropski sud za ljudska prava utvrdio da odluka da se učinioci ne gone krivično nije bila zasnovana na adekvatnoj ocjeni dokaza, uzimajući u obzir i da su i Ombudsman i disciplinski organi u okviru ZIKS-a zaključili da je bilo nezakonite upotrebe sile i da su postojali svjedoci događaja (drugi zatvorenici) koji su tvrdili da je bilo zlostavljanja¹⁶⁷

Na potencijalno neadekvatnu ocjenu dokaza ukazuju slučajevi u kojima su druga tijela utvrdila da je došlo do prekoračenja službenih ovlašćenja, a u kojima državni tužilac nije odlučio da pokrene krivični postupak zbog zlostavljanja. U tabeli III, u kojoj su predstavljeni slučajevi neprocesuiranih prijava zlostavljanja, dva slučaja posebno ukazuju na neadekvatnu procjenu činjeničnog stanja koja je dovela do odbacivanja krivične prijave.

Prvi slučaj se ticao povrede vratnog dijela tijela i psihičke traume koje su izazvali pripadnici SAJ prilikom upada u pogrešan stan (slučaj Ž, br. 7). Iako je greška priznata, i povodom toga vođen disciplinski postupak, činjenica da je neopravdana sila bila primjenjena prema neželjenoj osobi, ne može da opravda namjeru državnog službenika da takvu silu upotrijebi prema bilo kome, tj. da se zlostavljanje izvrši.

U slučaju N. M. (br. 5), o čijim su tvrdnjama da je preživio policijsku torturu i očiglednim brojnim povredama po licu i tijelu slikovito izvijestili mediji, Unutrašnja kontrola policije i Savjet za građansku kontrolu policije su utvrdili da su dva policajca prema njemu zaista neopravdano primijenili silu, pa su oni zbog toga i disciplinski kažnjeni. Međutim, državni tužilac je odbacio krivičnu prijavu i N. M. je onda preuzeo gonjenje protiv policajaca kao privatni tužilac. Osnovni sud u Kolašinu je odbacio tužbu oštećenog našavši da njegova izjava o broju udaraca koje je primio od policajaca i mjestima na kojima su na tijelu nanijete povrede nije saglasna nalazu medicinskog vještaka o njegovim povredama i izjavama okrivljenih, zbog čega je prethodno odbačena i krivična

167 Milić i Nikezić protiv Crne Gore, pred. br. 54999/10 i 10609/11, stavovi 24-25, 88, 96, 99.

prijava.¹⁶⁸ Međutim, Viši sud u Bijelom Polju je zatim uvažio žalbu oštećenog i zaključio: *Imajući u vidu odbrane okrivljenih, kao i iskaz oštećenog, nije jasno na osnovu čega je prvostepeni sud zaključio da nema dovoljno dokaza da su okrivljeni osnovano sumnjivi za predmetna krivična djela, a naročito ako se ima u vidu nalaz i mišljenje vještaka medicinske struke dr B. B. Iz naznačenog nalaza i mišljenja proizilazi da su povrede kod oštećenog u predjelu glave u desnom tjemenom predjelu (nagnječenja kože) mogle nastati od zamahnute stisnute šake, zamahnutog pendreka i slične sile, kao i povrede ličnog dijela glave (krvni podlivi kapaka oba oka, nagnječenje očne jabučice desnog oka, krvni podliv ispod veznjače jabučice desnog oka, krvni podliv kože nosne piramide). Kod ovakog stanja svari, nije jasno kako je provostepeni sud došao do zaključka da iskaz oštećenog – supsidijarnog tužioca nije saglasan sa nalazom i mišljenjem vještaka medicinske struke, te samim tim ni sa iskazima okrivljenih.*¹⁶⁹

Na ovaj način, Viši sud je posredno kritikovao i odluku državnog tužioca da odbaci krivičnu prijavu. Novi prvostepeni postupak pred Osnovnim sudom u Kolašinu je obustavljen jer se oštećeni kao supsidijerni tužilac nije pojavio na glavnom pretresu na koji je navodno uredno pozvan.¹⁷⁰ Prema tome, ne stoji komentar predstavnika državnog tužilaštva na nacrt ovog izvještaja da je u ovom slučaju "sudskom odlukom potvrđena i odluka tužioca".¹⁷¹ Upravo imajući u vidu odluku Višeg suda u Bijelom Polju, kao i evropski standard djelotvorne istrage, državno tužilaštvo bi trebalo da kritički preispita odluku ODT u Kolašinu i sprovede krivično gonjenje u ovom slučaju.

4.3.3.5. Dokazivanje namjere i saizvršilaštvo

U dva predmeta se može uočiti da su postupajući sudovi oslobađajuće presude izricali sa vrlo spornim obrazloženjima, tumačeći odredbe KZCG na način koji u potpunosti odstupa od duha i smisla zabrane zlostavljanja,

¹⁶⁸ Prema nalazu vještaka, N.M. je zadobio "nagnječenje kože kosmatog dijela glave, koje je moglo nastati djelovanjem zamahnute sake te zamahnutog pendreka i sl, povrede u vidu krvnih podliva kapaka oba oka, te nagnjećine očne jabučice desnog oka i krvnog podliva ispod veznjače jabučice desnog oka i krvnog podliva nosne piramide, a koje povrede su nastale djelovanjem zamahnute stisnute ili otvorene sake u dva ili tri navrata na glavu povrijeđenog, povreda u vidu krvnog podliva nadlaktice lijeve ruke koja je nastala prilikom pada i povlačenja tog dijela ruke po podlozi a mogla je nastati i povlačenjem sredstvima za vezivanje tog dijela ruke, povreda u vidu krvnog podliva trakastog izgleda lijeve strane leđa koja je nastala djelovanjem zamahnutog pendreka i povreda potkoljenice lijeve noge u vidu ogrebotine koja je nastala povlačenjem čvrstim zašiljenim predmetom plitkog profila." Rješenje Osnovnog suda u Kolašinu K. br. 16/15-14, od 22.04.2015.

¹⁶⁹ Kž. 287/2015, od 2.06.2015.

¹⁷⁰ K. br. 32/15-14 od 23.12.2015.

¹⁷¹ Komentar na nacrt izvještaja, Lj. Klikovac i dr, *op. cit.*, str. 7.

a sasvim izvjesno i od namjere zakonodavca. Sudovi su u ovim slučajevima tražili da bude dokazano nešto što je potpuno očigledno, odnosno nešto što i nije potrebno dokazati da bi se primijenile pojedine odredbe Krivičnog zakonika.

U prvom slučaju, Osnovni sud u Kolašinu navodi da je utvrdio da okrivljeni policijski službenik jeste nanio lake tjelesne povrede oštećenom tako što ga je, poslije prepirke i manjeg koškanja, namjerno udario pesnicom u glavu, ali smatra da to nije dovoljno da bi bio osuđen jer nije dokazano da je to uradio sa namjerom da oštećenog zlostavlja.¹⁷² Očigledno je da je ovakvo rezonovanje nelogično i da dovodi do apsurdnog rezultata. Namjeran udarac pesnicom u glavu, koji predstavlja jedan oblik očigledno neopravdane i nepravilne upotrebe sile kao sredstva prinude, sam po sebi pokazuje da postoji umišljaj i bilo bi nerazumno od tužilaštva tražiti da u takvim situacijama obezbijedi nekakve dodatne dokaze da bi pokazalo da je učinilac imao namjeru da oštećenog zlostavlja.

U drugom slučaju, u kojem je nadležan bio Osnovni sud u Podgorici, obrazloženje oslobađajuće presude je takođe djelimično nejasno i kontradiktorno, a tumačenje materijalnog krivičnog prava u jednom dijelu vrlo problematično. S jedne strane, u obrazloženju se navodi da «činjenična građa utvrđena dokazima provedenim u dokaznom postupku nije opovrgla» navode odbrana okrivljenih, koji su svi redom negirali da su zlostavljali oštećenog. Pošto su okrivljeni nesumnjivo bili jedini policajci na mjestu događaja, to bi značilo da sud smatra da niko od njih nije učinilac ovog krivičnog djela. Sud, međutim, u nastavku obrazloženja navodi da «nakon provedenog dokaznog postupka nije mogao izvesti jasan i nesumnjiv zaključak da su okrivljeni kao saizvršioci izvršili krivično djelo stavljeno im na teret», i to «usljed nemogućnosti utvrđenja eventualno njihovih pojedinačnih radnji saizvršenja predmetnog krivičnog djela», pa shodno načelu «in dubio pro reo» moraju biti oslobođeni. Suprotno prethodnom, ovakav zaključak implicira da sud vjeruje da je neko od okrivljenih policajaca zlostavljao oštećenog, ali smatra da niko od njih ne može biti krivično odgovoran, jer se ne može utvrditi ko je od njih preduzeo koju konkretnu radnju. Upravo je ovako restriktivno tumačenje pojma saizvršilaštva pravno najinteresantniji i najproblematičniji dio obrazloženja ove presude, pošto je u slučaju kad su za krivično djelo kakvo je zlostavljanje ili mučenje okrivljena službena lica neprimjereno i dovodi do neprihvatljivih rezultata. Naime, ne smije se izgubiti iz vida da su službena lica dužna ne samo da se od zlostavljanja uzdrže, već i da ga spriječe, pa propuštanjem da izvrše ovu dužnost bitno doprinose tome da krivično djelo bude izvršeno. Drugim riječima, lice koje ima položaj

172 Presuda Osnovnog suda u Kolašinu od 12. aprila 2013, broj predmeta K 12/2013.

garanta, a to je službeno lice, treba razlikovati od pasivnih učesnika, jer može biti saizvršilac ili pomagač zbog propuštanja da preduzme dužnu radnju i tako spriječi krivično djelo.¹⁷³ Osim toga, kada se procjenjuje njegov subjektivni odnos prema krivičnom djelu, u ovakvim situacijama ne može biti zanemareno ni to što službeno lice kasnije propušta da izvrši još jednu dužnost – da krivično djelo i njegovog učinioca prijavi. Ako bi se prihvatio stav koji je Osnovni sud u Podgorici izneo u pomenutom slučaju i zahtijevalo da kod saizvršilaštva budu utvrđene pojedinačne radnje saizvršenja, desilo bi se da u situacijama u kojima je izvjesno, odnosno dokazano da je grupa službenih lica nekoga zlostavljala ili mučila, ali se iz nekog razloga ne mogu utvrditi pojedinačne radnje saizvršenja, krivičnu odgovornost za zlostavljanje ili mučenje ne snosi niko, što ne može biti prihvatljivo. Na sreću, ovo je usamljen primjer pogrešne primjene materijalnog prava i druge sudije ga ne slijede, međutim, činjenica jeste da je ovakva presuda postala pravosnažna, pa prema tome i sastavni dio pravnog poretka Crne Gore.

U praksi drugih sudova se mogu vidjeti drugačiji stavovi. Na primjer, Osnovni sud u Baru u jednoj svojoj presudi pravilno navodi da se ne može utvrditi ko je od četvorice okrivljenih policijskih službenika oštećenima zadao udarce od kojih su nastupile teške tjelesne povrede, ali kaže da je to nebitno u situaciji u kojoj je svako od njih pristao na radnju izvršenja onog drugog, pa ih je svu četvoricu kao saizvršioce proglasio krivim za to krivično djelo.¹⁷⁴

4.4. HITNOST

Nedostatak hitnosti u postupanju organa zaduženih za sprovođenje postupka u kojem se ispituju navodi o zlostavljanju izdvaja se kao jedan od ključnih, sistemskih problema koji negativno utiču na djelotvornost istraga. U tabeli I može se vidjeti da su neki od krivičnih postupaka protiv okrivljenih za zlostavljanje trajali neprihvatljivo dugo, i to uprkos tome što nisu bili naročito složeni. U mnogim predmetima upravo zakašnjele reakcije državnih organa ili njihovo oklijevanje dovode do toga da važne dokazne radnje ne mogu biti sprovedene ili da ne daju željeni rezultat. Ovdje ukazujemo na najkarakterističnije primjere neblagovremenog postupanja, kojih ima mnogo, čak i u slučajevima veoma ozbiljnog zlostavljanja koji izazivaju veliku pažnju javnosti.

Jedan takav primjer je više puta pominjani slučaj prebijanja M. M. Tu je državno tužilaštvo predmet formiralo brzo, odmah po objavljivanju video

173 Vidi Z. Stojanović, *Komentar Krivičnog zakonika [Republike Srbije], 4. izmjenjeno i dopunjeno izdanje* (Beograd, 2012), str. 169.

174 Presuda Osnovnog suda u Baru od 28. novembra 2016, broj predmeta K 121/2016.

snimka događaja na Youtube kanalu, dan poslije incidenta, koji se desio 24. oktobra 2015. Državni tužilac je saslušao oštećenog dan pošto je to uradila policija, 26. oktobra, dok se još nalazio u bolnici. Prijatelji oštećenog, koji su bili svjedoci događaja, saslušani su pet dana poslije incidenta. Uviđaj lica mjesta je izvršen tek dva dana poslije incidenta. Međutim, najvažniji i najočigledniji propust bila je zakašnjela reakcija u odnosu na pripadnike SAJ, među kojima se, sasvim izvjesno, nalaze učinioci krivičnog djela. Od njih su izvještaji o upotrebi sredstava prinude zatraženi tek četiri dana poslije incidenta. Prvi pripadnik te jedinice koji je saslušan bio je njen komandant, a to se desilo tek nedelju dana poslije incidenta, 2. novembra. Tada je državnom tužiocu predao jedan izveštaj o upotrebi sredstava prinude, koji je nezakonito sačinilo i potpisalo 55 pripadnika ove jedinice (umjesto da svaki od njih pojedinačno izvijesti o tome koje je sredstvo, kada, kako i prema kome upotrebio on sam, a ne cijela jedinica). Dio pripadnika ove jedinice – njih 36 – saslušan je u periodu od 4. do 11. novembra, dakle oko desetak ili više dana poslije događaja. Obavještenje da GPS sistem za snimanje ostvarenih komunikacija u TETRA sistemu nije radio, državni tužilac je dobio tek 11. novembra (uzgred, nema indicija da je pokušao da provjeri istinitost te tvrdnje). Iz svega ovoga može da se vidi da su kasnim djelovanjem državnog tužioca pripadnici jedinice umiješane u zlostavljanje dobili više nego dovoljno vremena da dogovore iskaze, donesu zajedničku odluku da, suprotno zakonu, sačine zajednički izveštaj o upotrebi sredstava prinude i, potencijalno, unište i druge dokaze (na primjer, biološke tragove, a moguće je da ih je bilo jer su tragovi krvi oštećenog mogli ostati na uniformama ili obući pripadnika SAJ). Dakle, da je državni tužilac hitno reagovao, možda bi spriječio da 55 ljudi dogovori zajedničku verziju događaja, sačini zajednički izveštaj o upotrebi prinude i dođe do drugih vrijednih dokaza. Podsjećamo da je Evropski sud za ljudska prava, u slučaju *Ramsahai i drugi protiv Holandije* (vidi 2.3.4), smatrao da je sama činjenica da su osumnjičeni policijski službenici saslušani nešto više od dva dana poslije incidenta i da su do tada imali priliku da dogovaraju iskaze dovoljna da kompromituje istragu u dovoljnoj mjeri da se ona ne može smatrati djelotvornom, uprkos tome što u konkretnom slučaju nije moglo da se zaključi da su osumnjičeni iskaze zaista i usaglasili.

Državno tužilaštvo smatra da nikako nije moglo da spriječi sačinjavanje zajedničkog izveštaja SAJ o upotrebi sile, s obzirom na to da su se pripadnici SAJ dogovarali oko tog izveštaja iste večeri posle događaja i narednog jutra, kada je državni tužilac tek saznao za događaj i formirao predmet. Tužilaštvo smatra da činjenica kada su saslušani pripadnici SAJ nije od uticaja na to što izvršioci nisu identifikovani. Oni smatraju da je ključni problem to što su lica bila maskirana i što na uniformama nisu imala oznake.¹⁷⁵

175 Komentar na nacrt izveštaja, *op. cit.*, str. 8.

Sličan nedostatak hitnosti u postupanju pokazao se i u slučaju prebijanja B. V. i M. B. u «Zlatarskoj ulici», takođe 24. oktobra 2015. U tom predmetu državno tužilaštvo je tek 4. decembra od policije zatražilo da pribavi snimke sa određenih kamera koji se nalaze kod mjesta događaja, a izvještaj o tome da snimaka nema dobilo tek 30. decembra, uz napomenu da se oni inače čuvaju 21 dan. Na ovom primjeru se još jednom vidi koliko je bitno da tužilac izađe na mjesto događaja i sam utvrdi gdje postoje uređaji za snimanje, i da se postara da budu prikupljeni dostupni snimci, prije nego što budu presnimljeni, što smo već isticali u prethodnom dijelu izvještaja. Slično tome, u predmetu oštećenog i okrivljenog B.B., tužilac je zatražio sve snimke, i pribavio ih, ali nije blagovremeno provjerio da li su mu zaista dostavljeni svi relevantni snimci, što je propust koji dovodi do istog rezultata kao i propust da se snimci uopšte ne zatraže.

Još drastičniji primjeri neblagovremenog postupanja nadležnih organa mogu se vidjeti u predmetima koji nisu privukli naročiti interes javnosti. U tabeli I u nastavku ovog izvještaja može se vidjeti koliko su trajali krivični postupci protiv osoba optuženih za različite oblike zlostavljanja koji su pravosnažno okončani u periodu od početka 2013. do kraja 2017. U mnogima od njih, za odugovlačenje postupka ne može biti odgovoran samo nadležni državni tužilac, već i sud, koji rukovodi postupkom. Ovdje ćemo izdvojiti samo par upadljivih primjera postupanja koji su u očiglednoj suprotnosti sa načelom hitnosti.

Prvi primjer je postupak koji se pred Osnovnim sudom u Podgorici vodio protiv četvorice policajaca kojima je stavljano na teret krivično djelo zlostavljanja izvršeno u sticaju sa krivičnim djelom teška tjelesna povreda, i to zbog incidenta koji se odigrao još 25. novembra 2007. godine. Tu je sud odlučivao po optužnom aktu od 30. septembra 2010, a prvostepenu presudu kojom se optužba odbija donio tek 24. marta 2017. godine, skoro devet i po godina posle događaja, i to zato što je državna tužiteljka odustala od daljeg krivičnog gonjenja (vidi tabelu I, broj 10).¹⁷⁶ Ovdje se nameću dva pitanja: zašto je za donošenje optužnog akta bilo potrebno skoro tri godine, a onda još šest i po godina da bi bila donijeta odluka da se odustane od krivičnog gonjenja, i zašto je sud dozvolio da postupak traje toliko dugo.

Drugi primjer, takođe iz prakse Osnovnog suda u Podgorici, još je problematičniji. Radilo se o predmetu u kojem su dvojica policajaca bili optuženi da su 16. aprila 2004. zlostavljali i teško pretukli beskućnika kojem je, uslijed povreda koje je tada doživio, dva dana kasnije odstranjena slezina. Iz presude kojom su 9. jula 2013. policajci oslobođeni vidi se da je optužnica

¹⁷⁶ Presuda Osnovnog suda u Podgorici od 24. marta 2017, broj predmeta K 306/2016.

podignuta 9. decembra 2009. godine. Kad se u obrazloženju presude pogleda na kojim se dokazima ona zasniva, može se vidjeti da su skoro svi najvažniji dokazi pribavljeni sa nedopustivo velikim zakašnjenjem. Nalaz i mišljenje vještaka medicinske struke su od 16. maja 2006. godine, a dopunjavani su krajem 2011. i u oktobru 2012. godine. Vještak je usmeno davao pojašnjenja na glavnom pretresu tokom 2010. godine. Gotovo sva svjedočenja na kojima je sud zasnovao svoju odluku su iz 2010. i 2011, uključujući i svjedočenja ljekara koji su dolazili u kontakt sa oštećenim oko šest godina ranije. Ljekar službe hitne pomoći koji je prvi kod oštećenog uočio i evidentirao povrede nije saslušan (ne vidi se zašto, mada je sasvim moguće da poslije toliko vremena i nije bio dostupan), a ljekarka koja je izgleda takođe potpisala jednu anamnezu i nalaz u kojem su konstatovane povrede više nije mogla da se sjeti da li je pregledala oštećenog. Ljekar koji je operisao oštećenog je rekao da se poslije toliko vremena ne sjeća njegovog lika, ali se sjeća da se žalio da su ga tukli i tvrdi da je nemoguće da pacijent ima upadljivo vidne povrede po tijelu, a da on to ne zabilježi i tvrdi da povreda zato nije moglo biti (vidi tabelu I, broj 3).¹⁷⁷ Ukratko, protok vremena je bitno uticao na kvalitet i pouzdanost iskaza svjedoka, a zakašnjelo i, bar u početku, nepotpuno vještačenje dodatno zakomplikovalo utvrđivanje činjeničnog stanja. Na kraju, mada je moguće da je sasvim ispravan zaključak sudije da krivica optuženih nije dokazana van razumne sumnje, nameće se zaključak da je to u stvari posljedica očigledno nedjelotvorno sprovedene istrage, a ne stvarnog stanja stvari.

Državno tužilaštvo je naglasilo da su u ovim slučajevima istragu sprovodile istražne sudije.¹⁷⁸

Kad se sagledaju navedeni, ali i drugi analizirani primjeri istraga u slučajevima zlostavljanja, nameće se zaključak da su, u pogledu hitnosti, najčešći problemi koji dovode to toga da istrage ne budu djelotvorne sljedeći:

- zakašnjela identifikacija i ispitivanje mogućih učinilaca, koje je nekada vrlo površno; u načelu, može se reći da su osumnjičeni, tj. okrivljeni u dominantnoj većini analiziranih predmeta imali dovoljno vremena i mogućnosti da dogovoraju i usklađuju iskaze, a ne tako rijetko i da unište ili uklone druge dokaze;
- zakašnjelo ili nepotpuno sudsko-medicinsko vještačenje ili zakašnjeli ljekarski pregled navodne žrtve;
- zakašnjelo pribavljanje dokaza koji poslije izvjesnog vremena mogu lako biti uništeni ili nestati (najčešće video snimci, ali i biološki tragovi).

177 Presuda Osnovnog suda u Podgorici od 9. jula 2013, broj predmeta K 699/2012.

178 Komentar na nacrt, Lj. Klikovac i dr, *op. cit.*, str. 8.

Imajući u vidu ovo, ali i ranije opisane faktore koji otežavaju sprovođenje istraga, još jednom možemo istaći da je od izuzetnog značaja da državni tužilac po saznanju za navode o zlostavljanju reaguje hitno, bez odlaganja, i da odmah krene da sprovodi dokazne radnje bez kojih teško može biti sprovedena odgovarajuća istraga. Mogućim učinocima zakašnjelom reakcijom državnog tužioca ne smije biti data mogućnost da dogovore ili međusobno usklade iskaz, krivotvore službenu dokumentaciju, unište dokaze poput tragova na odeći, snimaka sa kamera i sl. I u vezi s ovim od velike pomoći može biti hitan izlazak na lice mjesta ili odlazak u policijske ili zatvorske prostorije i blagovremeno preuzimanje raspoloživih dokaza. Sve to bi trebalo precizirati u uputstvu o vođenju istraga mučenja i drugog zlostavljanja.

4.5. UČEŠĆE NAVODNE ŽRTVE I ZAŠTITA NJENIH LEGITIMNIH INTERESA

Premda odredbe ZKP o otvorenosti istrage i pravima oštećenog (vidi 3.3.4) stvaraju dobar okvir za ostvarivanje prava navodne žrtve na djelotvoran pristup istrazi, izgleda da u praksi izostaje njihova konzistentna primjena. Iz presuda koje smo analizirali ne može da se vidi da li je oštećeni obavještan o toku istrage i o dokaznim radnjama kojima može prisustvovati, ali smo iz razgovora sa iskusnim advokatima, od kojih neki učestvuju i u postupcima koji se tiču mučenja i drugih oblika zlostavljanja, saznali da se oštećeni i njihovi punomoćnici rijetko pozivaju da prisustvuju sprovođenju dokaznih radnji i da se dešava da neko vrijeme nemaju dovoljno informacija o napretku istrage. Takav je, recimo, slučaj bio i sa oštećenima u slučaju «Zlatarska ulica», koji nijesu bili pozivani na saslušanje svjedoka koji su ispitivani u vezi sa incidentom u kojem su oni bili žrtve zlostavljanja.

Nepotrebno je naglašavati da ZKP treba poštovati u cjelosti, ali nije zgoreg pomenuti da bi prisustvo oštećenog prilikom sprovođenja nekih dokaznih radnji kod istraga u slučajevima zlostavljanja moglo biti naročito dragocjeno, ne samo zato što bi oni mogli, primjera radi, postaviti korisna pitanja okrivljenom, svjedocima ili vještacima, već i zato što bi na taj način mogli da se uvjere da li državni tužilac u konkretnom slučaju postupa nezavisno, nepristrasno, s dužnom pažnjom i savjesno, a tako bi se mogao otkloniti i svaki privid da državni organi nadležni za istragu nešto zataškavaju.

4.6. KONTROLA JAVNOSTI

Prema informacijama koje su dostupne, izgleda da se, u načelu, princip prema kojem istrage u slučajevima zlostavljanja treba da budu podvrgnute kontroli javnosti, inače relativno slabo razrađen u praksi Evropskog suda za ljudska prava, u Crnoj Gori poštuje. Oštećenima, ali i javnosti, ne uskraćuje se pristup podacima o tome u kojoj je fazi postupak, oštećeni mogu da ostvare i uvid u odluke državnog tužioca i suda.¹⁷⁹ Suđenja su po pravilu javna, a pravosnažne presude dostupne javnosti.¹⁸⁰ Eventualno odstupanje od principa da javnosti treba da budu poznati razlozi zbog kojih je neka odluka doneta jeste činjenica da se u presudama kojima se optužba odbija zbog toga što je tužilac na glavnom pretresu odustao od nje po običaju ne navodi njegovo obrazloženje za takvu odluku (nekada se samo kaže da odustaje jer nema dovoljno dokaza, ali češće nema ni takvog objašnjenja), jer tada iz same presude ne može da se zaključi koji su konkretni razlozi doveli do toga da se postupak okonča na ovaj način. Ovo predstavlja i izvjesnu nelogičnost, imajući u vidu da se, s druge strane, od državnog tužioca zahtijeva da rješenje kojim odbacuje krivičnu prijavu obrazloži. Prema tome, smatramo da bi trebalo odgovarajuće obrazložiti i objaviti odluku tužioca o odustanku od krivičnog gonjenja.

4.7. SANKCIJE ZA ZLOSTAVLJANJE

U dijelu u kojem je bilo riječi o sankcijama propisanim za krivična djela mučenje i zlostavljanje već smo skrenuli pažnju na to da su kazne određene KZCG neprimjereno niske, posebno kad je u pitanju mučenje, i da je Komitet protiv mučenja UN Crnu Goru već kritikovao zbog toga i preporučio da se one povećaju (vidi 3.2.2). Međutim, sudovi su, čak, prema učiniocima ovih krivičnih djela bili i znatno blaži od zakonodavca. U najvećem broju slučajeva izriču se minimalne kazne, i to uslovno, što dovodi do poražavajućeg zaključka da u najvećem broju slučajeva učinioci ostanu nekažnjeni, da im se zlostavljanje praktično oprosti, i da žrtva ne doživi odgovarajuće zadovoljenje, na koje ima pravo. Takva kaznena politika na potencijalne učinioce ne može djelovati odvraćajuće, pa nije iznenađenje da broj prijavljenih krivičnih djela ove vrste nije mali i da se obrasci ponašanja koji uključuju nečovječno ili ponižavajuće ponašanje ili kažnjavanje u Crnoj Gori ponavljaju.

¹⁷⁹ Javnosti se u praksi ne dozvoljava uvid u optužne akte i prvostepene presude.

¹⁸⁰ HRA vodi upravni postupak protiv odluke prvostepenog suda da ne dostavi traženu prvostepenu presudu u postupku u kome nije bila isključena javnost. Smatramo da načelo javnosti suđenja, kao i pravo na slobodan pristup informacijama zahtijevaju da osim pravosnažnih presuda, na zahtjev budu dostupne i prvostepene presude.

Pregled predmeta okončanih pravosnažnom sudskom odlukom u periodu od početka 2013. do kraja 2017. godine dat je u tabeli I, gdje može da se vidi kakve su odluke sudovi donijeli u svakom od njih i koje su sankcije izrečene. Ovde ćemo ukazati samo na zbirne podatke.

Prema raspoloživim podacima, od 1. januara 2013. do 31. decembra 2017. godine, u Crnoj Gori je pravosnažno okončano 46 krivičnih postupaka u kojima se okrivljenim službenim licima (zaposlenima u Upravi policije i ZIKS-u) na teret stavljalo neko od krivičnih djela koja se mogu podvesti pod pojam zlostavljanja, na način kako je ono definisano na osnovu Konvencije protiv mučenja UN, Pakta o građanskim i političkim pravima UN i Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Oni su u najvećem broju slučajeva bili okrivljeni za krivična djela zlostavljanje i mučenje, ne rijetko u sticaju sa krivičnim djelima teška ili laka tjelesna povreda, a izuzetno je bilo i optužbi za druga krivična djela, kao što je nasilničko ponašanje.

U ovim postupcima okrivljeno je bilo ukupno 89 lica.

Krivično je oglašeno njih 53 ili 59,55%.

Od toga, kaznom zatvora su kažnjena svega šestorica osuđenih ili 11,3%.

Od toga:

- četvorica su osuđeni na kaznu zatvora od po tri mjeseca, svi zbog krivičnog djela zlostavljanje, od čega trojica za zlostavljanje putem pomaganja;
- jedan je osuđen na kaznu zatvora od četiri mjeseca, za krivično djelo zlostavljanje;
- jedan je osuđen na kaznu zatvora od pet mjeseci, za krivično djelo zlostavljanje.

Inače, kazna zatvora od pet mjeseci se u praksi sudova u proteklih 11 godina pokazuje kao najviša sankcija dosuđena zbog bilo kog oblika zlostavljanja.¹⁸¹

Uslovna osuda izrečena je u odnosu na 44 lica. Njima su određene sledeće kazne zatvora, koje se neće izvršiti ako za vrijeme koje je sud odredio ne izvrše novo krivično djelo:

¹⁸¹ Službenik obezbjeđenja u ZIKS-u, A. B. osuđen je na ovu kaznu zbog nanošenja teške tjelesne povrede zatvoreniku (predmet. 20 u Tabeli I). Prethodno je ova kazna određena u dva slučaja, zbog dva krivična djela zlostavljanje u sticaju sa krivičnim djelom laka tjelesna povreda i zbog krivičnog djela mučenje i zlostavljanje putem pomaganja (vidi *Procesuiranje mučenja i zlostavljanja u Crnoj Gori*, Akcija za ljudska prava, Centar za antidiskriminaciju EKVISTA, Centar za građansko obrazovanje i ANIMA, Podgorica, mart 2013, zaključci, tačka 4, str. 13.

- u trajanju od dva mjeseca jednom učiniocu;
- u trajanju od po tri mjeseca šesnaestorici lica;
- u trajanju od po četiri mjeseca četvorici lica;
- u trajanju od po pet mjeseci osmorici lica;
- u trajanju od pet mjeseci i petnaest dana jednom licu;
- u trajanju od po šest mjeseci šestorici lica;
- u trajanju od sedam mjeseci jednom licu;
- u trajanju od po osam mjeseci trojici lica;
- u trajanju od po dvanaest mjeseci četvorici lica.

Kazna rada u javnom interesu izrečena je trojici osuđenih.

Zapanjuje podatak da zatvorska kazna nije izrečena ni jednom od deset službenika koji su osuđeni za mučenje. Uslovne osude su izrečene devetorici, dok je desetom izrečena kazna rada u javnom interesu. Od toga su petorica mučenje izvršili u sticaju sa krivičnim djelom teška tjelesna povreda. Jedan od njih je policijski službenik kome je izrečena kazna rada u javnom interesu, a zanimljivo je da mu je prethodno dva puta izricana uslovna osuda zbog vršenja krivičnog djela zlostavljanje¹⁸² (o načinu izvršenja krivičnih djela za koja je osuđen biće više riječi u nastavku).

Iz prikazanog se može vidjeti da su kazne koje sudovi izriču u velikom broju slučajeva krajnje neprimjerene ozbiljnosti ovih krivičnih djela, što je bio slučaj i u ranijem periodu, prije 2013. godine, u godinama koje su bile obuhvaćene prethodnim izvještajem HRA.¹⁸³

Da podsjetimo, KZCG predviđa da će se službeno lice koje u vršenju službe učini krivično djelo zlostavljanje kazniti zatvorom od tri mjeseca do tri godine, a službeno lice koje u vršenju službe izvrši krivično djelo mučenje zatvorom od jedne do osam godina. Dakle, svim okrivljenima, uključujući one kojima je izrečena uslovna osuda, određene su minimalne kazne ili blizu minimalne, čak i u slučajevima kada su u sticaju sa zlostavljanjem ili mučenjem izvršili krivično djelo laka ili i teška tjelesna povreda (za pojedinačne kazne vidi tabelu I). Pri tome je zapaženo da drugostepeni sud nikada nije povećao kaznu koju je dosudio prvostepeni, već je ili umanjivao ili potvrđivao.

Ovakve odluke sudova mogle bi biti opravdane u situacijama u kojima utvrde da postoje naročito olakšavajuće okolnosti i ako to posebno opravdava

182 O svim ovim presudama više vidi u Tabeli I, predmeti br. 22, 25 i 31.

183 O sankcijama izricanim osuđenima za različite oblike zlostavljanja vidi *Procesuiranje mučenja i zlostavljanja u Crnoj Gori*, Akcija za ljudska prava, Centar za antidiskriminaciju EKVISTA, Centar za građansko obrazovanje i ANIMA, Podgorica, mart 2013, str. 12-13.

ličnost učinioca, njegov raniji život, njegovo ponašanje poslije izvršenog krivičnog djela i stepen krivice. Međutim, ako se pogledaju kratki opisi radnje izvršenja svakog od ovih djela (vidi tabelu I), a posebno ako se pročitaju cijele presude, može se vidjeti da u značajnom broju slučajeva nema okolnosti koje bi mogle opravdati blagu kaznu zatvora ili uslovnu osudu. U tim slučajevima krivično djelo je učinjeno s jasnom namjerom da se žrtva, često bespomoćna, zlostavlja i ponizi, i to često na vrlo brutalan, svirep način i bez ikakvog povoda.

Na primjer, jedna kazna rada u javnom interesu i tri uslovne osude (osam mjeseci zatvora, pod uslovom da u idućih dvije godine i šest mjeseci ne izvrše novo krivično djelo) izrečene su četvorici pripadnika Interventne grupe Uprave policije koji su u Baru izvršili krivična djela mučenje i teška tjelesna povreda, i to tako što su dva lica prvo lišili slobode ispred jednog ugostiteljskog objekta, odveli ih na lokaciju u blizini željezničke stanice i tamo tukli pesnicama, nogama i službenim palicama, a zatim ih pritvorili u prostorijama policije gde su nastavili da ih tuku tako da je jedan oštećeni izgubio svijest (pa su ga zlostavljači polivali vodom), drugi je od primljenih udaraca nekontrolisano vršio nuždu u pantalone, dok su mu se učinioci zbog toga smijali. Kod obje žrtve konstatovane su teške tjelesne povrede, odnosno potres mozga, prelom nosnih kostiju, cijeli niz krvnih podliva na različitim djelovima tijela, a jedan od oštećenih je imao i nagnječenje bubrega praćeno mokrenjem krvi. Sud je kao olakšavajuću okolnost uzeo njihove porodične prilike – trojica su oženjeni i imaju djecu, a četvrti je bio „lošeg imovnog stanja“. Dvojici je kao olakšavajuća okolnost uzeto i to što ranije nisu osuđivani. Međutim, kod preostale dvojice čak ni ranija osuđivanost – obojica su ranije bili osuđivani za zlostavljanje, jedan od njih dva puta, i to za djela koja je izvršio poslije ovog, ali su im uvijek izricane uslovne kazne – nije bila dovoljna da im bude određena strožija sankcija. Niko od osuđenih nije priznao krivično djelo. Uzgred, sudski postupak je trajao izuzetno dugo – optužnica je podignuta u septembru 2008, a prvostepena presuda koja je kasnije postala pravosnažna donijeta je punih osam godina kasnije, u novembru 2016. godine (više detalja o ovom predmetu vidi u tabeli I, predmet br. 25). Na ovom primjeru se vidi kako neprihvatljivo blage sankcije dovode do toga da učinioci zlostavljanja nastavljaju da se ponašaju siledžijski, znajući da, u suštini, neće odgovarati za svoje nezakonite postupke. Kao što se iz navedenog može vidjeti, jedan od gore pominjanih osuđenih policijskih službenika je poslije krivičnih djela mučenje i teška tjelesna povreda izvršio još dva krivična djela zlostavljanja (oba puta na vrlo drzak i svirep način, vidi tabelu I, predmeti br. 23 i 24), ali mu je i u svakom od ovih postupaka izrečena uslovna osuda! Da stvar bude gora, on nije jedini policijski službenik kojem se ponovilo da izvrši krivično djelo zlostavljanja, a da ostane praktično nekažnjen – u dva od pomenuta tri

predmeta imao je istog saizvršioca, kojem su takođe izrečene uslovne kazne (vidi tabelu I, predmete 23 i 24)!

Pošto i Zakon o unutrašnjim poslovima i Zakon od državnim službenicima i namještenicima predviđaju automatski prekid radnog odnosa samo u situaciji kada je zaposleni osuđen na безусловnu kaznu zatvora u trajanju od najmanje šest mjeseci, izrečene krivične sankcije u Crnoj Gori za sve oblike zlostavljanja u poslednjih pet godina ni u jednom slučaju nisu dovele do toga da osuđenima prestane radni odnos.¹⁸⁴ U ogromnoj većini slučajeva učinioci krivičnih djela praktično nisu snosili nikakve posljedice, osim eventualno neke od disciplinskih mjera.

Da zaključimo, sudska kaznena politika u slučaju krivičnih djela koja spadaju pod međunarodno priznatu definiciju mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja u Crnoj Gori je toliko blaga da to, osim u izuzetnim slučajevima, praktično dovodi do nekažnjivosti učinilaca ovih djela. Ona u velikoj mjeri obesmišljava zabranu svih oblika zlostavljanja proklamovanu Ustavom Crne Gore i KZCG, a žrtve ostavlja bez očekivane satisfakcije. Na taj način, umjesto da predstavlja garanciju vladavine prava, pravosudni sistem čini upravo suprotno i javnosti pokazuje da službenici, koji djeluju u ime države, mogu i drastično kršiti zakon i ljudska prava građana bez straha da će za to biti odgovarajuće kažnjeni.

¹⁸⁴ U jednom slučaju zaposlenom u ZIKS-u je u prvostepenom postupku izrečena kazna od šest mjeseci zatvora, što bi bio razlog da mu prestane radni odnos, ali mu je drugostepeni sud kaznu umanjio na pet mjeseci, što mu je omogućilo da nastavi da radi u obezbjeđenju ove ustanove (predmet 20 u Tabeli I).

5. STUDIJA SLUČAJA

5.1. ISTRAGA ZLOSTAVLJANJA ZATVORENIKA U ZAVODU ZA IZVRŠENJE KRIVIČNIH SANKCIJA

5.1.1. Opis događaja

U Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS), 14. i 15. januara 2015. godine, službenici ZIKS-a su zlostavljali 12 ili 13 osuđenika, za koje su pretpostavljali da su prethodno nasrnuli na njihove kolege, službenike obezbjeđenja.

Prethodno je 14. januara, oko 14:30 h, u Kazneno-popravnom domu (KPD), posebno obezbijeđenom dijelu ZIKS, jedan broj osuđenika negodovao zbog smještaja jednog zatvorenika u "B" paviljon. Kada su ih službenici obavijestili da o tome nema pregovora, došlo je do fizičkog sukoba u kome je nekoliko osuđenika teže povrijedilo nekoliko službenika obezbjeđenja. Službenici ZIKS su primjenili silu prema osuđenima koji su učestvovali u incidentu da bi uspostavili red. Državni tužilac i Ombudsman su zaključili da je ta sila bila opravdano primjenjena. Osuđenici, koje je Uprava ZIKS identifikovala kao moguće učesnike incidenta, odmah su premješteni u disciplinsko odjeljenje, u okviru KPD. Državni tužilac je efikasno optužio devetoricu osuđenika za napad na službenike ZIKS i oni su i vrlo efikasno pravosnažno osuđeni na ozbiljne zatvorske kazne od dvije godine i sedam mjeseci do pet godina zatvora.

Posle incidenta, 14. januara oko 17 h, predstavnici Ombudsmana su obavili razgovor sa osuđenima koji su smješteni u disciplinsko odjeljenje i tom prilikom na njima nisu primjetili povrede.

Međutim, i Ombudsman i državni tužilac su naknadno zaključili da su službenici ZIKS, posle odlaska predstavnika Ombudsmana, u večernjim časovima 14. januara, i sutradan oko podneva, neopravdano primjenili sredstva prinude prema osuđenima smještenim u disciplinsko odjeljenje u namjeri da ih nezakonito kazne zbog učešća u incidentu.¹⁸⁵ Vrsta povreda i način povrjeđivanja, koje je utvrdio sudski vještak, nesumnjivo su doveli do zaključka da su službenici zatvorenike udarali nogama, rukama i gumenom palicom, dok su bili u pognutom položaju tijela, glavom prema podu, sa

¹⁸⁵ NVO Juventas je dobila informacije o zlostavljanju zatvorenika i o tome odmah sutradan obavijestila Ombudsmana zahtijevajući od njega da se vrati u ZIKS i ispita da li su te informacije tačne. Državnog tužioca su o zlostavljanju obavijestili sami zatvorenici koje je saslušavao u vezi njihovog učešća u incidentu.

liscama na rukama iza leđa, ranjivi i nemoćni da pruže otpor. Utvrđeno je da je jedan od zatvorenika na tijelu imao tragove čak 46 udaraca tupom silom, a ostali tragove 16, 13 i manje udaraca, čime su im nanijete teške i lake tjelesne povrede.

Ombudsman je utvrdio da primjena sredstava prinude u tolikom obimu i prema tolikom broju lica nema opravdanja, imajući u vidu da nije bila potrebna da bi se savladao njihov eventualni otpor, spriječilo bjekstvo, odbio fizički napad na službeno lice ili drugo lice lišeno slobode, spriječilo nanošenje povrede drugom licu, samopovređivanje i prouzrokovanje materijalne štete.¹⁸⁶ Osuđenici su u to vrijeme već bili pod kontrolom i nije bilo osnova da se prema njima primjenjuju sredstva prinude.

Zbog zlostavljanja zatvorenika, do kraja aprila 2018. godine, nadležno Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici (ODT) je podiglo tri optužna akta. Hronološki posmatrano, prva optužnica (optužni predlog)¹⁸⁷ je podignuta 4. marta 2015. godine protiv službenika A.B, zbog nanošenja teške tjelesne povrede osuđeniku L.L. prilikom njegovog sprovođenja na saslušanje kod Osnovnog državnog tužioca u Podgorici 19. januara 2015. Službenik je udario osuđenika pesnicom u grudi, dok su mu ruke bile vezane na leđima, i tako mu slomio grudnu kost. Iako do ovog događaja nije došlo 14. i 15. januara, kada su zlostavljani svi ostali zatvorenici, zlostavljanje je po svemu sudeći bilo motivisano željom da se osuđenik nezakonito kazni zbog pretpostavljenog učešća u napadu na službenike obezbjeđenja. Ovaj krivični postupak je u međuvremenu pravosnažno okončan i službenik je kažnjen zatvorskom kaznom od pet mjeseci. Kaznu je izdržao i nastavio je da radi u ZIKS-u, u sektoru obezbjeđenja zatvorenika.

Druga optužnica¹⁸⁸ je podignuta 7. decembra 2015. i njome su deseterica službenika ZIKS okrivljeni za krivična djela mučenje i teška tjelesna povreda prema jedanaest zatvorenika 14. i 15. januara u disciplinskom odjeljenju KPD. Službenici su okrivljeni kao saizvršioci krivičnih djela mučenje i teška tjelesna povreda i to kako zbog neposrednog nanošenja udaraca, tako i zbog nesprečavanja i omogućavanja napada i pristajanja na napad na zatvorenike, koji je izvršen u njihovom prisustvu. Pojedininim zatvorenicima je nanijeto od 13 do čak 46 udaraca tupom silom, čime su trojici zatvorenika uzrokovane i teške tjelesne povrede. Jedan okrivljeni se, primjera radi, tereti za izvršenje osam krivičnih djela mučenja na štetu osam zatvorenika, drugi za tri krivična djela mučenja u sticaju sa krivičnim djelom teška tjelesna povreda, itd. U ovom postupku još uvijek nije donijeta prvostepena presuda.

186 Mišljenje, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, br. 01-43/15-7 od 24.11.2015.

187 Optužni predlog Kt. br. 79/15 od 4.3.2015.

188 Kt. br. 670/15 od 7.12.2015, zamjenik tužioca M. T.

Trećom optužnicom¹⁸⁹, koja je podignuta dvije i po godine kasnije, 29. juna 2017, dva službenika obezbjeđenja su okrivljena za mučenje zatvorenika M.K. 15. januara 2015, kome su nanijeli šest udaraca pendrekom po leđima u namjeri da ga nezakonito kazne zbog pretpostavljenog učešća u napadu na stražare. Oni su u međuvremenu prvostepenom presudom osuđeni na kaznu zatvora u trajanju od 6 mjeseci.

Nijedan od jedanaest službenika ZIKS koji su okrivljeni za zlostavljanje drugom i trećom optužnicom nije bio lišen slobode niti udaljen iz službe (suspendovan) u kontekstu krivičnog postupka.

Predstavnici NVO Akcija za ljudska prava su tokom 2016, 2017. i 2018. godine u kontinuitetu pratili suđenje desetorici službenika ZIKS-a pred Osnovnim sudom u Danilovgradu po optužnici od 7. decembra 2015. godine. Analiza djelotvornosti istrage zlostavljanja zatvorenika, koja je predstavljena u nastavku, sačinjena je na osnovu: Mišljenja Ombudsmana br. 01-43/15-7 od 24. novembra 2015, Izvještaja Ombudsmana o radu u 2017. godini, tri pomenute optužnice, jedine do sada pravosnažne presude zbog nanošenja teške tjelesne povrede jednom zatvoreniku, izvještaja sa suđenja i informacije o dokaznim radnjama koje je preduzelo Osnovno državno tužilaštvo da bi identifikovalo okrivljene. Dodatno su pribavljene informacije od ZIKS-a o disciplinskom kažnjavanju i suspenziji službenika obezbjeđenja.

5.1.2. Djelotvornost istrage

5.1.2.1. Nezavisnost

U ovom slučaju nije bilo izazova u ispunjavanju kriterijuma nezavisnosti istrage. U izjavama zlostavljanih osuđenika na nekoliko mjesta se pominje da su izjave davali inspektorima policije, pa pretpostavljamo da je po nalogu tužioca i policija sprovodila neke radnje u predmetu. Kako zatvorski službenici nisu u nadležnosti Uprave policije već ZIKS-a, odnosno Ministarstva pravde, svi organi koji su sprovodili istragu su ispunili formalni zahtjev nezavisnosti.

5.1.2.2. Efikasnost

Državni tužilac se brzo uključio u istragu. Prilikom saslušavanja zatvorenika koji su okrivljeni za napad na stražare, tužilac je obavješten o zlostavljanju i povredama koje su pretrpjeli. Oštećeni su prve iskaze dali tužiocu 19. i 20. januara, tužilac je već 19. januara naredio sudsko-medicinsko vještačenje, pa

189 Kt. br. 738/17, tužilac M. T.

je vještak odmah pregledao i fotografisao njihove povrede.¹⁹⁰ Obezbjedeći su i snimci sa kamera u Disciplinskom odjeljenju od 14. i 15. januara 2015.¹⁹¹

Međutim, optužnica protiv službenika obezbjeđenja ZIKS-a zbog mučenja zatvorenika podignuta je tek jedanaest mjeseci posle događaja, u decembru 2015. godine. Dvije nedjelje prije podizanja optužnice, Ombudsman je objavio Mišljenje o tome da su službenici obezbjeđenja 14. i 15. januara 2015. nesumnjivo mučili i zlostavljali 13 zatvorenika.

Optuživanje zatvorenika za napad na stražare je očigledno imalo prioritet nad predmetom koji je formiran zbog napada stražara na zatvorenike. Isti državni tužilac je bio zadužen s oba predmeta. Zatvorenici su efikasno optuženi, u roku od 20 dana, i efikasno su pravosnažno osuđeni u roku od nepunih godinu i po dana.

Iako je zlostavljanje utvrđeno već 19. januara 2015, identifikacija službenika ZIKS koji su učestvovali u tom zlostavljanju je očigledno predstavljala problem, pa nije bila izvršena ni u aprilu 2015, kada je o tome obaviješten Ombudsman,¹⁹² a ni do 24. novembra, kada je Ombudsman preporučio upravi ZIKS da "bez odlaganja, preduzme mjere za identifikaciju i utvrđivanje odgovornosti svih službenika ZIKS-a koji su 14. i 15. januara 2015. u disciplinskom odjeljenju ZIKS primjenili fizičku snagu i upotrebili gumenu palicu prema osuđenima".¹⁹³

Nejasno je zašto je bilo potrebno da protekne toliko vremena da bi službenici bili identifikovani, s obzirom na to da je državni tužilac odmah obezbijedio snimke video nadzora, a da je i službena evidencija ZIKS-a trebalo da pruži odgovor na pitanje koji su službenici tih dana intervenisali u Disciplinskom odjeljenju. Ako je uprava ZIKS-a odbijala da sarađuje sa državnim tužiocem, to je posebno trebalo procesuirati.¹⁹⁴

190 Mišljenje Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, op. cit, str. 4, iskaz Ž.L.

191 Izjašnjenje Osnovnog državnog tužilaštva Ombudsmanu Ktr. br. 48/15 od 7.4.2015. koje se citira u Mišljenju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, op.cit. str. 4.

192 Tada je tužilaštvo izvjestilo Ombudsmana da se "još uvijek preduzimaju dokazne radnje u cilju utvrđivanja identiteta službenika ZIKS-a koji su gore navedenim licima nanijeli tjelesne povrede koje su konstatovane prilikom tjelesnog pregleda od strane sudskog vještaka medicinske struke", Mišljenje Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, op.cit. str. 5.

193 Ibid, str. 16.

194 Ombudsman je u izvještaju o radu za 2017. godinu istakao: "Zaštitnik u ovom izvještaju ponovo sa zabrinutošću konstatuje da još uvijek nijesu u cjelosti ispoštovane preporuke Zaštitnika iz 2015. godine koja se odnosi na slučaj zlostavljanja u ZIKS-u, tzv. «Januarski događaj» u disciplinskom odjeljenju. U ovom slučaju izostala je pravovremena reakcija Uprave - izvještavanje nadležnom organu, identifikacija odgovornih službenih lica i utvrđivanje njihove disciplinske odgovornosti. Međutim, i dalje Uprava ZIKS-a, nije utvrdila disciplinske odgovornosti službenika koji su učestvovali u ovom incidentu, što je neprihvatljivo. Ovakvo postupanje/nepostupanje Uprave ZIKS-a nije u skladu sa načelom zabrane mučenja i drugih oblika zlostavljanja, jer se, ne preduzimanjem efikasnih mjera i nesprovođenjem disciplinskog postupka, šalje poruka službenicima da to mogu činiti bez posljedica." Izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda za 2017. godinu, mart 2018, str. 103.

Okrivljeni su sve vrijeme imali priliku da utiču na oštećene zatvorenike, jer nisu bili udaljeni iz službe.¹⁹⁵ Oštećeni su, od davanja izjava državnom tužiocu u izviđaju do davanja iskaza pred sudom, promijenili iskaze i tvrdili da se više ne sećaju ko ih je od službenika ZIKS neposredno zlostavljao.

Suđenje službenicima ZIKS je bilo izrazito neefikasno. Trebalo je da počne 22. februara 2016. godine, ali je više puta odlagano jer su okrivljeni više puta tražili izuzeće tužilaca i sudije, a zatim iz raznih drugih razloga i odlaganje, pa su prvi svjedoci saslušani tek u 2017. godini. Suđenje je odlagano čak i zbog učešća okrivljenih na takmičenjima na kojima su predstavljali ZIKS. Prvostepena presuda nije bila izrečena ni do juna 2018. godine, posle dvije i po godine prvostepenog suđenja i tri i po godine od izvršenja krivičnih djela.

5.1.2.3. Temeljnost

a) Oštećeni

Optužnicama je obuhvaćeno ukupno 12 oštećenih zatvorenika, pri čemu se jedan (L.L.) našao u svojstvu oštećenog u dva predmeta. Ombudsman je u svom Mišljenju naveo da je bilo 13 oštećenih zatvorenika. Optužnicama kao oštećeni nije obuhvaćen zatvorenik D.D, iako je Ombudsman utvrdio da je i on zlostavljan, da se nalazio u Disciplinskom odjeljenju 14. januara 2015, da je učestvovao u napadu na stražare (pravosnažno je osuđen za to djelo) i da je vještak kod njega utvrdio najmanje 4 povrede nanijete "tupom silom"¹⁹⁶. D.D. je doduše i jedini zatvorenik koji je od početka negirao da je zlostavljan, ali je malo vjerovatno da je tako zaista bilo, jer su svi ostali u Disciplinskom odjeljenju bili zlostavljani. Zlostavljani su i oni koji nisu učestvovali u napadu na stražare, za razliku od njega koji je za taj napad u međuvremenu i osuđen. Nepoznato je da li se državni tužilac bavio prikupljanjem dokaza o zlostavljanju D.D, u skladu s obavezom da zlostavljanje istražuje po službenoj dužnosti i u odsustvu krivične prijave oštećenog. Na primjer, nepoznato je da li je na okolnost zlostavljanja D.D. saslušan V.Z, koji je u izjavi datoj državnom tužiocu 20.1.2015. pomenuo da je u disciplinskom odjeljenju boravio zajedno sa D.D. nekih 20 minuta.

Tužilaštvo zbirnom optužnicom od 7. decembra 2015. nije obuhvatilo slučaj mučenja jednog zatvorenika u Disciplinskom odjeljenju 15. januara, ali je zbog

195 Zakon o radu propisuje da će zaposleni biti privremeno udaljen sa rada ako je protiv njega pokrenut krivični postupak zbog krivičnog djela učinjenog u radu ili u vezi sa radom (čl. 130, st. 1 tač. 3).

196 Zaštitnik, Mišljenje, ibid, str. 6: "Kod D.D. ustanovljene su sljedeće povrede: dva krvna podliva na zadnjoj strani desne butine; po jedan krvni podliv na prednjim stranama obje butine. Na ovo lice tupo mehaničko oruđe je djelovalo najmanje četiri puta. Povrede se kvalifikuju kao laka tjelesna povreda".

toga naknadno vođen postupak protiv dvojice službenika obezbjeđenja na osnovu optužnice podignute u junu 2017, i oni su prvostepenom presudom osuđeni na kaznu od 6 mjeseci zatvora.

b) Neposredni izvršioци zlostavljanja

Tri optužnice obuhvataju ukupno 13 okrivljenih službenika ZIKS, zbog mučenja 12 zatvorenika. Svi okrivljeni su službenici obezbjeđenja ZIKS. Pojedinačnim optužnicama, za nanošenje teške tjelesne povrede L.L. i mučenje M.K, obuhvaćena su tri službenika, a jednom optužnicom za mučenje 11 zatvorenika u Disciplinskom odjeljenju ZIKS okrivljeno je njih 11.

Na osnovu iskaza oštećenih, svjedoka i video zapisa, zaključeno je da se u Disciplinskom odjeljenju u vrijeme zlostavljanja zatvorenika nalazilo više službenika obezbjeđenja od onih koji su okrivljeni. U tekstu optužnice protiv 11 službenika se navodi da su se okrivljeni nalazili u prisustvu "neidentifikovanih službenika ZIKS" koji su takođe učestvovali u zlostavljanju.

Nijesu identifikovani svi službenici koji se vide na snimku, pa čak ni oni koji su imali karakteristična obilježja, kao što je npr. službenik sa snimka iz Disciplinskog odjeljenja od 15. januara 2015, koji je imao crnu kosu i sijedi pramen. Takođe, neki od identifikovanih službenika, koji su optuženi za zlostavljanje jednog dana, nisu optuženi i za učešće u zlostavljanju drugog dana, iako se vide na snimku da stoje, posmatraju i ne sprječavaju zlostavljanje i drugog dana (radi se o V.D. i I.V. optuženim za zlostavljanje 15.01, a ne i 14.01).

Postavljaju se logična pitanja zašto svi službenici koji su se po službenoj dužnosti nalazili u Disciplinskom odjeljenju nisu identifikovani i ko je odgovoran za to što nisu identifikovani iako se vide na snimku? Sve prisutne osobe bile su službenici ZIKS, u uniformama i sa posebnom zaštitnom opremom (kacige s vizirima, koje službenici ZIKS dobijaju na korišćenje samo u izuzetnim situacijama). Morala je postojati evidencija o tome ko je sve te večeri i na osnovu čijeg odobrenja dobio opremu, ko je i na osnovu čijeg odobrenja ušao na posebno obezbjeđenu teritoriju ZIKS, a zatim i u posebno obezbijeđen krug KPD, u kome se nalazilo Disciplinsko odjeljenje. Posebno je mogla biti obezbijeđena identifikacija svih koji se dobro vide na snimku korišćenjem odgovarajućeg vještačenja i dokumentacije ZIKS.

Ombudsman je u svom Mišljenju od 24.11.2015. prozvao upravu ZIKS kao odgovornu za propust u identifikaciji svih odgovornih: "Zaštitnik podsjeća da član 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima garantuje pravo na

detaljnu i djelotvornu istragu vjerovatnih tvrdnji o zlostavljanju, podobnu da dovede do identifikacije i kažnjavanja odgovornih za takvo postupnje. Ni nakon stručnog nalaza vještaka koji je utvrdio brojne povrede imenovanih osuđenih lica, Uprava ZIKS-a do sada nije dala objašnjenje za način i okolnosti nastanka njihovih povreda, a praksa Evropskog suda za ljudska prava, posebno nakon slučaja Tomazi protiv Francuske¹⁹⁷, prebacuje teret dokazivanja sa žrtve na državu, kada god se radi o fizičkoj povredi koja je nastala dok se žrtva nalazila u pritvoru, zatvoru ili na bilo koji drugi način bila pod kontrolom državnih službenika. Imajući u vidu da je cijeli objekat ZIKS-a, a naročito disciplinsko odjeljenje strogo kontrolisani prostor, Uprava ne može imati opravdanje za neidentifikaciju i neutvrđivanje odgovornosti službenih lica koja su u kritičnom vremenu bila na radnom zadatku u disciplinskom odjeljenju, primijenila fizičku silu i nanijela povrede.” Ombudsman je i u posljednjem izvještaju za 2017. godinu naglasio da je do kraja te godine ”izostala pravovremena reakcija Uprave - izvještavanje nadležnom organu, identifikacija odgovornih službenih lica i utvrđivanje njihove disciplinske odgovornosti”.¹⁹⁸

Međutim, uprava ZIKS ovdje nije nadležna za sprovođenje djelotvorne istrage vjerodostojnih navoda o torturi, već je to državno tužilaštvo. Ono je, u saradnji sa policijom, moralo da obezbijedi identifikaciju bar svih osoba koje se vide na snimcima da su prisustvovalе zlostavljanju zatvorenika.¹⁹⁹ Kako to do danas nije učinjeno, izgleda da istraga nije vođena temeljito, imajući u vidu da su sve službene informacije morale biti dostupne, kao što su dostupne i odgovarajuće tehnike vještačenja. Takođe je primjetno da tužilac nije odlučio da goni nijednog starješinu ili predstavnika uprave ZIKS zbog izostanka saradnje u istrazi, odnosno pomaganja učiniocima krivičnog djela.

c) Nerasvjetljena uloga sprovednika

Pored službenika obezbjeđenja, u Disciplinsko odjeljenje u vrijeme zlostavljanja, prema svjedočenjima oštećenih i drugih svjedoka²⁰⁰, ulazili su

197 App. No.12850/87

198 Izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda za 2017. godinu, Podgorica, mart 2018, str. 103.

199 Izgleda da se sud aktivnije bavio naknadnom identifikacijom preostalih službenika, nego tužilac. Svjedok, oštećeni V. Z, u iskazu datom državnim tužiocu 20.1.2015, rekao je da je uspio da prepozna jednog od službenika ”Č.”, koji ga je tukao prilikom izvođenja iz disciplinskog odjeljenja. Onda je na predlog sudije, službenik Č. P. je saslušan na suđenju, jer i fizički odgovara osobi koja se vidi na snimku od 15. januara iz Disciplinskog odjeljenja.

200 Iskazi oštećenih V.Z, D.J, Ž.L, D.P, L.L. dati državnim tužiocu, iskazi svjedoka G. M, načelnika KP doma, i I. R, rukovodioca službe obezbjeđenja u KP domu prema optužnici Kt. br. 670/15 od 7.12.2015, koji su izjavili da su sprovednici nosili kacige i pancire, i da su u disciplinsko odjeljenje ušli, zajedno sa svojim šefom M. P, da bi izveli 7 osuđenih lica, koje su smjestili u marice i odvezli u Bijelo Polje.

i pripadnici sprovedničke službe.²⁰¹ Svjedok I. R, načelnik službe obezbjeđenja, izjavio je da je u disciplinskom odjeljenju najviše bilo sprovednika ("bilo je sigurno od 20-30 sprovednika").²⁰² Prema iskazu oštećenog V.Z, šef sprovedničke službe M.P. je i neposredno pomagao zlostavljanje povcima: „ne po leđa i ne šakama po leđima, nego po glavi“.²⁰³ Oštećeni su rekli da su ih sprovednici zlostavljali prilikom sprovođenja u državno tužilaštvo i u Bijelo Polje, što je u jednom slučaju navodno primjetio i spriječio službenik zatvora u Bijelom Polju.²⁰⁴

Osim šefa sprovedničke službe M.P, koji je naknadno saslušan na predlog suda, nijedan drugi sprovednik nije saslušan u sudskom postupku. Uloga sprovednika u ovom slučaju nije rasvijetljena i niko od njih nije procesuiran.

d) Starješine kao potencijalni saučesnici

Optužnim aktima nije obuhvaćen niko od starješina koje su, po službenoj dužnosti, bile nadležne za kontrolu obezbjeđenja i koje su imale ovlašćenja da izdaju obavezujuće naredbe. U krug osoba koje su 14. i 15. januara 2015. bile nadležne za obezbjeđenje u KPD, odnosno za postupanje službenika koji su neposredno izvršili zlostavljanje, spadaju: M.P, direktor ZIKS, D.B, pomoćnik direktora ZIKS, G.M, načelnik KPD, M.P, šef sprovedničke službe, M.P, šef smjene, I.R, šef službe obezbjeđenja, Č.L, dežurni u KP domu, S.D, rukovodilac službe obezbjeđenja. Sva ova lica su se i nalazila u ZIKS-u 14. januara 2015, oko 17 h, kada se pretpostavlja da je zlostavljanje počelo.²⁰⁵ Na osnovu Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji ministarstva pravde, koji je važio u periodu događaja, moguće je jasno zaključiti ko je sve u komandnom lancu bio zadužen za obezbjeđenje u ZIKS-u.²⁰⁶

201 Odsjek sprovedničkog obezbjeđenja, prema članu 12 Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva pravde sa organom u sastavu, Ministarstvo pravde, Podgorica, avgust 2017.

202 Kt. br. 670/15 od 7.12.2015, str. 16.

203 Iskaz oštećenog V. Z. u izjavi tužiocu od 20.1.2015. Vidi Mišljenje Ombudsmana, op.cit, str. 9.

204 Ibid.

205 "Dana 14.01.2015. godine oko 15.50h, Institucija je obaviještena, putem više telefonskih poziva, od strane osuđenih lica, da je došlo do incidenta u zatvorenom odjeljenju Kazneno popravnog doma (KPD-oma) u Spuzu, izmedju osuđenih lica i službenika obezbjeđenja. Istog dana oko 17.00h zamjenik i savjetnik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore došli su u upravnu zgradu KPD-oma. U zgradi su zatekli direktora ZIKS-a M. P, zamjenika D. B, komandira M. P. i pomoćnika načelnika KPD-oma D. V." Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, Mišljenje br. 01- 43/15 – 7, Podgorica, 24.11.2015, strana 1.

206 Prema Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva pravde, iz jula 2013. godine.

D.B, tada pomoćnik direktora ZIKS-a²⁰⁷, naredio je 14. januara 2015. angažovanje sprovodničke jedinice u disciplinskom odjeljenju.²⁰⁸ Pretpostavlja se da se on i nalazio u disciplinskom odjeljenju u vrijeme zlostavljanja.²⁰⁹ S obzirom na nadležnosti pomoćnika direktora ZIKS, bio je dužan da obezbijedi identifikaciju svih službenika obezbjeđenja uključenih u događaj i pokrene njihovo disciplinsko kažnjavanje u okviru ZIKS, ali to nije učinio. Njega državni tužilac nije predložio ni kao svjedoka u sudskom postupku protiv okrivljenih službenika.

Na video snimku sigurnosne kamere od 14. januara 2015, vidi se da se D. B. od 17:27 do 17:28 h, nalazio u samici 1 u ZIKS-u, koja je udaljena na metar od hodnika u kojem se pretpostavlja da su zatvorski policajci prebijali osuđena lica. Na snimku se pomoćnik direktora vidi u društvu šefa smjene, dežurnog KP doma i rukovodioca službe obezbjeđenja. U toku njihovog razgovora, vidi se i da pojedini od njih na kratko izlaze ispred samice i vraćaju se natrag. Vremenski period u kojem je izvršena tortura nad zatvorenici je od 17:20 do 17:54 h, pa postoji sumnja da su pomenuti, zbog vrlo male udaljenosti od spornog mjesta dešavanja, mogli da čuju udarce i buku iz hodnika u kojem su službenici obezbjeđenja tukli zatvorenike.

Pripadnici uprave ZIKS, pomoćnik direktora i direktor, nalazili su se u ZIKS-u u vrijeme zlostavljanja (pomoćnik) ili neposredno prije toga (direktor). Sudeći po izvještaju Ombudsmana, to što uprava nije blagovremeno sarađivala sa državnim tužilaštvom oko identifikacije svih učesnika zlostavljanja i nije obezbijedila identifikaciju svih učesnika, ukazuje na prikrivanje izvršilaca, odnosno pružanje pomoći izvršiocima krivičnog djela.

U ovom smislu se postavlja i pitanje odgovornosti I.R, rukovodioca službe obezbjeđenja, koji je neposredno rukovodio zatvorskim policajcima koji su okrivljeni za mučenje zatvorenika. On se u vrijeme zlostavljanja takođe nalazio u KPD. Takođe, rukovodilac službe obezbjeđenja, Ž.R, koji se na video

207 Prema Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva pravde, iz jula 2013. Godine, pomoćnik direktora je zadužen za obezbjeđenje. Takođe, Pravilnik o načinu vršenja službe obezbjeđenja, naoružanju i opremi službenika obezbjeđenja u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija u čl. 7 propisuje da je pomoćnik direktora nadležan da "koordinira poslove obezbjeđenja organizacionih jedinica, vrši procjenu stanja bezbjednosti u Zavodu i predlaže direktoru preduzimanje odgovarajućih mjera, neposredno vrši nadzor i kontrolu vršenja obezbjeđenja u svakoj organizacionoj jedinici, izdaje naređenja načelniku u cilju otklanjanja uočenih nedostataka, i daje saglasnost na plan sprovođenja lica lišenih slobode".

208 Vidi iskaze I. R, rukovodioca službe obezbjeđenja u KP domu, G. M, načelnika KP doma, S. R, pomoćnika direktora ZIKS-a, D. B, načelnika istražnog zatvora prema optužnici Kt. br. 670/15 od 7.12.2015, koje su ponovili i na glavnim raspravama od 04.04.2017. godine i 04.05.2017. godine.

209 Prema informacijama do kojih je došla HRA, D. B. se vidi na snimku video kamere iz disciplinskog odjeljenja od 14.1.2015. U Mišljenju Ombudsmana je konstatovano da se prilikom posjete službenika te institucije nalazio u upravnoj zgradi KPD.

snimku sigurnosne kamere od 14.1.2015. vidi da je u 00:55 h obišao sva lica koja su se nalazila u disciplinskom odjeljenju ZIKS-a, može se pretpostaviti da je mogao vidjeti povrede kod oštećenih ili neposredno od njih saznati za zlostavljanje. Pojedini oštećeni (D. J, S. V, P. D. i V. Z) su imali i uočljive povrede na glavi, koje se nisu mogle sakriti. Neprijavljivanje tih povreda ukazuje na namjeru da se pomogne učiniocima krivičnog djela.

e) Svjedoci

U optužnici je predloženo da se na glavnoj raspravi saslušaju okrivljeni i oštećeni i samo tri svjedoka koji su starješine u ZIKS-u, od kojih jedan tih dana i nije bio na poslu. U toku suđenja tužilac nije predložio saslušavanje drugih svjedoka.

Tužilac nije predložio da se na suđenju kao svjedoci saslušaju osobe koje su učestvovalе u predmetnom događaju ili koje su morale imati značajne informacije o tom događaju. Nepoznato je da li su ove osobe saslušavane u postupku izviđaja i sa kakvim ishodom.²¹⁰ Sa spiska svjedoka su izostavljeni pomenuti D.B, pomoćnik direktora ZIKS-a koji se u vrijeme izvršenja krivičnih djela nalazio u ZIKS i bio nadležan za obezbjeđenje, kao i M.P, šef smjene, i Č.L, dežurni KP doma, iako se oni mogu prepoznati na snimku iz Disciplinskog odjeljenja 14.1.2015, posle 17h, u vrijeme kada se u optužnici navodi da je na tom mjestu došlo do zlostavljanja.

Na spisku se nije našao ni S.D, rukovodilac službe obezbjeđenja, iako se na snimcima video nadzora vidi da se nalazio u Disciplinskom odjeljenju oba dana; ni M.P, šef sprovedničke službe, iako su i svjedoci svjedočili da je pomagao zlostavljanje (on je naknadno saslušan na predlog sudije); ni Ž.B, šef smjene, koji se vidi na video nadzoru ZIKS-a od 15.01.2015 da je obilazio samice i lica u Disciplinskom odjeljenju; ni ljekarka J.F, koja je prema službenoj evidenciji bila u večernjim časovima 14.01.2015. u ZIKS-u i neposredno pregledala neke od oštećenih, pa i prva mogla uočiti tragove izvršenja krivičnog djela.

Nepoznato je da li je ikada saslušan i službenik za naoružanje u ZIKS-u D.Ć, kod koga svako zaposleno lice u ZIKS-u (zatvorski policijaci, starješine, sprovednici, direktor, itd.) zadužuje svoje naoružanje. Imajući u vidu njegove nadležnosti i ovlašćenja, kao i da se prema službenoj evidenciji nalazio 14.01.2015. od 16:10h u ZIKS-u, može se pretpostaviti da je posjedovao informacije o tome koji su sve službenici ZIKS-a spornog dana uzimali

210 ODT o tome nije konkretno obavijestilo u informaciji o dokaznim radnjama koje su preduzimane u ovom predmetu u cilju identifikacije izvršilaca krivičnih djela, već je navelo da su saslušani "očevидci događaja". Tu. br. 199/18, 3.4.2018.

naoružanje, štitove i kacige i po čijem nalogu.

Nepoznato je da li je državni tužilac u izviđaju ili istrazi saslušao ili je nastojao da sasluša sprovodnik iz zatvora u Bijelom Polju, koji je, prema iskazu oštećenog V. Z, 20. januara 2015. prekinuo njegovo zlostavljanje prilikom dovođenja u zatvor u Bijelo Polje riječima: "Ljudi dosta je, šta to radite?!".

f) Dokazi

Državni tužilac je u grupnoj optužnici predložio da se kao dokazi izvedu:

- medicinska dokumentacija o povredama oštećenih zatvorenika,
- službena zabilješka Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici Ktr. br. 48/15 od 13.2.2015. o opisu prostorija u Disciplinskom odjeljenju,
- dopis Ministarstva pravde – ZIKS broj Z-KD-30 od 22.1.2015, s informacijom da su trojica okrivljenih bili angažovani u Disciplinskom odjeljenju 14. i 15. 1. 2015,
- fotodokumentacija Uprave policije Danilovgrad od 13.02.2015. o izgledu prostorija Disciplinskog odjeljenja i povreda kod oštećenih, i
- DVD sa snimcima video nadzora iz Disciplinskog odjeljenja KPD u ZIKS-u.

Međutim, u optužnici se ne navode konkretni izvodi iz službene evidencije ZIKS, kao npr. pregled rasporeda smjena, evidencija o tome ko je i kad ušao i izašao iz ZIKS-a, odnosno KPD, ko je i kada odobrio službenicima obezbjeđenja ZIKS da uzmu posebnu opremu – kacige sa vizirima i štitove iz kancelarije rukovodilaca, pa se pretpostavlja da ovi dokazi nisu ni pribavljani.²¹¹

Takođe, očigledno nije rađeno forenzičko vještačenje snimaka video nadzora, niti poređenje tih snimaka sa foto-dokumentacijom u ZIKS-u ili slično, a što bi ukazalo na napor da se sprovede temeljna identifikacija svih službenika ZIKS uključenih u izvršenje krivičnih djela.

Nema ni podataka o tome da su pribavljeni snimci sa kamere koja gleda na prijavnicu ZIKS. Ovo bi mogao biti važan izvor informacija jer su svi službenici ZIKS dužni da na prijavnicu pristupe bez maski i da se evidentiraju, a što bi sve omogućilo njihovu lakšu identifikaciju. Takođe bi snimci kamere koja gleda na ulaz u KPD bili važan izvor informacija.

Konačno, nema ni podataka o tome da je sprovedeno vještačenje obuće i uniformi službenika ZIKS za koje se moglo pretpostaviti da su učestvovali u zlostavljanju zatvorenika.

211 Ibid.

5.1.2.4. Zaključak

Iako je istraga u ovom slučaju višestrukog zlostavljanja zatvorenika efikasno započeta, a uglavnom u roku od jedanaest mjeseci²¹² i dovela do identifikacije dvanaest službenika obezbijeđenja ZIKS koji su okrivljeni za krivična djela mučenje i teška tjelesna povreda na štetu dvanaest osuđenika, ne može se reći da je zadovoljila standard djelotvornosti jer nije vođena temeljito, tako da dovede do svih izvršilaca.

Nijesu identifikovani svi službenici ZIKS koji su neposredno učestvovali u zlostavljanju, iako se neki od njih dobro vide na video snimku. Nijedan sprovednik nije identifikovan kao učesnik zlostavljanja, iako su svjedoci tvrdili da se bar 20 njih nalazilo u Disciplinskom odjeljenju u vrijeme zlostavljanja, a oštećeni da su ih sprovednici zlostavljali i prilikom sprovođenja u tužilaštvo i u Bijelo Polje, o čemu navodno postoji bar jedan svjedok.

Nije preduzeto dovoljno da se istraži da li su i kakvu ulogu u zlostavljanju imale starije osobe koje su i bile prisutne kada su službenici obezbijeđenja ulazili u disciplinsko odeljenje i zlostavljali zatvorenike. Postoje informacije da su neki od njih i neposredno učestvovali u zlostavljanju, dok drugi nisu preduzeli dovoljno da se ono spriječi i naknadno kazni. Posebno imajući u vidu kontinuirane kritike Ombudsmana na račun uprave ZIKS zbog neidentifikacije svih učesnika zlostavljanja, izgleda da državno tužilaštvo nije odgovarajuće istražilo ni odgovornost starijih za neprijavljivanje krivičnih dela i pomoć učiniocima djela posle njihovog izvršenja.

Pored optuženih i okrivljenih, tužilac je u optužnici predložio samo tri svjedoka, službenika ZIKS, od kojih jedan spornih dana i nije bio na poslu. Iako je tužilac odmah izuzeo sve snimke video kamera iz Disciplinskog odjeljenja i pribavio informaciju od Ministarstva pravde – ZIKS da su trojica okrivljenih bili angažovani u Disciplinskom odjeljenju 14. i 15. januara, nema podataka o tome da je u cilju identifikacije preostalih izvršilaca sprovedeno vještačenje video snimka, obuće i uniformi, pregledana službena evidencija ZIKS-a o radnom angažovanju, o uzimanju naoružanja i zaštitne opreme, o ulasku u KPD, ili snimak sigurnosne kamere sa prijavnice u ZIKS-u, na kome se moglo pokazati koji su sve službenici ušli u ZIKS u večernjim časovima. Poznato je samo da su sudija i okrivljeni sami predlagali da se u tom cilju na suđenju saslušaju pojedini svjedoci.

²¹² Prvi službenik je optužen u roku od nepuna dva mjeseca, drugih jedanaest su optuženi posle 11 mjeseci, dok su posljednja dvojica (koji su optuženi i drugom optužnicom) optuženi trećom optužnicom u posle 30 mjeseci.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

U posljednjih pet godina (2013-2017), za mučenje ili druge oblike zlostavljanja u 46 predmeta je bilo optuženo 89 državnih službenika, a osuđeno ih je 53 ili 59%. Osuđenima su izrečene neprimjereno blage kazne u većini slučajeva.

U toku je 13 krivičnih postupaka protiv 29 službena lica. Od toga bar u dva javnosti dobro poznata slučaja - prebijanje Milorada Martinovića posle protesta u Podgorici u oktobru 2015. i zatvorenika u ZIKS-u u januaru iste godine - nisu optuženi svi službenici koji su učestvovali u izvršenju krivičnih djela, kao ni svi oni koji su im pomogli da ostanu neotkriveni.

U 52 slučajeva (opisanih u tabeli III) niko nije procesuiran, iako postoje uvjerljive tvrdnje da se zlostavljanje dogodilo. U odnosu na procesuirane slučajeve i potencijalne predmete, to znači da ni jedan izvršilac nije procesuiran u oko 40% slučajeva zlostavljanja.

Mnogi slučajevi u kojima je bilo izvjesno da je do zlostavljanja došlo, a koji nisu procesuirani ili su neadekvatno procesuirani, izazvali su veliku pažnju javnosti. Ovo se posebno odnosi na 27 slučajeva do kojih je došlo u kontekstu protesta u oktobru 2015. godine, kada su pripadnici Specijalne antiterorističke jedinice (SAJ) zlostavljali više građana u Podgorici. U dva slučaja iz tog konteksta, u kojima su podnijete ustavne žalbe, Ustavni sud Crne Gore je zaključio da istrage zlostavljanja nisu djelotvorno sprovedene (Martinović i "Zlatarska ulica").

Zbog brojnih očiglednih, a neprocesuiranih ili neadekvatno procesuiranih slučajeva zlostavljanja, uz izuzetno blagu kaznenu politiku prema onima koji su bili osuđeni za ova krivična djela, stiče se utisak da u Crnoj Gori preovladava tolerancija državnih organa - policije, državnog tužilaštva i sudova - prema torturi i da to ozbiljno ugrožava vladavinu prava. Iako se ne može reći da se takva djela sistematski tolerišu, jer su ipak u posljednjih pet godina 53 službenika oglašeni krivim za neki od oblika zlostavljanja, simbolično blago kažnjavanje sigurno doprinosi tome da se zlostavljanje od strane državnih službenika u Crnoj Gori u kontinuitetu ponavlja i da nije rijetka pojava.

Opravdano zabrinjavaju podaci o brojnim slučajevima u kojima su policajci ili pripadnici zatvorskog obezbjeđenja nekažnjeno primjenjivali zlostavljanje, bilo zato što nikada nije otkriven njihov identitet ili zbog toga što dokazi nisu odgovarajuće prikupljeni ili ocijenjeni. U ovim slučajevima se radi o teškoj zloupotrebi službenih ovlašćenja onih ljudi čija je dužnost da štite ljudska

prava, a ne da ih grubo krše. Neotkriveni izvršioci zlostavljanja i dalje rade u državnoj službi, ovlašćeni su da nose oružje i primjenjuju silu nad građanima, što s razlogom uznemiruje.

Zbog svega toga, u ovom istraživanju smo se posebno bavili razlozima zbog kojih prijave zlostavljanja u značajnom broju slučajeva nijesu procesuirane na nivou evropskog standarda djelotvornosti istrage, koji zahtijeva da istrage budu nezavisne, nepristrasne, hitne, temeljite, vođene uz odgovarajuće učešće oštećenih i da uključuju odgovarajuće kažnjavanje onih čija se odgovornost za zlostavljanje utvrdi. Nadamo se da će zaključci do kojih smo došli i prateće preporuke biti prihvaćeni i da će zaustaviti ponavljanje ovakvih slučajeva kršenja ljudskog prava na apsolutnu zabranu mučenja i drugog zlostavljanja u Crnoj Gori.

1) U pogledu **zahtjeva nezavisnosti** državnih organa koji faktički istražuju zlostavljanje, postojeća organizacija rada Državnog tužilaštva i Uprave policije ne daje dovoljne garancije da će istraživanje pripadnika policije osumnjičenih za zlostavljanje biti nezavisno i nepristrasno. To znači da ova vrsta krivičnih djela ne može da se istražuje (i izviđa) na isti način kao druga djela čiji potencijalni izvršioci nisu policajci. Državni tužioci ne smiju nekritički da prepuste otkrivanje izvršilaca i prikupljanje dokaza kolegama osumnjičenih policijskih službenika, koji se nalaze u istoj liniji komande kao osumnjičeni. U postojećim okolnostima, državno tužilaštvo mora nastojati da se samostalno bavi i otkrivanjem izvršilaca i prikupljanjem dokaza. Da bi se stvorili preduslovi za nezavisnost i nepristrasnost istraga kakve zahtijeva Evropski sud za ljudska prava, treba razmotriti mogućnost da se u okviru državnog tužilaštva formira posebna formacijska jedinica za istrage u slučajevima kada su za krivično djelo osumnjičeni ili okrivljeni pripadnici policije, u kojoj bi radila lica sa ovlaštenjima identičnim policijskim i stručnim znanjima neophodnim za pružanje pomoći koju u slučaju ostalih krivičnih djela državnom tužilaštvu pruža policija. Takvi modeli postoje u Holandiji i Sloveniji (detaljnije u poglavlju 4.2).

2) U pogledu zahtjeva hitnosti i temeljitosti u vođenju istrage, uočeni su propusti u istraživanju zlostavljanja koji se ponavljaju, kao što su neblagovremeno i nedovoljno detaljno saslušavanje svih osumnjičenih, nepreduzimanje mjera potrebnih da se spriječi da osumnjičeni međusobno usklađuju iskaze, zakasnelo prikupljanje važnih dokaza ili propuštanje da se sprovedu pojedine dokazne radnje, kao što su prikupljanje predmeta na kojima mogu biti tragovi pomoću kojih bi mogli biti identifikovani učinioci (uniforme, cipele i sl), prepoznavanje, vještačenja video snimaka i sl. (detaljnije u poglavljima 4.3, 4.4. i 5). Takođe, u nekim slučajevima koji

su podrazumijevali više izvršilaca krug osumnjičenih je neopravdano sužen (vidi, posebno, 5.3, i slučaj 1 u tabeli I).

Smatramo da bi bilo korisno usvojiti uputstvo - smjernice o postupanju državnih tužilaca i policije prilikom istraživanja navoda o zlostavljanju, imajući u vidu da djelotvorna istraga znači obavezu primjene svih razumnih koraka koji mogu dovesti do otkrivanja i sankcionisanja učinilaca. Uputstvom bi trebalo naglasiti rukovodeću i proaktivnu ulogu državnog tužioca i predvidjeti načine samostalnog postupanja tužilaca i u odnosu na policiju, kojima će se prevazići problemi koji trenutno postoje u praksi.

3) U odnosu na zahtjev **uključivanja oštećenog lica u istragu**, ZKP daje zadovoljavajući okvir koji samo treba dosledno primjenivati u praksi i redovno pozivati oštećenog da prisustvuje sprovođenju dokaznih radnji. Poštovanje prava oštećenog ne treba posmatrati samo kao obavezu, već i kao potencijal da se istraga kvalitetnije odvija i da se spriječi utisak o toleranciji istražnih organa prema izvršiocima krivičnog djela (detaljnije vidi 4.5).

4) **Hitno se mora prekinuti praksa koja dozvoljava pripadnicima policije da poslije intervencija koje sprovode maskirani ne budu identifikovani.**

Da bi se to postiglo, relevantna pravila treba da budu izmenjena tako da bude jasno propisano da svi policijski službenici koji zadatke mogu izvršavati prekrivenog lica (maskama ili kapama «fantomkama»), uključujući policijske službenike Specijalne antiterorističke jedinice, Posebne jedinice policije i Sektora kriminalističke policije, moraju na odgovarajućim djelovima svoje uniforme ili dodatne opreme imati lako uočljive individualne oznake pomoću kojih bi mogli biti identifikovani. Da bi se ovo postiglo, trebalo bi da budu određeni ne samo djelovi uniforme na kojim će se ove oznake nalaziti i njihova pozicija, već i boja i veličina oznaka, što bi trebalo da garantuje da će one biti dovoljno uočljive i sa izvesne daljine i u noćnim uslovima. Uz to, svim policijskim službenicima treba jasno dati do znanja da će svako kršenje pravila o oznakama biti sankcionisano (vidi 3.5. i 4.3.1).

U ZIKS-u takođe treba obezbijediti odgovarajuće obilježavanje i spriječiti ponavljanje situacije u kojoj i nemaskirani službenici snimljeni video nadzorom posle ne budu identifikovani (vidi 5.1).

5) Državno tužilaštvo i Ministarstvo unutrašnjih poslova, odnosno Uprava policije, moraju da preduzmu sve raspoložive mjere da odlučno **spriječe i sankcionišu sve postupke policijskih službenika kojima se ometaju istrage slučajeva zlostavljanja**. Ovo podrazumijeva i disciplinske mjere (npr. zbog neadekvatnog sačinjavanja izvještaja o primjeni sredstava prinude) i krivično gonjenje.

6) Svi medicinski radnici treba da imaju na raspolaganju jasna i detaljna uputstva kako da postupaju u slučajevima kada kod pacijenta uoče povrede koje mogu biti posljedice krivičnog djela ili kada im se pacijent požali da je zlostavljan. Uputstvo treba da obuhvata obrazac po kojem će se evidentirati povrede, a koji uključuje i izjavu povređenog o tome kako su povrede nastale, i instrukciju da se u svakoj takvoj situaciji hitno obavijesti nadležni državni tužilac. Takođe, zdravstvenim radnicima treba da bude dato uputstvo i kako da postupaju s odećom pacijenta, pošto na njoj mogu ostati biološki tragovi učinioca krivičnog djela.

7) Kazne koje sudovi u Crnoj Gori izriču za krivična djela koja, prema međunarodnim standardima, predstavljaju mučenje i nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje, **neprimjereno su niske i dovode do toga da učinioci ovih djela najčešće ostanu praktično nekažnjeni**. Najviša kazna dosuđena u proteklih 11 godina u Crnoj Gori iznosi 5 mjeseci i to za tešku tjelesnu povredu koju je zatvoreniku nanio pripadnik zatvorskog obezbjeđenja. Zapanjuje podatak da zatvorska kazna nije izrečena ni jednom od deset službenika koji su osuđeni za krivično djelo mučenje. Uslovne kazne su pravosnažno izricane i povratnicima, službenicima koji su i prethodno bili osuđivani zbog zlostavljanja čak dva puta (detaljnije u 4.7).

U Crnoj Gori je od početka 2013. do kraja 2017. godine za krivična djela koja se podvode pod pojam zlostavljanja bilo okrivljeno ukupno 89 lica. Krivim je oglašeno 53 ili 59,55%. Od toga su kaznom zatvora kažnjena svega šestorica ili 11,3%. Od toga su četvorica osuđeni na kaznu zatvora od po tri mjeseca, jedan na kaznu zatvora od četiri mjeseca i jedan na kaznu zatvora od pet mjeseci. Uslovna osuda izrečena je u odnosu na 44 lica. Kazna rada u javnom interesu izrečena je trojici. Nije zabilježeno da je drugostepeni sud ikada povećao kaznu koju je izrekao prvostepeni sud.

Sudovi više instance bi morali da pooštre kaznenu politiku u skladu sa ozbiljnošću krivičnih djela mučenja i zlostavljanja, koja spadaju u najteža kršenja ljudskih prava od strane državnih službenika.

8) Komitet protiv mučenja je ukazao Crnoj Gori 2014. godine da KZCG nije potpuno usklađen sa Konvencijom UN protiv mučenja i drugog svirepog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja i drugim međunarodnim standardima proisteklim iz zabrane zlostavljanja. Da bi se postigla saglasnost sa međunarodnim standardima, ovaj zakon treba izmijeniti u skladu sa preporukama Komiteta tako:

- da se povećaju kazne za sve akte mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg

postupanja ili kažnjavanja, odnosno za krivična djela zlostavljanje (član 166a) i mučenje (član 167) srazmjerno ozbiljnosti ovih djela jer su trenutno isuviše blage, naročito za mučenje;

- da se onemogući zastarijevanje krivičnog gonjenja ili izvršenja kazne za ovu vrstu krivičnih djela.

U nekim slučajevima su sudski postupci u predmetima koji se tiču zlostavljanja trajali neopravdano dugo, čak sedam godina samo do prvostepene presude. Ovakva praksa je u potpunoj suprotnosti sa relevantnim međunarodnim standardima, ohrabruje učinioce krivičnih djela i ne poštuje prava žrtava zlostavljanja. Treba preduzeti odgovarajuće mjere da se svi krivični postupci zbog zlostavljanja efikasno procesuiraju.

Potrebno je da obuka sudija, državnih tužilaca, pripadnika policije, zaposlenih u zatvorskim ustanovama i medicinskog osoblja u oblasti zaštite ljudskih prava uključi konkretne primjere nedostataka u sprovođenju djelotvornih istraga koji su uočeni u praksi Crne Gore i drugih država čije je istrage analizirao Evropski sud za ljudska prava. Pri tom treba voditi računa o ulozi koju svaka od ovih profesija ima u sprječavanju, istraživanju i kažnjavanju mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja.

Neophodno je da državne vlasti, na različitim nivoima, pošalju svim državnim organima i javnosti jasnu poruku da zlostavljanje ne može biti prihvatljivo i da u svakom pojedinačnom slučaju mora biti sankcionisano na odgovarajući način. Ovakva poruka će se najbolje poslati hitnim otkrivanjem i procesuiranjem odgovornih službenika za zlostavljanje građana u svim slučajevima poznatim Državnom tužilaštvu (vidi tabelu III i studije slučajeva).

Konačno, sva državna tužilaštva bi trebalo da vode evidenciju i izvještavaju o broju prijava koje se podnose zbog zlostavljanja protiv državnih službenika.

TABELA I: PROCESURIRANI SLUČAJEVI OKONČANI PRAVOSNAŽNIM PRESUDAMA							
BROJ	OSNOVNI SUD	OPTUŽBA	DATUM PODNOŠENJA OPTUŽNOG PREDLOGA/ OPTUŽNICE	OZNAKA I DATUM DONOŠENJA PRESUDE 1. step. i 2. step.	KRIVIČNO DJELO	ISHOD PRESUDE	KAZNA
1.	Podgorica	Od 31.10.2008. u 19h. do 2.11.2008. u 7h, u prostorijama za zadržavanje Uprave policije CB Podgorica, policijski službenici Ekspoziture za dežurstvo na poslovima obezbjeđenja zadržanih lica, stvaranjem uslova i otklanjanjem prepreka, s umišljajem su pomogli neidentifikovanim službenicima Uprave policije u zlostavljanju oštećenog A. P. uslijed čega je zadobio tešku tjelesnu povredu (26 krvnih podliva).	Optužnica Kt. br. 829/09 od 28.3.2011.	K. br. 1172/2009 od 8.6.2010; K 638/2010 od 6.2.2013. i K 551/2013 od 23.6.2014. Kž. br. 2387/2010 od 23.12.2010. Kž. br. 666/2013 od 29.5.2013. i Kž. 1232/2014 od 23.6.2014.	Zlostavljanje putem pomaganja	P. I. K. M i L. M. oglašeni krivim R. B. i Đ. D. oslobođeni optužbe	Kazna zatvora od po 3 mjeseca.
2.	Podgorica	12.10.2014, oko 1hč, ispred lokala u ul. V. Đ. u Podgorici, policijski službenici stanice za javni red i mir interventnog voda D. R. D. K. V. Z. i J. Č. zajedno su zlostavljali V. B. i prema njemu postupali na način na koji se vrijeda kojem je V. B. bio potbuške položen na zadnje sjedište vozila i sjeo oštećenom na glavu, a zatim ga – kada je i okrivljeni D. K. ušao u vozilo – rukama uhvatio za bradu i nos dok ga je okrivljeni D. K. šamarao. Oštećeni V. B. je zadobio lake tjelesne povrede u vidu dva otoka u tjemenu predjelu i jedan u potiljačnom predjelu. Okrivljeni V. Z. i J. Č. su zajedno sa okrivljenim D. K. više puta šakama udarili oštećenog V. B. u predjelu potijaka glave i rebra, da bi ga potom, prilikom smještanja u službeno vozilo, udarali nogama u predjelu leđa. Kada su oštećenog potbuške položili na zadnje sjedište vozila, nastavili su da ga udaraju rukama po tijelu, da bi po dolasku u službene prostorije obojica, zajedno sa okrivljenima D. K. i D. R. oštećenog uhvatili za tijelo, podigli i prilikom nošenja oštećenog do prostorije za zadržavanje njegovom glavom udarali o zid, kojom prilikom je oštećeni zadobio lake tjelesne povrede u vidu oguljotina u predjelu lijeve i desne slijepočnice i u lijevom slijepočnom predjelu, dva otoka u tjemenu predjelu i jedan u potiljačnom predjelu, oguljotina u predjelu lijeve polovine prednje strane vrata, krvni podliv u središnjem grudnom predjelu, ogrebotine prednje strane lijevog ramena i krvne podlive u predjelu ručnih zglobova.	Optužni predlog Kt. br. 639/15 od 3.7.2015.	K 470/2015 od 5.5.2016.	Zlostavljanje	D. R. i D. K. oglašeni krivim V. Z. i J. Č. oslobođeni optužbe	Uсловne osude (kazne zatvora od 6 mjeseci na 1 godinu)

3.	Podgorica	16.4.2004, oko 2.30h u Podgorici, policijski službenici CB Podgorica K. A. i B. Č. zlostavljali su G. J. a okrivljeni K. A. ga je i teško tjelesno povrijedio, tako što su radi privođenja oštećenog u stanicu policije Zabilje došli u napušteni objekt u vlasništvu „Prevoz Pljevlja“ u kojem je oštećeni spavao, gde ga je okrivljeni K. A. udario pendrekom u lijevi slabinski dio leđa, a okrivljeni B. Č. više puta udario pendrekom po nogama, nakon čega ga je K. A. tjerao da trčeci ide ispred njega do stаницe policije. Oštećeni G. J. je bio tako teško tjelesno povrijeđen da je usljed dijela njegov život bio doveden u opasnost, te mu je nakon dva mjeseca odstranjena slezina.	Optužnica Kt. br. 1281/04 od 9.12.2009.	K 699/2012 od 9.7.2013. Kž 1531/2013 od 2.10.2013.	Teška tjelesna povreda u sticaju sa krivičnim djelom zlostavljanje i mučenje	K. A. i B. Č. oslobođeni optužbe zbog nedostatka dokaza	/
4.	Podgorica	25.9.2016, oko 23.30h, službenik Uprave policije B. R. je zlostavljao oštećenog D. M. i teško ga tjelesno povrijedio tako što je – kada su policijski službenici među kojima se nalazio zaustavili vozilo na čijem zadnjem sjedištu je bio oštećeni – otvorio vrata tog vozila, uhvatio oštećenog za majicu, izvukao ga iz vozila i zadao mu pesnicom udarac u predjelu lijevog ramena, a zatim ga povukao od vozila i zadao mu udarac pesnicom u predjelu lijeve strane glave, nakon čega ga je prisilio uz auto, vredao ga i nekoliko puta ga udario čizmom u predjelu noge. Usljed dijela oštećeni je zadobio tešku tjelesnu povredu u vidu razderine lijeve strane jezika praćene prelomom tri zuba u donjoj vilici, krvnog podliva donjeg kapka i vežnjače lijevog oka i otoka i oguljotine nosa, praćenih prelomom nosnih kostiju bez pomjeranja koštanih ulomaka.	Optužni predlog Kt. br. 1218/16 od 27.1.2017.	K 72/2017 od 22.3.2017.	Teška tjelesna povreda u sticaju sa krivičnim djelom zlostavljanje	B. R. oglašen krivim	Jedinstvena kazna – rad u javnom interesu u trajanju od 180h, koja će se izvršiti u periodu od 6 mjeseci, s tim da izrečena kazna ne može biti duža od 60h u toku jednog mjeseca. Ako okrivljeni ne vrši rad u javnom interesu navedena kazna će se zamijeniti kaznom zatvora.
5.	Podgorica	U noći između 8. i 9. februara 2008. službenici Uprave policije S. I. P. R. F. Z. V. i R. D. su prilikom vršenja obezbjeđenja javnog reda i mira u toku održavanja manifestacije „Industrija dobrih stvari“, zajedno fizički napali oštećenog M. D. tako što su ga više puta udarili rukama u predjelu glave i tijela, od kojih udaraca je oštećeni pao na tlo, nanoseći mu laku tjelesnu povredu u vidu krvnog podliva i otoka u predjelu nosa, krvnog podliva u predjelu desne očne duplje i desne strane grudnog koša i slabine, otoka lijeve strane čela i lijeve strane potiljka.	Optužni predlog Kt. br. 822/08 od 22.11.2010.	K 7/2013 od 18.3.2013.	Mučenje i zlostavljanje	S. I. P. R. F. Z. V. i R. D. oslobođeni optužbe jer sud nije mogao nesumnjivo da utvrdi "pojedinačne radnje saizvršenja predmetnog krivičnog djela"	/

6.	Podgorica	30.1.2017, policijski službenik B. A. fizički je nasrnuo i udario nekoliko učenika osmog razreda Osnovne škole „Sutjeska“ u obližnjoj prodavnici „Inpek“.	Optužni predlog Kt. br. 151/17 (datum podnošenja optužnog predloga je nedostupan)	(broj i datum donošenja presude su nedostupni)	Zlostavljanje	B. A. oglašen krivim (usvojen sporazum o priznanju krivice)	Jedinstvena kazna - rad u javnom interesu u trajanju od 120h
7.	Podgorica	4.2.2012, oko 3 č, u prostorijama Područne jedinice, inspektor M. N. je zlostavljao oštećenog P. N. tako što je oštećenog prije početka saslušanja, dok je sjedio, više puta udario rukama po glavi, a zatim ga povukao sa stolice, gurnuo na pod i nastavio da ga udara nogama i rukama po glavi i tijelu.	Optužni predlog Kt. br. 447/12 od 18.4.2012.	K 502/12 od 15.4.2013. Kž 1196/2013 od 19.7.2013.	Zlostavljanje	M. N. oslobođen od optužbe zbog nedostatka dokaza	/
8.	Podgorica	U noći između 28. i 29. juna 2008, službenici Uprave policije Č. M. i P. S. zlostavljali su oštećene B. D. i B. R. a okrivljeni Č. M. je i teško tjelesno povrijedio oštećenog B. D. Okrivljeni P. S. je zbog učinjenog prekršaja zaustavio automobil kojim je upravljao oštećeni B. D. a zatim putem radio veze pozvao okrivljenog Č. M. koji je po dolasku na lice mjesta udario oštećenog B. D. rukom u predjelu lijevog uha, nanoseći mu tešku tjelesnu povredu u vidu rascjepa bubne opne, usljed čega je oštećeni pao na zemlju. Tada su mu okrivljeni skupa zadali više udaraca rukama i nogama u predjelu glave i tijela nanoseći mu laku tjelesnu povredu u vidu oguljotine u predjelu lijevog ramena, dva krvna podliva u predjelu lijeve nadlaktice i nagnječenja lijeve polovine grudnog koša. Zatim je okrivljeni Č. M. više puta udario u predjelu glave i tijela oštećenog B. R. koji je od zadobijenih udaraca pao na zemlju, nakon čega su oštećene uz pomoć Interventnog voda odveli u službene prostorije PJ. Tamo je okrivljeni Č. M. zajedno sa N. N. službenicima PJ, oštećenom B. R. zadao više udaraca pesnicama u predjelu glave i tijela, usljed čega je on pao na tlo.	Optužnica Kt. br. 1314/08 od 25.5.2010.	K 539/2013 od 15.1.2014. Kž 354/2014 od 10.4.2014.	Zlostavljanje u sticaju sa k.d. teška tjelesna povreda i zlostavljanje	Č. M. i P. S. oglašeni krivim	Ulovna osuda (okrivljenom Č. M. kazna zatvora od 7 mjeseci na 2 godine; okrivljenom P. S. kazna zatvora od 3 mjeseca na 1 godinu)

9.	Podgorica	6.8.2010, oko 22h, u ugostiteljskom objektu u mjestu Ponari, službenik Ispostave granične pomorske policije Đ. C. zlostavljao je oštećenog M. S. prilikom privođenja zbog učinjenog prekršaja tako što mu je prišao i zadao mu udarac korjenom dlana otvorene šake u predjelu glave, a potom ga povukao sa stolice na kojoj je sjedio i odgurao u pravcu vozila koje se nalazilo ispred ugostiteljskog objekta, nanoseći mu laku tjelesnu povredu u vidu krvnog podliva lijevog jagodičnog predjela.	Optužni predlog Kt. br. 1073/10 od 1.9.2011.	K 205/2014 od 16.2.2015.	Zlostavljanje	Đ. Č. oglašen krivim	Uсловna osuda (kazna zatvora od 3 mjeseca na 1 godinu)
10.	Podgorica	25.11.2007, oko 01:30h, službenici Interventnog voda Đ. S. Z. T. R. D. i S. M. su u ugostiteljskom objektu "Atlas Fashion Pub" u Podgorici, zlostavljali oštećenog K. H. i pritom ga teško tjelesno povrijedili tako što su, nakon obavještenja da je u ugostiteljskom objektu došlo do narušavanja javnog reda i mira i da gost lokala posjeduje vatreno oružje, prišli stolu za kojim je sjedio oštećeni K. H. a zatim ga bez opravdanog razloga fizički napali, tako što su ga zajedno više puta udarali nogama i rukama, službenim palicama i lampom u predjelu glave i tijela od kojih udaraca je oštećeni pao, gdje su nastavili da ga udaraju u predjelu glave i tijela nanoseći mu tešku tjelesnu povredu u vidu potresa mozga, rane prskotine desnog tjemnog predjela, rane razderine nadlaktice strane II i III prsta desne šake i otoka u predjelu lijeve podkoljenice.	Optužni akt Kt. br. 2490/07 od 30.9.2010.	K 306/2016 od 24.3.2017.	Zlostavljanje u sticaju sa k.d. teška tjelesna povreda	D. S. Z. T. R. D. i S. M. oslobođeni od optužbe jer je ista odbijena	/
11.	Podgorica	2.5.2015, oko 23:30h, ispred kafane „Bolji život“, službenik Uprave policije B. L.J. je fizički napao oštećenog D. R. udarivši ga pesnicom u predjelu lijeve sljepoočnice. Oštećeni je uslijed udarca pao, da bi ga, dok je ležao, okrivljeni nastavio udarati nogama više puta u predjelu tijela i nogu, nanoseći mu lake tjelesne povrede u vidu prskotine lijevog sljepoočnog predjela, i istegnuća vratnog dijela kičmenog stuba, a zatim mu je pokazao policijsku značku i udaljio se sa mjesta događaja.	Optužni predlog Kt. br. 1043/15 od 28.10.2015.	K 717/2015 od 14.4.2016.	Nasilničko ponašanje	B. L.J. oglašen krivim	Uсловna osuda (kazna zatvora od 6 mjeseci na 2 godine)

12.	Podgorica	7.11.2011. oko 02:00h, u Bulevaru Revolucije u Podgorici, službenik Uprave policije PJ Podgorica P. I. je sa više NN lica, u grupi, vršenjem nasilja prema drugom, ugrozio spokojstvo građana i remetio javni red i mir, jer je bez razloga udario oštećenog O. K. pendrekom u predjelu leđa i glave. Kada je oštećeni krenuo da bježi, okrivljeni je sa NN licima poticao za njim i udario ga palicom u predjelu lijeve noge-butine nanijevši mu laku tjelesnu povredu u vidu nagnječenja kože po glavi. leđa između lopatičnih regija i kože u predjelu natkoljenice zadnje strane lijeve noge, da bi da napadne jedno NN lice sa nožem u ruci kojem je okrivljeni uputio riječi "Uhvati ga, uhvati ga", ali je oštećeni uspio da pobjegne.	Optužni predlog Kt. br. 1708/11-2 od 23.11.2011.	K 839/2011 od 28.2.2013. Kž 1198/2013 od 13.11.2013.	Nasilničko ponašanje	P. I. oglašen krivim	Uсловna osuda (kazna zatvora od 6 mjeseci na 2 godine)
13.	Danilovgrad	23.9.2012. oko 13:00h, službenik obezbjeđenja u ZIKS-u N. N. zlostavljao je oštećenog S. V. tako što ga je nakon kraće verbalne prepirke u hodniku istražnog zatvora više puta udario pesnicama u predjelu glave i tijela, nanoseći mu tom prilikom laku tjelesnu povredu u vidu krvnog podliva oko lijevog oka, sa nagnječenjem očne jabučice bez znakova znatnog oštećenja vida na tom oku, nagnječenja desne polovine grudnog koša, nagnječenja lijevog uha i ogulotine nosa. Drugi službenici ZIKS su spriječili okrivljenog da nastavi sa zlostavljanjem oštećenog.	Optužni predlog Kt. br. 1498/12 od 10.12.2012.	K 118/2012 od 18.3.2013. Kž. 845/2013 od 30.5.2013.	Zlostavljanje	N. N. oglašen krivim	Uсловna osuda (kazna zatvora od 3 mjeseca na 2 godine)
14.	Danilovgrad	6.6.2010. oko 10:30h, službenik ZIKS-a K. D. zlostavljao je oštećenog D. Đ. tako što ga je više puta udario gumenom palicom u predjelu lijeve ruke i tijela, nanoseći mu laku tjelesnu povredu u vidu krvnih podliva kože lijevog ramena, nadlaktice i podlaktice lijeve ruke, natkoljenice lijeve noge, leđa u predjelu ispod lijeve lopatične regije i lijevog koljena.	Optužni predlog Kt. br. 1402/10 od 11.1.2012.	K 28/2013 od 3.6.2013.	Zlostavljanje	K.D. oslobođen optužbe zbog nedostatka dokaza	/

15.	Danilovgrad	14.3.2013; oko 23:00h, policijski službenik Ispostave Danilovgrad L. D. zlostavljao je oštećene R. i Ć. R. pri čemu je oštećenom Ć. R. nanio laku tjelesnu povredu. Vršeći kontrolu saobraćaja, okrivljeni se zaustavio vozilom pored magistrale jer je vidio da se suprotnom stranom magistralnog puta kreću pješaci – oštećeni R. i Ć. R. koji su pjevali navijačke pjesme, pa je izašao iz vozila, prišao oštećenima i bez razloga nekoliko puta zamahnuo pesnicama u pravcu glave oštećenog R. i. koji je uspio da izbjegne ove udarce, a zatim je pesnicom udario oštećenog Ć. R. u predjelu nosa i nanio mu laku tjelesnu povredu u vidu nagnječenja nosa i razderine u predjelu leđa bez pomjeranja koštanih ulomaka. Potom je okrivljeni nekoliko puta dlanom udario oštećenog R. i. u predjelu leđa, da bi zatim oštećene uhvatio za jakne, povukao ih prema službenom vozilu i naredio im da uđu u vozilo, odbijajući zahtev oštećenog Ć. R. da ga odvede u hitnu službu radi pružanja medicinske pomoći zbog povrede koju mu je nanео u predjelu nosa. Okrivljeni je nakon toga naredio oštećenom R. i. da izađe iz vozila, a kada je oštećeni R. i. izašao, dok je padala jaka kiša, okrivljeni je pokušao na prozor i obratio mu se riječima: „Mrš više, sačekaj me ispred“, da bi poslije određenog vremena naredio oštećenom R. i. da uđe u vozilo i krenuo da okrivljene vozi kući, a kada je primjetio da je oštećeni R. i. uključio na svom telefonu audio-snimanje, zaustavio je vozilo, oštećenom R. i. savio ruku u kojoj je držao mobilni telefon i oduzeo ga, a onda obrisao audio-zapis.	Optužni predlog Kt. br. 348/13 od 22.4.2013.	K 33/2013 od 16.9.2013.	Zlostavljanje	L. D. oglašen krivim	Kazna zatvora od 3 mjeseca
-----	-------------	---	--	-------------------------	---------------	----------------------	----------------------------

DJELOTVORNOST ISTRAGA U SLUČAJEVIMA ZLOSTAVLJANJA U CRNOJ GORI

16.	Danilovgrad	27.10.2011. ispred starišta "Ledine", policijski službenik Ispostave Danilovgrad D. S. je prilikom vršenja kontrole saobraćaja na putevima zlostavljao oštećenog K. V. tako što je, intervenišući na poziv oštećenog koji je prethodno dežurnoj službi policije prijavio neregularnosti u odvijanju saobraćaja, istom prišao obraćajući mu se riječima "Što zoveš policiju kad ne znaš ni de si i ne umiješ objasniti de da dođem", a zatim ga više puta otvorenom šakom udario u predjelu glave i koljenom u predjelu trbuha nanoseći mu laku tjelesnu povredu u vidu izrazitog crvenila u predjelu obje ušne školjke i krvnog podliva u predjelu trbuha.	Optužni predlog Kt. br. 1656/11-2 od 27.12.2011.	K 5/2012 od 23.9.2013.	Zlostavljanje	D. S. oglašen krivim	Kazna zatvora od 4 mjeseca
17.	Danilovgrad	3.5.2012. oko 07:00h, službenici ZIKS V. R. J. A. i N. N. zlostavljali su pritvoreno lice - oštećenog M. Đ. tako što su oštećenom, u sobi u kojoj se nalazio, zadali više udaraca pesnicama i nogama u predjelu glave i tijela, nanoseći mu laku tjelesnu povredu u vidu razderine donjeg kapka lijevog oka, nagnječenja lijeve očne duplje i oguljotine u desnom sljepoočnom predjelu.	Optužni predlog Kt. br. 1715/12 od 23.5.2013.	K 39/2013 od 26.12.2014.	Zlostavljanje	V. R. J. A. i N. N. oglašeni krivim	Ulovna osuda (kazna zatvora od po 3 mjeseca na 1 godinu)
18.	Danilovgrad	25.8.2013. oko 19:00h, pripadnici Interventne jedinice CB Podgorica M. P. J. M. F. A. i O. S. zlostavljali su oštećenog B. M. Oni su prilikom prevoza navijača fudbalskog kluba „Zabjelo“ u službeno vozilo smjestili oštećenog B. M. i M. G. pa sporednim putem krenuli za Podgoricu, da bi u mjestu Dalijam, zbog negodovanja oštećenog B. M. i M. G. zbog brze i neugodne vožnje, okrivljeni F. A. zaustavio vozilo, pa kada su iz vozila izašli svi okrivljeni, nakon čega je okrivljeni M. P. pokušao da silom izvuče oštećenog B. M. povlačenjem za lijevu ruku. Nakon što mu se oštećeni istrgao i čučnuo pored vozila štiteći rukama glavu, okrivljeni su ga povukli tako da je pao potrbuške na zemlju, a zatim su ga zajedno udarali nogama i rukama po glavi i tijelu od kojih udaraca se prevrnuo na bok, da bi ga u momentu kada je oštećeni ponovo bio okrenut na stomak okrivljeni M. P. pritisnuo koljenom u predjelu lijeve strane lica. Oštećenom B. M. su nanijete lake tjelesne povrede u vidu nagnječenja desne strane trbuha i grudnog koša, oguljotine desne polovine čela u desnom sljepoočnom predjelu i povredu obje nadlaktice, podlaktice i slabinske regije, a M. G. je sve vrijeme pokušao da ga svojim tijelom zaštiti od nasilja okrivljenih.	Optužni predlog Kt. br. 1110/13 od 15.5.2014.	K 37/2014 od 18.9.2015.	Zlostavljanje	M. P. J. M. F. A. i O. S. oglašeni krivim	Ulovna osuda (okrivljenima M. P. J. M. i O. S. kazne zatvora od po 3 mjeseca na 1 godinu; okrivljenom F. A. kazna zatvora od 4 mjeseca na 2 godine)

19.	Danilovgrad	20.12.2013, oko 11:45h, službenik ZIKS-a raspoređen na poslovima unutrašnjeg obezbjeđenja Đ. G. je pozvao oštećenog S. M. da uđe u prostoriju dežurne službe, što je oštećeni odbio plašeći se da bi unutra bio napadnut i stojeći na vratima kancelarije, zbog čega ga je okrivljeni rukom povukao ka unutrašnjosti prostorije i zadao mu udarac otvorenom šakom u predjelu glave. Okrivljeni i oštećeni su nakon toga pesnicama međusobno razmjenjivali udarce, a kad su drugi službenici ZIKS saviđavali oštećenog držeći ga ispod ruku, okrivljeni je nastavio da mu zadaje udarce pesnicama u predjelu glave usljed čega je oštećeni zadobio laku tjelesnu povredu u vidu preloma nosnih kostiju bez pomaka koštanih odlomaka, otok i ogrebotinu korjena nosa.	Optužni predlog Kt. br. 1266/14 od 25.11.2014.	K 74/2014 od 15.2.2016.	Zlostavljanje	Đ. G. oglašen krivim	Uslovna osuda (kazna zatvora od 5 mjeseci na 2 godine)
20.	Danilovgrad	19.1.2015, oko 15:00h, sporovodnik u ZIKS-u B. A. je teško tjelesno povrijedio oštećenog L. L. tako što ga je, dok su mu ruke bile vezane iza leđa, lijevom rukom uhvatio za garderobu i snažno izvukao iz zadnjeg dijela vozila, tzv. marice, a zatim ga desnom pesnicom udario u predjelu grudi nanoseći mu tešku tjelesnu povredu u vidu poprečnog preloma donje trećine grudne kosti bez pomaka koštanih odlomaka i krvnog podliva u predjelu donje trećine grudne kosti, površine badema.	Optužni predlog Kt. br. 79/15 od 4.3.2015.	K 4/2016 od 12.12.2016. Kž. br. 252/17 od 23.3.2017.	Teška tjelesna povreda	B. A. oglašen krivim	Kazna zatvora od 5 mjeseci
21.	Bar	16.1.2008, oko 22:45h, policijski službenik P.J. Bar M. P. je teško tjelesno povrijedio oštećenog G. L.J. tako što ga je udario stisnutom pesnicom u predjelu glave, nanoseći mu povredu u vidu preloma desne jagodične kosti lica, kao i oštećenja sitnih krvnih sudova kože donjeg kapka desnog oka i oštećenje sitnih krvnih sudova vežnjače desnog oka i sluzokože nosnih hodnika.	Optužni predlog od 14.2.2012. Broj optužnog predloga je anonimiziran	K 72/2012 od 26.2.2013. Kž. 676/2013 od 23.4.2013.	Teška tjelesna povreda	M. P. oglašen krivim	Uslovna osuda (kazna zatvora od 6 mjeseci na 2 godine)

22.	Bar	11.1.2007, ispred i u prostorijama zgrade PJ Bar, policijski službenici interventne grupe V. M. K. Š. M. D. i E. G. su prema oštećenom M. B. primijenili fizičku silu, iako za to nije postojao nijedan razlog, nanoseći mu veliki bol, teške tjelesne i duševne patnje sa ciljem da ga nezakonito kazne i zastraše. Oni su oštećenog lišili slobode i dok se nalazio u službenom vozilu koje je bilo parkirano ispred zgrade PJ Bar, okrivljeni E. G. je ušao u vozilo i udario ga više puta stisnutom pesnicom u predjelu glave i polomio mu prvi sekutić u gornjoj vilici sa desne strane, a zatim su ga okrivljeni V. M. K. Š. i M. D. više puta udarili stisnutim pesnicama u predjelu glave i tijela. Nakon što su ga uveli u zgradu PJ Bar stavili su mu lice na ruke, a zatim ga je okrivljeni E. G. govoreći mu: „Narkomanu, nije ti ovo Rožaje“, uhvatio rukom za kosu i udario glavom u zid. Nakon toga su okrivljeni V. M. i M. D. više puta udarali oštećenog pesnicama u predjelu glave i tijela dok se nalazio u toaletu i hodniku, nanoseći mu lake tjelesne povrede u vidu nagnječenja u predjelu čeonog dijela glave veličine 4x3 cm, krvni podliv u tjemenu dijelu glave sa desne strane veličine 1x5 cm, otok kože lijeve jagodične regije veličine 3x2 cm, oguljotine kože lijeve strane vrata i krvni podliv kože promjera 4x7 cm, krvne podlive kože desne strane grudnog koša u predjelu ispod pazušne jame veličine 3x3 cm, 2x3 cm i 4x2 cm, krvni podliv kože ispod jagodične lopatice veličine 3x3,5 cm, oguljotinu kože podlaktice desne ruke veličine 1x2 cm, oguljotinu kože lijevog lakta 0,5x0,5 cm i oguljotinu kože lijeve strane nadlaktice veličine 10x1 cm.	Optužnica od 26.5.2008. Broj optužnice je anonimiziran	K 383/212 od 27.6.2013. Kž 1608/2013 od 13.11.2013.	Mučenje	V. M. K. Š. M. D. i E. G. oglašeni krivim	Ulovna osuda (kazne zatvora od po godinu na 2 godine)
-----	-----	---	--	---	----------------	--	--

23.	Bar	U noći 31.12.2010. na 11.2011. pripadnici interventne grupe J. N. P. J. Đ. A. M. I. J. R. i V. M. zlostavljali su i povrijedili oštećene S. M. L. Đ. i P. M. Prilikom privođenja oštećenih ispred lokala "L. R.", okrivljeni M. I. je vukao oštećenog P. M. do službenog vozila, hvatajući ga za ruke i vrat, zajedno sa okrivljenim V. M., vukući i čupajući ga, dok okrivljeni P. J. zadaje udarac oštećenom S. M. pesnicom u predjelu uva, a nakon toga ga pendrekom udara u predjelu leđa, dok okrivlje- ni J. N. oštećenog L. Đ. hvata rukama za vrat i baca ga na pod gdje počinje da ga pritiska rukama u predjelu vrata, a istom nakon ubacivanja u vozilo okrivljeni P. J. zadaje dva-tri udarca otvorenom šakom u predjelu glave, upućujući mu pri tom pogrdne riječi, a nakon dolaska ispred zgrade UP iz vozila izvođe oštećenog L. Đ. i okrivljeni P. J. M. I. i J. N. mu zadaju više udaraca pesnicama u predjelu tijela, a nakon toga i nogama obuvenim u čizme, te nakon izvođenja iz vozila oštećenog S. M. okrivljeni V. M. Đ. A. i J. R. mu zadaju više udaraca otvorenim šakama i nogama obuvenim u čizme, pa ga potom vuku u stanicu policije i dok se nalazio na podu u prostorijama stanice policije, nastav- ljaju da ga udaraju nogama obuvenim u čizme, u kojem trenutku mu okrivljeni J. N. upućuje riječi sadržine: "Hajde, pičkice jedna, ustani, treba izvaditi k.... i popišat ti se po glavi", a nakon izvođenja oštećenog P. M. iz vozila okrivljeni P. J. i J. N. oštećenom P. M. zadaju dva udarca otvorenom šakom u predjelu glave, a nakon što je od udaraca čučnuo, okrivljeni P. J. mu zadaje udarac nogom obuvenom u čizmu u predjelu glave-lijevog oka, dok oštećenom P. M. okrivljeni P. J. i J. N. prilikom uvođenja u prostorije UP zadaju desetak udaraca u predjelu glave, te u kancelariji okrivljeni J. N. istom zadaje još jedan udarac otvorenom šakom, govoreći mu pri tom riječi uvredljivog sadržaja i tjerajući ga da drži glavu uz zid, a nakon izlaska iz kancelarije okriv- ljeni J. N. oštećenom S. M. koji se nalazio u hodniku, zadaje udarac pesnicom u predjelu grudi, od kojeg udarac oštećeni pada na pod, nanijevši im lake tjelesne povrede i to: oštećenom L. Đ. povrede	Optužni predlog Kt. br. 215/12 od 10.5.2012.	K 228/2012 od 20.2.2014.	Zlostavljanje u sticaju sa k.d. laka tjelesna povreda	J. N. P. J. Đ. A. M. I. J. R. i V. M. oglašeni krivim	Uсловna osuda (kazne zatvora od po 5 mjeseci na 2 godine)
-----	-----	--	--	--------------------------	---	---	---

		u vidu otoka i crvenila u predjelu desnog obraza, promjera oko 10x12cm sa oguljotinom promjera oko 0,3cm i oguljotine u predjelu leđa sa desne strane u srednjem dijelu promjera oko 7x8cm, a oštećeno, P. M. lake tjelesne povrede u vidu krvnog podliva u predjelu gornjeg kapka lijevog oka, crvenilo ispod lijevog oka sa par sitnih oguljotina, oguljotina na prednjoj strani grudnog koša ispod desnog rebrarnog luka promjera oko 5x5 cm, crvenilo u predjelu leđa, oguljotina sa unutrašnje strane desne nadlaktice promjera oko 4x5cm, više ogrebotina u predjelu vrata sa lijeve strane, crvenilo u lijevom slabinskom predjelu odmah iznad bedrene linije promjera 2x3cm i oštećeni S.M. lake tjelesne povrede u vidu više trakastih crvenila u predjelu leđa (lopatice i slabinske lože) dužine od 4 do 6cm, oguljotina u predjelu vrata sa lijeve strane bočno promjera 1cm, više ogrebotina u predjelu obje šake do 0,5cm, ogrebotina u predjelu lijevog lakta, krvni podliv u predjelu unutrašnje strane desne nadlaktice tamne boje promjera oko 2cm, oguljotina u predjelu lijevog koljena promjera 3x5cm.	Optužni predlog Kt. br. 263/11 od 2.12.2011.	K 402/2011 od 19.5.2014.	Zlostavljanje	J. N i M. I. oglašeni krivim	Uсловна осуда (kazne zatvora od po 3 mjeseca na 1 godinu)
24.	Bar	7.5.2011. oko 04:00h, službena lica OPS PJ Bar J. N. i M. I. zlostavljali su oštećenog M. D. tako što ga je okrivljeni J. N. najprije udario otvorenom šakom u predjelu lijevog obraza, uslijed čega je oštećen pao na zemlju, nakon čega su okrivljeni M. i J. podigli oštećenog, poveli ga iza džipa i udarili ga više puta nogama i rukama u predjelu glave i tijela, nanoseći mu pritom lake tjelesne povrede.					

25.	Bar	Nepoznatog datuma, oko 1915 č, pripadnici Interventne grupe UP J. N, R. I, R. R. i B. V. su na platou u blizini željezničke stanice, nanijeli teške patnje i teško tjelesno povrijedili oštećene Đ. P. i A. I, sa ciljem da ih zastraše. Nakon lišavanja slobode oštećenih zbog narušavanja javnog reda i mira ispred ugostiteljskog objekta „P“, otkriveni su ih službenim vozilom odvezli do platoa iza željezničke stanice gdje su ih izveli iz vozila i zadali im više udaraca pesnicama, nogama i službenim palicama u predjelu glave i tijela, a nastavili su da ih udaraju i poslije privođenja u prostorije PJ, pri čemu su oštećenog A. I. koji je izgubio svijest polivali vodom, a Đ. P. se smijali što je od primljenih udarača vršio nuždu u pantalone. Oštećeni su zadobili teške tjelesne povrede i to: Đ. P. osam krvnih podliva, potres mozga, prelom nosnih kostiju sa dislokacijom, nagnječenje u lijevom bočnom slabinskom predjelu promjera oko 9x3 cm i nagnječenje lijevog bubrega praćeno mokrenjem krvi, te nekoliko crtastih diskretnih oguljotina u predjelu leđa, a A. I. 17 krvnih podliva, potres mozga, nagnječenje glave sa krvnim podlivom u potiljačnom predjelu promjera 5x5 cm, prelom nosnih kostiju bez dislokacije, otok grebena nosa sa diskretnim krvnim podlivom, dvije tačkaste oguljotine u čeonom predjelu, oguljotine u predjelu lijevog laktta promjera oko 4x1 cm i površinske crtaste oguljotine na više mjesta u predjelu leđa.	Optužnica Kt. br. 415/07 od 13.9.2008.	K 121/2016 od 28.11.2016.	Mučenje u sticaju sa k.d. teška tjelesna povreda	J. N, R. I, R. R. i B. V. oглаšeni krivim	J. N. osuđen na jedinstvenu kaznu rada u javnom interesu u trajanju od 240 časova, a koja se ima izvršiti za vrijeme od 6 mjeseci, s tim što kazna ne može biti duža od 60 časova u toku jednog mjeseca. Ukoliko okrivljeni ne vrši rad u javnom interesu, ta kazna će se zamijeniti kaznom zatvora tako što će se svakih 60 časova rada u javnom interesu zamijeniti kaznom zatvora u trajanju od jednog mjeseca. R. R. R. I i B. V. dobili uslovnu osudu (kazne zatvora od po 8 mjeseci na 2 godine i 6 mjeseci)
-----	-----	--	--	---------------------------	--	---	---

26.	Nikšić	15.01.2012, službenik Uprave policije R. D. zlostavljao je oštećenog V. B. i prema njemu postupao na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo, tako što je prilikom pregleda lica u vozilu marke Golf 4, u kojem je suvozač bio oštećeni V. B. dok je oštećeni stajao prislonjen uz vozilo rukom oštećenog uhvatio za potiljaci dio glave, a zatim mu više puta rukom gurnuo glavu tako da je udario glavom u vozilo, a nakon toga ga udario pesnicom u predjelu bubrega, nanijevši mu laku tjelesnu povredu u vidu preloma krunice prvog lijevog gornjeg sjekutića i nagnječno razderne rane u predjelu sluzokože donje usne.	Optužni predlog Kt. br. 104/12 od 26.6.2012.	K 685/2012 od 25.2.2013. Kž 1866/2013 od 4.12.2013.	Zlostavljanje	R. D. oglašen krivim	Ulovna osuda (kazna zatvora od 60 dana na 1 godinu)
27.	Nikšić	15.5.2013. oko 21:30h, policijski službenici J. N. M. N., V. M. i M. D. zlostavljali su oštećenog R. B. tako što ga prvo J. N. udario pesnicom u potiljak glave, od kojeg udarca je R. B. pao na ulicu, gdje su ga svi okrivljeni više puta udarili pesnicama i nogama, na kojima su imali obuvene patike, u predjelu glave i tijela, nanijevši mu lake tjelesne povrede u vidu krvnog podliva desnog oka i nagnječenja iza lijevog uva.	Optužni predlog Kt. br. 219/13 od 26.9.2013.	K 368/13 od 11.9.2014.	Zlostavljanje u sticaju sa k.d. laka tjelesna povreda	J. N. M. N. V. M. i M. D. oslobođeni optužbe zbog nedostatka dokaza	/
28.	Nikšić	U noći 27/28.01.2012, službenik Filijale za bezbjednost saobraćaja UP PJ Nikšić J. M. zlostavljao je oštećenog maloljetnog V. S. Oštećeni se u vozilu nalazio sa maloljetnim V. D. a nakon izvršene kontrole kojom je utvrđeno da je vozio u alkoholisanom stanju i da treba da bude priveden u stanicu policije, oštećeni i maloljetni V. D. su počeli da bježe sa lica mjesta. Oštećeni je u jednom momentu zastao, pa ga okrivljeni sustigao i udario stisnutom pesnicom u predjelu nosa nanoseći mu tešku tjelesnu povredu u vidu preloma nosne kosti sa pomjeranjem koštanih fragmenata udesno.	Optužni predlog Kt. br. 105/12 od 9.4.2012.	K 1070/2012 od 8.4.2013.	Teška tjelesna povreda	J. M. oglašen krivim	Ulovna osuda (kazna zatvora od 6 mjeseci na 2 godine)

29.	Nikšić	18.2.2015. službenik UP CB Nikšić S. M. je obavljajući poslove opservacije – obilaženja vitalnih objekata – kladionica, a po zaduženju dežurnog starijše, kojom prilikom nije bio u službenoj uniformi, zlostavljao je oštećene Đ. R. i D. M., radnicu u navedenom objektu, na način što je oštećenog Đ. R. a kako bi ga legitimisao pozvao da ustane, a nakon što mu se oštećeni obratio riječima „Ko si ti da ti ja kažem ko sam ja“ pa zatim i ustao, uhvatio za rever od jakne, a potom za ruku, nakon čega je oštećenom pokazao službenu legitimaciju – značku i priljubio mu je uz lice govoreći mu „Evo ko sam ja“, u koje vrijeme je oštećenom tražio da mu da ličnu kartu, pa kada mu je oštećeni rekao da nema ličnu kartu istog je držeći ga za ruku gurao unazad i tako ga prislonio uz zid, kada se oštećena D. M. obratila okrivljenom govoreći mu „To mi je brat, on me čuva“ a potom im prišla i okrivljenog uhvatila za rukav od jakne govoreći mu „Miči mi se od brata imam ja ličnu kartu, daću ti je ja“, nakon čega se okrivljeni okrenuo i oštećenu uhvatio za desnu ruku u predjelu zgloba šake, a potom je sa obje ruke odgurnuo od sebe kada je oštećena D. M. posrnula unazad tako da je tijelom udarila o pult i pala na pod, zadobivši laku tjelesnu povredu u vidu oguljotine i krvnog podliva na desnoj podlaktici veličine 3x2cm.	Optužni predlog Kt. br. 104/15 od 12.6.2015.	K 212/2015 od 23.9.2015.	Zlostavljanje	S. M. oglašen krivim	Uсловna osuda (kazna zatvora od 4 mjeseca na 1 godinu)
30.	Nikšić	3.7.2014, Blacu – Bukovik, policijski službenik D. Ž. je tokom svađe između građana M. L.J. i D. S. s jedne i D. Ž. i D. Ž. s druge strane, fizički napao D. S. tako što ga je drvenim vilama, kao sredstvima podobnim da tijelo teško povrijede ili zdravije teško naruše, udario u predjelu glave, a nogama obuvenim u obuću sa tvrdim donom, takođe kao sredstvima podobnim da tijelo teško povrijede ili zdravije teško naruše, udario u predjelu lijeve polovine grudnog koša. Oštećeni je zadobio lake tjelesne povrede u vidu razderne rane u predjelu lijeve strane čela i oguljotina u predjelu lijeve polovine grudnog koša.	Optužni akt Kt. br. 326/14 od 30.9.2014.	K 383/2014 od 10.10.2016.	Laka tjelesna povreda	D. Ž. oglašen krivim	Uсловna osuda (utvrđena kazna zatvora od 3 mjeseca sa periodom proveravanja od jedne godine)

DJELOTVORNOST ISTRAGA U SLUČAJEVIMA ZLOSTAVLJANJA U CRNOJ GORI

31.	Cetinje	24.7.2007, oko 00:15h, policijski službenici Ispostave Cetinje N. Z. i Č. M. su lišavajući slobode oštećenog R. M. zbog učinjenog krivičnog djela prišli tom licu, kojom prilikom mu je okrivljeni Č. M. na mah, doveden bez svoje krivice u jaku razdraženost napadom od strane oštećenog, zadao jedan udarac stisnutom pesnicom u predjelu lijevog uha, nanoseći mu tešku tjelesnu povredu u vidu rupture lijeve bubne opne. Nakon toga, obojica okrivljenih su zlostavljali oštećenog R. M. tako što su mu zadali više udaraca rukama i nogama, nanevši mu laku tjelesnu povredu u vidu višestrukog tačkastog crvenila u predjelu trbuha i leđa, tačkastih rana oguljotina na laktovima, trakaštog crvenila u predjelu lijeve nadlaktice, i crvenila veličine 2x2 cm u spoljašnjem predjelu lijeve butine.	Optužni predlog Kt. br. 176/07 od 9.7.2012.	K 161/2012 od 23.7.2013.	Mučenje i zlostavljanje i mučenje i zlostavljanje u sticaju sa k.d. teška tjelesna povreda	N. Z. i Č. M. oglašeni krivim	Uсловne osude (N.Z. utvrđena kazna zatvora od 4 mjeseca na 2 godine; Č.M. utvrđena kazna zatvora od 5 mjeseci i 15 dana na 2 godine)
32.	Cetinje	Dana 21.4.2013, oko 1:15h, službenik OPS Ispostave Cetinje M. I. obavljajući poslove kontrole saobraćaja, na ulici ispred benzinske pumpe u Cetinju, zaustavio oštećenog Đ. V. Oštećeni je postupio po njegovoj naredbi i zaustavio vozilo na mjesto na koje mu je okrivljeni pokazao. Okrivljeni mu se zatim, bez povoda i povišenim tonom, obratio riječima: „Izlazi! Sad ćeš s nama“, ne objašnjavajući mu iz kog razloga niti gdje to treba da ide. Neposredno nakon toga, okrivljeni je rukom uhvatio oštećenog za kosu i tako ga izvukao iz vozila i odvuкао u službeno vozilo, da bi mu prilikom ulaska na zadnje sjedište vozila zadao jedan udarac pesnicom u predjelu grudi. U službenim prostorijama UP mu je potom bez povoda, dok je oštećeni bio lišen slobode, zadao još jedan udarac otvorenom šakom u predjelu usta, a zatim napustio lice mjesta.	Optužni predlog (broj i datum podnošenja optužnog predloga su nedostupni)	K 197/2013 od 31.1.2014. Kž 432/2014 od 24.4.2014.	Zlostavljanje	M. I. oslobođen od optužbe zbog nedostatka dokaza	/
33.	Cetinje	22.2.2011, oko 12:30h, ovlašćeni policijski službenik Ispostave Cetinje K. B. je prilikom obavljanja informativnog razgovora zlostavljao oštećenog T. M., tako što mu je po ulasku u službenu prostoriju uputio riječi: „Pričaj šta si napravio! Nemoj da lažeš tu, dosta mi je tvoj manekenisani svaki put“, a potom mu zadao više udaraca stisnutom pesnicom u predjelu glave i tijela, nanoseći mu laku tjelesnu povredu u vidu rane oguljotine – rane razderotine u desnom čeonom predjelu dužine 3,5 cm vertikalno, rane oguljotine – rane razderotine iza lijeve ušne školjke dužine 3 cm vertikalno, krvnog podliva u predjelu lijeve ušne školjke i krvnog podliva u predjelu brade sa desne strane veličine 1x1 cm.	Optužni predlog Kt. br. 37/12 od 25.7.2012.	K 176/12 od 31.12.2014.	Zlostavljanje	K. B. oglašen krivim	Uсловna osuda (kazna zatvora od 4 mjeseca na 2 godine)

34.	Cetinje	2.9.2015, oko 21:00h, policijski službenici UP OB Cetinje R. R. i K. V. su, po prethodnom dogovoru i zajedno, zlostavljali oštećene B. D. i T. I. i postupali prema njima na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo. Okrivljeni R. R. je zaustavio automobil kojim je upravljao oštećeni T. I., a zatim je od oštećenog B. D. koji se nalazio na mjestu suvozača, zatražio da napusti vozilo i sa sobom uzme svoje lične stvari. R. R. je nakon toga naložio oštećenom B. D. da iz torbice koju je imao izvadi sve stvari i stavi ih na haubu vozila, a na zahtjev R. R. on je i izvrmuo torbicu i otvorio svoj novčanik. R. R. je potom naredio oštećenom B. D. da sa njim pođe u službeno vozilo policije i sjedne na mjesto suvozača. Dok je stajao između oštećenog B. D. i vrata vozila, R. R. je oštećenom dva puta naložio da skine patike i čarape. Kada je oštećeni B. D. skinuo patike i čarape, okrivljeni R. R. ih je prepipao rukama i naredio oštećenom B. D. da skine bermude. Nakon što je oštećeni skinuo bermude, R. R. ih je prepipao rukama i naredio oštećenom B. D. da skine donji veš, a kada je oštećeni i to učinio, okrivljeni R. R. mu je naložio da pomjeri genitalije u uključenom baterijskom lampom je osvijetlio genitalni predio između njegovih nogu, pa je oštećenom B. D. naredio i da podigne majicu. Nakon svega toga, okrivljeni R. R. je naložio oštećenom B. D. da se obuče, pitao ga za poznanstvo i odnose sa T. I. i naredio mu da se vrati u vozilo oštećenog T. I. Potom je okrivljeni R. R. zahtijevao od oštećenog T. I. da pođe sa njim u službeno vozilo i da sjedne na mjesto suvozača, gdje je okrivljeni R. R. ponovo zauzeo položaj između mjesta suvozača i vrata i naložio oštećenom T. I. da skine odjeću i obuče, da pomjeri genitalije i raširi guzove. Njegovu garderobu je rukama prepipao i naredio mu da se obuče i vrati do vozila. Sve ovo vrijeme, okrivljeni K. V. se nalazio između zaustavljenog vozila kojim je upravljao oštećeni T. I. i službenog vozila policije, odakle je posmatrao radnje koje je preduzimao okrivljeni R. R. prema oštećenima saglašavajući se sa njima. Okrivljeni R. R. je zatim izvršio pretres unutrašnjosti vozila, a nakon toga su oboljica okrivljenih pretresli gepek vozila i zahtijevali od oštećenog T. I. da izvadi stvari iz ranca koji je imao sa sobom, što je oštećeni i uradio. Okrivljeni nisu upoznali oštećene sa razlozima zbog kojih preduzimaju opisane radnje prema njima.	Optužni predlog Kt. br. 140/16 od 15.5.2017.	K 42/2017 od 19.6.2017.	Zlostavljanje	R. R. i K. V. oslobođeni od optužbe zbog nedostatka dokaza	/
-----	---------	--	--	-------------------------	---------------	--	---

35.	Ulcinj	Službenici UP OB Ulcinj K. E. i D. S. okrivljeni zbog krivičnih djela lake tjelesne povrede, protivpravnog lišenja slobode i zloupotrebe službenog položaja, po optužnom predlogu supsidijarnog tužioca od 4.9.2014.	Kt. br. 120/14 od 16.9.2013.	K 120/2014 od 15.9.2014.	Laka tjelesna povreda	K. E. i D. S. oslobođeni optužbe jer je optužni predlog podnijet posle roka od 30 dana /	
36.	Ulcinj	U noći između 10. i 11.10. 2013. policijski službenici M. M, K. D. i M. P. angažovani na rasvjetljavanju krivičnog djela razbojništva učinjenog na štetu V. S. nanijeli su velike tjelesne i duševne bolove i teške tjelesne i duševne patnje oštećenom S. R. sa ciljem da od njega dobiju obavještenje u vezi izvršenja razbojništva. Nakon što je oštećeni izjavio da ne zna ništa o predmetnom krivičnom djelu, okrivljeni su mu prvo upućivali pogrdne riječi, da bi mu posle toga obukli pancir košulju. Zatim ga je okrivljeni K. D. udario više puta bejzbal palicom u predjelu grudi i stomaka, a jednom i u predjelu leđa, dok ga je okrivljeni M. P. udario nogom obuvenom u cipelu u predjelu grudi. Bejzbal palicu je potom uzeo okrivljeni M. M. i udario oštećenog nekoliko puta u predjelu grudi. Kada je na pitanje okrivljenih oštećeni ponovo izjavio da ne zna ništa o predmetnom krivičnom djelu, okrivljeni K. D. i M. M. su mu skinuli pancir košulju, pa ga je okrivljeni K. D. uhvatio za trenerku i odbijajući ga od sebe više puta udario leđima i glavom o zid, šamarajući ga u predjelu lica, glave i vratnih žila. Okrivljeni M. M. je potom udario oštećenog nekoliko puta pesnicama u predjelu grudi i ramena, a okrivljeni M. P. ga je udario nogom u predjelu grudi, usljed čega je on pao na pod. Okrivljeni je primio još nekoliko udara od okrivljenih, a nakon što je i pored jake mučnine uspio da sjedne na stolicu okrivljeni K. D. je nastavio da ga vrijeđa i da mu prijeti, udarajući ga još dva puta nogom u grudi. Oštećeni je zadobio lake tjelesne povrede u vidu velikog, slivenog krvnog podliva kože i potkožnog mekog tkiva u središnjem predjelu prednjeg trbušnog zida iznad ravnih pupka, zahvatajući i želučaci predio i predio ispod lijevog rebarnog luka. kao i lijevi dojkin predio, sa krvnim podlivom kože u predjelu prednje strane lijevog ramena, nepravilnog oblika veličine dlana.	Kt. br. 263/14 od 22.1.2015.	K 8/2015 od 3.4.2015.	Mučenje	M. M, K. D. i M. P. oslobođeni od optužbe jer je tužilac odustao od optužbe /	

37.	Kolašin	7. 3. 2010. policijski službenik Ispostave Kolašin Ž. B. zlostavljao je oštećenog R. P. tako što je prilikom kontrole saobraćaja zaustavio vozilo kojim je upravljao oštećeni, a nakon toga ga pitao da li mu je vozilo ispravno i da li ima prateću opremu, da bi ga, kada je oštećeni izašao iz vozila kako bi mu pokazao da ima prateću opremu, udario donjim dijelom otvorene šake po palcu lijeve ruke a nakon toga i pesnicom u predjelu lijeve jagodične kosti. Oštećeni je zadobio lake tjelesne povrede u vidu nagnječine u predjelu lijeve gornjovilične regije glave i nagnječine kože i kidanja veze zgloba ručja za prvi prst lijeve šake.	Optužni akt Kt. br. 25/10 od 18.11.2010.	K 12/2013 od 12.4.2013. Kž 399/2013 od 2.4.2013.	Mučenje i zlostavljanje	Ž. B. oslobođen od optužbe jer "kod okrivljenog nije dokazano postojanje namjere da se oštećenom nanese velike patnje, da se zlostavlja i muči"	/
38.	Kolašin	6. 4. 2006. oko 23h, policijski službenik T. Z. je zajedno sa više neidentifikovanih lica zlostavljao oštećenog R. M. i nanio mu teške tjelesne povrede. Nakon privođenja oštećenog u službene prostorije zbog sumnje da je izvršio krivično djelo, dok se nalazio u kancelariji vezan lisicama, okrivljeni mu je prišao i počeo da ga udara rukama i nogama po glavi i tijelu. Tome su se priključili i ostali policijski službenici koji su sa okrivljenim T. Z. nastavili da udaraju oštećenog po glavi i tijelu. Teške tjelesne povrede koje je oštećeni zadobio ogledale su se u potresu mozga, nagnječenju glave u desnom tjemenu potiljačnom predjelu sa oguljotinom, nagnječenju u predjelu lijeve ušne školjke, nagnječenju zida grudnog koša sa lijeve strane, nagnječenju u predjelu lijevog skočnog zgloba, dvema oguljotinama sa zadnje strane grudnog koša, oguljotinama u predjelu zadnje strane vrata na zadnjoj desnoj strani grudnog koša i u predjelu lijeve strane grudnog koša, oguljotinama u predjelu desne podlaktice, lijevog koljena i otoka u desnom tjemenu predjelu.	Optužnica Kt. br. 149/07 od 30.4.2009.	K 47/2012 od 24.12.2013.	Zlostavljanje i mučenje u sticaju sa krivičnim djelom teška tjelesna povreda	T. Z. oslobođen od optužbe zbog nedostatka dokaza	/

39.	Kotor	29. 8. 2010. oko 03:00h, policijski službenici Š. M. i P. A. zlostavljali su oštećenog B. A. i prema njemu postupali na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo. Okrivljeni Š. M. je oštećenog uveo u službeno vozilo i namjeri da ga sprovede u stanicu policije. U vožnji do stanice policije okrivljeni je tri puta zaustavljao vozilo i oštećenom zadavao po više udaraca šakom u lijevi dio glave, a tokom vožnje ga je takođe udarao u lijevu polovinu glave. Nakon što su stigli ispred stanice policije, okrivljeni Š. M. je izvukao oštećenog iz vozila te je oštećeni pokleknuo, kada ga je okrivljeni Š. M. povukao za majicu i pocjepao mu kapuljaču na istoj. Oštećenom je nanio lake tjelesne povrede u vidu krvnog podliva kože u predjelu ispod desnog oka, petehijalni - tačkasti krvni podliv kože u predjelu lijeve strane lica, oguljotine kože u lijevoj polovini čeonog predjela, oguljotine kože u predjelu lijevog i desnog koljena i ručja. S druge strane, okrivljeni P. A. je tokom saslušanja oštećenom B. A. zadao više udaraca pesnicom u predjelu stomaka i po tri udaraca šakama u predjelu ušiju, nanoseći mu lake tjelesne povrede.	Optužni predlog Kt. br. 658/10 od 4.8.2011.	K 376/2011 je ukinut rješenjem Kž. Br. 1464/13 od 25.11.2013, pa je isti dobio novi posl. br. K 435/13/11, koji predmet je okončan donošenjem presude K 435/13/11 od 2.10.2014, koja je postala pravosnažna 5.3.2015.	Zlostavljanje	P. A. i Š. M. oglašeni krivim	Ulovna osuda (kazna zatvora od 3 mjeseca na 1 godinu)
40.	Kotor	1.8.2014, oko 23:00h, pomoćnik u dežurnoj službi na prijemnici D. P. zlostavljao je oštećenog L. V. Oštećeni je došao u dežurnu službu sa licima I. B. D. S. i M. S. radi podnošenja krivične prijave protiv N. N. lica. Prilikom uzimanja podataka od podnosioca prijave, oštećeni je pitao okrivljenog: „Zar ćemo na hodniku da podnosimo prijavu“, na šta mu je okrivljeni odgovorio povišenim tonom: „Pitao sam te kako se zoveš i prezivaš.“ Kada je oštećeni odgovorio okrivljenom da nije dobro čuo i da nema potrebe da mu se obraća povišenim tonom, okrivljeni mu je zadao udarac nogom u butinu dok je sjedao na klupi i dva udarca otvorenom šakom u predjelu lica, nanoseći mu laku tjelesnu povredu u vidu tri krvna podliva praćena oticanjem VII kranijalnog nerva.	Optužni predlog Kt. br. 529/14 od 17.2.2015.	K 53/2015 od 29.3.2016.	Zlostavljanje	D. P. oglašen krivim	Ulovna osuda (kazna zatvora od 3 mjeseca na 1 godinu)

41.	Berane	U periodu od 6. do 8.7.2007, u prostorijama UP PJ Berane, inspektori za suzbijanje privrednog kriminaliteta Ž. D. i N. V. su u cilju dobijanja priznanja za izvršenu bespravnu sječu 30 čamovih stabala nanijeli veliki tjelesni bol i teške patnje oštećenima L.J. S. i M. I. tako što su ih otvorenim šakama udarali u predjelu lica, a potom ih stisnutim šakama, tj. pesnicama i nogama obuvenim u cipele više puta udarali u predjelu glave i tijela. Oštećeni su zadobili lake tjelesne povrede i to: oštećeni L.J. S. u vidu krvnog podliva ispod desnog oka promjera 5x3 cm, sa krvnim podlivom unutrašnjeg dijela veznice desnog oka, a oštećeni M. S. u vidu krvnog podliva na spoljašnoj strani desne butine promjera 8x8 cm nepravilnog oblika, modro-modrikaste ljubičaste boje i krvni podliv na prednjoj lijevoj strani grudnog koša promjera 6x6 cm nepravilnog oblika, najasnih ivica mrko-modrikasto ljubičaste boje.	Optužnica Kt. br. 115/08 od 17.1.2008.	K 17/2012 od 31.3.2014.	Mučenje	Ž. D. i N. B. oslobođeni od optužbe zbog nedostatka dokaza	/
42.	Berane	11.10.2013. između 14:00 i 15:00h, u kiosku „Kolt“, policijski pripravnik D. Š. je vršenjem nasilja, drskim i bezobzirnim ponašanjem ugrozio spokojstvo oštećene M. R. i remetio javni red i mir. On je oštećenju, nakon upozorenja da napusti kiosk, uputio riječi: „Zapamtićeš ovaj dan, ima da te sjebem, znaš li ti ko sam ja“, a zatim je stisnutom pesnicom udario u predjelu lica - usana, usljed čega je ona posrmla unazad. Nakon što ga je oštećena ponovo zamolila da se udalji, okrivljeni ju je ispred kioska uhvatio za kosu i otvorenom šakom je udario u predjelu lica i sa obje ruke više puta udarao po tijelu. Oštećena je zadobila lake tjelesne povrede u vidu krvnog podliva gornje i donje usne lijevog ugla usana, sa oguljotinom sa unutrašnje strane, kao i psihičke tjegebe u vidu stresogene reakcije produženog tipa.	Optužni predlog Kt. br. 257/2013 od 10.12.2013.	K 27/2015 od 21.5.2015.	Nasilničko ponašanje	D. Š. oslobođen od optužbe zbog nedostatka dokaza	/
43.	Rožaje	1.8.2015, oko 20:00h, policijski službenik Stanice granične policije Rožaje V. K. zlostavljao je S. S. tako što ga je desnom rukom uhvatio za lijevu nadlakticu, unio mu se u lice i tijelo, a zatim ga stisnuo jako gurajući ga u kancelariju vode smjene i govoreći mu: „Zapamtićeš ti mene, sad ću ti ja pokazat“, kojom prilikom se oštećeni istrgao iz njegove ruke.	Optužni predlog Kt. br. 227/15 od 30.12.2015.	K 5/2016 od 16.3.2016.	Zlostavljanje	V. K. oglašen krivim	Usllovna osuda (kazna zatvora od 3 mjeseca na 1 godinu)

44.	Pijevlja	27.1.2012. oko 23:00h, policijski službenik M. D. je teško tjelesno povrijedio oštećenog S. S. tako što ga je staklenom pivskom flašom udario u predjelu nosa, uslijed čega je oštećeni pao na pod pločica. Okrivljeni je potom nastavio da udara oštećenog nogama i rukama po glavi i tijelu, nanoseći mu tešku tjelesnu povredu lučnog dijela glave u vidu oguljotine kože grebena nosne piramide, preloma nosnih kostiju i njihovog pomjeranja i oštećenja sitnih krvnih sudova sluzokože nosnih hodnika i krvnih sudova slomljenih nosnih kostiju.	Optužni predlog Kt. br. 35/12 od 29.3.2012.	K 49/2013 od 27.5.2013.	Teška tjelesna povreda	M. D. oslobođen od optužbe zbog nedostatka dokaza	/
45.	Herceg Novi	23.2.2014. između 03:30-04:00h, policijski inspektor u Stanici policije Herceg Novi J. I. zlostavljao je oštećenog J. B. koji se prethodno ispred objekta brze hrane „Artos“ u alkoholisanom stanju udvarao njegovoj supruzi. Okrivljeni je pozvao službenike interventne policije V. D. i T. M. koji su se nalazili nedaleko od mjesta događaja, a kada su oni došli, legitimisao se oštećenom i zatražio od oštećenog da se legitimiše što je ovaj i učinio. Okrivljeni se nakon toga obratio oštećenom riječima: „Ti si sa Cetinja, došao si da praviš nered po Herceg Novom“ i naredio mu da uđe u policijski kombi – maricu, u dio vozila namijenjen za prevoz osumnjičenih lica. Okrivljeni je potom ušao za oštećenim u isti deo marice, vezao mu lisice za ruke i dok se vozilo kretalo prema stanici policije, u više navrata, najmanje tri puta, stisnutim pesnicima udarao oštećenog u predjelu glave i grudnog koša. Oštećeni je zadobio lake tjelesne povrede u vidu krvnog podliva i otoka u predjelu lijevog obraza, rane razderine sluzokože usta u visini lijevog obraza, u predjelu Stenonove papile (iznad drugog gornjeg kutnjaka i u visini kvržica bočnih zuba) dužine 3 cm, ranu razderinu sluzokože usta u visini lijevog obraza (u visini očnjaka) dužine 1 cm, nagnječinu u grudnjačinom predjelu promjera 2,5x2,5 cm i pukotinast prelom – naprsnuće u predjelu okrajka XII rebra sa lijeve strane (bez oštećenja plućne maramice).	Optužni predlog Kt. br. 42/14 od 19.6.2014.	K 83/2014 od 14.9.2015.	Zlostavljanje	J.I. oglašen krivim	Usllovna osuda (kazna zatvora od 5 mjeseci na 2 godine)

46.	Herceg Novi	20.7.2014, oko 16:00h, policijski službenik u pograničnoj policiji PJ Herceg Novi V. D, je ušao u verbalnu raspravu sa oštećenim V. M. i licem I. N. na parking ispred kafe, jer su V. M. i I. N. dolaskom na parking zakacili njegovo parkirano vozilo. Nakon okončanja verbalne rasprave bez fizičkog obračuna, V. M. i I. N. su vozilom otišli sa mjesta događaja ali su se nakon kraćeg vremena vratili i tom prilikom ponovo zatekli okrivljenog. Nakon što je oštećeni izašao iz vozila, okrivljeni i on su istovremeno krenuli jedan prema drugom, galameći i mašući rukama. Oštećeni je udario okrivljenog rukom u predjelu grudnog koša, a okrivljeni je njega udario u predjelu glave mobilnim telefonom. Potom je okrivljenom prišao I. N. i udario ga pesnicom u predjelu tjemena glave, uhvatio rukama oko struka i rukom za lice, a okrivljeni je ugrizao I. N. za domali prst desne ruke.	Optužni predlog Kt. br. 258/2014 od 8.10.2014.	K 134/14 od 25.11.2014. Kž. br. 97/2015 od 29.1.2015.	Laka tjelesna povreda	V. D. oslobođen od optužbe /
-----	-------------	---	--	--	-----------------------	------------------------------

TABELA II: SLUČAJEVI U POSTUPKU PROCESUIRANJA ¹					
BROJ	OSNOVNO DRŽAVNO TUŽILAŠTVO	DATUM DOGAĐAJA/ DATUM FORMIRANJA PREDMETA	BROJ PREDMETA	PRVOSTEPENA PRESUDA	KVALIFIKACIJA DJELA/NAPOMENA
1.	Herceg Novi	19.6.2014. 18.11.2015.	Kt. br. 83/14	4.7.2017. donijeta je prvostepena presuda kojom je okrivljeni oглаšen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 mjeseca	Predmet je formiran protiv R. S., policijskog službenika zaposlenog u UP CB HN, zbog k.d. teška tjelesna povreda 18.11.2015. građanin H. G. podnio je prijavu protiv građanina R.Ž., zbog događaja ispred poslovnice Hypo Alpe Adria Banke u HN. Tom prilikom je NN lice, koje je bilo u društvu R. Ž., zadalo udarac H. G. nakon razmjene uvredljivih riječi. Kasnije se ispostavilo da je NN lice, ustvari službenik CB HN R. S. i protiv njega je ovo tužilaštvo podnijelo optužni predlog zbog gore navedenog k.d. Ovo tužilaštvo na prvostepenu presudu nije uložilo žalbu već je žalba uložena od strane branioca okrivljenog, a do kraja rada na ovom izvještaju nije izrečena pravosnažna presuda. HRA je Zahtjevom za slobodan pristup informacijama od ODT-a i Osnovnog suda tražila anonimiziranu prvostepenu presudu, ali su oba organa odbila Zahtjev. HRA je podnijela Agenciji za zaštitu podataka o ličnosti i slobodan pristup informacijama žalbu na rješenje Osnovnog suda, ali do kraja rada na ovom izvještaju Agencija nije odlučivala o ovoj žalbi.

Radi se o slučajevima u kojima je učinilac poznat. Predmeti koji su formirani protiv nepoznatih učinilaca nose oznaku "Ktn." i predstavljeni su u tabeli III.

U Osnovnim državnim tužilaštvima u Kolašinu, Pljevljima, Beranama, Bijelom Polju, Plavu i Rožajama u periodu od 1.1.2013. do kraja 2017. godine nije bilo podnešenih krivičnih prijava niti optuženja zbog k.d. Zlostavljanje, Mučenje, Iznudivanje iskaza, Nasilničko ponašanje, Teška i laka tjelesna povreda.

2.	Nikšić	8.4.2015. 20.7.2015.	Kt. br. 134/15	/	Predmet je formiran protiv D. S. i L. R. policijskih službenika, zbog k.d. zlostavljanje jer su u dvorištu Gimnazije „Stojan Cerović“ zlostavljali učenike S. F. B. N. i K. S. i nanijeli im lake tjelesne povrede. Okrivljeni D. S. je prišao grupi učenika koja se okupila u dvorištu škole i negodovala zbog privođenja S. S. pa je oštećenom S. F. uputio riječi „Šta glumiš tu mangupe“, uhvatio ga za desnu ruku u predjelu ramena i počupao ga tako da mu je iscijepao rukav jakne, a zatim ga donjim dijelom dlana udario u predjelu glave iza desnog uva, a okrivljeni L. R. oštećenog B. N. koji je negodovao zbog privođenja S. F. i K. N. udario šamarom u predjelu lica, a zatim ga zajedno sa kolegama oborio na zemlju i koljenom pritiskao u predjelu grudni i još jednom ošamario, te oštećenog K. S. koji je prišao policajcima i negodovao zbog udaranja B. N. iz polučučućeg položaja udario šamarom u predjelu lica, a zatim ustao i još dva puta šamarom u predjelu lica oštećenog K. S. te dok ga vodio do službenog vozila koljenom ga udario u predjelu lijevog kuka, a nakon što su oštećeni privedeni u stanicu policije okrivljeni D. S. im je upućivao riječi „Vidi kakvi ste, tek ćemo da vas bijemo, ima da bježite što metara kad vidite policiju“. Krivični postupak je u toku. Oštećeni nemaju advokata.
3.	Podgorica	14.1.2015. 7.12.2015.	Kt. br. 670/15	/	Predmet je formiran protiv 10 službenika ZIKS-a (B.N, B.D, P.R, R.B, I.V, M.R, V.D, P.B. i D.K.) , zbog mučenja deset osuđenika posle incidenta 14.1.2015, kada su osuđenici napali stražare. Na teret im se stavlja k.d. mučenje u vezi sa krivičnim djelom teška tjelesna povreda. Krivični postupak je u toku, očekuje se prvostepena presuda.
4.	Podgorica	24.10.2015. 24.12.2015.	Kt. br. 1126/15	/	Predmet je formiran protiv G. Z. i B. G. službenika UP - pripadnika SAJ, zbog brutalnog prebijanja M. tokom protesta u oktobru 2015. Optuženima se na teret stavlja k.d. mučenje u sticaju sa k.d. teška tjelesna povreda i oštećenje i uništenje tuđe stvari. MUP je u dopisu od 30.1.2018. obavijestilo HRA da je okrivljenima rješenjem ovog ministarstva ograničeno vršenje službene dužnosti do okončanja krivičnog postupka. Na ta rješenja uložene su tužbe Upravnom sudu, koje su odbijene kao neosnovane. Protiv okrivljenih pokrenut je disciplinski postupak i prekinut zaključkom 02/2 broj 151-21/2016 od 6.3.2017. godine, do pravosnažnosti krivičnog postupka. Krivični postupak je u toku. Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Podgorici okrivljeni G. Z. i B. G. osuđeni su kaznom zatvora u trajanju od po godinu i pet mjeseci zbog k.d. mučenje i teška tjelesna povreda. Okrivljeni su oslobođeni od optužbe za k.d. oštećenje i uništenje tuđe stvari. Advokat okrivljenih, Z. B, najavio je da će protiv ovakve odluke uložiti žalbu.

5.	Kotor	11.2.2014. 1.12.2015.	Kt. br. 845/14	K 51/15/15 od 7.12.2016. okrivljeni oslobođen optužbe	Predmet je formiran protiv L. B. službenika UP OB Kotor, zbog k.d. iznuđivanje iskaza (krivična prijava je bila podnijeta zbog krivičnog djela mučenja). L. B. je u vršenju službe upotrijebio silu i prijetnju u namjeri da iznuđi priznanje od oštećenog B. V. na način što ga je nakon privođenja u stanicu policije uveo u kancelariju, tražio priznanje da je učestvovao u nekim krađama, a nakon što je oštećeni to negirao, udario ga pesnicom u leđa i odveo u drugu kancelariju prijeteci da će sve priznati i da će ga on to natjerati, te kada je oštećeni negirao izvršenje djela isti ga udario šakama po glavi u predjelu tiemena, a potom donio veliki šraficer, naredio oštećenom da legne i nakon što je savio noge u koljenima udario ga po stopalima i koljenima drškom od šraficera i dalje tražeći priznanje; povremeno ustajao ne dozvoljavajući oštećenom da se dignu, vrijeđao ga i psovao, da mu je u njegovom prisustvu jedno NN lice zadalo povrede, pa potom okrivljeni i to NN lice takođe ga udarali u predjelu glave, od čega je oštećeni zadobio lake tjelesne povrede u vidu otoka i oguljotine u predjelu lijeve pazušne jame. Ovo tužilaštvo je 19.5.2017. izjavilo žalbu protiv prvostepene presude, koja žalba je riješenjem Kž. 562/17 od 21.6.2017. usvojena i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje, koje suđenje je u toku. MUP u rješenju od 9.2.2018. godine navodi da ne posjeduju podatke o disciplinskoj odgovornosti imenovanog policijskog službenika.
6.	Kotor	6.6.2016. 29.12.2016.	Kt. br. 259/16	/	Predmet je formiran protiv N. M. i L. V. službenika UP OB Kotor, zbog k.d. zlostavljanje i teška tjelesna povreda, a povodom događaja koji se odigrao 6.6.2016. godine oko 02:00h, kada su službena lica, u vršenju službe, prilikom privođenja oštećenog B. B. zlostavljali zadavši mu udarce rukama i nogama u predjelu usta, a pošto su ga sustigli, jer se dao u bjekstvo nakon što je odbio alkotest, a kasnije tokom vožnje do Doma zdravlja, okrivljeni N. M. ga vrijeđao upućujući mu riječi „p... smradu, smeće, nikada nećeš biti čovjek“, kojom prilikom je oštećeni zadobio tešku tjelesnu povredu u vidu preloma tri gornja sjekutića. MUP u rješenju od 12.2.2018. navodi da je pokrenut disciplinski postupak zaključkom 02/2 broj 151/17-1487 od 16.12.2017. protiv N. M. koji je u toku. U istom rješenju se navodi da za okrivljenog L. V. ne posjeduju podatke o disciplinskoj odgovornosti. Krivični postupak je u toku.
7.	Podgorica	15.1.2015. 29.6.2017.	Kt. br. 738/17	/	Predmet je formiran protiv L. Č. i D. B. službenika ZIKS-a, zbog k.d. mučenje. Naime, povodom događaja od 14. i 15. januara 2015. godine, koji se desio u okviru KP Doma - ZIKS-a Spuž, u ovom tužilaštvu, dana 15.1.2015. formiran je predmet poslovne oznake Ktr. br. 48/15. U fazi izviđaja, prikupljeni su dokazi koji su ukazivali da su dva službenika ZIKS-a izvršila k.d. mučenje i protiv njih je podignuta optužnica Kt. br. 738/17. U navedenom predmetu „Ktr.“ oznake i dalje se prikupljaju dokazi, u cilju otkrivanja identiteta svih lica koja su učestvovala u predmetnom događaju. Krivični postupak je u toku. Početkom februara 2018. godine donijeta je prvostepena presuda kojom su službenici oglešani krivim i izrečena im je kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci.

8.	Nikišić	14.3.2017. 2.6.2017.	Kt. br. 74/17 /	Predmet je formiran protiv V. D. i G. A. policijskih službenika, zbog k.d. zlostavljanje. V. D. je maloljetnog R. Ž. izvukao sa mjesta vozača motornog vozila, koje je bilo zaustavljeno u mjestu Budoš radi saobraćajne kontrole, i to tako što ga je rukama uhvatio u predjelu slabinske regije, izvukao ga iz vozila, a zatim mu naredio da raširi noge i da stavi ruke na krov od vozila, što je maloljetnik i poslušao, nakon čega ga je V. D. nogom obuvom u kožnu čizmu a tvrdim donom više puta udario u predjelu njegovih nogu, a zatim ga vrhovima otvorenih dlanova udario više puta u predjelu slabinske regije, te otvorenim dlanom u predjelu vrata-potiljka, a zatim ga je ponovo nekoliko puta udario nogom u zglob lijeve noge. S druge strane, okrivljeni G. A. je iz automobila izveo oštećenog D. i to tako što ga je rukama uhvatio za slabinsku regiju sa obje strane, a zatim ga prislonio uz vozilo i rekao mu da izvadi stvari iz džepova, što je oštećeni poslušao i lične stvari odložio na krov vozila, nakon čega ga je G. A. jednom rukom uhvatio za desnu mišku, a drugom rukom za slabinski predio ispod lijevog pazuha i okrenuo ga put vozila, a zatim ga nogom obuvom u kožnu čizmu sa tvrdim donom udario nalaznično u zglob lijeve i desne noge kako bi raširio njegove noge, nakon čega ga je nogom udario i u predjelu butine lijeve noge. Krivični postupak je u toku.
9.	Kotor	9.4.2016. 3.7.2017.	Kt. br. 207/16 /	Predmet je formiran protiv B. V. službenika UP OB Kotor, zbog k.d. zlostavljanje. Događaj se odigrao 9.4.2016. godine, oko 23h, u Odjeljenju bezbjednosti, kada je B. V. zlostavljao oštećenog M. R. i postupao prema njemu na način kojim se vrijeda ljudsko dostojanstvo, na način što je u toku verbalne rasprave sa oštećenim, vrijeđao ga govoreći mu riječi „i.... ti majku, đubre jedno, ološu, ti ćeš protiv mene da podneseš prijavu“ i pljunuo ga, a nakon toga mu prišao i čupao ga za uvo, te je oštećeni zadobio laku tjelesnu povredu u vidu krvnog podliva kože u predjelu lijeve usne školjke. Krivični postupak je u toku. MUP u rješenju od 9.2.2018. godine navodi da ne posjeduju podatke o disciplinskoj odgovornosti imenovanog policijskog službenika.
10.	Podgorica	27.3.2017. 21.8.2017.	Kt. br. 855/17 /	Po krivičnoj prijavi od 27.3.2017, istog dana, formiran je predmet Kt. br. 855/17 protiv Đ. Ž. i K. Ž. službenika ZIKS-a, zbog k.d. zlostavljanje izvršenog na štetu jednog osuđenika. Nakon sprovedenog izviđaja ovo tužilaštvo je podnijelo optužni predlog protiv gore navedenih lica. .Dana 16.3.2018. godine sudija Osnovnog suda u Danilovgradu, S. K, izrekla je je prvostepenu presudu kojom su službenici osuđeni na uslovne kazne zatvora (od po 4 mjeseca na 2 godine).
11.	Nikišić	20.7.2017. 3.11.2017.	Kt. br. 286/17 /	Predmet je formiran protiv Đ. Č. i V. K. policijskih službenika, zbog k.d. zlostavljanje i k.d. laka tjelesna povreda nad građaninom Ž. Ž, nakon lišavanja slobode zbog nepostupanja po njihovoj naredbi da kamion marke FAP parkira ispred servisa koji se nalazio u blizini. Krivični postupak je u toku.

12.	Bar	18.8.2017. 5.12.2017.	Kt. br. 344/17 ²	/	Predmet je formiran protiv A. Đ, službenika UP CB Bar, zbog k.d. zlostavljanje, jer je kao službeno lice u vršenju službene radnje zlostavljao oštećenog B. M. tako što je prilikom kontrole zbog narušavanja javnog reda i mira prišao oštećenom B. M. uhvatio ga za ruku, pitao ga šta se desilo, na šta mu je oštećeni odgovorio: „Šta je bilo Indijanci?“, nakon čega je A. Đ. izvadio pendrek i zadao nekoliko udaraca oštećenom nanoseći mu lake tjelesne povrede. Oštećeni B. M. u ovom predmetu, prema podacima iz spisa predmeta, nije imao branioca. MUP je u dopisu od 30.1.2018. obavijestilo HRA da je disciplinski postupak, a samim tim i postupak privremenog ograničavanja vršenja dužnosti protiv A. Đ. u toku. Krivični postupak je u toku.
13.	Kotor	Mart 2016. 20.12.2017.	/	/	Predmet je formiran protiv glavnog medicinskog tehničara u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Kotoru, D. P. a nakon što je Ombudsman utvrdio da je zlostavljao šest pacijenata na način što ih je udarao i šamarao jer su oprljali svježe okrećeni zid. U medijima se navodi da je tehničar D. P. dobio otkaz bez pokretanja disciplinskog postupka. Predmet je u fazi izviđaja.

2 Napomena: Osnovno državno tužilaštvo u Baru je dana 23.8.2017. godine formiralo predmet s poslovom oznakom Ktr. br. 244/17, da bi dana 12.9.2017. godine predmet bio preveden u KT upisnik pod poslovnom oznakom Kt. br. 344/17.

TABELA III: NEPROCESUIRANI PREDMETI NEIDENTIFIKOVANIH IZVRŠILACA

Br.	PREDMET	GODINA	OPIS SLUČAJA	STATUS PREDMETA
1.	Prebijanje pok. A.P. u policijskim prostorijama	2008	Od 31.10.2008. od 19h do 2.11.2008. do 7h, u prostorijama za zadržavanje UP u Podgorici (tzv. "Betonjerka") službenici UP, Ekspoziture za dežurstvo na poslovima obezbjeđenja zadržanih lica, stvaranjem uslova i otklanjanjem prepreka, pomogli su neidentifikovanim službenicima UP u zlostavljanju oštećenog A. P. kome je tom prilikom nanijeta teška tjelesna povreda (26 krvnih podliva), zaključak je pravosnažnih presuda kojima su osuđena trojica policajaca za zlostavljanje putem pomaganja, dok su dvojica oslobođena iste optužbe (K. br. 1172/2009 od 8.6.2010; K 638/2010 od 6.2.2013. i K 551/2013 od 23.6.2014. Kž. br. 2387/2010 od 23.12.2010. Kž. br. 666/2013 od 29.5.2013. i Kž. 1232/2014 od 23.6.2014.)	Postupanje nadležnog Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici u izvidaju, tj. odustanak od insistiranja na identifikaciji policijskih službenika kojima je omogućeno da uđu u policijske prostorije i zlostavljaju A.P. kritikovao je Evropski komitet za sprječavanje mučenja (CPT) u izvješću o posjeti Crnoj Gori 2013. godine (https://rm.coe.int/1680697756 , tač. 20, 21).
2.	Prebijanje navijača na košarkaškoj utakmici KK "Budućnost" i "Partizan"	2012	Na košarkaškoj utakmici "Budućnost" - "Partizan" u Sportskom centru "Morača" u Podgorici od 22.10.2012. došlo je do sukoba navijača dva tima, koji su upadom na teren odložili početak utakmice. Pripadnici UP reagovali su tako što su primorali navijače da napuste halu. Na video zapisu koji je nastao prilikom intervencije i koji je objavljen na portalu Vijesti vidi se kako više pripadnika policije zadaje udarce navijaču, koga su opkolili sa svih strana, a koji, očigledno, nije u prilici da pruži otpor i ne predstavlja opasnost koju bi bilo neophodno sprječavati na takav način, kako jedan policajac palicom zadaje dva udarca opkoljenom navijaču koji leži na zemlji, a koji takođe ne izgleda kao da pruža bilo kakav otpor, kako više pripadnika policije opkoljava jednog navijača i zadaje mu udarce i kako policajac udara jednu navijačicu. Pripadnici MUP-a, po završetku utakmice, su nastavili sa sukobima na ulici. Mediji su izvijestili da je u neredima povrijeđeno više lica.	HRA je o navedenom detaljno informisala ministra unutrašnjih poslova, I. B, i uputila MUP-u zahtjev za pristup informacijama kojim je tražena informacija u pogledu preduzetih mjera u cilju utvrđivanja odgovornosti za postupanje pripadnika MUP-a tom prilikom kao i u vezi sa preduzetim mjerama u vezi sa navodima D. D. o prebijanju L. D. Međutim, Ministarstvo je odbilo HRA pristup ovim informacijama uz obrazloženje da Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije preduzima mjere u postupku kontrole postupanja policijskih službenika tom prilikom, te da će blagovremeno obavijestiti ministra unutrašnjih poslova o utvrđenom činjeničnom stanju i preduzetim mjerama. U međuvremenu, šest navijača je u novembru 2012. godine osuđeno na zatvorsku kaznu zbog izazivanja nereda na utakmici.
			D. D. je 25.10.2012. podnio krivičnu prijavu protiv nepoznatih pripadnika policije zbog prebijanja njegovog maloljetnog sina na ulici, van zgrade SC "Morača", nakon završetka utakmice. O zadobijenim povredama sačinjen je i prijavi priložen i medicinski nalaz. U trenutku prebijanja, kao ni prije, a ni kasnije, L. D. je tvrdio da policiji nije pružao bilo kakav otpor.	U odgovoru ministra unutrašnjih poslova, R. K. Akciji za ljudska prava, navodi se da su sprovedeni postupci unutrašnje kontrole i da u slučaju postupanja službenika Uprave policije, prilikom obezbjeđivanja košarkaške utakmice, sve utvrđene činjenice i okolnosti upućuju na zaključak o postojanju hijerarhijske odgovornosti stariješine. Posebne jedinice policije Ž. P. koji je rukovodio obezbjeđenjem, i da je predmet upućen Etičkom odboru Uprave policije, radi ispitivanja etičnosti ovog policijskog službenika, u cilju pokretanja disciplinskog postupka. Većano za slučaj maloljetnog L.D. navodi se da je predmet upućen Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici na dalji postupak i ocjenu postojanja elemenata krivične odgovornosti, imajući u vidu da Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije nije moglo utvrditi činjenice koje bi nesporno ukazivale na konkretnu odgovornost nekog od policijskih službenika.

		U odgovoru koje je Odjeljenje za Unutrašnju kontrolu MUP-a, povodom istog događaja dalo na pitanja novinarki ND Vijesti J. J. naveđeno je i to da je konstatovano da su pojedini službenici PJ prilikom sprovođenja naloga za pražnjenje tribina sa navijačkim grupama, u nekoliko slučajeva na nezakonit način upotrijebili palicu kao sredstvo prinude, prema pojedinim navijačima, ali da nije bilo moguće utvrditi identitet ovih policijskih službenika, jer su nosili zaštitnu opremu, a u izjavama koje su davali u postupku niko od njih ne navodi da je upotrebljavao palicu. Takođe, u odgovoru se navodi da ni starijše PJ, koji su rukovodili obezbjeđenjem, u izjavama naznačenim u postupku unutrašnje kontrole nijesu naznačili koji su policijski službenici nezakonito upotrebljavali palicu kao sredstvo prinude, iako se na snimku vidi da su ih u pojedinim slučajevima pokušali spriječiti u prekomjernoj upotrebi tog sredstva prinude. Savjet za građansku kontrolu rada policije je ocijenio da su policijski službenici na toj utakmici prekomjerno i nezakonito primijenili sredstva prinude, palicu i fizičku snagu, i tako prekoracili službena ovlaštenja u odnosu na navijače, koji u tom trenutku nisu pružali bilo kakav otpor. Savjet za građansku kontrolu rada policije je utvrdio da su službenici policije nesrazmjerno primjenjivali silu i prekoracili ovlaštenja prilikom intervencije na ovoj košarkaškoj utakmici. HRA se obratila VDT-u zahtjevom za pristup i dostavljanje informacija o radnjama koje je nadležno državno tužilaštvo preduzelo u konkretnom slučaju. VDT je navedeni zahtjev prosljedio ODT-u u Podgorici, kao nadležnom, koje je 5.2.2013. obavijestilo da su u tom tužilaštvu „formirani spisi predmeta povodom označenog događaja, te da se prikupljaju podaci i obavještenja u cilju donošenja zakonite odluke“. U septembru 2014. godine ODT je obavijestilo da je, na osnovu prijave HRA protiv policajaca zbog prekomjerne upotrebe sile prema navijačima, sprovelo uvidaj, ali da nije našlo da postoji osnov za pokretanje krivičnog postupka. Tužilaštvo je pozvalo HRA da, ako to želi, protiv određenog lica za određeno krivično djelo podnese krivičnu prijavu, uz valjane dokaze. HRA je zatim od VDT-a zatražila da preispita ovakvu odluku i uopšte pristup državnog tužilaštva procesuiranju torture u Crnoj Gori. Posebno je zabrinjavajuće to što je ODT-u bilo potrebno gotovo dvije godine da pregleda snimak i utvrdi da u konkretnom slučaju nema osnova za krivično gonjenje bilo kog lica.
	Izvor: Izvještaj „Procesuiranje mučenja i zlostavljanja u Crnoj Gori“, Izvještaj monitoring tima nevladinih organizacija Akcija za ljudska prava, Centar za antidiskriminaciju „Ekvita“, Centar za građansko obrazovanje, Sigurna ženska kuća, Podgorica, 2013, str. 40, dostupno na: http://www.hracion.org/2013/03/10/izvjestaj-procesuiranje-mucenja-i-zlostavljanja-u-crnoj-gori/ Izvještaj „Policija i ljudska prava: Građanska kontrola rada policije u praksi“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2014, str. 124, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/publikacija%202009%202010%202012%202013g.pdf	

3.	R. B. iz Nikšića	2013	U listu Vijesti, 17.5.2013, objavljen je članak "Čitava interventna me tukla šakama i nogama", u kojem se navodi da je građanin R. B. podnio krivičnu prijavu jer je u centru Nikšića prebijen od strane četvorice policijskih službenika u civilu, da su mu nanijete povrede po tijelu i glavi, i u prilog tome objavljena fotografija. U tekstu je naveden i stav Uprave policije da je R. B. prvi vrijedao i napao policajce pa su protiv njega podnijeli krivičnu prijavu za napad na policijskog službenika. Izvor: Izviščaj „Policija i ljudska prava: Građanska kontrola rada policije u praksi“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2014, str. 175, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/publikacija%202009%202010%202012%202013g.pdf http://www.vijesti.me/tv/ko-je-koga-provocirao-policija-pretukla-bojovica-129109 http://www.vijesti.me/vijesti/bojovic-citava-interventna-me-tukla-sakama-i-nogama-129114	Uprava policije je obavijestila Savjet za građansku kontrolu rada policije da su policijski službenici upotrebom fizičke snage savladali otpor imenovanog građanina zahvatom poluge na lijevoj i desnoj ruci, pa je zadobio laku tjelesnu povredu, te da je o događaju obaviješten ODT u Nikšiću, koji se izjasnio da se u radnjama R. B. stiču bitni elementi k.d. napad na službeno lice. Savjet za građansku kontrolu rada policije je ocijenio da je tokom privođenja građanina R. B. došlo do nesrazmjerne primjene sredstava prinude od strane policijskih službenika i povrede odredbe člana 268 Pravilnika o načinu obavljanja određenih policijskih poslova i primjeni ovlaštenja u obavljanju tih poslova i člana 9. Kodeksa policijske etike. U rješenju TUSPI br. 10/18 od 8.2.2018. godine, ODT je obavijestilo HRA da je formiralo predmet i podiglo optužni predlog poslovne oznake Kt. br. 219/13. U tom predmetu Osnovni sud u Nikšiću je donio presudu poslovne oznake K. br. 368/13 kojom je R. B. oglašen krivim za k.d. napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti, dok su okrivljeni policajci J. N. M. N. V. M. i M. D. oslobođeni od optužbe da su zlostavljali R. B. ODT je na ovu presudu izjavilo žalbu koja je odbijena (vidi str. 79).
4.	M. K. iz Danilovgrada	2014	U avgustu 2014. godine mediji su objavili vijest o smrti M. K. prenoseći navode porodice koja je tvrdila da je podlegao povredama zadobijenim od batinjanja u ZIKS-u. Istog dana, mediji su preneli i saopštenje ZIKS u kojem navode da je M. K. preminuo u KCCG od posljedica akutnog oboljenja, a da dokumentacija isključuje mogućnost da je umro usljed bilo kakve traumatske povrede. Dodaju da postoji kompletna dokumentacija o uzroku njegove smrti. Izvor: http://kodex.me/clanak/62867/preminuo-osudenik-porodica-tvrdi-da-je-bio-zrtva-nasilja-u-ziks-u http://www.vijesti.me/vijesti/ziks-kovacevic-umro-od-akutnog-oboljenja-ne-od-batinjanja-791114	HRA je 18.12.2018. godine uputila Zahtjev za slobodan pristup informacijama ZIKS-u tražeći informaciju o uzroku smrti, kao i da li je ODT u Podgorici pokrenulo postupak u vezi sa njegovom smrću i da li je u okviru ZIKS-a vođen disciplinski postupak protiv bilo kog službenika u odnosu na ovaj slučaj. Dodatno je tražena i dokumentacija o uzroku smrti. ZIKS je rješenjem Z-SPI br. 1/18 od 31.1.2018. odbilo HRA Zahtjev u dijelu dostavljanja informacija o smrti M. K. obrazlažući da je „izvršen test štetnosti objelodanjivanja ovog djela informacija i utvrdilo da bi se njihovim objelodanjivanjem ugrozila privatnost lica“. U istom rješenju, ZIKS je obavijestio HRA da povodom smrti zatvorenika nije pokrenut niti vođen disciplinski postupak protiv bilo kog službenika ZIKS-a. U nastavku rješenja se navodi da ZIKS ne posjeduje informaciju da li je Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici pokrenulo postupak u vezi sa smrću M. K. te je s toga HRA Zahtjev za slobodan pristup informacijama uputila i ODT-u u Podgorici koji u rješenju TUSPI br. 14/18 ODT navode da predmet nije formiran.

5.	N. M. (27) iz Kolašina	2014	Dnevni list Vijesti je 22.8.2014. godine objavio članak „Policajci me vezali za stolicu, pa pendrečili“. U članku se navodi da je N. M. brutalno pretučen u prostorijama kolašinske policije. N. M. je kazao da su ga dva policajca tukla pendrecima i pesnicama po glavi i tijelu, dok je bio vezan liscima na stolici. Od tih udara zadobio je brojne povrede, nakon čega je dobio uput za liječenje u Kliničkom centru Crne Gore. N. M. je kazao da postoje dvije službene zabilješke o stanju povreda koje je zadobio - prva prilikom dolaska u zgradu policije i druga, napisana sutradan, dok su ga policajci vodili kod sudije za prekršaje. Iz Uprave policije su negirali te optužbe, uz tvrdnje da je N. M. bio povrijeđen prije nego je priveden i da je tada napao policajce. Izvor: Izvištaj „Policija i primjedbe javnosti: Problemi, praksa i perspektive“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2016, str. 87, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/POLICIJA%20PROBLEMI%20PRAKSA%20I%20PERSPEKTIVE-www.pdf http://www.vijesti.me/vijesti/kolasinac-tvrdi-da-je-prezivio-torturu-policajci-me-vezali-za-stolicu-pa-pendrecili-792006	U ovom slučaju je Savjet za građansku kontrolu rada policije utvrdio da je policijski službenik M. B. prekoracio službenu ovlaštenja prema građaninu N. M. tako što ga više puta udario palicom u predjelu glave i tijela, i kasnije ponovo, po dovođenju u službene prostorije, u predjelu glave. Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije je utvrdilo da su policijski službenici M. B. i D. P. iz Stаницe policije Odjeljenja bezbjednosti Kolašin, prekoracili službena ovlaštenja, pa je protiv njih sproveden i disciplinski postupak i oni su kažnjeni novčanom kaznom (smanjenjem plate). Advokatica oštećenog G. V. obavijestila je HRA da je odlukom Osnovnog suda u Kolašinu N. M. ograđen krivim za djelo Sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje. Advokatica je na ovu odluku uložila žalbu Višem sudu u Bijelom Polju koji je donio presudu Kž. br. 41/16 od 23.2.2016. godine kojom je odbijena žalba i potvrđena presuda OS u Kolašinu. Nadalje, advokatica G. V. je podnijela ustavnu žalbu dana 28.4.2016. S druge strane, N. M. je podnio krivičnu prijavu protiv policijskih službenika D. P. i M. B. pred Osnovnim državnim tužiocem u Kolašinu dana 28.8.2014. godine. Rješenjem ODT Kolašin Kt. br. 105/14 od 4.12.2014. godine, odbačena je krivična prijava i isti je upućen da u zakonskom roku podnese privatnu krivičnu tužbu, što je i učinio. Naime, 29.12.2014. godine privatni tužilac je Osnovnom sudu u Kolašinu podnio privatnu krivičnu tužbu. Rješenjem Osnovnog suda u Kolašinu Kbr144/14 od 16.02.2015. godine sud je odbacio privatnu krivičnu tužbu. Nakon podnesene žalbe na to rješenje, Viši sud u Bijelom Polju je donio rješenje Kž.br. 159/15 od 06.02.2015. godine kojim je uvažio žalbu privatnog tužioca i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak i odlučivanje. Zatim je Osnovni sud u Kolašinu donio rješenje Kbr16/15-14 od 22.04.2015. godine kojim je odbio privatnu krivičnu tužbu jer nema dovoljno dokaza da su okrivljeni osnovano sumnjivi za djelo koje je predmet privatne tužbe. Na ovo rješenje je privatni tužilac, takođe izjavio žalbu, a koju žalbu je Viši sud u Bijelom Polju usvojio svojim rješenjem Kž.br.287/15 od 02.06.2015. godine i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak i odlučivanje. Krivični postupak protiv okrivljenih je obustavljen, a sudskom odlukom K. br. 32/15-14 potvrđena je odluka tužioca.
----	------------------------	------	---	--

6.	M. M. iz Nikšića	2014	Građanin M. M. obratio se pritužbom Savjetu za građansku kontrolu rada policije povodom slučaja lišenja slobode šest osoba od strane službenika policije CB Nikšić, i organizovanja press konferencije ovim povodom, a u vezi napada na novinariku dnevne novine Dan gospođu L. N. Građanin M. M. u obraćanju Savjetu navodi da je njegov sin, V. M, u punoj sudnici skinuo majicu kada su se jasno mogle vidjeti modrice i povrede po tijelu koje je, kako se navodi, zadobio od batina, pritisa i uciena od strane inspektora jer je bio primoran da potpiše unaprijed sastavljenu izjavu o napadu na ovu uglednu novinariku. Tom prilikom, građanin V. M. je naveo imena policijskih inspektora koji su ga, kako je naveo, zlostavljali, pozivali i odvodili. Izvor: Izvjestaj „Policija i primjedbe javnosti: Problemi, praksa i perspektive“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2016., str. 40, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/POLICIJA%20PROBLEMI%20PRAKSA%20I%20PERSPEKTIVE-www.pdf http://www.vijesti.me/vijesti/okrivljeni-za-prebijanje-novinarke-dana-poceo-strajk-gladu-799260	Savjet je zatražio izjašnjenje od direktora UP. UP u odgovoru na inicijalni dopis informisala je Savjet da su tokom tromjesečne policijske istrage službenici CB Nikšić identifikovali nalagodačca predmetnog krivičnog djela kao i izvršioca i pomagače, i u saradnji sa ODT u Nikšiću prikupili dokaze koji potkrepljuju osnovanost sumnje da su izvršili navedeno krivično djelo. S tim u vezi, ODT-u u Nikšiću, dana 28. marta 2014, podnijeta je krivična prijava protiv lica: Ž. M. M. G. V. Đ. Z. A. N. B. i V. M. svi iz Nikšića, zbog postojanja osnovane sumnje da su na štetu novinarke dnevnog lista Dan, počinili k.d. nasilničko ponašanje. Od strane ODT-a u Nikšiću protiv navedenih lica podignuta je optužnica. Viši sud u Podgorici u junu 2015. godine potvrdio je presudu kojom su navedena lica Ž. M. M. G. V. Đ. Z. A. i V. M. osuđeni na ukupno 61 mjesec zatvora. Ovom prilikom Viši sud je potvrdio oslobađajuću presudu šestom optuženom u ovom predmetu N.B. S druge strane, tokom krivičnog postupka za navedeno krivično djelo, V. M. je protiv policijskih službenika CB Nikšić, M. Ž. (načelnika Stanice kriminalističke policije) i V. K. (inspektora) podnio krivičnu prijavu zbog k.d. zloupotreba službenog položaja, kao i protiv policijskog službenika D. P. zbog k.d. mučenja. U odgovoru UP takođe se navodi da su u toku izvidajnog postupka po navedenoj prijavi, od strane zamjenika ODT-a u Nikšiću, prikupljena obavještenja od policijskih službenika navedenih u prijavi, kao i pribavljeni drugi neophodni dokazi, nakon čega je krivična prijava odbačena kao neosnovana. S tim u vezi, građanin V. M. je ministru unutrašnjih poslova podnio predstavku u kojoj je naveo da je predmetno krivično djelo priznao pod prinudom, tj. da ga je više maskiranih policijskih službenika fizički i psihički zlostavljalo, sa ciljem iznude priznanja. U kontekstu optužbe iznijete u predstavi službenici Odjeljenja za unutrašnju kontrolu uzeli su pisane izjave od policijskih službenika koji su imenovani u predstavi. Savjet nije mogao, van razumne sumnje, naći da je pritužba građanina V. M. odnosno M. M. osnovana.
----	------------------	------	--	--

7.	Bračni par Ž. iz Bara	Mediji su izvjestili da su službenici SAJ i CB Bar greškom upali u kuću bračnog para i brutalno ih prebili. Advokat građana Ž. S. i Ž. R. iz Bara, podnio je krivičnu prijavu i prijavu Odjelenju za unutrašnju kontrolu policije zbog povrede službene dužnosti od strane NN policijskih službenika SAJ, koji su dana 31.07.2014, oko 05:30h, u Baru, neovlašćeno – bez naloga za pretres i suprotno odredbama ZKP, ušli u stan Ž. S. i Ž. R. naoružani kratkim automatskim naoružanjem i tom prilikom zlostavljali imenovane tako što su, prilikom ulaska, Ž. R. udarili nogom u predjelu vrata od čega je zadobio tjelesne povrede, dok je Ž. S. doživjela psihičku traumu. U pritužbi – prijavi je navedeno da su policijski službenici, nakon konsultacija sa pretpostavljenima, napustili stan uz pokušaj da se izvine i kasnije slanje izaslanika da se ne pokreće nikakav postupak. Izvor: Izvjestaj „Policija i primjedbe javnosti: Problemi, praksa i perspektive“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2016, str. 80, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/POLICIJA%20PROBLEMI%20PRAKSA%20I%20PERSPEKTIVE-www.pdf http://www.vijesti.me/vijesti/barska-policija-prekoracila-ovlascenja-prema-porodici-zivanovic-831884 Izvjestaj o radu Odjelenja za unutrašnju kontrolu policije za novembar 2014. godine, Ministarstvo unutrašnjih poslova, dostupno na: http://www.mup.gov.me/biblioteka/izvjestaji?AccessibilityFontSize=150	U izvještaju o radu Odjelenja za unutrašnju kontrolu policije za decembar 2014. godine se navodi da je u sprovedenom postupku unutrašnje kontrole utvrđeno da su policijski službenici CB Bar i SAJ, prilikom izvršenja sudske naredbe za pretres stana, greškom ušli u drugi stan, uslijed čega je konstatovano postojanje elemenata disciplinske odgovornosti policijskog službenika CB Bar koji je rukovodio grupom policijskih službenika koja je izvršavala ovaj službeni zadatak, na osnovu čega je protiv nega podnijet predlog za pokretanje disciplinskog postupka, zbog teže povrede službene dužnosti iz čl. 83 st. 1 t. 13 Zakona o državnim službenicima i namještenicima (povreda radnih obaveza uslijed kojih su nastupile teže posljedice za stranke ili državni organ). Osim navedenog, Odjelenje za unutrašnju kontrolu policije je izvještaj o izvršenoj provjeri, sa spisima predmeta, uputilo i nadležnom državnom tužiocu u Baru, na dalji postupak, ocjenu i odlučivanje o postojanju elemenata krivične odgovornosti u radnjama i postupanju policijskih službenika CB Bar i SAJ, kako u pogledu postojanja krivičnopravne odgovornosti policijskih službenika za nanošenje tjelesnih povreda građaninu Ž. R, tako i u pogledu postojanja njihove krivičnopravne odgovornosti zbog neovlašćenog ulaska u stan građanina. Savjet za građansku kontrolu rada policije je informisan da je bila izvršena provjera prekoracenja policijskih ovlaštenja i da je pokrenut disciplinski postupak protiv komandira Stanice policije CB Bar Z. D. zbog teže povrede službene dužnosti iz člana 83. stav 1 tačka 13 Zakona o državnim službenicima i namještenicima. Savjet je zaključio da postupanje policije u Baru od 31. jula 2014. godine, predstavlja ozbiljan incident koji ruši kredibilitet policije i dosadašnje preduzete reformske napore i dovodi u pitanje ne samo poštovanje ljudskog dostojanstva nego i osjećaj bezbjednosti koju je policija dužna osigurati svakom pojedincu i svakoj porodici. Advokat je obavijestio HRA da je krivična prijava u ovom postupku odbačena. Bračni par je ostvario pravo na naknadu štete.
----	-----------------------	--	---

SLIJEDE SLUČAJEVI U KONTEKSTU POLITIČKIH PROTESTA IZ OKTOBRA 2015. GODINE (br. 8 – 34)

		Urednik portala IN4S, G. R. pretrpio je utri navrata udarce od strane policije za vrijeme protesta i to jednom 17.10. i u dva navrata 24.10.2015. Prvi napad policije na G. R. desio se 17.10. prije podne, u neposrednoj blizini Skupštine Crne Gore. Oštećeni je, u svojstvu novinara, prisustvovao protestima. Priveden je, zato što se oglašio o naređenje policije. Naime, pri likom ulaska u policijsko vozilo, jedan od policajaca ga udario po leđima, odnosno u predio bubrega, nakon čega je izgubio ravnotežu i udario (dva puta operisano) koljeno. Oštećeni kaže da su oba napada uslijedila zbog snimanja policije kako primjenjuje silu nad građanima. Prvi napad se odnosi na postupanje jednog od policajaca koji mu je prišao i udario ga službenom palicom u leđa. Ovom napadu svjedoče fotografije kao i nalazi ljekara.
8.	Novinar G. R.	Izvor: Izvjestaj "Procesuiranje napada na novinare u Crnoj Gori", Akcija za ljudska prava, Podgorica, 2016, str. 100, dostupno na: http://www.hraction.org/wp-content/uploads/2016/11/IZVJESTAJ-Procesuiranje_napada_na_novinare_02-11-2016.pdf Izvjestaj "Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori", Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 30, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf Izvjestaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja", Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 14, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizicki%20integritet.pdf
		Savjet za građansku kontrolu rada policije je zaključio da je došlo do neprimjerene upotrebe sile nad građaninom G. R. koji nije pružao otpor. Savjet je zatražio od UP da se objavi identitet postupajućeg policijskog službenika, kao i informaciju vezi procesuiranja njegovog postupanja i informiše javnost o tome. Zbog navedenih napada i postupanja NN lica – pripadnika UP kao službenih lica, koji su prekoracili granice službenih ovlaštenja G. R. je podnio krivičnu prijavu ODT-u, u kojoj se navodi da su "ostvareni svi bitni elementi bića krivičnog djela zloupotreba službenog položaja u produženom trajanju". Na Zahtjev za slobodan pristup informacijama HRA, ODT je povodom podnijete krivične prijave odgovorilo da je formiran predmet Ktn. br. 639/J5 protiv neidentifikovanih službenika UP i da su tim povodom preduzete određene dokazne radnje. Ipak, do kraja rada na izvještaju nije došlo do napretka u istrazi. Uprkos dokazima koje je G. R. priložio, nisu identifikovani policajci, niti je dobio odgovor na krivičnu prijavu koju je uputio. S druge strane, protiv G. R. je pokrenut postupak pred Sudom za prekršaje zbog prekršaja iz člana 12 Zakona o javnom redu i miru, Dana 26.11.2015. godine donijeto je rješenje po kome je on kriv zbog nepostupanja po naređenju policijskog službenika i izrečena mu je novčana kazna u iznosu od 200€. G. R. je u svoju odbranu kazao da nisu tačni navodi kako nije postupio po naređenju službenika UP. CB Bijelo Polje, M. Š. o zabrani kretanja i zadržavanja na mjestu, ali da je istina da se zadržao jer je htio da snimi privođenje poslanika, kao i da je postupio po naređenju kada mu je rečeno da se zaustavi, te da nije pokušavao da prođe dalje, ali da je nastavio da snima događaj putem telefona.

9.	B. V. iz Podgorice	2015	B. V. i njegovog prijatelja, M. B. (vidi slučaj 10), pretuklo je više policijskih službenika u ulici Milijana Vukova (tzv. Zlatarskoj ulici) u Podgorici 24.10.2015, oko 22:30h, posle razbijanja protesta u organizaciji političke partije Demokratski front. Ni B. V. ni M. B. nisu učestvovali u bilo kakvim izgradinama, niti su na bilo koji način pružili otpor službenicima policije, niti ih je policija uhapsila. Njima su službenici policije nanijeli tjelesne povrede koje su manifestovane obimnim hematomima u predjelu butina i rebarnog luka, kako je utvrđeno nalazima vještaka nakon izvršenih sudske medicinskih vještačenja po naredbi tužilaštva. Pored toga, službenici policije su građanina izložili nečovječnom i ponižavajućem postupanju tako što su na njega vikali, psovali ga i vrijeđali, naredili mu da bez ikakve potrebe legne na trotoar, jedan od njih mu je zgazio lice, pritiskao ga uz trotoar, drugi mu je uz lice prislonio pendrek govoreći "hćeš li da pušiš". Uprkos znatnom prisustvu policije u toj ulici, uključujući, kako se pretpostavlja, i samog šefa SAJ-a, oštećeni su tako povrijeđeni ostavljeni da leže na ulici bez ukazane pomoći. O ovom događaju postoji i video zapis, napravljen sa prozora redakcije dnevnog lista Vijesti, koji je bio i javno dostupan na internet servisu You tube. Izvor: http://www.hracion.org/wp-content/uploads/Ustavna-zalba-Branimir-Vukcevic.pdf Izvjestaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 48, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizički%20integritet.pdf Izvjestaj „Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori“, Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 37, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf	O postupanju policije u ovom slučaju izjasnili su se Ombudsman i Savjet za građansku kontrolu rada policije. Ombudsman je utvrdio da su prema B. V. i M. B. policijski službenici „neopravdano upotrijebili fizičku silu“ i „nečovječnim i ponižavajućim postupanjem povrijedili njihova ljudska prava.“ Utvrđeno je da su im „više policijskih službenika zadali udarce nogama po čitavom tijelu dok su bespomoćno ležali na trotoaru, nemoćni za bilo kakav otpor; da im nakon upotrebe fizičke sile nije pružena pomoć od strane policijskih službenika; da su podnosioci zadobili povrede u vidu obimnih hematoma u predjelu butina i rebarnog luka“. Utvrđeno je da su pripadnici policije nad njima neopravdano primijenili silu, jer „njih nisu pružali otpor, niti ih trebalo lišiti slobode, zadržati, spriječiti u samopovređivanju ili iz razloga samovoljnog udaljanja sa određenog mjesta u zakonom propisanim slučajevima, kao i odbijanja napada od sebe, drugog lica, objekta ili prostora koji se obezbjeđuje.“ Ombudsman je izjave podnositelaca žalbe „prihvatio kao moguće, uvjerljive i prihvatljive, budući da su istovjetne, međusobno se podudaraju i potkrjepljene su video snimkom dostupnim na Youtube. Osim toga, negirali su medijske navode da su udarani pendrecima, što govori u prilog istinitosti i realnosti njihovih izjava.“ U vezi sa sadržinom snimka, u Mišljenju se navodi: „Na osnovu više pregleda i analize objavljenog video materijala koji se odnosi na konkretan predmetni događaj od 24. oktobra 2015. godine, Ombudsman je zapazio da se na mjestu događaja nalazilo oko 10 policijskih službenika koji su se kretali ulicom Milijana Vukova u Podgorici; da dvije osobe leže na trotoaru ispred vrata apoteke u toj ulici; da se uočava više policijskih službenika koji se nalaze oko njih i udaraju ih nogama; da više drugih policijskih službenika nalazi istom ulicom, prilazi i šutira nogama ove dvije osobe koje leže na trotoaru; da nakon par minuta policijski službenici napuštaju mjesto događaja, odlaze niz ulicu prema trgu Republike i ostavljaju lica na trotoaru; nakon toga lica ustaju i takođe napuštaju lice mjesta; jedno od njih vidno otežano hoda, kada prestaje snimak.“ Ombudsman je zaključio da je postupanje službenika Uprave policije bilo suprotno potvrđenim međunarodnim ugovorima i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava koja garantuju čovječno postupanje i da je neprihvatljivo to što UP nije preduzela mjere i radnje u cilju identifikacije i eventualnog kažnjavanja službenih lica.
----	-----------------------	------	--	--

			Ombudsman je preporučio UP da „bez odlaganja, preduzme mjere za identifikaciju i utvrđivanje odgovornosti svih policijskih službenika, koji su dana 24. oktobra 2015. godine, prema građanima M. B. i B. V. primijenili fizičku silu“, kao i da „UP obezbijedi dosljedno poštovanje nacionalnih propisa, potvrđenih međunarodnih ugovora i opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava, koji se odnose na primjenu policijskih ovlaštenja“ i zahtijevao da mu UP u roku od 15 dana dostavi izvještaj o preduzetim radnjama i mjerama za izvršenje preporuka. Prema informacijama dobijenim od kancelarije Ombudsmana u decembru 2016. godine, UP ni godinu dana kasnije nije dostavila traženi izvještaj. Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije MUP-a upoznato je sa ovim slučajem, o kome se razgovaralo i na skupu u Skupštini Crne Gore 3.12.2015. godine u prisustvu načelnika Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije D. S. Iako je najavljeno da će se Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije baviti slučajem po službenoj dužnosti i objaviti zaključke na internet stranici MUP-a, 30.1.2018. MUP je obavijestilo HRA da „Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije nije sprovodilo postupke provjere povodom ovog slučaja od 24. oktobra 2015, jer povodom istih unutrašnjoj kontroli nijesu dostavljene pritužbe građana“. B. V. je događaj prijavio policiji 30.10.2015, saslušan je u ODT-u tek 3.12.2015. godine. ODT u Podgorici je formiralo predmet poslovne oznake Ktn. br. 656/15. Do kraja rada na ovom izvještaju, policajci koji su izvršili krivična djela prema B. V. i M. B. nijesu identifikovani, slučaj se još uvijek nalazi u predistražnoj fazi. Tea Gorjanc Prelević, izvršna direktorica HRA, je u ime B. V. podnijela ustavnu žalbu dana 12.1.2017. Ustavni sud je 21. juna 2017. godine usvojio ustavnu žalbu i konstatovao da tortura u ovom slučaju nije dovoljno istražena.
10.	M. B. iz Podgorice	2015	M. B. i njegovog prijatelja, B. V. (vidi slučaj 9), pretuklo je više policijskih službenika u ulici Milijana Vukova (tzv. Zlatarskoj ulici) u Podgorici 24.10.2015, oko 22:30h, posle razbijanja protesta u organizaciji političke koalicije Demokratski front. Vidjeti gore, slučaj 9.

11.	M. M. iz Podgorice	M. M. pretuklo je više policijskih službenika u ulici Jovana Tomaševića u Podgorici 24.10.2015, oko 23:00h, poslije razbijanja protesta u organizaciji političke koalicije Demokratski front. M. M. nije učestvovao u bilo kakvim izgradima, nije na bilo koji način pružao otpor službenicima policije, niti ga je policija uhapsila, niti je protiv njega pokrenut krivični postupak. M. M. se te noći nalazio u restoranu „Maša Pub“ u neposrednoj blizini hotela „Premijer“, zajedno sa dva prijatelja, M. K. i R. V. Napustili su taj lokal negdje oko 23:00h i vozilom M. M. marke Mercedes, koje je bilo parkirano u podzemnoj garaži Hotela „Premijer“, krenuli u pravcu Bulevara Svetog Petra Cetinjskog. M. M. je u blizini restorana „Maša pub“ upozoren od jednog policijskog službenika da ne može da ide automobilom pravo, već je usmjeren prema ulici Svetozara Markovića. M. M. je nastavio sa vožnjom ulicom Vasa Račkovića prema Crvenom krstu, a kasnije desno ulicom Jovana Tomaševića prema zgradi stare Vlade. Na raskrsnici ispred zgrade stare Vlade je zaustavljen od crvenog land rovera, bijelog difendera i drugih mnogobrojnih automobila. Ispred njegovog automobila se našlo oko 10-15 uniformisanih policajaca, koji su bili obučeni u teget uniforme, imali su zaštitnu opremu i bili su naoružani puškama. Naredili su mu da izađe iz vozila, on je izašao prvi, a za njim su izašli i njegovi prijatelji M. K. i R. V. Naredili su im da se naslone na vozilo s raširenim nogama i podignutim rukama i tako ih zadržali oko pet minuta. Jedan policajac koji je M. M. držao za vrat, dok mu je lice bilo naslonjeno na vozilo i obje ruke podignute u vis, na pitanje, dok su ga pretresali, „o čemu se radi“, rekao je „sad ćeš da vidiš kada dođu ovi“. Nakon nekoliko minuta došli su policajci sa crnim i tamnim džipovima iz pravca ul. Vasa Račkovića i parkirali se iza njegovog vozila. Prvo vozilo je bilo džip crne boje marke „Hamer“, a iza njega je bilo još nekoliko džipova. Iz vozila marke „Hamer“ izašao je prvo jedan policajac, obučen u crnu uniformu, a policajci koji su išli iza njega izlazili su iz ostalih džipova, takođe u crnim uniformama, kakve nose pripadnici SAJ i bilo ih je oko 20-ak. Policajac koji je izašao iz vozila „Hamer“ i prvi prišao M. M. zao dao mu je nekoliko udaraca pendrekom u predjelu kosmatog dijela glave, a nakon toga su se pridružili i drugi, njih oko 20, koji su mu zadali veći broj udaraca po leđima i glavi, od kojih je pao na asfalt. Ovog prvog policajca je opisao svjedok M. K. i izjavio da bi mogao da ga prepozna. M. M. je izjavio da je moguce da je prvi policajac koji je izašao iz Hamera bio isti onaj koji je regulisao saobraćaj kod „Maše“ i koji ga je usmjerio prema ulici Svetozara Markovića. Nakon što je M. M. od težine udaraca pao, policajci u crnim uniformama su nastavili da ga udaraju nogama i pendrecima u predjelu glave i tijela, dok su to posmatrali i službenici druge posebne jedinice UP, u teget uniformama, čiji su službenici prišli i takođe ga udarali. M. M. je tako bio opkoljen sa tridesetak maskiranih policajaca, daleko brojčano i fizički nadmoćnijih, nije pružao otpor već je ležao na asfaltu u bespomoćnom položaju, rukama pokrivajući glavu sa namjerom da se zaštiti od udaraca. M. M. je saslušao osnovni državni tužilac, D. I. Đ. u prostorijama Kliničkog centra Crne Gore 26.10.2015, a njegove prijatelje, svjedoke M. K. i R. V., 29.10.2015. ODT je samoinicijativno formiralo predmet Ktn br. 638/15. Dva mjeseca posle događaja, 24.12.2015, ODT je optužilo dva policijska službenika, B. G. i Z. G., da su kao saizvršioči izvršili k.d. mučenje u slučaju sa krivičnim djelima teška tjelesna povreda i uništenje i oštećenje tuđe stvari. Oni su se sami prijavili da su primjenjivali silu prema M. M. i početkom marta osuđeni su na kaznu zatvora u trajanju od po godinu i pet mjeseci. ODT je u vezi sa ovim formiralo novi predmet poslovne oznake Kt. br. 1126/15. Pola godine kasnije, 31.05.2016, ODT je podnijelo optužni predlog protiv R. Lj, komandanta SAJ, zbog k.d. pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela, a zbog toga što nije obezbijedio identifikaciju službenika policije, pripadnika jedinice SAJ, koji su izvršili mučenje M. M. i drugih građana na ulicama Podgorice iste noći. Tužilaštvo ga je teretilo da je, iako je znao da su pripadnici SAJ-a nezakonito primjenjivali sredstva prinude prema građanima, protivno propisima dozvolio da 54 pripadnika SAJ sačinje zajednički izvještaj o upotrebi sredstava prinude prema M.M. iako su bili dužni da sačine pojedinačne izvještaje sa tačnim navođenjem radnji i razloga za preduzimanje prinude, što je potvrdio takav izvještaj sa neistinitom sadržinom i dostavio ga CB na dalje postupanje, čime je omogućio da pripadnici SAJ koji su u tri slučaja nezakonito primjenili sredstva prinude ostanu neotkriveni. Lješkovici je 24.01.2017. prvostepeno osuđen na 5 mjeseci zatvora zbog tog krivičnog djela. Prema navodima iz medija, Lješkovici je sud odbio uslovni otpust, zbog čega mu je petomjesečna kazna skraćena za trećinu. Dana 28.4.2017. godine izvršna direktorica HRA, Tea Gorjanc Prelević, podnijela je ustavnu žalbu u ime M.M. zbog nedjelotvorne istrage policijske torture. Ustavni sud je 25. jula 2017. godine donio odluku o usvajanju žalbe i naložio „ODT-u u Podgorici da preduzme druge odgovarajuće mjere i radnje, radi sprovođenja temeljne, brze i nezavisne istrage, koja treba da osigura identifikovanje i krivično gonjenje policijskih službenika UP – SAJ, za koje se osnovano sumnja da su, na štetu podnosioca, izvršili k.d. mučenje u sticaju sa k.d. teška tjelesna povreda i uništenje i oštećenje tuđe stvari.“ Naime, do kraja rada na izvještaju nisu identifikovani policijski službenici (osim dvojice na osnovu njihovog priznanja), koji su Martinovića mučili, nanijeli mu teške povrede i demolirali njegov automobil.
-----	--------------------	---

		Tom prilikom je dobio veliki broj udaraca u predjelu glave i tijela, i nanijete su mu teške tjelesne povrede. M. M. je svjedočio da su ga policajci prilikom prebijanja i psovali i to akcentom koji nije bio podgorički. Dok se nalazio oboren na asfaltu, u jednom trenutku je čuo da neko od policajaca, a misli da je to bio policajac iz grupe koja ga je zaustavila, govori: „ubiste čovjeka, ubiste čovjeka”. U tom trenutku su prestali da ga udaraju i odmakli se. Dva policajaca su ga uhvatili za ruke i vukli za ruke prema zgradi stare Vlade, prema trotoaru. Pošto je izvjesno vrijeme ležao na trotoaru, unijet je u kola kojima je odveden u Urgentni centar. Izvor: http://www.hraction.org/wp-content/uploads/Ustavna-zalba-Marti-novic-28-04-20171.pdf http://www.vijesti.me/vijesti/ljeskovica-cekaju-da-preuzme-saj-977340 Izvjешtaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja”. Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 33, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizički%20integritet.pdf Izvjешtaj “Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori”, Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 28, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf
		O postupanju policije se izjasnio Ombudsman. Ombudsman je utvrdio da su prema M.M. policijski službenici „neopravdano upotrijebili prekomjernu fizičku silu” i „nečovječnim i ponižavajućim postupanjem povrijedili njegova ljudska prava.” O postupanju policije se izjasnio i Savjet za građansku kontrolu rada policije, koji je na 55. sjednici, 26. oktobra 2015. godine, ocijenio da su postupajući policijski službenici, ovom prilikom, na iznijeti način, grubo povrijedili lično dostojanstvo ovog građanina, prekomjerno su upotrijebili silu prema građaninu koji u trenutku službenog postupanja ne pruža bilo kakav otpor. Detaljnije u publikaciji, „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja”.

12.	B. R. iz Podgorice	2015	Građanka B. R. (1943), prijavila je da je zadobila povrede koje su joj nanijeli policijski službenici. Naime, B. R. je saopštila da je krenula kući prije nereda zbog toga što više nije mogla da stoji na protestima. Kada je stigla do „T-com“ zgrade bila je sama. Htjela je da pozove taksi da ide kući. Tada joj je iz pravca stare zgrade Vlade doletjela „bomba“ od koje je zadobila povrede. Medicinskim nalazom registrovano je sljedeće: povreda lijeve potkoljenice nepoznatim predmetom, vidljive dvije ekzorijacije na prednjoj strani srednje trećine lijeve potkoljenice, dimenzije oko 3 cm u prečniku, u krustoznom stadijumu, sa okolnim hematomom. Izvor: Izvjешtaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 79, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizicki%20integritet.pdf Izvjешtaj „Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori“, Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 32, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lišenih-slobode.pdf	Povodom pritužbe građanke B. R. Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije je navelo da je njihovo postupanje u pogledu utvrđivanja činjenica i okolnosti u vezi ovih pritužbi, bilo znatno otežano, polazeći od činjenice da se podnositeljka pritužbe u datoj izjavi nije mogla precizno izjasniti ko su policijski službenici koji su kritičnom prilikom prema njoj upotrijebili hemijska sredstva od kojih je zadobila povrede, niti je mogla dati bliže podatke na osnovu kojih bi se mogli identifikovati ti policijski službenici. Takođe, obzirom da saznanja i podaci kojima je raspolagalo Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije u vezi ovog događaja od 24.10.2015, nisu ukazivali na konkretne policijske službenike koji su preduzimali radnje prema podnosiocu pritužbe, to je u naznačenim okolnostima jedino cjelishodno i zakonito bilo da se od direktora Uprave policije zatraži ocjena zakonitosti upotrebe hemijskih sredstava u noći 24.10.2015. godine, nakon održavanja javnog okupljanja u organizaciji Demokratskog fronta u Podgorici. S druge strane, Savjet za građansku kontrolu rada policije utvrdio je da postoje elementi povrede prava i neprofesionalnog postupanja policijskih službenika. ODT ovaj slučaj istražuje u okviru predmeta Kt. br. 1303/15. Do kraja rada na izvješčaju izvršioći nisu identifikovani.
13.	V. L. iz Sutomoora	2015	Građanin V. L. (1956), podnio je pritužbu da je 24. oktobra 2015. godine zadobio povrede lijeve ruke i noge od strane policije tokom protesta ispred Skupštine Crne Gore, iako nije pružao nikakav otpor. Kazao je da su ga nakon što je pogođen i pošto je pao na zemlju, nekoliko momaka povukli i pomogli mu da napusti mjesto incidenta. Bilo mu je muka i nije znao da li je gubio svijest. Kada mu je bilo bolje, uputio se preko mosta „Blažo Jovanović“. Oni je iz Sutomoora i na protestu je bio sa porodicom. Kada su se svi okupili kod automobila koji je bio parkiran na parking kod Čepuraka, pošli su kući. Krv mu je točila iz ruke i noge i iste noći je pošao u hitnu pomoć, gdje su konstatovane povrede. Tom prilikom izvađena su dva strana tijela iz njegove ruke. Izvor: Izvjешtaj „Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori“, Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 34, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lišenih-slobode.pdf Izvjешtaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 94, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizicki%20integritet.pdf	Savjet je predmetnu pritužbu uzeo u rad i obratio se Upravi policije inicijalnim dopisom. Savjet je konstatovao da UP nije pružila informacije da je intervencija prema građaninu V. L. na bilo koji način bila nužna i opravdana, niti da je isti doveden u vezu sa izvršenjem nekog prekršajnog ili krivičnog djela. Savjet za građansku kontrolu rada policije ocijenio je da u konkretnom slučaju postoje elementi povreda prava i neprofesionalnog postupanja. ODT ovaj slučaj istražuje u okviru predmeta Kt. br. 1303/15. Do kraja rada na izvješčaju izvršioći nisu identifikovani.

14.	Ž. L. iz Podgorice	2015	NVO Inicijativa mladih za ljudska prava podnijela je Savjetu za građansku kontrolu policije pritužbu povodom postupanja policije prema građaninu Ž. L. iz Podgorice tokom građanskih političkih protesta, u oktobru 2015. godine. Uz pritužbu su dostavljene fotografije povreda i medicinska dokumentacija. Prema navodima iz pritužbe, građanin Ž. L. je boravio u ugostiteljskom objektu "Rio" na Pobrežju zajedno sa građanima V. P. i I. P. (vidi slučaj 15. i 16), kada je oko 23h došla policija i zatražila od njih da izađu ispred lokala. U pritužbi je naveo da nije pružao otpor i da je, kao i ostali, poštovao sva izdata naređenja službenika SAJ-a. Prema navodima iz pritužbe službenici SAJ-a su ih pretukli ispred ugostiteljskog objekta. Neki su zadobili teške, a neki lakše tjelesne povrede. Registrovane povrede su sljedeće: na desnom laktu se vidi plavičasti krvni podliv dimenzija 1x2 cm. Sa spoljašnje strane desne butine se vide dva plavičasta krvna podliva nepravilnog oblika, dimenzija 3x5. S druge strane, u predjelu slabine se vidi krvni podliv, elipsoidnog oblika, plavičasto prebojen, dimenzija 10x15 cm. Na lijevom laktu se vidi nagnječenje, u prečniku oko 1 cm. Pošto su ih prebili službenici SAJ su napustili lokaciju, ne preduzimajući dalje službene radnje i bez pružanja prve pomoći povrijeđenim građanima. Izvor: Izvjestaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 57, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizicki%20integritet.pdf Izvjestaj "Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori", Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 31, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf	Savjet je povodom ove pritužbe ocijenio da su službenici SAJ-a u konkretnom slučaju prema građaninu Ž. L. postupali degradirajuće, na neprofesionalan i nezakonit način ozbiljno povređujući njegovo ljudsko dostojanstvo i fizički integritet. Savjet je zahtijevao da se ustanovi identitet postupajućih službenika SAJ-a, ali i objektivna odgovornost onih koji prikrivaju i očigledno tolerišu neprofesionalno policijsko postupanje. Predmet Ktn. br. 685/15 formiran je po krivičnoj prijavi punomoćnika oštećenog građanina Ž. L. advokata B. V. zbog nanošenja tjelesnih povreda od strane policijskih službenika. Dana 27. novembra 2015. godine, tužilac je saslušao oštećenog Ž. L. Po naredbi tužioca, izvršeno je sudsko medicinsko vještačenje. Policiji je dat nalog da preduzima mjere i radnje u cilju identifikacije izvršioca ovog krivičnog djela i urgirano. Advokat oštećenog, je obavijestio HRA da je Ž. L. inicirao parnični postupak za naknadu štete (Pbr. 7218/16) koji je u toku. Naime, do kraja rada na izvještaju izvršioци nisu identifikovani.
-----	-----------------------	------	--	--

15. i 16.	V.P. i I.P. iz Podgorice	2015	Prema navodima iz pritužbe podnijete Savjetu za građansku kontrolu rada policije, 24. oktobra 2015. godine, građani su boravili u svom ugostiteljskom objektu „Rio“ na Pobrežju kada je, oko 23h, došla policija i zatražila od njih da izađu ispred lokala. U pritužbi su naveli da nisu pružili otpor i da su poštovali sva naređenja pripadnika SAJ-a. Prema navodima iz pritužbe službenici SAJ-a su ih pretukli ispred ugostiteljskog objekta. Zadobili su teške tjelesne povrede. Građaninu V.P. je slomljen nos zbog čega je operisan a imao je podlive i modrice u predjelu leđa i gluteusa. Građaninu I.P. je slomljen prst na četiri mjesta a konstatovano je nagnječenje rebara i hematoni po tijelu i glavi. Izvor: Izvjestaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 52, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizički%20integritet.pdf	Dana 28. oktobra 2015. godine NVO „Građanska alijansa“ je obavijestila da su građani, podnosioci pritužbe, odustali od daljeg procesuiranja. Savjet je postupanje nastavio po sopstvenoj inicijativi. U vezi sa predmetnim događajem, kao i preduzetim mjerama i radnjama, obaviješten je zamjenik ODT u Podgorici, koja se izjasnila da se u konkretnom slučaju radi o k.d. teške tjelesne povrede nakon čega su službenici CB Podgorica dana 29.10.2015. godine podnijeli krivičnu prijavu protiv nepoznatog počinioca krivičnog djela - Ku. br. 809/2015. „Službenici Jedinice za suzbijanje krvnih i seksualnih delikata CB Podgorica, u skladu sa članom 257. ZKP-a, nastavljaju sa preduzimanjem daljih mjera i radnji, u cilju identifikacije i pronalaska počinioca ovog krivičnog djela“ stoji na kraju odgovora direktora UP. Savjet u konkretnom slučaju nije mogao izdati konkretnu ocjenu o primjeni policijskih ovlaštenja jer su građani u toku postupka odustali od ranijih pritužbi na račun policijskih službenika što je otežalo rad i postupanje Savjeta. ODT je ovaj slučaj istraživalo u okviru predmeta Ktr. br. 1269/15 koji je formiran samoinicijativno povodom povređivanja građana i policijskih službenika. Do kraja rada na izvještaju izvršio u ovom slučaju nisu identifikovani.
17.	M.K. iz Berana	2015	Izvjestaj „Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori“, Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 31, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf	Advokat oštećenog, Jugoslav Krpović, je 2016. godine podnio tužbu za naknadu štete protiv države. Osnovni sud u Podgorici prihvatio je tužbu, pa je početkom decembra 2017. godine održano pripremno ročište, a advokat Krpović je obavijestio HRA da će drugo ročište biti održano u februaru 2018. godine. HRA je u telefonskom razgovoru oštećeni Kićović obavijestio da je po dolasku u Beranama hospitalizovan. ODT u Beranama nije formiralo predmet.

18.	M.R. iz Kolašina	2015	Gradanin M.R. preko NVO Inicijativa mladih za ljudska prava podnio je Savjetu za građansku kontrolu policije pritužbu nezadovoljan postupanjem policije prema njemu, a po razbijanju građanskog protesta dana 24. oktobra 2015. godine. Gradanin M.R. je bio u vozilu sa građaninom A.R. i D.Š. takođe podnosiocima pritužbi (vidi slučaj 19. i 20.). Njihovo vozilo je presreo policijski "Hammer" oko 23:30h na raskršnici ul. Marka Miljanova i Milijana Vukova. Policijski službenici su im naredili da izađu iz vozila. Gradanin M.R. je izišao sa podignutim rukama dok su A.R. izvukli iz vozila. Čim su ih zaustavili, policijski službenici su palicama udarali po kolima. Naredili su im potom da legnu na zemlju što su oni i poslušali. Tada je i dobio nekoliko udaraca palicom po leđima i nogom po desnom koljenu. Podnosilac pritužbe je pokušao da im objasni da nisu ništa uradili i da su krenuli za Kolašin. Policajci su mu, vičući na njega, naredili "Miči vozilo". Tada je ustao i sklonio vozilo. Pregledao se u Hitnoj medicinskoj pomoći u Kolašinu i dostavio izvještaj o povredama, kao i fotografije. Izvor: Izvještaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 71, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizički%20integritet.pdf Izvještaj "Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori", Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 33, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf	Savjet je ocijenio da su postupajući policijski službenici, ovom prilikom grubo povrijedili lično dostojanstvo ovih građana. Postupajući policijski službenici protivzakonito, i bez opravdanog osnova, su upotrijebili silu prema građaninima, u trenutku službenog postupanja nijesu pružili bilo kakav otpor, nisu remetili javni red i mir niti su sprečavali službena lica u obavljanju dužnosti. Savjet je iskazao zabrinutost povodom ovog postupanja i ocjenjuje da je posrijedi preokretanje ovlaštenja i neprihvatljiva primjena ovlaštenja koja ukazuje na nedostojnost obavljanja policijskog posla i ozbiljnu povredu etičkih standarda i integriteta policije. Ovaj događaj je dodatno uznemirio javnost i izazvao poseban osjećaj nesigurnosti. Savjet je od MUP-a i UP zatražio da bez daljeg odlaganja informišu javnost o identitetu svih postupajućih policijskih službenika, da se procesuiraju njihova odgovornost kao i da se prepozna objektivna odgovornost pretpostavljenog starišine. Predmet Ktn br. 656/15 formiran po dvije krivične prijave, i to: po krivičnoj prijavi građanina A.R. D.Š. i M.R. od 3.11.2015. godine, protiv NN lica – pripadnika SAJ-a, zbog krivičnog djela mučenje i po prijavi Savjeta za građansku kontrolu rada policije, o primjeni sile prema dva građanina M.B. i B.V. (vidi slučaj 10. i 11.), od strane policijskih službenika – pripadnika SAJ-a, u ulici Milijana Vukova, tzv. Zlatarska ulica. Dana 6.11.2015, tužilac je saslušao oštećene građane A.R. D.Š. i M.R., te svjedočkinju J.N. a naknadno i svjedoka F.P. očevidce događaja. Dana 9.11.2015. godine zatraženi su snimci kamera sa službenih prostorija Privrednog suda i "Lovćen osiguranja" u ulicu Marka Miljanova i Milijana Vukova. Dostavljeni snimak od "Lovćen osiguranja" ne sadrži korisne podatke, dok je od strane predsjednika Privrednog suda dobijeno obavještenje da kamere tog suda ne pokrivaju lice mjesta. Dana 10.11.2015. godine od direktora UP zatraženo je da preduzme radnje i mjere iz svoje nadležnosti radi identifikacije službenika SAJ-a, koji su učestvovali u predmetnom događaju, a istovremeno ukazano je da predmetni događaji kao i događaj u „Zlatarskoj ulici“ nijesu predstavljani u izvještaju SAJ-a o upotrebi sredstava prinude broj 229/15-64969 od 25.10.2015. godine. Dana 12.11.2015. godine od SAJ-a zatraženo je da ODT dostavi izvještaj GSP sistema za navigaciju i pozicioniranje svih službenih vozila za dan 24. oktobar 2015. godine za vremenski period od 21:30h do 00:00h. Po naredbi tužioca, izvršena su sudska medicinska vještačenja. Kontinuirano se od direktora policije zahtijeva da preduzme mjere i radnje u cilju identifikacije izvršilaca konkretnog krivičnog djela. Do kraja rada na izvještaju izvršioći nisu identifikovani.
-----	------------------	------	--	---

19.	A.R. iz Kolašina	2015	NVO Inicijativa mladih za ljudska prava podnijela je Savjetu za građansku kontrolu rada policije pritužbu povodom postupanja policije prema građaninu A.R. nakon razbijanja protesta 24. oktobra 2015. godine. Zbog jednog sa svojim saputnicima M.R. i D.Š. (vidi slučaj 18. i 20) podnosioc pritužbe je krenuo privatnim motornim vozilom za Kolašin ali su usljed nereda i gužve bili prinuđeni da traže alternativne načine izlaska iz grada. Kako su na njegovoj kolovoznoj traci bili kontejneri zaobišao ih je, ali mu je tada put preprečilo policijsko vozilo "Hammer". Iz vozila je izašlo više službenika policije. Udarali su palicama po njegovom vozilu, marke "Toyota Yaris", teget boje. Policijski službenici su zatim, sve prisutne osobe u vozilu, izvukli iz vozila. Vikali su na njih i govorili im "Ovde ste došli" "Što čete ovdje". Građanina A.R. su udarili par puta palicom u lijevo rame, po desnom oku i po leđima. Policijski službenici su im potom naredili da legnu na asfalt. Svi su ih poslušali. Tada je građanin A.R. dobio još dva udarca po butinama a službenik policije, mršavije građe, viši rastom, udario ga je u glavu. Dok su tako ležali policajci su demolirali vozilo, inače vlasništvo sestre podnosioca pritužbe. Policijac mu je potom rekao "Mrš odavde". Otišli su u Klinički centar jer je jednom od njih, građaninu D.Š, pozlilo a vozilo su parkirali ispred sjedišta centrale SNP Crne Gore. Izvor: Izvjешtaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja". Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 71, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizički%20integritet.pdf Izvjешtaj "Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori", Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 33, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lišenih-slobode.pdf	Vidi gore slučaj 18.
-----	------------------	------	---	----------------------

20.	D.Š. iz kolašina	2015	NVO Inicijativa mladih za ljudska prava podnijela je Savjetu za građansku kontrolu policije pritužbu povodom postupanja policije prema građanu D.Š. koji je u autu nalazio sa prijateljima M.R. (vidi slučaj 18) i A.R. (vidi slučaj 19). Građanin D.Š. ukazao je da su ih policijski službenici presreli i izvukli iz motornog vozila, tukli, šutirali i na kraju bacili na pločnik. Građanin je istakao da ničim nije izazvao takvu reakciju i brutalnost policije kao i da se otežano kreće, uz pomoć štapa. Policijski službenici su, prema navodima, demolirali automobil. Savjetu su, kao dokazi, dostavljeni medicinska dokumentacija i fotografije povreda. Izvor: Izvjешtaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobar-ski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 71, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizički%20integritet.pdf Izvjешtaj “Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori”, Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 33, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf	Vidi gore slučaj 18.
-----	---------------------	------	---	----------------------

21.	D.D. iz Danilovgrada	2015	Građanin D.D. učestvovao je, zajedno sa svojim roditeljima, na demonstracijama održanim u Podgorici 24. oktobra 2015. godine. Pošto su izbili neredi, a policija intervenisala zbog narušenog javnog reda i mira, oni su svi skupa namjeravali da mirno napuste lokaciju na kojoj su se nalazili. Iako je pokušao nekoliko puta građaninu D.D. nije omogućeno da napusti centar grada i uputi se svojoj kući. Kada je sa grupom građana bio u blizini "Kraljevog parka" ispaljen je suzavac pri čemu se patron suzavca odbio o ogradu parka i pogodio njegovu majku. Od dima malju je izgubio iz vida i nastavio da se kreće polako i mirno, pored ograde parka, vjerujući da tako neće biti predmet intervencije policije. Dok je mirno koraćao, duž ograde "Kraljevog parka", u Podgorici, prišla mu je grupa policijskih službenika i pretukla ga. Udarali su ga palicama po glavi i tijelu. Jedan od policijskih službenika ga je uhvatio za ruku i izvukao od grupe kolega, dogurao do kraja parka i rekao mu da bježi. Građanin je uz pritužbu dostavio medicinsku dokumentaciju i fotografije povreda. Izvor: Izvjestaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 75, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizicki%20integritet.pdf Izvjestaj "Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori", Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 35, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf	Savjet je zaključio rad po pritužbi i ustanovio prekršajne policijskih ovlaštenja a izdata ocjena dostavljena je podnosiocu pritužbe, ministru unutrašnjih poslova i direktoru UP. Predmet Ktn. br. 20/16 formiran po krivičnoj prijavi punomoćnika oštećenog građanina D.D. advokata A.K. zbog nanošenja tjelesnih povreda od strane policijskih službenika - pripadnika SAJ- a. Dana 1. februara 2016. godine, tužilac je saslušao oštećenog D.D. Po naredbi tužioca, izvršeno je sudsko medicinsko vještačenje. Policiji je dat nalog da preduzima mjere i radnje u cilju identifikacije izvršilaca ovog krivičnog djela i ugrano. Do kraja rada na izvještaju izvršioći nisu identifikovani.
-----	-------------------------	------	--	---

22.	Poslanik M.K.	2015	Crnogorski mediji objavili su informaciju da je službenik policije, navodno tukao, tokom protesta poslanika M.K. Poslanik u izjavi na portalu Vijesti navodi da je pokušao da zaštiti preostale šatore kada ga napao profesionalni MMA borac Nikolaj Dragović, a neidentifikovani policajac mu je, nakon što je dobio dva udarca od Dragovića, sipao biber sprej u usta i oči od čega je dobio napade gušenja i odveden u Klinički centar. Izvor: Izvjestaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 60, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizički%20integritet.pdf http://www.vijesti.me/vijesti/knezevic-pokusao-sam-da-zastitim-satore-kada-su-me-napali-929215 http://www.vijesti.me/vijesti/milan-knezevic-osuden-na-sedam-mjeseci-zatvora-959149 https://www.in4s.net/bulatovic-knezevic-daaa-ide-zatvor-ga-policija-brutalno-prebila-video/	Rukovoditelju ODT-a u Podgorici, predsjednik Savjeta je upoznao sa tekstom iz medija. Rukovoditeljica ODT-a informisala je Savjet da je formiran predmet Kt. br. 1042/15 po krivičnoj prijavi M.K. i da su preduzete određene dokazne radnje. Takođe, ODT je informisao Savjet da je od UP odmah zatraženo da se identifikuju lica koja su fizički napala građanina M.K, poslanika Skupštine Crne Gore. N.K, pravnik u DF-u, obavijestio je HRA da su u ovom slučaju preduzimane istražne radnje, ali da nije došlo do podizanja optužnice i/ili optužnog predloga, ali ni do odbacivanja krivične prijave. Naime, 25.2.2018. godine na portalu IN4S objavljena je informacija da je tužilaštvo odbacilo krivičnu prijavu, iako postoje očevici i snimci policije na kojima profesionalni MMA borac, Nikolaj Dragović, nanosi tjelesne povrede M.K, o čemu postoji medicinska dokumentacija. Do kraja rada na izvještaju izvršio ci nisu identifikovani. S druge strane, poslaniku M.K. je izrečena prvostepena presuda zbog k.d. napad na službeno lice kojim je osuđen na sedam mjeseci zatvora jer je 17. oktobra 2015. fizički nasrnuo na policajca Milijana Marković ispred Skupštine. Presudu je odmah nakon završnih riječi izrekao sudija Osnovnog suda u Podgorici, Goran Đuković, koji je obrazlažući presudu rekao da je M.K. otežavajuća okolnost to što je poslanik, a olakšavajuća što nije ranije osuđivan.
-----	------------------	------	---	--

23.	N.B. poslanik DF	2015	Poslanik N.B. je bio optužen da je motornim vozilom "Reno" probio policijsku patrolu i kordon u Bulevaru Stanka Dragojevića i Bulevaru Svetog Petra Cetinjskog i da je na taj način ugrozio živote učesnika protesta i policajaca 17. oktobra 2015. godine. N.B. je saopštio da je to uradio kako bi spasio kolege koje su tukli organi reda. N.B. je optužio policijske službenike da su ga nakon toga pretukli, nanijeli mu povrede i demolirali njegov automobil. Snimak događaja se može vidjeti na ovom linku: https://www.youtube.com/watch?v=S_dEc3sXoZo. N.B. je tom prilikom zadobio povrede po cijelom tijelu, što je registrovano u medicinskim nalazima. Izvor: Izvjешtaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“. Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 21, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizički%20integritet.pdf Izvjешtaj "Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori", Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 36, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf https://www.cdm.me/politika/video-up-knezevic-nasrnuo-na-policajca-bajcetic-kolima-probio-policijski-kordon/	Savjet za građansku kontrolu rada policije ustanovio je da je došlo do prekoračenja policijskih ovlaštenja u trenutku kada je putničko motor-no vozilo zaustavljeno, a građanin N.B. lišen slobode. Savjet je to ustanovio na osnovu video snimka na kom se jasno vidi policijski službenik koji se kretao oko vozila i po istom, više puta, udario službenom palicom. Pored insistiranja Savjeta, u odgovoru UP nije saopšten identitet policijskog službenika koji vrši nedozvoljene radnje. U Mišljenju broj 01-8/16-3 od 21. juna 2016. godine, Ombudsman je ocijenio da je postojao zakonski osnov za postupanje policije u pogledu zaustavljanja vozila, njegovog lišenja slobode i privođenja ali da je N.B. bio žrtva lošeg postupanja policijskih službenika i da su policijski službenici prekom-jerno primijenili fizičku silu prema njemu, prilikom lišenja slobode i zlo-stavljali ga - necovječnim i ponižavajućim postupanjem. ODT Podgorica formiralo je predmet Ktn. br. 28/16 u ovom slučaju. Do kraja rada na izvještaju izvršio ci nisu identifikovani. Poslanik N.B. je podnio tužbu protiv države za naknadu nematerijalne štete zbog pretrpljenih duševnih i fizičkih bolova i povrede časti. Dana 20.3.2018. godine, pred sudijom Veljkom Radovanovićem, održano je ročište po njegovoj tužbi. S druge strane, N.B. je pravosnažno osuđen na tri mjeseca zatvora zbog pokušaja da spriječi policiju da ukloni šatore ispred Skupštine 17. oktobra. N.B. je pušten iz zatvora u martu 2017. godine, nakon što je oduzeo dvije trećine kazne na koju je osuđen, jer mu je prihvaćen zahtjev za skraćenje kazne.
-----	---------------------	------	--	---

24.	VD. iz Podgorice	2015	Građanin V.D. prijavio je da je tokom protesta zadobio povrede koje su mu nanijeli policijski službenici. Naime, izabrani doktor mu je kazao da su povrede koje je zadobio na nogama od gumenih metaka. U medicinskom izvješću konstatovano je da se sa unutrašnje strane desne natkoljenice vidi nagnječenje dimenzija 3x8cm, plavičaste sredine sa zelenim haolom u čijem se centru vide dva kružna defekta epiderma u prečniku oko 1cm. Građanin V.D. je tvrdio da je policija ispaljivala suzavac na njih a ne na one, u prvom redu demonstracija, koji su napadali policiju. Izričito je precizirao da je policija suzavac bacila na mirne demonstrante. Izvor: Izvješćaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 85, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizički%20integritet.pdf	Savjet je od UP zatražio izjašnjenje na navode iz pritužbe. UP je demantovao da je upotrebljavala gumene metke. Međutim, u dopisu Savjetu Evrope MUP je naveo da su gumeni meci ipak korišteni, u slučaju da se izbjegne direktan kontakt i fizički sukob sa demonstrantima. Savjet za građansku kontrolu rada policije ocijenio je da je u konkretnom slučaju došlo do neprofesionalnog postupanja službenika policije i povrede prava. Savjet je u grupnom mišljenju, usvojen 9. februara 2016. godine, utvrdio da postoje elementi povreda prava i neprofesionalnog postupanja policijskih službenika. ODT formiralo je predmet Ktn. br. 697/15 po krivičnoj prijavi koju je podnio oštećeni. Po naredbi tužilaštva, izvršeno je sudske medicinsko viještačenje i dat je nalog policiji da preduzima mjere i radnje na identifikovanju izvršilaca ovog djela. Do kraja rada na izvješćaju izvršioći nisu identifikovani.
25.	Đ.Š. iz Podgorice	2015	Izvješćaj „Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori“, Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 31, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf	Građanin Đ.Š. podnio je krivičnu prijavu. ODT u Podgorici u rješenju TUSPI br. 11/18 od 12.2.2018. godine navode da je u ovom tužilaštu, povodom oktobarskih protesta 2015. godine, formiran predmet poslovne oznake Ktr. br. 1303/15. Ocjenom prikupljenih dokaza obrađivač predmeta je utvrdio, da su na štetu više lica, među kojima je i lice Đ.Š. od strane nepoznatih izvršilaca, izvršena k.d. teška tjelesna povreda i zlostavljanje, pa su navedene spise predmeta „Ktr“ oznake, prevedene u krivični upisnik za nepoznate učinioce, pod poslovnim brojem Ktn. br. 19/17. Do kraja rada na izvješćaju izvršioći nisu identifikovani.

26.	S.R. iz Podgorice	2015	Građanin S.R. (1985) obratio se Građanskoj alijansi i prijavio da je tokom protesta zadobio povrede koje su mu u Urgentnom centru od strane hirurga konstatovane u vidu osam rana zadobijenih od gclera, od čega su dva strana tijela ostala u lijevoj potkoljenici. Građanin je precizirao da se kreće uz pomoć štaka i da ima bolove u predjelu stalno otečenog zgloba. Izvor: Izvjestaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 105, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizicki%20integritet.pdf Izvjestaj „Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori“, Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 36, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf	Savjet je u grupnom mišljenju, koji je usvojen 9. februara 2016. godine, utvrdio da postoje elementi povreda prava i neprofesionalnog postupanja policijskih službenika i u ovom slučaju. ODT formiralo je predmet Ktr. br. 1303/15. Do kraja rada na izvještaju izvršioći nisu identifikovani.
27.	R.P. iz Podgorice	2015	Građanka R.P. (1948) prijavila je policijskog službenika čiji identitet njoj nije bio poznat. R.P. je bila na protestima 17. oktobra ispred Skupštine Crne Gore. U jednom trenutku, grupa policijskih službenika primijenila je sredstva prinude i to snagu, a jedan policijski službenik ju je udario štitom, nakon čega je pala i zadobila povrede. U medicinskom nalazu utvrđene su povrede oba koljena, desnog lakt, desne šake i grudnog koša. Izvor: Izvjestaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 82, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizicki%20integritet.pdf Izvjestaj „Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori“, Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 32, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf	Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije MUP konstatovao je da nisu utvrđene činjenice i dokazi koji bi nesporno ukazivali na neprofesionalno i nezakonito postupanje policijskih službenika UP prema R.P. odnosno činjenice i dokazi koji bi ukazivali na postojanje konkretne odgovornosti policijskih službenika. Međutim, Savjet za građansku kontrolu rada policije ocijenio je da je policijski službenik postupio prema građanki R.P. bez obzirivosti i poštovanja dostojanstva ličnosti i primijenio mjere koje nijesu bile neophodne za profesionalno obavljanje policijskog posla. Osnovno državno tužilaštvo je samoinicijativno formiralo je predmet Ktr. br. 1303/15. Do kraja rada na izvještaju izvršioći nisu identifikovani. Advokat oštećene, Jugoslav Krpović, dana 6.2.2018. godine informisao je HRA da je inicirao parnični postupak za naknadu štete, koji je završen negativno, jer je Vrhovni sud odbacio zahtjev za reviziju u predmetu. Advokat Krpović nas je dalje obavijestio da će u narednom periodu podnijeti i ustavnu žalbu.

28.	VV iz Podgorice	2015	Građanka VV. (1942) podnijela je Savjetu za građansku kontrolu policije pritužbu ukazujući na, kako je navela, očiglednu povredu ljudskih prava i sloboda prilikom prekoraca policijskih ovlašćenja dana 24. oktobra 2015. godine kada je, krećući se Bulevarom Svetog Petra Cetinjskog preko mosta Blaža Jovanovića oko 23h, bez ikakvog razloga neidentifikovani pripadnik SAJ-a pogodio iz puške sa tri gumeni metka u području desne nadlaktice, desne podlaktice i desne potkoljenice. Tom prilikom građanka VV. pretrpjela je tjelesne povrede opisane u Izvještaju lekara specijaliste Kliničkog centra Crne Gore - Urgentnog centra. Podnositeljka pritužbe, ovom prilikom, posebno je istakla da je starica, da je dugogodišnji dijabetičar i da kritičnom prilikom nije pružala bilo kakav otpor ili primjenjivala silu prema službenicima UP. Takođe je iznijela i da su je "gađali muški sa leđa o čemu svjedoče položaji rana". Izvor: Izvještaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlašćenja“. Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 91, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizicki%20integritet.pdf Izvještaj "Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori", Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 36, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf	Direktor UP, kategorično je utvrdio da navedenom prilikom nijesu upotrebljeni gumeni meci kao sredstvo prinude. Takođe, konstatovano je da su službenici CB Podgorica, shodno pritužbi građanke VV, uvidom u spise predmeta, utvrdili da se imenovana nakon završenog protestnog okupljanja javila u Urgentni blok Kliničkog centra Crne Gore, na ukazivanje lekarske pomoći, ali i da nakon toga nije pristupila u službene prostorije CB Podgorica radi podnošenja prijave na date okolnosti te da samim tim službenici CB Podgorica nijesu bili u saznanju i nijesu postupali po ovom osnovu. Savjet je u daljem radu konstatovao da je UP o poverdama građanke VV, morala biti obaviještena službenim putem obzirom da se ona uredno javila u Klinički centar zbog povreda iz nasilja. Savjet je u grupnom mišljenju, usvojen 9. februara 2016. godine, utvrdio da postoje elementi povreda prava i neprofesionalnog postupanja policijskih službenika. ODT formiralo je predmet Ktr. br. 1303/15. Do kraja rada na izvještaju izvršioći nisu identifikovani.
-----	--------------------	------	---	--

29.	M.R. iz Herceg Novog	2015	Gradanin M.R. penzionisani službenik MUP-a, podnio je pritužbu Savjetu za građansku kontrolu policije. Bio je na protestnom okupljanju 24. oktobra 2015. godine zajedno sa svojim istomišljenicima iz Herceg Novog. Pošto su izbili neredi pokušao je da dođe do stadiona fudbalskog kluba "Budućnost" gdje je bilo određeno zborna mjesto za kolektivni autobuski prevoz za Herceg Novi. Kaže da je uslijed upotrijebljenih hemijskih sredstava i meteža koji je nastao, izgubio orijentaciju i nije mogao kao i ostali da trči. U jednom trenutku našao se ispred grupe policijskih službenika, koji su, kako navodi, bili pod punom opremom. Pokušao je da se udalji od njih ali su ga sustigli i više puta udarili pendrekom i nogama po cijelom tijelu a posebno u predjelu gornjih ekstremiteta dok je pokušao da zaštiti glavu i lice. Ističe da na bilo koji način nije izazvao takvu reakciju policije, niti se nedolično i neprimjereno ponašao. Imao je namjeru da dođe do zbornog mjesta i napusti tu lokaciju. U centru grada, u Zavodu za hitnu medicinsku pomoć, je dobio medicinsku pomoć. Kasnije pošto se bol nastavio a šaka natekla, po ponovnom medicinskom pregledu, je saznao da su mu polomljene kosti šake. Priložio je detaljnu medicinsku dokumentaciju koja potvrđuje ove navode o frakturi. Izvor: Izvjешtaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 101, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizicki%20integritet.pdf Izvjешtaj "Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori", Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 30, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf	Savjet je pritužbu uzeo u rad konstatujući da je njena ključna osnova tvrdnja podnosioca pritužbe da je namjerno prepušten od strane policije zbog prisustva i učešća na protestnom okupljanju. Savjet je ocijenio da postupanje policijskih službenika, prema građaninu M.R. u konkretnom slučaju nije bilo profesionalno. ODT ovaj slučaj istražuje u okviru predmeta Ktr. br. 1303/15. Do kraja rada na izvješčaju izvršioći nisu identifikovani.
-----	----------------------	------	--	--

30.	LJ.S. iz Podgorice	2015	Građanka LJ.S. preko NVO Inicijativa mladih za ljudska prava, podnijela je Savjetu za građansku kontrolu rada policije pritužbu nezadovoljna postupanjem policije. Ona je navela da je 24. oktobra 2015. godine bila na građanskim protestima zato što je nezadovoljna opštim stanjem u društvu. Oko 22h napustila je skup i preko mosta krenula kući. Na polovinu mosta čula je snažne eksplozije zbog čega se uplašila. Pretrčala je preostali dio mosta. Kod stare zgrade Vlade, duž svih traka na saobraćajnici, bilo je oko 40-tak lica u uniformama sa fantomkama preko glave. U pritužbi navodi da joj se jedan od njih obratio riječima "A što si sada našla da bježiš" kao i da je okrenuo pušku ka njoj. Navela je da je osjetila jak bol u nozi kao i da je pala, te da je nakon toga ispaljen još jedan suzavac. Gušila se, ali je uspjela ustati i nastaviti kretanje u pravcu hotela "Podgorica". Istakla je da je u trenutku kada je prošla most bila sama, da nije bila u grupi sa nekim i da nije bilo razloga da se prema njoj tako postupa. Građanka je uz svojeručno pisanu pritužbu priložila fotografije povreda i ljekarski izvještaj. Izvor: Izvještaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 108, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizicki%20integritet.pdf Izvještaj "Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori", Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 34, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf	Savjet je od UP zatražio izjašnjenje na navode iz pritužbe. UP je odgovorila da službenici policije nisu postupali prema ovoj građanki u noći protesta odnosno ista nije privođena u službene prostorije zbog narušavanja javnog reda i mira ili ometanja policijskog službenika u vršenju službene dužnosti. UP je precizirala da u ovom trenutku ne raspolaže saznanjima o mogućim počincima. Ukoliko se eventualno pojave nove činjenice ili okolnosti koje će jasno ukazati na neposredne izvršiocyte ili učesnike incidenta na koji se građani žale preduzeće se potrebne mjere i radnje prema njima. ODT ovaj slučaj istražuje u okviru predmeta Ktr. br. 1303/15. Do kraja rada na izvještaju izvršioći nisu identifikovani.
-----	-----------------------	------	---	---

31.	B.R. iz Nikšića	2015	NVO Inicijativa mladih za ljudska prava dostavila je Savjetu za građansku kontrolu policije pritužbu građanina B.R. koji je naveo da je u noći 24. oktobra 2015. godine prepušten od strane više službenika policije. U opisu događaja građanin B.R. je naveo da je te noći došao oko 18h autobusom iz Nikšića u Podgoricu na zakazani protest. Sjedio je na betonskoj klupi kod spomenika kralju Nikoli kada su počeli neredi, deystvo suzavca i intervencija policije. Uхватила ga je, kako je naveo u pritužbi, panika, i sa masom je bježao ulicama po centru grada kada ga je neki građanin uputio kako da dođe do hrama. Policija je, iako je bio u grupi sa pet - šest starijih građana, prema njima, bez ikakvog povoda, ispalila suzavac. Tokom tog kretanja naveo je da je vidio grupu mladih osoba, djčaka i mladića, koji su vukli kontejnere po ulici i vikali što ga je, kako je naveo, uplašilo. U ulici 8. marta "odjednom su se pojavila tri policijska kombija i građani su se razbjegli na različite strane". Podnosilac pritužbe je preskočio neku nižu betonsku ogradu, pretrčao pedesetak metara i sjeo uz čokot vinove loze. Građanin B.R. je čekao da policijski službenici odu kada je jedan od njih dotrčao do njega sa uperenim "nečim u glavu" i naredio, vičući, "ruke u vis!". Građanin B.R. kaže da je odmah postupio po naredbi a policijski službenik ga je udario. Nakon toga, uslijedilo je štitiranje od strane i drugih policijskih službenika. Potom su ga, kako je naveo, dovukli do srednjeg kombija, pribili ga i dlanovima udarali po potiljku uslijed čega je gotovo došao do stanja gubitka svijesti. Izvor: Izveštaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlašćenja“. Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 112, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizički%20integritet.pdf Izveštaj "Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori", Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 35, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lišenih-slobode.pdf	Savjet je, zaključujući rad po pritužbi ocijenio da postupanje policijskih službenika prema građaninu B.R. nije bilo profesionalno. ODT ovaj slučaj istražuje u okviru predmeta Ktr. br. 1303/15. Do kraja rada na izvještaju izvršioći nisu identifikovani.
-----	--------------------	------	---	--

32.	D.K. iz Podgorice	2015	Savjet je uzeo u rad pritužbu NVO Akcija za ljudska prava. Direktorka ove NVO, mr Tea Gorjanc Prelević, obratila se Savjetu interesujući se da li je Savjetu poznat identitet osobe s priložene fotografije, ko su osobe koje ga sprovede, zašto ova osoba tako izgleda i da li je prema ovom građaninu, bilo prekomjerne upotrebe sile. Izvor: Izveštaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 19, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizički%20integritet.pdf	Od direktora UP Savjet za građansku kontrolu rada policije zatražio je detaljnu informaciju i hitnost u postupanju. Prethodno je o slučaju obaviješteno Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije, UP je 11. novembra 2015. godine dostavila sljedeći odgovor: “Službenici UP su 17. oktobra 2015. godine na Bulevaru Svetog Petra Cetinjskog pružili asistenciju Komunalnoj policiji Glavnog grada Podgorica i tom prilikom u službene prostorije CB Podgorica doveli više lica, među kojima i D.K, koji je imao vidne povrede u predjelu lica. Po dolasku u službene prostorije D.K. je zatražio ukazivanje ljekarske pomoći, što mu je i omogućeno, tako što je ekipa Hitne medicinske pomoći došla u CB Podgorica i oštećenog preuzela od strane policijskog službenika S.M. i odvezla ga u Klinički centar, gdje je D.K. hospitalizovan. Preduzimajući mjere i radnje u cilju identifikovanja lica koja su pomenuto dana nanijeli povrede D.K, službenici UP izvršili su pregled raspoloživih video zapisa, ali tom prilikom nijesu uspjeli identifikovati takva lica” stoji u odgovoru policije. Savjet je povodom konkretnog slučaja ocijenio da je posrijedi policijska brutalnost i da je ukupan odnos UP prema konkretnom događaju i povređivanju građanina D.K. krajnje zabrinjavajući. Savjet je zahtijevao hitno preduzimanje svih potrebnih aktivnosti kako bi se u policiji uspostavila nova profesionalna kultura. ODT je formiralo predmet Kt. br. 1111/15 po krivičnoj prijavi građanina D.K. protiv N.J, pomoćnika direktora UP, i više neidentifikovanih službenika UP, zbog k.d. teška tjelesna povreda i zlostavljanje. Tužilac je u svojstvu osumnjičenog saslušao N.J. a u svojstvu svjedoka oštećenog D.K. Po nalogu tužioca pribavljena je medicinska dokumentacija o zadobijenim povredama. Po naredbi tužioca, izvršen je tjelesni pregled oštećenog i sudske - medicinsko vještačenje. Tužilac je saslušao svjedoke: S.P. V.B, K.P, P.B, J.R, D.M, S.S, D.K, B.B, I.S, D.B, D.K. i Ž.R. Tužilac je zahtijevao od UP, dostavljanje službenih zabilješki o privođenju oštećenog, izvještaja o upotrebi sredstava prinuda prema njemu, kao i CD snimaka događaja u kojem je povrede zadobio građanin D.K. Naloženo je UP da preduzima radnje identifikovanja službenih lica koja su oštećenom nanijela povrede. Naime, do kraja rada na izvještaju izvršioći nisu identifikovani.
-----	----------------------	------	---	--

33.	R.P. iz Podgorice	2015	Građanin R.P. preko NVO Inicijativa mladih za ljudska prava, podnio je Savjetu za građansku kontrolu rada policije pritužbu zbog postupanja policije. Građanin R.P. učesnik je demonstracija održanih u Podgorici 24. oktobra 2014. godine. Pošto je, kao sredstvo prinude, upotrijebljen suzavac razbježao se sa ostalim građanima. Dok je bježao, na početku ulice Slobode, sustiglo ga je i oborilo policijsko vozilo (džip). Potom su ga pretili policijski službenici koji su izašli iz drugog policijskog vozila (kombi) uslijed čega su nastale određene povrede koje su potvrđene priloženim fotografijama i medicinskom dokumentacijom. Izvor: Izvjешtaj „Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja“. Savjet za građansku kontrolu rada policije. Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava, Građanska alijansa, Podgorica, 2016, str. 68, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizički%20integritet.pdf Izvjешtaj „Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori“, Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 32, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lišenih-slobode.pdf	Savjet je od UP zatražio izjašnjenje na navode iz pritužbe. UP je, na zahtjev Savjeta, odgovorila da službenici CB Podgorica nisu postupali prema ovom građaninu u noći protesta odnosno isti nije privođen u službene prostorije zbog narušavanja javnog reda i mira ili ometanja policijskog službenika u vršenju službene dužnosti. UP je precizirala da u ovom trenutku ne raspolaže saznanjima o mogućim počiniocima, a Savjet je informisala da ukoliko se eventualno pojave nove činjenice ili okolnosti koje će jasno ukazati na neposredne izvršioci ili učesnike incidenta, na koji se građanin žalio, preduzeće se potrebne mjere i radnje prema njima. Savjet je u ovom slučaju konstatovao zabrinjavajuće postupanje policijskih službenika i grubu povredu ličnog dostojanstva. Savjet je utvrdio prekršajne policijskih ovlaštenja koje je nedostojno obavljanja policijskog posla. Savjet je konstatovao da je zbog ozbiljne povrede integriteta policije neophodno neodložno utvrditi identitet svih postupajućih policijskih službenika, i da je neophodno prepoznati objektivnu odgovornost starijina kojima je povjereno izvršavanje zadataka na navedenoj lokaciji. Predmet Ktn br. 696/15 formiran je po krivičnoj prijavi punomoćnika oštećenog R.P. advokata V.R. zbog nanošenja tjelesnih povreda od strane policijskih službenika, u ul. Slobode, u Podgorici, Dana 25.12.2015. tužilac je saslušao oštećenog građanina. Po naredbi tužioca, izvršeno je sudske medicinsko vještačenje. Policiji je dat nalog da preduzima mjere i radnje u cilju identifikacije izvršilaca ovog krivičnog djela i uргirano. Do kraja rada na izvješčaju izvršioci nisu identifikovani.
34.	E.V. funkcioner Nove srpske demokratije iz Nikšića	2015	E.V. tvrdi da je tokom razbijanja protesta u Podgorici brutalno pretučen, kao i da nakon protesta trpi svakodnevnu torturu policije, zbog koje ne može normalno da živi. Eraković je za „Dan“ ispričao da mu je svakodnevnim posjetama policije u stranci i porodičnom stanu, pratnjom i svakodnevnim pozivima da dođe na informativni razgovor, te legitimisanjem na ulici, onemogućen normalan život. Izvor: http://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Politika&clanak=515828&datum=2015-10-24 http://www.dan.co.me/?nivo=3&datum=2015-04-30&rubrika=Hronika&najdatum=2016-05-18&clanak=546876&naslov=Ne%E6e%20me%20upla%B9ti%20Miova%20mafija	Osnovno državno tužilaštvo ovaj slučaj istražuje u okviru predmeta Kt. br. 1111/15 koji je formiran po krivičnoj prijavi građanina D.K. protiv N.J. pomoćnika direktora Uprave policije, i više neidentifikovanih službenika Uprave policije, zbog k.d. teška tjelesna povreda i zlostavljanje (vidi slučaj 32). Do kraja rada na izvješčaju izvršioci nisu identifikovani.

NEPROCESUIRANI SLUČAJEVI 2015-2017

35.	B.V. iz Podgorice	2015	Gradanin B.V. iz Podgorice podnio je pritužbu Savjetu za građansku kontrolu rada policije kojom je ukazao na, kako je naveo, neprofesionalan i nekorektan pristup i odnos službenika Kriminalističke policije CB Podgorica. Gradanin B.V. u pritužbi Savjetu je naveo da su "u prethodnom periodu u više navrata, a to je uvijek kada se u gradu desi eksplozija, ranijavanje lica i sl, službenici Kriminalističke policije dolazili odmah u bilo koje doba dana i noći" u njegovu porodičnu kuću zahtijevajući da odmah pođe sa njima kako bi ga lišili slobode, ne saopštavajući mu pritom razloge privođenja, ne upućujući ga na njegova prava, postupajući praktično kao "otmičari". Nakon, kako je naveo, bespredmetne ispovijesti inspektori počinju sa drskim uzimanjem DNK, parafinske rukavice, prisiljavanja na poligraf oduzimajući mu garderobu u kojoj je došao u službene prostorije ostavljajući ga u donjem vešu nakon čega su pozivali njegove roditelje da mu donesu nešto da obuče. Podnosilac pritužbe posebno je istakao da su policijski službenici sve navedene radnje preduzimali bez bilo kakvog saopštenja o njegovim eventualnim pravima i postojanju. U pritužbi se dalje navodi da mu je nakon višesatnog maltretiranja, čak i dužeg od zakonom predviđenog, saopšteno da mora dati izjavu u svojstvu građanina, a potom je gradanin B.V. pitao zar i prethodno preduzete radnje nisu predstavljale postupanje prema građaninu ili možda osumnjičenom. Izvor: Izvištaj „Policija i primjedbe javnosti: Problemi, praksa i perspektive“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2016, str. 74, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/publikacija%202009%202010%202012%202013g.pdf	Ne upuštajući se u ocjenu da li se radi o namjeri ili previdu imenovanih policijskih službenika, ili lošoj praksi službenika UP, obzirom ni da Zapisnik o obavještenju prikupljenom od građanina N.V. i M.V. od 19. februara 2015. godine ne sadrže čas kada je započeta i završena predmetna radnja, Savjet je ocijenio da svaki zapisnik o obavještenju prikupljenom od građanina mora sadržati vrijeme početka i završetka te procesne radnje, i podsjetio da je u svojim ranijim preporukama na iznijeto ukazivao UP što je između ostalog neophodno i sa aspekta revizije i provjerljivosti zakonitosti rada ovlaštenih policijskih službenika i UP u cjelini. Savjet je iznijeto obrazložio da praksa nenačinjavanja vremenskog intervala uzimanja na zapisnik obavještenja od građanina, može rezultirati svjesnim zloupotrebama policijskih službenika u kontekstu kršenja osnovnog prava čovjeka – prava na slobodu, i ne samo njegovim kršenjem već otežavanjem dokazivanja tog kršenja. Na osnovu izloženog Savjet je ocijenio da ovlašćeni policijski službenici M.Š. i D.K, odnosno M.Š. i S.V. konkretnom prilikom 27. decembra 2014. i 19. februara 2015. godine, neunošenjem vremena kada je radnja uzimanja obavještenje započeta i završena, nijesu postupali u skladu sa gorenavedenim odredbama zakona, što je moglo dovesti do povrede zagarantovanih prava građanina B.V. Shodno iznijetom, Savjet je uputio Preporuku UP, da ubuduće, prilikom primjene policijskih ovlašćenja, njeni pripadnici dosljedno primjenjuju navedene odredbe zakona, te da u zapisnike o obavještanju prikupljenim od građanina unose vrijeme časa kada je konkretna radnja započeta i završena, kako njihovo postupanje ne bi dovelo do povrede osnovnih prava građana.
36.	B.B. iz Podgorice	2015	Slučaj je detaljno opisan u okviru izvištaja, vidjeti studiju slučaja broj 2.	

37.	R.S. (31), V.S. (27), S.K. (33), Ž.P. (35), N.M. (29) i B.V. (32)	2015	U decembru 2015. godine Vijesti su prenijele informaciju da je ljekarsku pomoć zatražilo šest pripadnika takozvanog "zagoričkog klana" i jedan policajac, nakon incidenta u podgoričkom noćnom klubu "Velvet". Iz Uprave policije tvrde da su u Kliničkom centru svima konstatovane lakše povrede. Do tuče je došlo prilikom policijske racije. Iz Uprave policije zvanično je saopšteno da je grupa mladića počela da dobacuje policajima čim su ušli u Velvet i da su pripadnici interventne jedinice policije tada pokušali da ih legitimišu. Izvor: http://www.vijesti.me/vijesti/nakon-racije-svi-kod-ljekara-867437	Advokat oštećenih, B. Anđelić, obavijestio je HRA da su navedena lica podnijela krivične prijave zbog k.d. zlostavljanje protiv 15 službenika UP, ali ovaj postupak do kraja rada na izvještaju, nije dobio sudske epilog. Predmet se u trenutku završavanja izvještaja nalazio kod državne tužiteljke Romine Vlahović, pod poslovnim oznakom Kt. br. 89/16. Po navodima advokata, niko od policijskih službenika nije sankcionisan zbog navedenog događaja. S druge strane, u julu 2016. godine, pravosnažno je okončan postupak protiv navedenih lica zbog k.d. napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti. Navedena lica su oglášena krivim i osuđena na kazne zatvora u ukupnom trajanju od četiri godine i četiri mjeseca.
38.	R.L.J. iz Podgorice	2015	J. L.J. otac osuđenog lica R.L.J. putem telefona obavijestio je Ombudsmana da su njegovom sinu u ZIKS-u ugrožena ljudska prava, navodeći da je odnos službenika zatvora prema njemu nehuman. Izvor: Mišljenje Ombudsmana, br. 01-391/15-3, 29.12.2015, dostupno na: http://www.ombudsman.co.me/docs/15022016-preporuka-r.lj.pdf	Predstavnici Institucije su ovim povodom posjetili imenovanog i tom prilikom je on podnio pritužbu u pisanoj formi. U pritužbi i razgovoru je između ostalog naveo: da je u ZIKS-u šest godina zbog više krivičnih djela; da je bio u bjekstvu; da je pobjegao iz psihijatrijske bolnice u Dobroti; da se nalazi u disciplinskom odjeljenju 15 dana, da su mu noge zavezane zavojima, a ruke metalnim lisicama; tačnije za obje ruke i noge vezan je za krevet pet dana, a za jednu ruku metalnom lisicom i - horizontalno sa glavom na improvizovanom jastuku od čebadi; da se nije mogao pomjerati ni lijevo ni desno; da su mu stavili glavu u ovakav položaj da ne bi udarao o krevet i povrijedio se; da se nije kupao za sve vrijeme; da se hranio na način što bi mu oslobodili jednu ruku i tanjir sa hranom stavili na stomak; da je kad je bio žedan i imao potrebu za toaletom, morao da zove i više puta je trpio; da mu je uskraćeno pravo na zdravstvenu zaštitu; da ga je doktor posjetio dva puta i da je previjen od strane tehničara četiri puta; da ima vidne povrede na rukama od lisica; da nema šetnje i ne može da podnese samicu; da želi u kolektivni smještaj. Ombudsman je u Mišljenju konstatovao da su, postupanjem službenika ZIKS-a u konkretnom slučaju, povrijeđena prava osuđenog lica R.L.J. Ombudsman ocjenjuje da je došlo do pretjerano duge upotrebe sredstava prinude –vezivanja, nad osuđenim R.L.J. u trajanju od 19 dana. Višednevno trajanje vezivanja, njegove posljedice (povrede na rukama), fizičke i psihičke patnje koje je trpio osuđeni R.L.J. te njegov osjećaj straha, rastrjost i inferiornosti, u svojoj sveukupnosti predstavljaju nečovječno i ponižavajuće postupanje. Naime, u ovakvom postupanju prema osuđenom licu sadržani su svi elementi nečovječnog i ponižavajućeg postupanja: učesće službenih lica, bespomoćnost žrtve i intenzitet nanijetog bola. Naime, do kraja rada na ovom izvještaju nisu pokrenuti ni disciplinski ni krivični postupci protiv službenika ZIKS-a.

39.	M.Đ. iz Podgorice	2016	Na portalu Vijesti 8.2.2017. godine objavljen je tekst "Službenici ZIKS-a odveli Đokovića na liječenje, pa mu slomili lobanju". U tekstu se navodi da je osuđeniku M.H. slomljena lobanja dok je vraćan iz Urgentnog bloka u Kazneno popravni dom, nakon čega je dva dana proveo u zatvorskoj sobi bez ukazane ljekarske pomoći. Porodica M.Đ. i pravni zastupnik advokat Božo Milonjić kazali su Vijestima da sumnjaju da je povreda nastala udarcem pendrekom. Izvor: http://www.vijesti.me/vijesti/službenici-ziks-a-odveli-dokovica-na-liječenje-pa-mu-slomili-lobanju-923706	Advokat oštećenog M.Đ. Božo Milonjić obavijestio je HRA da je postupak još uvijek u fazi izviđanja. Dana 2.2.2018. godine oštećenog Đokovića je saslušao državni tužilac u Višem državnom tužilaštvu, Željko Tomković, koji je, po navodima advokata, oštećenog obavijestio da nema novih informacija u vezi sa ovim postupkom. Događaj se desio dana 4.2.2017. godine. Od toga dana do danas M.Đ. je 2-3 puta saslušan kod ODT-a Podgorica na okolnosti da li se u međuvremenu sjetio ko ga je udario obzirom da je imao teške, po život opasne, povrede glave. Državni tužilac je obaviješten od strane Ombudsmana 8.2.2017. godine, jer je Ombudsman naložio hitnu istragu. Advokat oštećenog nije pozivan da prisustvuje saslušanju oštećenog kod tužioca jer oštećeni nije to zahtijevao. ODT nijednom nije pozvao advokata oštećenog radi informisanja u kojoj je fazi postupak i šta su uradili do sada. Advokat je pokrenuo parnični postupak za naknadu nematerijalne štete, tužio ZIKS odnosno državu, ali do kraja rada na ovom izvještaju prvostepena presuda nije donešena. U parničnom postupku je bilo vještačenje po vještaku medicinske struke, gdje se vještak decidno izjasnio da je M.Đ. prebijen tupim predmetom po glavi i leđima, isključivši svaku mogućnost da se radilo o slučajnom padu na tvrdu podlogu i sl.
40.	B.V. iz Podgorice	2016	U januaru 2016. godine Vijesti su prenijele informaciju o prebijanju pritvorenika B.V. u ZIKS-u, tačnije istražnom zatvoru. U saopštenju se navodi da je B.V. pretukao zatvorskog čuvara R.S, nakon čega ga je 15-tak službenika ZIKS-a brutalno pretuklo pendrecima. Mediji prenose da je tužilac konstatovao povrede, a zatim i pozvao vještaka sudske medicine. Iz ZIKS-a su potvrdili da je došlo do incidenta i pojasnili da je B.V. službenika udario prilikom podjele terapije. Izvor: http://www.vijesti.me/vijesti/nokautirao-cuvara-pa-prezivio-torturu-871803	Branilac Vukanovića, advokat Branko Anđelić, obavijestio je HRA da je u ovom slučaju pravosnažno osuđen samo B.V. na kaznu zatvora u trajanju od 1 godine i 3 mjeseca. Imenovani je osuđen zbog k.d. napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti. Optužnica je podignuta 25.4.2016. godine, prvi pretres je održan 3.6.2016. godine, posljednji je održan 16.3.2017. godine. Postupak je pravosnažno okončan, nakon održanih osam pretresa (sa odloženim pretresima). S druge strane, postupak u kojem je B.V. oštećen nikada nije dobio sudske epilog, niti je iko od zaposlenih u ZIKS-u bio sankcionisan zbog navedenog događaja.

41.	Đ.P. i R.P. iz Bara	2016	U junu 2016. godine Dan je prenio informaciju o napadu na majku i sina, R.P. optužila je službenike barske policije da su pretukli njenog 21-nog sina Đ.P. koji se potom liječio u KCCG. Po njenim riječima, mladić je brutalno pretučen jer je snimao bahato ponašanje policajaca. Kako bi spriječili da ih prijavi, policajci su pretukli mladića nanoseći mu više povreda. Đ.P. jedna je od oko 20 osoba koje su se u subotu poslije podne uputile na Rumiju. Oko 18h krenuli su ispred hrama u Baru, a prevozili su se u dva kamiona. U mjestu Velembusi, kako priča njegova majka, zaustavila ih je policija, koja je počela neprimjereno da se ponaša. Đ.P. je uzeo mobilni telefon kojim je počeo da ih snima. Izrevoltirani time tražili su da s ide s kamiona, kada su počeli da ih udaraju. Njegova majka tvrdi da je nekoliko mladića koji su bili sa njenim sinom krenuli da ih razdvoje. Ova Baranka redakciji Dan-a je predala izjavu koju je njen sin, kako joj je kazao, dao pod prisilom osmorice policajaca. U toj izjavi mladić je ispričao kako je došlo do incidenta kada je snimao bahato ponašanje policajaca koji su ih uhapsili na putu prema Rumiji. Naveo je da je tada zadobio nekoliko udaraca, a i da su ga policajci vrijeđali i prijetili mu. Na putu prema Centru bezbjednosti ponovo su ga srel, a naveo je ime policajca koji ga je bacio na zemlju i tukao, a nakon toga prebacio preko ograde i davio. Takođe, taj isti službenik policije prijetio mu je da će ga ubiti. Mladić je u izjavi tvrdio i da su tada naišli službenici interventne jedinice koji su ga spasili i prevezli do stanice policije. U subotu veče nakon incidenta iz policije je medijima nezvanično saopšteno da je Đ.P. priveden jer je vrijeđao policajce i krenuo da se fizički obračuna sa jednim od njih. Izvor: http://www.dan.co.me/?nivo=3&datum=2016-03-31&rubrika=Hronika&najdatum=2016-06-22&clanek=552204&naslov=Policijci%20tukli%20majku%20i%20sina
			U rješenju ODT-a u Baru, oznake TUSPI br. 7/18 od 8.2.2018. godine, navodi se da su formirani spisi povodom navoda R.P. koja je saslušana u svojstvu svjedoka pred državnim tužiocem, da su nju i njenog sina Đ.P. zlostavljali policijski službenici o čemu je formiran predmet oznake Ktr. br. 118/16. Naime, utvrđeno je da nema osnova za preduzimanje krivičnog gonjenja protiv bilo kojeg lica pa je predmet arhiviran, a o ishodu je obavještena oštećena R.P.

		Dan je prenio informaciju Ž.L. iz Kolašina o navodima da ga je policajac M.B. tukao bez ikakvog povoda. Ž.L. je novinarima ispričao da ga je tog dana u centru grada tukao i prijetio mu policajac M.B. na očigled desetak sugrađana i dvojice policajaca i pojasnio da je dva sata prije toga imao konflikt sa sugrađaninom, koji ga je prijavio policiji. Prolazio je pored kafića "Selekt" kada ga je pozvao policajac R.R. i tražio da krene sa njim u stanicu, kako bi dao izjavu zbog svađe, i istakao da je znao o čemu je riječ te da je namjeravao sam da pođe bez svađe ili odupiranja. Prišao je R.R., ali se odnekud pojavio M.B. koga je pitao šta je to opet uradio i koji je građanin Ž.L. navodno počeo da udara. Za njim je išao i policajac koji mu je bio poznat kao G.Ž. Policijac M.B. ga je, kako je naveo, udario dva puta šakom u potiljak, onda mu je G.Ž. zavrnuo ruku, a M.B. ga je još jednom udario u potiljak, pa nogom u stomak. Izvor: http://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Hronika&clanak=555736&najdatum=2016-07-15&datum=2016-07-16 Izvjestaj „Odgovornost i integritet: Pregled građanskog nadzora policije u Crnoj Gori“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2016, str. 100, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/savjeti_knjiga.pdf
42.	Ž.L. iz Kolašina	2016

43.	B.V. iz Nikšića	2016	Većernje novosti su prenijele informaciju o B.V. iz Nikšića koji je preko društvenih mreža ukazao na postupanje policijskih službenika CB Nikšić dana 21. juna 2016, u ranim jutarnjim satima. Prema iznijetim navodima, građanin je s dvojicom prijatelja sjedio u novootvorenom kafiću u Nikšiću kada su se policijski službenici, prilikom pražnjenja lokala, neprimjereno ophodili prema njemu. Na navedenu činjenicu građanin je ukazao policijskim službenicima i pitao zašto ga guraju nakon čega je priveden u službene prostorije i tom prilikom i lakše povrijeđen zadobivši modrice po tijelu i ugruvano rebro. Izvor: http://91.222.7.189/vesti/planeta.300.html:611379-Niksic-Pendrekom-pocelom-telu. Izvjешtaj „Odgovornost i integritet: Pregled građanskog nadzora policije u Crnoj Gori“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2016, str. 129: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/savjeti_kniga.pdf	Na inicijativu svog predsjednika, Savjet za građansku kontrolu policije je pokrenuo postupak ocjene primjene policijskih ovlaštenja. UP je obavijestila Savjet da je 21.6.2016. godine oko 02:30h dežurna služba CB Nikšić obavijestila da je ispred lokala „Džek bar“ koji se nalazi u ulici Njegoševoj, u Nikšiću, došlo do narušavanja javnog reda i mira, tačnije do svađe između više lica. Na lice mjesta upućena je interventna jedinica, koja je dolaskom zatekla više lica koja su se međusobno raspravljala i gurala. Policijski službenici interventne jedinice prisutnim građanima izdali su naređenje da prekinu sa svađom i da se udalje sa pomenutog mjesta, što su svi učinili, osim tri lica: V.B., B.V. i A.M. Tom prilikom je lice V.B. policijskim službenicima uputio riječi omalovažavanja, zbog čega je isti smješten u službeno vozilo radi dovođenja u CB Nikšić zbog preduzimanja službenih radnji. Takođe, zbog nepostupanja po jasno izdatoj naredbi o udaljenju sa lica mjesta u službeno vozilo su smještena lica B.V. i A.M. Prilikom dovođenja navedenih lica u CB Nikšić, službenici interventne jedinice nijesu upotrijebili sredstva prisile prema ovim licima, već su dobrovoljno ušli u službeno vozilo, što je konstatovano u informaciji dežurnog starijše Stаницe policije M.D. U nastavku odgovora UP se navodi da su policijski službenici interventne jedinice na navedene okolnosti sačinili službenu zabilješku, i na dalje postupanje predali dežurnom vođi bezbjednosnog sektora M.M, koji je o svemu upoznao zamjenika ODT u Nikšiću koji se izjasnio da u radnjama koje su počinila privedena lica nema elemenata krivičnog djela. Dežurni vođa bezbjednosnog sektora je obavio razgovor sa licima B.V. i A.M. i upozorio ih na ponašanje, nakon čega su pušteni, dok je lice V.B. lišeno slobode do privoda dežurnom sudiji za prekršaje, zbog počinjenog prekršaja iz čl. 11 ZJRM-a (ometanje i omalovažavanje policijskog službenika). Lice je uz zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka privedeno Odjeljenju za prekršaje u Nikšiću, gdje je i priznao prekršaj koji mu je stavljen na teret. Prilikom obavljanja razgovora sa licima B.V. i A.M. od strane dežurnog vođe bezbjednosnog sektora, nisu se žalili na postupke policijskih službenika ka njima, odnosno nisu se žalili na eventualne povrede niti su zahtijevali ukazivanje medicinske pomoći.
-----	-----------------	------	---	---

	U CB Nikšić je, povodom navoda povređivanja VB, od strane policijskih službenika, formiran predmet. U cilju utvrđivanja činjeničnog stanja kompletni spis predmeta predati su službeniku Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije TG. U odgovoru UP je navedeno da je službenik Odjeljenja za unutrašnju kontrolu upoznat sa podacima o svim učesnicima i očevicima navedenog događaja, koji će preduzeti zakonske mjere iz svoje nadležnosti u cilju utvrđivanja činjeničnog stanja. U dopisu je dalje navedeno da gore navedena lica u prostorijama CB Nikšić nisu imali primjedbi na postupke policijskih službenika ka njima, niti su se žalili na eventualne povrede, ni zahtijevali medicinsku pomoć. O fotografiji povrede, koju je građanin B.V. postavio na svom facebook profilu, a za koju je imenovani tvrdio da je zadobio prilikom preduzimanja mjera i radnji od strane policijskih službenika, UP je, kako se navodi, saznala preko medija. UP je navela da obzirom da građanin B.V. zvančno nije podnio nikakvu prijavu CB Nikšić koja se odnosi na postupanje policijskih službenika prema njemu, ovaj CB je formirao predmet povodom predmetnog događaja i prosljedio na daju nadležnost Odjeljenju za unutrašnju kontrolu policije. U postupku pribavljanja relevantne dokumentacije Savjet je obaviješten da je Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije sprovelo postupak kontrole zakonitosti postupanja i preduzimanja službenih mjera i radnji od strane policijskih službenika SP CB Nikšić i konstatovalo da u ovom postupku nijesu utvrđene činjenice i dokazi koji bi nesporno ukazivali na postojanje osnova za pokretanje postupka za utvrđivanje disciplinske odgovornosti policijskih službenika zbog načina postupanja i preduzimanja službenih mjera i radnji u predmetnom slučaju. I pored toga, uzimajući u obzir činjenicu da je građanin B.V. tvrdio da je u predmetnom događaju zadobio tjelesne povrede i da su mu iste nanijeli policijski službenici, izvještaj o izvršenoj kontroli, sa spisima predmeta, je dostavljen ODT u Nikšiću, na dalji postupak, konačnu ocjenu i mišljenje da li u radnjama i postupanju policijskih službenika CB Nikšić prema imenovanom građaninu ima elemenata bića krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti. Ovom prilikom, Savjet za građansku kontrolu rada policije je obaviješten da je ODT u Nikšiću, aktom Ktr. br.2181/16 od 28. septembra 2016, obavijestilo Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije da povodom navoda B.V. nije utvrdilo postojanje zakonskog osnova za pokretanje krivičnog postupka protiv bilo kog lica za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti. Savjet je sa odgovorom UP upoznao građanina B.V. iz Nikšića i od istog nije primio dodatno izjašnjenje. Na osnovu raspoložive dokumentacione osnove Savjet nije mogao utvrditi prekoracenje policijskih ovlaštenja u konkretnom slučaju.

44.	M.C. iz Podgorice	2017	Podgoričanin M.C., jedan od optuženih za pljačku beranske filijale Prve banke, izjavio je pred sudijom i tužiocem u Višem sudu u Bijelom Polju 30.11.2017. da ga je nakon hapšenja u julu mjesecu pretuklo devet policajaca iz Berana i Rožaja, ali da je zbog porodice ćutao o tome. Izvor: http://www.vijesti.me/vijesti/optuzeni-za-pljacku-banke-u-beranama-tvrde-da-nijesu-imali-pomagace-965598	Savjet za građansku kontrolu rada policije nije se bavio ovim slučajem. Više državno tužilaštvo u Bijelom Polju u rješenju TUSPI br. 2/18 od 12.2.2018. navodi da nije formiralo predmet povodom navoda da je policija tukla M.C. S druge strane, 5.2.2018. godine nastavljeno je suđenje Cekoviću kojem se sudi zbog krivičnog djela razbojništvo. Nastavak suđenja zakazan je za 27.2.2018. godine.
45.	V.N. (19) iz Podgorice	2017	Podgoričanin M.C., jedan od optuženih za pljačku beranske filijale Prve banke, izjavio je pred sudijom i tužiocem u Višem sudu u Bijelom Polju 30.11.2017. da ga je nakon hapšenja u julu mjesecu pretuklo devet policajaca iz Berana i Rožaja, ali da je zbog porodice ćutao o tome. Izvor: http://www.vijesti.me/vijesti/optuzeni-za-pljacku-banke-u-beranama-tvrde-da-nijesu-imali-pomagace-965598	Savjet za građansku kontrolu rada policije nije se bavio ovim slučajem. Više državno tužilaštvo u Bijelom Polju u rješenju TUSPI br. 2/18 od 12.2.2018. navodi da nije formiralo predmet povodom navoda da je policija tukla M.C. S druge strane, 5.2.2018. godine nastavljeno je suđenje Cekoviću kojem se sudi zbog krivičnog djela razbojništvo. Nastavak suđenja zakazan je za 27.2.2018. godine.

			Takođe su informisali da su se, prilikom višenja kontrole, ponašali krajnje korektno i profesionalno, da nije pružao nikakav otpor, zbog čega prema njemu nisu upotrebljena sredstva prinude. U zaključnici odgovora direktora policije Savjetu stoji ocjena da su policijski službenici, u konkretnom slučaju, postupali profesionalno i u skladu sa zakonskim ovlaštenjima. Savjet je predmetni odgovor Uprave policije prosljedio podnosiocu pritužbe građaninu B.N. na upoznavanje sa sadržinom i izjašnjenje, koji je uz riječi zahvalnosti na radnjama koje je povodom predmetnog slučaja Savjet preduzeo i pribavio dokumentaciju s tim u vezi informisao da će porodica drugim pravnim sredstvima zatražiti zadovoljenje vezano za slučaj, na temelju čega je Savjet donio odluku da obustavi dalji rad na predmetu. U rješenju TUSPI br. 13/18 od 16.2.2018. godine ODT je obavijestilo HRA da povodom navedenog događaja nije podnesena krivična prijava, niti je dežurni tužilac obaviješten o konkretnom događaju. Međutim, sadržinu predmetnog zahtjeva koji smo podnijeli, shodno članu 53 Pravilnika o unutrašnjem poslovanju državnog tužilaštva, ovo tužilaštvo je cijnilo kao prijavu događaja, te je formiran predmet „Ktr“ oznake. Savjet je predmetni slučaj uzeo u razmatranje i obratio se UP u cilju pribavljanja relevantnih informacija o slučaju. U kontekstu događaja iznijetog u predstavci načelnik CB Bar D.S. je obavijestio da je dana 12. aprila 2017. godine na magistralnom putu Bar-Sutomore u naselju Šušani saobraćajna patrola, u sastavu policijski službenici N.F. i S.S., obavljala poslove kontrole saobraćaja, te da je oko 01:0h zaustavila automobil kojim je upravljao A.M, dok se na mjestu suvozača ovom prilikom nalazio E.M. iz Podgorice. Provjera za navedena lica je izvršena putem radio veze i ovom prilikom se došlo do saznanja da se radi o bezbjedonosno interesantnim licima, koja su sklonu izvršenju teških krivičnih djela i njihovoj povezanosti sa članovima jedne od organizovanih kriminalnih grupa iz Bara, nakon čega je dežurni starijšina CB Bar I.D. uputio interventnu grupu u sastavu R.M, S.K. i A.H, kako bi izvršili pregled lica i vozila. Dolaskom na lice mjesta interventna grupa je zatekla navedena lica pored putničkog motornog vozila i izdala jasno naređenje A.M. i E.M da stave ruke na vozilo kako bi pristupili njihovom pregledu.
46.	A.M. iz Podgorice	2017	U avgustu 2017. godine Dan je prenio informaciju da su pripadnici interventne jedinice navodno brutalno pretukli A.M. i da su ga potom, kako bi to prikrili, navodno lažno prijavili za napad na policiju. A.M. je zbog te prijave završio u istražnom zatvoru, a redakciji Dana je dostavilo pismo preko porodice. Ombudsman je 15.01.2018. dao mišljenje po A.M. pritužbi u kome je utvrdio da je zaista bio izložen nečovječnom postupanju od strane policije i preporučio Upravi policije – CB Bar da pokrene postupak za utvrđivanje odgovornosti policijskih službenika koji su mu nanijeli brojne povrede. Izvor: “Policajci me pretukli pa me lažno prijavili”, Dan, 10.8.2017 (http://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Hronika&clanak=610280&datum=2017-08-10) Izvištaj „Građanski nadzor i jačanje integriteta policije“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2018, str. 78. Mišljenje Ombudsmana, br. 01-464/17-4, 15.01.2018, dostupno na: http://www.ombudsman.co.me/docs/1517840704_15012018-preporuka-jn.pdf

	U odgovoru dostavljenom Savjetu se navodi da se, u tom trenutku, A.M. obratio policijskom službeniku R.M. povišenim tonom riječima "nećete me pregledati, šta se k..... koliko vas je, što ste došli p... jedne u uniformi" dok je E.M. postupio po izdatom naređenju. Službenik R.M. je potom upozorio lice A.M. na ponašanje, ponovo izdao naređenje da se okrene u pravcu vozila i prestane sa uvredama što je ovaj uvažio i uslijedio je pregled. Potom je A.M. saopšteno da će biti odveden u službene prostorije zbog riječi koje je uputio policijskim službenicima, smješten je u službeno vozilo u zadnjem dijelu službenog vozila „Mitsubishi Pajero" koji, kako je u dopisu Savjetu napomenuto, ima dva reda sjedišta i dio iza zadnje klupe koji se koristi za privođenje lica a nije fizički odvojen i izolovan od ostatka unutrašnjosti vozila. Nakon toga, policijski službenici su se zajedno sa A.M. uputili u pravcu CB Bar a u trenutku kada su vozilom bili nadomak kružnog toka kod mosta rijeke Željeznice A.M. je ničim izazvan udario policijskog službenika A.H. zatvorenom šakom u predjelu glave koji se nalazio na mjestu iza vozača nakon čega ga je uhvatio za okovratnik službene uniforme i pokušao gušenje. Uslijed nastalih okolnosti, policijski službenik R.M. koji je upravljao službenim vozilom isto je zaustavio, izašao iz vozila i otvorio vrata od zadnjeg dijela vozila (gepeka) kako bi otklonio napad na A.H. a u tom trenutku A.M. je desnom nogom udario A.M. u predjelu grudi nakon čega je izašao iz službenog vozila i dao se u bjekstvo. Nakon nekoliko desetina metara policijski službenici su sustigli A.M. lišili ga slobode uz upotrebu sredstava prinude i priveli u službene prostorije. U dopisu dostavljenom Savjetu je napomenuto da policijski službenici koji su postupali u ovom događaju u potpunosti negiraju navode da je u postupanju policije u konkretnom slučaju došlo do ugrožavanja ljudskih prava i sloboda podnosioca pritužbe te da ni na koji način nije vršeno nasilje nad ovim licem, i da je fizička snaga upotrijebljena u onoj mjeri u kojoj je bilo potrebno da se lice prilikom bjekstva sustigne. Savlada, liši slobode i doveo u CB Bar. Shodno odluci Višeg državnog tužilaštva u Podgorici koja se odnosi na obavezu da se o događajima u kojima učestvuju pripadnici organizovanih kriminalnih grupa upoznae VDT u Podgorici, službenici CB Bar su o ovom događaju upoznali VDT u Podgorici, M.J. koja se izjasnila da se u radnjama A.M. stiču elementi bića k.d. napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti i naložila da joj se osumnjičeni sprovede uz krivičnu prijavu, kako je i učinjeno.

	U prilog iznijetom je navedeno i da se A.M. prilikom sprovođenja kod VDT u Podgorici policijskim službenicima koji su ga sproveli obratio riječima „da će se on obračunati sa R.M. i to rascisti na ulični način“ a na okolnosti ovoga razgovora postoji i sačinjena je službena zabilješka od strane službenika Ž.J. i R.M. što u konkretnom ukazuje policiji, kako je u dopisu navedeno, da ovo lice želi opet da napadne i fizički se obračuna sa policijskim službenicima koji su u skladu zakonom i datim ovlaštenjima obavljali poslove iz svoje nadležnosti. CB Bar u dopisu navodi da je, imajući u vidu sadržaj pritužbe, dosta iznjetog kontradiktorno sa realnim stanjem stvari te da povrede koje je A.M. zadobio zbog savlađivanja otpora da se liši slobode posle napada na službeno lice i bjekstva iz službenog vozila, ne odgovaraju povredama koje su navedene u predstavci a odnose se na lom zuba koji se nigdje ne pominje u ljekarskom izvještaju koji je sačinjen u noći kritičnog događaja. U prilog iznijetom je navedeno da se u izvještaju ljekara specijaliste, konkretnom prilikom, govori o lakoj ljelesnoj povredi nastaloj kod građanina A.M. zadobijenoj prilikom savlađivanja otpora nakon bjekstva. Načelnik CB Bar, je zaključio da su policijski službenici u predmetnom događaju postupali u skladu sa zakonskim ovlaštenjima odnoseći se krajnje profesionalno prema podnosiocu pritužbe, građaninu A.M. Ombudsman je povodom pritužbe na rad UP podnijete od strane A.M. zaključio da su policijski službenici CB Bar prema njemu postupali nečovječno, tako što je prilikom njegovog privođenja u CG Bar došlo do prekomjerne upotrebe sile. Ombudsman je zapazio da su podnosiocu pritužbe sprovodila tri pripadnika interventne grupe, te da iako je on jake fizičke građe i da je pružao aktivan otpor, opet se radilo o trojici policajaca takođe dobre fizičke građe, koji su spremni i obučeni za vješto obavljanje ovakvih intervencija bez primjene prekomjerne fizičke sile. Ombudsman dalje navodi da je nesporno da je podnosilac pritužbe zadobio povrede tokom pada na ravnu površinu i razmjenoj udaraca sa policijskim službenikom, međutim broj povreda (15) koje je podnosilac pritužbe zadobio i njihova lokacija na tijelu–leđa, potiljak i zadnje strane nogu, kao i mogući način nanošenja (udarci nogom obuvenom u čizmu kako navodi vještak), ukazuju na mogući način nastanka konstatovanih povreda - kada je već bio pod kontrolom policijskih službenika. S toga Zaštitnik smatra da UP nije dala uvjerljivo objašnjenje i dokaze koji bi opravdali silu koja je primijenjena prema podnosiocu pritužbe u vrijeme dok je bio pod kontrolom službenika policije. Savjet za građansku kontrolu rada policije je rad na ovom slučaju nastavio i u 2018. godini. S toga, do kraja rada na ovom izvještaju nije utvrđeno da li je došlo do prekoračenja ovlaštenja od strane službenika. S druge strane, A.M. je presudom Osnovnog suda u Baru K. br. 82/17 od 27.9.2017. godine već pravosnažno osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 6 mjeseci za k.d. napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti.

47.	N.M. iz Bara, državljanin SAD	2017	NVO Građanska inicijativa "Za nas" optužila je službenike barske policije da su u Sutomoru pretukli njihovog aktivistu N.M. Oni su na konferenciji za novinare taj događaj osudili, navodeći ga kao najsvježiji primjer narušavanja ustavnih sloboda građanina. Navode da su na jednoj od rasprava u Sutomoru tri vozila interventne jedinice okružila njegovo vozilo u kojem je bio sa bratom i drugom i da su izvukli njegovog brata, koji potpuno liči na njega, i počeli da ga tuku. Građanski aktivista objavio je da su ih policajci poslije toga strpali u svoje vozilo, prskali suzavcem, a potom odveli u prostorije CB Bar odakle su izašli pretučeni. Izvor: http://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:684385-Policajci-pretukli-aktivistu-NVO-bez-razloga http://www.vijesti.me/vijesti/milovice-tukli-pa-ucjenjivali-da-cute-952819	D.S. član Građanske inicijative "Za nas" (vidi slučaj 47), dana 2.2.2018. godine obavijestio je HRA da je N.M. oduzet pasos posle ovog događaja kako bi ga, navodno, ucjenjivali da ne prijavljuje torturu, koji mu je vraćen tek na šalteru aerodroma. D.S. dalje navodi da je N.M. odlučio da pravdu potraži preko suda u Americi, ali da nema informaciju da li je nešto preduzimao u ovom kontekstu. S druge strane, Građanska inicijativa je pisala pritužbu Savjetu za građansku kontrolu rada policije, Ministru unutrašnjih poslova i Odjeljenju za unutrašnju kontrolu rada policije. D.S. dalje navodi da su navedene instance utvrdile da nije bilo prekorčenja ovlaštenja od strane službenika i da su pritužbe odbačene. ODT u Baru nije formiralo predmet u vezi sa ovim slučajem.
48.	D.S. član Građanske inicijative "Za nas"	2017	Gradanin D.S. iz Podgorice obratio se Savjetu za građansku kontrolu rada policije pritužbom ukazujući na, kako je naveo, slučaj nezakonitog postupanja prilikom privođenja i neosnovane primjene mjera fizičke prirode, psihičkog maltretiranja i torture tokom performansa građana pred Ustavnim sudom održanog 21. avgusta 2017. Tog dana, oko 10h, u svojstvu službenog lica, tokom skupa obratio mu se inspektor D.K. sa kojim je imao kraći razgovor, a kasnije popodne je obaviješten da je policija dolazila na njegovu adresu radi uručenja određenog poziva. Nakon toga, podnosilac pritužbe je pozvao inspektora V.O. čiji broj je imao od ranije, predstavio se, prenio mu informaciju koju je dobio od porodice H. i informisao o novoj adresi na koju ga mogu kontaktirati u slučaju bilo kakve potrebe, a o istom je informisao i inspektora Lj.G, sa kojim je i ranije imao komunikaciju. U daljem opisu se navodi da je 24. avgusta 2017; tri dana nakon performansa pred Ustavnim sudom, građanin D.S. saznao da je policija dolazila i na adresu njegovih roditelja da ga traži a istovremeno je dobio i telefonski poziv od inspektora D.K. koji je poljasno da ga je policija tražila na adresi koja im je već bila poznata nakon čega je, na predlog D.S, patrola ponovo došla na tu adresu radi uručenja poziva koji je realizovan. Toga dana, kako je naveo, već je imao ugovorene, neodložne obaveze i protest majki korisnica naknada koji je bio zakazan za 13 sati a s obzirom da mu je poziv uručen oko 10h, namjeru policijskih službenika, odnosno njihovih starijeha je ocijenio kao spriječavanje prisustva protestu ili sa ciljem hapšenja zbog neodazivanja na poziv.	Kod sudije za prekršaje, dva službenika interventne jedinice koji su ga tukli i ponižavali, su dali usaglašene izjave da je pružao otpor, da su oni primjenjivali silu u skladu sa zakonom, ne priznajući navode da im je prijetio otkazom preko ministra unutrašnjih poslova. Na sudu je saznao prezimena policajaca koji su ga u vozilu prilikom privođenja tukli, i to: V kao starijeha grupe, B. koji je vozio, M.S. koji je sjedio do njega i M. Fizičko nasilje, kako je naveo, koje su vršili nad njim je bilo smišljeno da mu ne ostanu vidljivi tragovi, a da bude bolno i ponižavajuće a spoljni vidljivi trag jedino je ogrebotina na lijevoj podlaktici, koja je navedena u zapisniku policajaca, zadobijena u podrumu CB Podgorica gdje je, na kratko, odveden prije odvođenja u Sud za prekršaje. U daljem opisu događaja se navodi da je nakon saslušanja kod sudije za prekršaje, građanin D.S. otišao u Urgentni centar uslijed jakih bolova u predjelu vrata, glave i donjeg dijela leđa gdje je lijekar specijalista konstatovao lake tjelesne povrede u predjelu vrata nastale od gušenja podlakticom i nadlakticom, kojima je policajac stzeao njegov vrat, sve dok ne bi počeo da gubi svijest i to u više navrata. Savjet je slučaj uzeo u razmatranje i obratio se Upravi policije, koja je u odgovoru informisala da je prethodno upoznata sa sadržinom navoda na osnovu ličnog obraćanja imenovanog građanina aktom identične sadržine ministru, direktoru Uprave policije, kao i drugim relevantnim institucijama (Ombudsmanu i dr), te da su naložene detaljne provjere po ovom osnovu, izuzeta kompletna dokumentacija i dostavljen odgovor imenovanom. U zaključku dopisa Uprava policije je konstatovala da su sve mjere i radnje povodom navedenog događaja preduzete profesionalno.

	U predstavi se dalje navodi da je tokom protesta majki stajao uz ogradu koja dijeli građane i policiju, neposredno u blizini službenika policije i njihovih starijina koji ga od ranije znaju kao građanskog aktivistu i koji su mu se u više navrata ranije obraćali po imenu i prezimenu, a kada je krenuo sa protesta prema autu, koji je bio parkiran u blizini Ullice slobode da bi se javio u CB Podgorica, dva civila su pošla za njim a on potrao Ulicom slobode i ušao u zgradu "Vijesti". Odmah za njim, uz ta dva civila, kako je naveo ušao je pet, šest policajaca u uniformama interventne, bez oznaka sa imenima, ne pokazujući mu legitimacije, ne predstavljajući se, ne saopštavajući zašto su tu i ne pokazujući mu bilo kakav nalog, već samo pokušavajući na silu da ga izvedu riječima "ajde". Odbio je da pođe, pružio pasivan otpor, kako je naveo, tražio da se predstave, legitimišu, da mu kažu zašto ga odvođe i da mu daju neko rješenje, bilo šta napisano. Na njegove zahtjeve, kako je naveo, nisu željeli da odgovore i nakon nekoliko minuta prepirke, na pitanje zapošljenih u "Vijestima" kazali su da se nije odazvao na "poziv da se dobrovoljno javi u svojstvu građanina". Odgovorio je da odbija da pođe dobrovoljno i da insistira na prethodnim zahtjevima (prilog audio snimak) da bi, kako je naveo, na silu bio izveden iz prostorija "Vijesti" nakon čega je prestao sa pružanjem pasivnog otpora. Tada, ispred zgrade su bila parkirana dva vozila, puna interventne policije, brojni inspektori, uveli su ga u jedno vozilo gdje su sa njim sjela četvorica službenika policije i započela najužasniju psihičku torturu uz primjenu fizičke sile, daveći ga, udarajući, pljujući, psujući, prijeteći, o čemu svjedoči medicinski nalaz Kliničkog centra Crne Gore. Iako je, kako je naveo u pritužbi, odmah po ulasku u auto bio svezan liscima i nije ni pomislio, niti bio u mogućnosti da pruži bilo kakav otpor, tortura je trajala nekoliko minuta dok su bili parkirani pred zgradom "Vijesti" i nakon toga u toku vožnje prema CB a usput su prisutni službenici, dok su ga davili i tukli, preko radio stanice javljali da pruža otpor, da ih udara, da je agresivan, sve da bi, donekle, dobili opravdanje za svoje ponašanje a sa druge strane veze je čuo da im stariješine odobravaju primjenu sile.	Nakon razmatranja priložene medicinske dokumentacije i imajući sve okolnosti u vidu, Savjet je ocijenio da u konkretnoj situaciji primijenjena prinuda nije bila strogo nužna zbog očiglednog drskog ponašanja građanina D.S. čime je došlo do određenog ugrožavanja poštovanja ljudskog dostojanstva. Savjet je takođe konstatovao činjenicu da su određeni policijski službenici, koji su primjenivali ovlaštenja prema građaninu D.S. postupali i u drugim slučajevima u kojima je Savjet prepoznao neprofesionalno policijsko postupanje i praksu da se prema građanima lišenim slobode neprimjereno postupaju u toku njihovog transporta prema službenim prostorijama policije.
	D.S. je obavijestio HRA da ODT nije formiralo predmet u vezi sa ovim slučajem.	

49.	Racija interventne policije u Ulcinj	2017	Osam punoljetnih i tri maloljetne osobe podnijele su pritužbe Ministarstvu unutrašnjih poslova na rad policijskih službenika zbog racija koje su izveli 17. juna 2017. godine u lokalima „Montenegro“, „Opijum“ i „Capito“ u centru grada i „Di Tevi“ u Donjem Štoju u Ulcinju. Pritužbe su podnijeli zbog prekomjerne upotrebe sile od strane policijskih službenika. Posebno je istaknuto da niko od oštećenih građana nije pružao otpor niti je na bilo kakav način ugrožavao javni red i mir. Izvor: Izvištaj „Ljudska prava lišenih slobode u Crnoj Gori“, Građanska alijansa, Podgorica, 2017, str. 27, dostupno na: http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf http://www.vijesti.me/vijesti/je-li-bilo-prekoracenja-tokom-racija-u-ulcinju-944049	Iz Uprave policije saopštili su da su njihovi službenici Centra bezbjednosti (CB) Bar i Odjeljenja bezbjednosti (OB) Ulcini "izveli pojačanu kontrolu lica u ugostiteljskim objektima" da bi pronašli lica za koja se sumnja da su počinili krivična djela. Tokom te racije više lica javno je reagovalo zbog neprofesionalnog postupanja službenika policije. Po pisanju medija, akcija policije uslijedila je zbog fizičkog napada na Jusufa Metanovića, policijskog službenika OB Ulcinj, i nakon pokušaja pripadnika organizovane kriminalne grupe iz Bara da iznuđe od Ulcinjanina novac. Advokat Gzim Hadžibeti je u ime osam punoljetnih i tri maloljetne osobe podnio pritužbu MUP-u na rad policijskih službenika u vezi sa ovim slučajem. Advokat Hadžibeti je obavijestio HRA da je ODT u Ulcinju formiralo predmet poslovnice oznake Ktr. br. 17/17 zbog k.d. Zlostavljanje i da je izvištaj u toku. U postupku unutrašnje kontrole nijesu utvrđene činjenice i dokazi koji bi nesporno ukazivali na nezakonito preduzimanje službenih mjera i radnji od strane policijskih službenika u konkretnom slučaju. Međutim, u ovom slučaju, obzirom da je predmetna pritužba sadržavala ozbiljne optužbe uslijed čega se ista mogla tretirati kao krivična prijava, spisi sačinjeni u postupku unutrašnje kontrole dostavljeni su nadležnom državnom tužilaštvu na konačnu odluku. Nadležni državni tužilac, Dan-ka Ivanović Đerić, formira predmet protiv 4 službenika Intervente jedinice. U ovom predmetu je donijeta prvostepena presuda u kojoj su samo dvojica službenika optuženi na kaznu zatvora u trajanju od 4 i 5 mjeseca. Advokat Pantović je obavijestio HRA da će uložiti žalbu na prvostepenu presudu, a pretpostavlja da će isto učiniti i branilac okrivljenih. S druge strane, advokat Pantović navodi da je protiv maloljetnog D.L. i njegovih prijatelja pokrenut prekršajni postupak zbog navodno organizovanja tuče, a na osnovu službenih zabilješki. D.L. i drugi pravosnažno su oslobođeni optužbe. Advokat dalje navodi da su policajci sačinili lažne službene zabilješke, imajući u vidu da D.L. i drugi oslobođeni. Zato će advokat u narednom periodu podnijeti krivičnu prijavu protiv njih za k.d. davanje lažnog iskaza i k.d. lažno prijavljivanje.
50.	Maloljetni D.L. (16) iz Podgorice	2017	Advokat Ratko Pantović iz Tivta, kao ovlašćeni punomoćnik D.Z. iz Podgorice, dostavio je Odjeljenju za unutrašnju kontrolu policije pritužbu na policijske službenike Interventne jedinice Stanice policije za javni red i mir CB Podgorica koji su, dana 13.2.2016. godine, oko 00:30h, na mostu Milenijum u Podgorici, zbog navodnog bacanja kamenja prema policijskom automobilu, zaustavili a zatim tukli, zastrašivali i prijetili maloljetnom D.L. iz Podgorice, što su nastavili i nakon njegovog privođenja u službene prostorije CB Podgorica, uslijed čega je imenovani zadobio više tjelesnih povreda i morao se obratiti za pomoć psihologu zbog trauma koje je doživio tom prilikom. Izvor: Izvištaj o radu Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije za mart 2016. godine, dostupno na: http://www.mup.gov.me/rubrike/Unutrasnja_kontrola/?AccessibilityFontSize=default	Međutim, u ovom slučaju, obzirom da je predmetna pritužba sadržavala ozbiljne optužbe uslijed čega se ista mogla tretirati kao krivična prijava, spisi sačinjeni u postupku unutrašnje kontrole dostavljeni su nadležnom državnom tužilaštvu na konačnu odluku. Nadležni državni tužilac, Dan-ka Ivanović Đerić, formira predmet protiv 4 službenika Intervente jedinice. U ovom predmetu je donijeta prvostepena presuda u kojoj su samo dvojica službenika optuženi na kaznu zatvora u trajanju od 4 i 5 mjeseca. Advokat Pantović je obavijestio HRA da će uložiti žalbu na prvostepenu presudu, a pretpostavlja da će isto učiniti i branilac okrivljenih. S druge strane, advokat Pantović navodi da je protiv maloljetnog D.L. i njegovih prijatelja pokrenut prekršajni postupak zbog navodno organizovanja tuče, a na osnovu službenih zabilješki. D.L. i drugi pravosnažno su oslobođeni optužbe. Advokat dalje navodi da su policajci sačinili lažne službene zabilješke, imajući u vidu da D.L. i drugi oslobođeni. Zato će advokat u narednom periodu podnijeti krivičnu prijavu protiv njih za k.d. davanje lažnog iskaza i k.d. lažno prijavljivanje.

D.K. iz Herceg Novog	2017	Građanin D.K. obratio se građanskoj kontroli policije pritužbom na postupanje policije. Naveo je da je 21.9.2017. u ranim jutarnjim satima, u njegovu kuću upala policija, bez ikakvog objašnjenja i uz povike "Ruke u vis!", "Uza zid!" i "Ne mrdaj!". Saopštio je da je to za njegovu porodicu bio strašan šok. Naveo je da je od službenika policije zatražio objašnjenje, međutim pripadnici SAJ-a su nastavili vikati i upadati u spavaće sobe gdje su bili njegovi sinovi od 25 i 22 godine. Zatekli su ih u krevetima i počeli udarati pesnicama i nogama, zatim su ih oborili sa kreveta i vukli do hodnika, svo vrijeme psujući i udarajući ih čizmama po tijelu i glavi. Za sve to vrijeme njegova supruga je plakala, doživjela je šok i počela da se koči, a kćerka je gledajući sve to vrištala od straha za braćom i majkom. Kada je ponovila da prestanu i pitao ko je glavni, jedan od inspektora je rekao da je on i da je to ubičajna procedura koja se sprovodi kod pretresa stanova po nalogu suda te da imaju pravo da zovu advokata. Ovom prilikom građanin D.K. ga je, kako je naveo, zamolio da pozove Hitnu medicinsku pomoć (HMP) zbog supruge koja inače uzima terapiju za hipertenziju što je ovaj i učinio. U nastavku se navodi da su pripadnici policije i dalje tukli njegove sinove, iako oni nijesu pružali nikakav otpor a mladm sinu su stavili lisice na ruke i naredili mu da uđe u sobu da se obuče što je i uradio, da bi trojica policajaca ušla za njim i nastavili da ga tuku. Supruga i podnosilac pritužbe su sve vidjeli i čuli kroz prozor od sobe i u šoku vikali da prestanu. Tortura je kako se navodi trajala desetak minuta i tek onda je inspektor, na insistiranje građanina D.K., izvadilo Naredbu od Osnovnog suda za pretres stana i ponovio da imaju pravo na advokata što je podnosilac pritužbe odbio i zatražio da izvrše pretres i prestanu da tuku djecu. Inspektor mu je tada zatražio da obezbijedi dva svjedoka da bi otpočeli pretres stana, što je on i učinio, a u međuvremenu je njegova kćerka bosa sisla na ulicu kako bi sačekala HMP radi majke. Izvor: Izvor: Izvještaj „Građanski nadzor i jačanje integriteta policije“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2018, str. 88. https://m.cdm.me/hronika/saj-ovci-u-hn-na-udaru-sumnjive-osobe/
		Savjet se obratio Upravi policije, koja je u odgovoru informisala da su policijski službenici CB Herceg Novi, u saradnji sa policijskim službenicima SAJ, postupajući po naredbi Sudije za istragu Osnovnog suda u Herceg Novom, 21.9.2017, izvršili pretres stana i drugih prostora, koje koristi lice B.K, zbog postojanja osnovne sumnje da imenovani posjeduje i drži vatreno oružje u ilegalnom posjedu i da će se preduzimanjem radnje pretresa pronaći tragovi k.d. nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija ili predmeti važni za vođenje krivičnog postupka. Navedenog dana u 06:25h, započet je pretres stana i prostorija B.K, uz prethodno preduzete radnje policijskih službenika SAJ iz Podgorice, koji su obezbijedili lice mjesta, shodno svojim ovlaštenjima, omogućivši na taj način policijskim službenicima CB Herceg Novi da nesmetano uđu u stan. Nakon toga, policijski službenici CB Herceg Novi su saopštili D.K, ocu B.K, razloge ulaska u stan, sadržaj naredbe kao i prava građanina na angažovanje advokata, što je isti odbio, a zatim predali naredbu za pretres i u prisustvu svjedoka započeli služбену radnju shodno naredbi. Ovom prilikom, navodi se u odgovoru Uprave policije izvršen je pretres sprata kuće u kojem živi i koji koristi B.K, kao i motorno vozilo, koje se nalazilo parkirano u garaži kuće. Tokom samog pretresa, majci B.K, M.K, je pozlilo, nakon čega je na lice mjesta, na poziv policijskih službenika CB Herceg Novi, išla dežurna ekipa Zavoda za HMP iz Herceg Novog, ukazala pomoć u stanu a zatim napuštili lice mjesta, dok je M.K ostala da prisustvuje daljoj radnji pretresa. Postupanje po naredbi Sudije za istragu za pretres stana, drugih prostorija i vozila koje koristi B.K, završeno je u 07:20 sati, uz sačinjen Zapisnik o pretresanju, koji je potpisao od strane policijskih službenika koji su preduzirali radnju pretresa, svjedoka, kao i B.K, koji nijesu imali primjedbi na rad policijskih službenika. Tom prilikom je konstatovano da nijesu pronađeni ni oduzeti predmeti koji su u vezi sa vrhom pretresanja. B.K. je po završetku službene radnje, doveden u službene prostorije CB Herceg Novi, radi davanja obavještenja, u vremenskom periodu od 07:30 do 12,15 sati, kada je i napustio prostorije CB Herceg Novi, što je i konstatovano u Dnevniku događaja CB Herceg Novi za 21.9.2017. U zaključnici odgovora Uprave policije se napominje da radnju pretresa i ostale preduzete policijske aktivnosti nije pratila potreba sredstava prinude. Savjet za građansku kontrolu rada policije je ovaj dopis proslijedio podnosiocu pritužbe koji, ni nakon dvije urgencije, nije poslao izjašnjenje odnosno komentare, pa je Savjet shodno ovom završio rad na slučaju i konstatovao da je ponašanje službenika bilo profesionalno. ODT u Herceg Novom je u rješenju TUSPI, br. 7/18 od 8.2.2018, obavijestilo HRA da ODT-u nije prijavljen ovaj događaj.

52.	M.K. iz Podgorice	2017	Savjetu za građansku kontrolu rada policije obratio se građanin M.K. iz Podgorice pritužbom kojom je ukazao na, kako je naveo, nezakonito postupanje policijskih službenika prema njemu u noći 7/8.4.2017. između 02:00h i 04:00h, uslijed lažne prijave da je u diskoteci "Beagle" u Podgorici postavljena bomba. Ovom prilikom, podnosilac pritužbe je istakao da je doživio torturu i prebijanje, zlostavljanje i ponižavanje od strane uniformiranih policijskih službenika UP CB Podgorica te da je tokom preduzimanja mjera i radnji iz nadležnosti policije, cjelokupnom događaju prisustvovao kao zaposleni i odgovorno lice u pravnom licu D.O.O. "Vilma i Beti" u okviru kojeg i posluje navedena diskoteka. U pritužbi je naveo da su na licu mjesta službene radnje preduzimali uniformirani policijski službenici CB Podgorica i da se u vrijeme kada je već privođen nalazio ispred objekta sa još par gostiju i nekoliko službenika UP. U jednom momentu, kako je naveo, a što proizilazi i iz video nadzora sa lica mjesta, dok je obavljao miran razgovor sa jednim od policijskih službenika, nekoliko policijskih službenika su se uputili prema njemu i suprotno svojim ovlaštenjima gurali ga unazad, izvan djelokruga video nadzora koji se nalazi iznad ulaza u diskoteku "Beagle". Već u narednom trenutku zadobio je udarce od većeg broja uniformiranih policijskih službenika koji su ga batinali, zlostavljali i udarali vršeci na taj način neviđenu i nečuvenu torturu na javnom mjestu. Neposredno nakon navedenog događaja u 04:09h dana 08.04.2017. zbog zadobijene povrede građanin M.K. se javio u Urgentni centar Crne Gore gdje je konstatovana povreda u vidu preloma ramene kosti. Izvor: Izvještaj „Građanski nadzor i jačanje integriteta policije“, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2018, str. 60.	UP u odgovoru koji je dostavila na inicijalni dopis Savjeta informisala je da je 8.4.2017. u 00:57h Dežurnoj službi CB Podgorica anonimno prijavljeno da je u diskoteci „Beagle“ postavljena eksplozivna naprava – bomba nakon čega su službenici CB Podgorica, postupajući u skladu sa zakonom i po instrukcijama OD-1-a u Podgorici, izašli na lice mjesta i pristupili obezbjeđenju objekta, tj. realizaciji napuštanja objekta od strane prisutnih gostiju, radi vršenja antidiverzionog pregleda u cilju provjere navoda o postavljanju eksplozivne naprave. Kako svi gosti nakon izdatog upozorenja nijesu napustili diskoteku, policijski službenici su dva lica, zbog nepostupanja po naređenju, tj. zbog ometanja i omalovažavanja policijskih službenika, priveli u CB Podgoricu. U odgovoru Uprave policije se navodi i da je M.K. tokom spovođenja službene radnje privođen lica B.Z. i R.V. ometao policijske službenike pokušavajući da ih u tome spriječi te da su se policijski službenici nakon privođenja lica do službenog vozila uputili prema M.K. u cilju privođenja zbog ometanja ali se imenovani, kako je navedeno, dao u bježstvo u pravcu hotela „Podgorica“ pokušavajući pri tom da preskoči metalnu ogradu u blizini hotela kada je pao. Policijski službenik ga je potom sustigao i, uz upotrebu fizičke snage, hvatanjem za desnu nadlakticu, doveo do službenog vozila. Nakon dolaska u CB Podgorica, M.K. se zalio na bol u lijevom ramenu, pa je pozvana HMP koja je lice uputila u Urgentni blok na dalje preglede. Pregledom u Urgentnom bloku utvrđeno da je isti zadobio povredu lijevog ramena. U odgovoru UP se navodi da lice, povodom opisanog događaja, napominje da je povredu lijevog ramena zadobio bježeći od policije, pri padu, što je konstatovano u njegovoj izjavi kao i u ljekarskom izvještaju specijaliste. Uprava policije u zaključnom dijelu dopisa je informisala da je protiv M.K. podniet Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka Sudu za prekršaje u Podgorici, zbog počinjenog prekršaja iz čl. 11 st. 1 Zakona o javnom redu i miru. Savjet za građansku kontrolu rada policije je obustavio rad na ovom slučaju jer podnosilac pritužbe u jednom momentu Savjet obavijestio da odustaje od pritužbe.
-----	----------------------	------	---	--

TABELA IV

Krivične prijave protiv službenih lica za krivična djela zlostavljanje i mučenje
(čl. 166, st. 2 i čl. 167, st. 2)

ODT	2013		2014		2015		2016		2017	
	166	167	166	167	166	167	166	167	166	167
Herceg Novi	0	0	1 ¹	0	0	0	1 ²	0	1 ³	0
Ulcinj	0	1 ⁴	0	0	0	0	0	0	1 ⁵	0
Kotor	2 ⁶	0	2	1 ⁷	1 ⁸	0	2 ⁹	0	1 ¹⁰	0
Berane	0	0	1	1 ¹¹	0	0	0	0	0	0
Bar	0	0	1	1 ¹²	0	0	0	0	7 ¹³	0
Pljevlja	0	0	0	0	0	0	1 ¹⁴	0	0	0
Kolašin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijelo Polje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rožaje	0	0	0	0	1 ¹⁵	0	0	0	0	0

1 Prijava je podnijeta protiv jednog službenog lica. Osnovni sud je donio prvostepenu presudu K. br. 83/14 kojom je okrivljeni J. I. oglašen krivim i izrečena mu je uslovna (kazna zatvora od 5 mjeseci na 2 godine). ODT je uložilo žalbu na navedenu presudu, ali je Viši sud odbio žalbu i potvrdio prvostepenu presudu (Kž. br. 1323/15).

2 Prijava je podnijeta protiv NN službenika, a odbačena je rješenjem.

3 Prijava je podnijeta protiv više NN službenika, a predmet je u fazi izviđaja.

4 Prijava je podnijeta protiv M. M, D. K. i P. M.

5 Prijava je podnijeta protiv B. V, M. R. i P. Z. U navedenom periodu nije bilo odbačenih prijava (važi i za fusnotu 4).

6 Obije su odbačene.

7 Jedna prijava zbog čl.166 je odbačena, dok su Osnovnom sudu podnijeta dva optužna predloga.

8 Prijava je odbačena.

9 Osnovnom sudu podnijeta dva optužna predloga.

10 Prijava je odbačena.

11 Prijava je podnijeta protiv 3 službenika zbog čl. 166 i 167, koja je odbačena rješenjem Kt. br. 201/2014 jer nije postojala osnovana sumnja da su osumnjičeni izvršili k.d. niti drugo djelo koje se goni po službenoj dužnosti.

12 Prijava je podnijeta protiv 6 službenika i odbačena je.

13 Prijave su podnijete protiv 10 službenika, a protiv 7 službenika je prijava odbačena.

14 Prijava je podnijeta protiv 3 službenika i odbačena je.

15 Prijava je podnijeta protiv jednog službenika, a nakon izviđaja je podniet optužni predlog. Optuženje je riješeno osuđujućom odlukom suda i to uslovnom osudom (3 mjeseca na godinu).

Podgorica ¹⁶	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Plav	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cetinje	1 ¹⁷	0	0	0	0	0	1 ¹⁸	0	0	0
Nikšić	1 ¹⁹	0	2 ²⁰	0	4 ²¹	1 ²²	2 ²³	0	3 ²⁴	1 ²⁵
UKUPNO	4	1	7	3	6	1	7	0	13	1

16 Odbili zahtjev uz obrazloženje: „Postupajući po zahtjevu, provjerom kroz službenu evidenciju, Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici utvrdilo je da ne posjeduje tražene informacije na način kako je informacija definisana Zakonom o slobodnom pristupu informacijama, kao dokument ili dio dokumenta u pisanoj, štampanoj, video, zvučnoj, elektronskoj ili drugoj formi, uključujući i njihove kopije, bez obzira na sadržinu, izvor (autora), vrijeme sačinjavanja ili sistem klasifikacije. Izvještaji o godišnjem radu Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici za navedeni period ne sadrže gore pomenute podatke, obzirom da navedeni podaci i nijesu predviđeni metodologijom za izradu godišnjeg izvještaja, niti se vodi posebna evidencija o njima.”

17 Prijava je podnijeta protiv jednog službenika i ona je odbačena, jer nije postojala osnovana sumnja da je izvršeno ovo ili neko drugo djelo koje se goni po službenoj dužnosti.

18 Prijava je podnijeta protiv dva službenika. Nakon izviđajnog postupka podnijet je optužni predlog, a po osnovnu kojeg je sud donio presudu K. br. 42/17 kojom se okrivljeni oslobađaju od optužbe.

19 Prijava je podnijeta protiv 6 službenika, a odbačena je u odnosu na 2 službenika.

20 Prijave su podnijete protiv 3 lica, a riješene su odbačajem.

21 Prijave su podnijete protiv 5 službenika, od čega su 2 prijave protiv 2 lica odbačene.

22 Prijava je podnijeta protiv 2 lica, a riješena je odbačajem.

23 Prijave su podnijete protiv 8 službenika, a riješene su odbačajem.

24 Prijave su podnijete protiv 7 lica, od čega je 1 prijava protiv 3 službenika odbačena.

25 Prijava je podnijeta protiv 3 službenika, a riješena je odbačajem.

BIBLIOGRAFIJA

Izveštaji i drugo

Aleksandar Saša Zeković i Zorana Baćović, Policija i ljudska prava: Građanska kontrola rada policije u praksi, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2014, dostupno na: <http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/publikacija%202009%202010%202012%202013g.pdf>.

Aleksandar Saša Zeković, Zdenka Perović, Ljiljana Klikovac i Drago Spičanović, Pravo na fizički integritet i ljudsko dostojanstvo: Oktobarski protesti i primjena policijskih ovlaštenja, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore – Ombudsman, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Akcija za ljudska prava i Građanska alijansa, Podgorica, 2016, dostupno na: <http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/Pravo%20na%20fizicki%20integritet.pdf>.

Aleksandar Saša Zeković i Zorana Baćović, Policija i primjedbe javnosti: Problemi, praksa i perspektive, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2016, dostupno na: <http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/POLICIJA%20PROBLEMI%20PRAKSA%20I%20PERSPEKTIVE-www.pdf>.

Aleksandar Saša Zeković i Zorana Baćović, Građanski nadzor i jačanje integriteta policije, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2018, dostupno na: <http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/GRA%C4%90ANSKI%20NADZOR%20I%20JA%C4%8CANJE%20INTEGRITETA%20CRNOGORSKE%20POLICIJE.pdf>.

Boris Raonić i Milan Radović, Ljudska prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori, Građanska alijansa, Podgorica, 2017, dostupno na: <http://www.gamn.org/images/docs/cg/ljudska-prava-lica-lisenih-slobode.pdf>.

Aleksandar Saša Zeković i Zorana Baćović, Odgovornost i integritet: Pregled građanskog nadzora policije u Crnoj Gori, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Podgorica, 2016, dostupno na: http://www.kontrolapolicije.me/sites/default/files/library/files/savjeti_knjiga.pdf.

Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2013. godinu, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda (Ombudsman), Podgorica, jun 2014.

Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2014.

godinu, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda (Ombudsman), Podgorica, jun 2015.

Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2015. godinu, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda (Ombudsman), Podgorica, jun 2016.

Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2016. godinu, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda (Ombudsman), Podgorica, jun 2017.

Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2017. godinu, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda (Ombudsman), Podgorica, mart 2018.

Luka Stijepović, Mirjana Radović, Tea Gorjanc Prelević i Daliborka Knežević, Procesuiranje mučenja i zlostavljanja u Crnoj Gori, Akcija za ljudska prava, Centar za građansko obrazovanje, Sigurna ženska kuća i Centar za antidiskriminaciju Ekvista, Podgorica, 2013, dostupno na: <http://www.hraction.org/2013/03/10/izvjestaj-procesuiranje-mucenja-i-zlostavljanja-u-crnoj-gori/>.

Mirjana Radović, Tea Gorjanc Prelević i Tamara Bulatović, Procesuiranje napada na novinare u Crnoj Gori, Podgorica, Akcija za ljudska prava, 2016, dostupno na: http://www.hraction.org/wp-content/uploads/2016/11/IZVJESTAJ-Procesuiranje_napada_na_novinare_02-11-2016.pdf.

Mirjana Radović, Tijana Žegura, Ivana Vujović i Tea Gorjanc Prelević, Monitoring poštovanja ljudskih prava osoba u pritvoru i na izdržavanju kazne u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) u Crnoj Gori za period 2014-2015, Akcija za ljudska prava i Juventas, Podgorica, 2016, dostupno na: <http://www.hraction.org/wp-content/uploads/Monitoring.pdf>.

Radmila Dragičević Dičić, Ivan Janković, Sprečavanje i kažnjavanje mučenja i drugih oblika zlostavljanja – priručnik za sudije i tužioce, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2011, dostupno na: <http://www.hraction.org/wp-content/uploads/Sprecavanje-i-kaznjavanje-mucenja.pdf>.

William A. Schabas, The European Convention on Human Rights: A Commentary, Oxford University Press, 2015.

Philip Leach, Taking a Case to the European Court of Human Rights, 4. Izdanje, Oxford University Press, 2017.

Eric Svaridze, Effective Investigation of Ill-Treatment: Guidelines on European Standards, Savjet Evrope, 2009.

Opšti izvještaj Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (2004).

Izvještaj Evropske komisije za ljudska prava od 5. novembra 1969. u predmetu Danska, Norveška, Švedska i Holandija protiv Grčke, pred. br. 3321/67, 3322/67, 3323/67 i 3344/67.

Izveštaj Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja o posjeti Albaniji 2005. godine.

Izveštaj Vladi Crne Gore o posjeti Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja Crnoj Gori u periodu od 15. do 22. septembra 2008. godine, CPT/Inf (2010) 3, dostupno na: <https://rm.coe.int/1680697752>.

Izveštaj Vladi Crne Gore o posjeti Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja Crnoj Gori u periodu od 13. do 20. februara 2013. godine, CPT/Inf (2014) 1, dostupno na: <http://www.refworld.org/publisher,COECPT,,MNE,537dbdec4,0.html>.

Dokumentovanje i izveštavanje o medicinskim dokazima zlostavljanja (Documenting and reporting medical evidence of ill-treatment), Extract from the 23rd General Report of the CPT, 2013, CPT (<https://rm.coe.int/16806ccc4d>).

Opšti komentar Komiteta protiv torture br. 2: Implementacija člana 2 u Državama članicama, 24. januar 2008, CAT/C/GC/2.

Istanbulski protokol - Priručnik za djelotvornu istragu i dokumentovanje torture i drugog svirepog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, Kancelarija Visokog komesarijata UN za ljudska prava, 9. avgust 1999.

Izveštaj o radu Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije za mart 2016. godine: http://www.mup.gov.me/rubrike/Unutrasnja_kontrola/?AccessibilityFontSize=default

Izveštaj o radu Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije za septembar 2014. godine, Ministarstvo unutrašnjih poslova, <http://www.mup.gov.me/biblioteka/izvjestaji?AccessibilityFontSize=150>.

Izveštaj o radu Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije za novembar 2014. godine, Ministarstvo unutrašnjih poslova, <http://www.mup.gov.me/biblioteka/izvjestaji?AccessibilityFontSize=150>.

Izveštaj o radu za 2013. godinu, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Ombudsman), Podgorica, mart 2014.

Izveštaj o radu za 2014. godinu, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Ombudsman), Podgorica, mart 2014.

Izveštaj o radu za 2015. godinu, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Ombudsman), Podgorica, mart 2016.

Izveštaj o radu za 2016. godinu, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Ombudsman), Podgorica, mart 2017.

Izveštaj o radu za 2017. godinu, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore

(Ombudsman), Podgorica, mart 2018.

Zaključna razmatranja Komiteta protiv mučenja o drugom periodičnom izvještaju Crne Gore (Concluding observations on the second periodic report on Montenegro, Committee Against Torture CAT/C/MNE/CO/2, United Nations, 17 July 2014)

Zakoni

Ustav Crne Gore, Službeni list CG, br. 1/2007 i 38/2013.

Krivični zakonik, Službeni list RCG, br. [70/2003](#), [13/2004](#), [47/2006](#) i Službeni list CG, br. [40/2008](#), [25/2010](#), [32/2011](#), [64/2011](#) – drugi zakon, [40/2013](#), [56/2013](#), [14/2015](#) [42/2015](#) [58/2015](#) – drugi zakon i [44/2017](#).

Zakonik o krivičnom postupku, Službeni list Crne Gore, br. 57/2009, 49/2010, 47/2014 – Odluka Ustavnog suda Crne Gore, 2/2015 – Odluka Ustavnog suda Crne Gore, 35/2015 i 58/2015 - drugi zakon.

Zakon o državnom tužilaštvu, Službeni list Crne Gore, br. 11/2015 i 42/2015.

Zakon o unutrašnjim poslovima, Službeni list Crne Gore, br. 44/2012, 36/2013 i 1/2015.

Zakon o radu, Službeni list Crne Gore, br. 49/2008, 26/2009, 59/2011, 66/2012 i 31/2014.

Zakon o državnim službenicima i namještenicima, Službeni list Crne Gore, br. 39/11, 50/11, 66/12 i 34/14.

Zakon o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti, Službeni list Crne Gore, br. 036/15 od 10.07.2015.

Zakon o Državnom tužilaštvu Republike Slovenije iz 2011. godine (Zakon o državnom tožilstvu, Uradni list RS, št- 58/11, 21/12 – ZDU-1F, 47/12, 15/13 – ZODpol, 47/13 – ZDU-1G, 48/13 – ZSKZDČEU- 1, 19/15 IN 23/17 – ZS Sve).

Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Službeni list Crne Gore, br. 003/16, 039/16 i 002/17.

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Službeni list Crne Gore, br. 046/10 i 040/11.

Konvencije, mišljenja i ostalo

Konvencija protiv mučenja i drugog svirepog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja iz 1984. godine.

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima iz 1966. godine.

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Evropska konvencija o ljudskim pravima) iz 1950. godine.

Pravilnik o načinu obavljanja određenih policijskih poslova i primjeni ovlaštenja, Sl. list CG, br. 021/14 od 06.05.2014, 066/15 od 26.11.2015.

Izvještaj Uprave policije (55 pripadnika SAJ) o upotrebi sredstava prinude prilikom protesta održanih u Podgorici 24. oktobra 2015. godine.

Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije, Izvještaj P.46/2015, od 4.12.2015.

Mišljenje Ombudsmana, br. 01-391/15-3, 29.12.2015, dostupno na: <http://www.ombudsman.co.me/docs/15022016-preporuka-r.lj.pdf>.

Mišljenje Ombudsmana, br. 01-464/17-4, 15.01.2018, dostupno na: http://www.ombudsman.co.me/docs/1517840704_15012018-preporuka-jn.pdf.

Mediji

Portal Vijesti, NVO "4 LIFE": Hitno sprovesti istragu zbog navoda o prebijanju Borozana, 12. oktobar 2015, <http://www.vijesti.me/vijesti/nvo-4-life-hitno-sprovesti-istragu-zbog-navoda-o-prebijanju-borozana-855452>.

Portal Vijesti, Ko je koga provocirao: Policija pretukla Bojovića, 17. maj 2013, <http://www.vijesti.me/tv/ko-je-koga-provocirao-policija-pretukla-bojovica-129109>.

Portal Vijesti, Bojović: Čitava interventna me tukla šakama i nogama, 17. maj 2013, <http://www.vijesti.me/vijesti/bojovic-citava-interventna-me-tukla-sakama-i-nogama-129114>.

Portal Kodex.me, Preminuo osuđenik, porodica tvrdi da je bio žrtva nasilja u ZIKS-u, 15. avgust 2014, <http://kodex.me/clanak/62867/preminuo-osudenik-porodica-tvrdi-da-je-bio-zrtva-nasilja-u-ziks-u>.

Portal Vijesti, ZIKS: Kovačević umro od akutnog oboljenja, a ne od batinjanja, 15. avgust 2014, <http://www.vijesti.me/vijesti/ziks-kovacevic-umro-od-akutnog-oboljenjaa-ne-od-batinjanja-791114>.

Portal Vijesti, Kolašinac tvrdi da je preživio torturu: "Policajci me vezali za stolicu, pa pendrečili", 22. avgust 2014, <http://www.vijesti.me/vijesti/kolas->

[inac-tvrđi-da-je-preživio-torturu-policijci-me-vezali-za-stolicu-pa-pendrecili-792006](#)

Portal Vijesti, Okrivljeni za prebijanje novinarkе „Dana“ počeo štrajk glađu, 7. oktobar 2014, <http://www.vijesti.me/vijesti/okrivljeni-za-prebijanje-novinarke-dana-poceo-strajk-gladu-799260>.

Portal Vijesti, Savjet potvrdio: Barska policija greškom upala u kuću i prebila porodicu Živanović, 3. maja 2015, <http://www.vijesti.me/vijesti/barska-policija-prekoracila-ovlasćenja-prema-porodici-zivanovic-831884>.

Portal Ministarstva unutrašnjih poslova, Saopštenje sa sjednice održane 30. oktobra 2014, http://www.mup.gov.me/rubrike/eticki_odbor/saopštenja/145115/Saopštenje-sa-sjednice-odrzane-30-oktobra-2014-godine.html.

Portal Vijesti, Lješkovića čekaju da preuzme SAJ?, 12. januar 2018, <http://www.vijesti.me/vijesti/ljeskovica-cekaju-da-preuzme-saj-971340>.

Portal Dan, Gumeni metak umalo koban, 2. novembar 2015, <http://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Politika&clanak=517304&datum=2015-11-02>.

Portal Vijesti, Knežević: Pokušao sam da zaštitim šatore kada su me napali, 16. mart 2017, <http://www.vijesti.me/vijesti/knezevic-pokusao-sam-da-zastitim-satore-kada-su-me-napali-929215>.

Portal Vijesti, Milan Knežević osuđen na sedam mjeseci zatvora, 18. oktobar 2017, <http://www.vijesti.me/vijesti/milan-knezevic-osuden-na-sedam-mjeseci-zatvora-959149>.

Portal Cafe del Montenegro, Video: UP: Knežević nasrnuo na policajca, Bajčetić kolima probio policijski kordon, 17. oktobar 2015, <https://www.cdm.me/politika/video-up-knezevic-nasrnuo-na-policajca-bajcetic-kolima-probio-policijski-kordon/>.

Portal Vijesti, Nakon racije, svi kod ljekara, 27. decembar 2015, <http://www.vijesti.me/vijesti/nakon-racije-svi-kod-ljekara-867437>.

Portal Vijesti, Službenici ZIKS-a odveli Đokovića na liječenje, pa mu slomili lobanju, 8. februar 2017, <http://www.vijesti.me/vijesti/sluzbenici-ziks-a-odveli-dokovica-na-lijecenje-pa-mu-slomili-lobanju-923706>.

Portal Vijesti, Nokautirao čuvara pa preživio torturu, 26. januar 2016, <http://www.vijesti.me/vijesti/nokautirao-cuvara-pa-prezivio-torturu-871803>.

Portal Dan, Policajci tukli majku i sina, 31. mart 2016, <http://www.dan.co.me/?nivo=3&datum=2016-03-31&rubrika=Hronika&najdatum=2016-06-22&clanak=552204&naslov=Policajci%20tukli%20majku%20i%20sina>.

Portal Dan, Policajac me tukao bez razloga, 15. jul 2016, <http://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Hronika&clanak=555736&najdatum=2016-07-15&datum=2016-07-16>.

Portal Večernje novosti, Nikšić: Pendrekom po celom telu, 22. jun 2016, <http://91.222.7.189/vesti/planeta.300.html:611379-Niksic-Pendrekom-po-celom-telu>

Portal Vijesti, Optuženi za pljačku banke u Beranama tvrde da nijesu imali pomagače, 1. decembar 2017, <http://www.vijesti.me/vijesti/optuzeni-za-pljacku-banke-u-beranama-tvrde-da-nijesu-imali-pomagace-965598>.

Portal Dan, Policajci me pretukli, pa me lažno prijavili, 10. avgust 2017, <http://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Hronika&clanak=610280&datum=2017-08-10>.

Portal Večernje novosti, Policajci pretukli aktivistu NVO bez razloga, 6. septembar 2017, <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:684385-Policajci-pretukli-aktivistu-NVO-bez-razloga>.

Portal Vijesti, Miloviće tukli, pa ucjenjivali da ćute, 4. septembar 2017, <http://www.vijesti.me/vijesti/milovice-tukli-pa-ucjenjivali-da-cute-952819>.

Portal Vijesti, Policajci su me davili, udarali, pljuvali i psovali, 26. avgust 2017, <http://www.vijesti.me/vijesti/policajci-su-me-davili-udarali-pljuvali-i-psovali-951814>.

Portal Vijesti, Je li bilo prekoračenja tokom racija u Ulcinju, 26. jun 2017, <http://www.vijesti.me/vijesti/je-li-bilo-prekoracenja-tokom-racija-u-ulcinju-944049>.

Portal Café del Montenegro, SAJ-ovci i u HN: Na udaru sumnjiive osobe, 21. septembar 2017, <https://m.cdm.me/hronika/saj-ovci-u-hn-na-udaru-sumnjive-osobe/>.

Presude Evropskog suda za ljudska prava

Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva, predstavka broj 5310/71.
 Aksoy protiv Turske, pred. br. 21987/93.
 Selmouni protiv Francuske, pred. br. 25803/94.
 Dedovski i drugi protiv Rusije, pred. br. 7178/03.
 Ilhan protiv Turske, pred. br. 22277/93.
 Akkoç protiv Turske, pred. br. 22947/93 i 22948/93.
 Aydin protiv Turske, pred. br. 23178/94.
 Maslova i Nalbandov protiv Rusije, pred. br. 839/02.
 Memesheva protiv Rusije, pred. br. 59261/00.
 Bouyid protiv Belgije, pred. br. 23380/09.
 Kudla protiv Poljske, pred. br. 30210/96.
 Raninen protiv Finske, pred. br. 20972/92.
 Danska, Norveška, Švedska i Holandija protiv Grčke, pred. br. 3321/67, 3322/67, 3323/67 i 3344/67.
 V. protiv Ujedinjenog Kraljevstva, pred. br. 24888/94.
 Smith i Grady protiv Ujedinjenog Kraljevstva, pred. br. 33985/96 i 33986/96.
 Poltoratskiy protiv Ukrajine, pred. br. 38812/97.
 Ostrovar protiv Moldavije, pred. br. 35207/03.
 Engel protiv Mađarske, pred. br. 46857/06.
 Khudobin protiv Rusije, pred. br. 59696/00.
 Slimani protiv Francuske, pred. br. 57671/00.
 Otašević protiv Srbije, pred. br. 32198/07.
 Milić i Nikezić protiv Crne Gore, pred. br. 54999/10 i 10609/11.
 Siništaj i drugi protiv Crne Gore, pred. br. 1451/10, 7260/10 i 7382/10.
 Assenov i drugi protiv Bugarske, pred. br. 24760/94.
 Labita protiv Italije, pred. br. 26772/95.
 Bati i drugi protiv Turske, pred. br. 33096 i 57834/00.
 97 članova Zajednice Jehovinih svjedoka u Gldaniju i četvero drugih protiv Gruzije, pred. br. 71156/01.
 Hajnal protiv Srbije, pred. br. 36937/06.
 Cobzaru protiv Rumunije, pred. br. 48254.
 Güleç protiv Turske, pred. br. 21593/93.
 Yazgül Yılmaz protiv Turske, pred. br. 36369/06.

Ergi protiv Turske, pred. br. 66/1997/850/1057.
Barabanshchikov protiv Rusije, pred. br. 36220/02.
Mikheyev protiv Rusije, pred. br. 77617/01.
Rehbock protiv Slovenije, pred. 29462/95.
Altun protiv Turske, pred. br. 24561/94.
Ramsahai i drugi protiv Holandije, pred. br. 52391/99.
Đekić i drugi protiv Srbije, pred. br. 32277/07.
Najafli protiv Azerbejdžana, pred. br. 2594/07.
Gharibashvili protiv Gruzije, pred. br. 11830.
El-Masri protiv BJR Makedonije, pred. br. 39630/09.
Đurđević protiv Hrvatske, pred. br. 52442/09.
Kmetty protiv Mađarske, pred. br. 57967/00.
Toteva protiv Bugarske, pred. br. 42027/98.
Jasar protiv BJR Makedonije, pred. br. 69908/01.
Matko protiv Slovenije, 2006.
Zelilof protiv Grčke, pred. br. 17060/03.
Tzekov protiv Bugarske, pred. br. 45500/99.
Nachova i drugi protiv Bugarske, pred. br. 43577/98 i 43579/98.
Rashid protiv Bugarske, pred. br. 47905/99.
Vachkovi protiv Bugarske, pred. br. 2747/02.
Kučera protiv Slovačke, pred. br. 48666/99.
Rachwalski i Ferenc protiv Poljske, pred. br. 47709/99.
Nadrosov protiv Rusije, pred. br. 9297/02.
Calvelli i Ciglio protiv Italije, pred. br. 32967/96.
Yeşil i Sevim protiv Turske, pred. br. 34738/04.
Zeynep Özcan protiv Turske, pred. br. 45906/99.
Abdülismet Yaman protiv Turske, pred. br. 32446/96.
Anguelova protiv Bugarske, pred. br. 38361/97.
Bitiyeva i X. protiv Rusije, pred. br. 57953/00 i 37392/03.
McKerr protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 28883/95.
Kelly i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva, pred. br. 30054/96.
Ali i Ayşe Duran protiv Turske, pred. br. 42942/02.
Okkali protiv Turske, pred. br. 52067/99.
Zontul protiv Grčke, pred. br. 12294/07.
Stojnšek protiv Slovenije, pred. br. 1926/03.

